

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**M. BAGDADÎ'NİN SARF-I OSMÂNÎ ADLI ESERİYLE, MEB 6.
SINIF TÜRKÇE ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI'NIN
KARŞILAŞTIRILMASI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Nihan BIYIKLI**

**Enstitü Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Dili**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Cevdet ŞANLI

HAZİRAN-2011

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

M. BAGDADÎ'NİN SARF-I OSMÂNÎ ADLI ESERİYLE, MEB 6.
SINIF TÜRKÇE ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI'NIN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Nihan BIYIKLI

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Dili

Bu tez 27/06/2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.


Prof. Dr. M. Mehdi ERGUZEL

Jüri Başkanı

Kabul

Red

Düzeltme

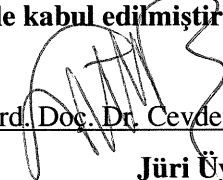

Prof. Dr. Haluk SELVİ

Jüri Üyesi

Kabul

Red

Düzeltme


Yrd. Doç. Dr. Cevdet ŞANLI

Jüri Üyesi

Kabul

Red

Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Nihan BIYIKLI

27.06.2011

ÖNSÖZ

Eğitim sistemi, devletin içinde bulunduğu durumlardan dolayı birçok değişikliğe uğramıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru birçok alanda geri kalan Osmanlı Devleti'nde toparlanmanın yeniden gerçekleştirilmesinin eğitim sayesinde olabileceğine dair bir düşünce hâkimdi. Bu sebeple eğitim adına değişikliklere gidilmiştir. Ancak ilk, orta, lise ve yüksek okul düzeyindeki öğrenciler bir arada bulundurulmuştur. 1838 yılında rüştiyelerin açılmaya başlamasıyla birlikte eğitim birbirinden ayrılmış ve günümüzdeki eğitim anlayışına benzer bir eğitim sistemi oturtulmuştur. Rüştiyelerin görevi rüş çağındaki çocukların aldığı orta eğitimi simgelemekle beraber ilk kuruluşlarında asıl amaç askeri idadilere öğrenci yetiştirmek, devletin çeşitli yerlerinde görevlendirilmek için memur yetiştirmektir. Rüştiyelerdeki hocalar Dar'ül-muallimin çıkışlı olmakla beraber, askeri rüştiyelerdeki Arapça ve Farsça hocaları dışındaki tüm hocalar askerlerden oluşmaktadır.

Eğitim sistemi ve anlayışı günümüze gelene kadar değişmeye ve gelişmeye devam etmiştir. Rüştiyelerin karşılığı olan ortaokullar, 1997-1998 eğitim öğretim yıllarında ilkokullarla birleştirilerek ilköğretim adı altında zorunlu hale getirilmiştir. İlköğretimin amacı, çocukların daha iyi bir hayat sürdürebilmeleri için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasıdır.

Biz de bu değişikliklere örnek göstermek adına 1892 yılında rüştiyelerin birinci sınıfında, Osmanlı Türkçesi derslerinde okutulmak üzere yazılmış bir ders kitabıyla, günümüz ilköğretim okullarında altıncı sınıf Türkçe derslerinde okutulan ders kitabının bir karşılaştırmasını yaptık. 19. yüzyılın son çeyreğinde okutulan kitapta ağırlık daha çok gramer üzerine olduğu için, gramer konuları üzerinde daha çok durduk. Aradaki benzer ve farklı yönleri göstermeye çalıştık. Her iki kitapta da diğer bölümler hakkında kısa bilgiler verdik. Çeviri yazıya aktardığımız metin için gramer terimleri sözlüğü ile Arapça-Farsça kelimelerin ağırlıkta olduğu bir sözlük hazırladık. Yüksek Lisans eğitimim boyunca yardımını esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Cevdet ŞANLI'ya ve sonsuz desteğini her zaman yanımda hissettiren çok değerli babam Cevdet BIYIKLI ve annem Lütfiye BIYIKLI'ya sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Nihan BIYIKLI

27.06.2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
SUMMARY	iv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ALTINCI SINIFLAR İÇİN YAZILMIŞ TÜRKÇE KİTABI İLE MAZHARU'DDİN BAGDÂDÎ'NİN YAZMIŞ OLDUĞU SARF-I OSMÂNÎ'NİN İÇERİKLERİ	
1. 1. Altıncı Sınıf Türkçe Kitabının İçeriği	5
1. 1. 1. Dinleme/İzleme	5
1. 1. 2. Konuşma	6
1. 1. 3. Okuma	7
1. 1. 4. Yazma	8
1. 1. 5. Dil Bilgisi	9
1.2. Sarf-ı Osmânî'nin İçeriği	9
1.2. 1. Sarf	10
1. 2. 1. 1 Mukaddime	10
1. 2. 1. 2. Master	10
1. 2. 1. 3. Fiil	10
1. 2. 1. 4. Fer'i Fiil	10
1. 2. 2. Nahv	11
1. 2. 2. 1. İsim	11
1. 2. 2. 2. Sıfat	11
1. 2. 2. 3. Kinâye	12
1. 2. 2. 3. 1 Zamir	12
1. 2. 2. 3. 2 İsm-i İşâret	12
1. 2. 2. 3. 3. İsm-i Mevsûl	12
1. 2. 2. 3. 4. Mübhemât	12
1. 2. 2. 4. Edat	13
1. 2. 2. 5. Hatime	13
1. 2. 3. İnşâ	13

2. BÖLÜM: KİTAPLARDA İŞLENEN DİL BİLGİSİ KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

2. 1. Kök ve Mastar	15
2. 2. Fiil	20
2. 3. Yapım Ekleri ve Çekim Ekleri	26
2. 4. Sıfatlar	36
2. 5. Edat ve Bağlaç	45
2. 6. İsim	56
2. 7. Çokluk Ekleri	58
2. 8. Zamirler	60
2. 9. Hâl Ekleri	69
2. 10. İyelik Ekleri	75
2. 11. İsim Tamlamaları	79

3. BÖLÜM: LUGATÇELER

3. 1. Gramer Terimleri Sözlüğü	84
3. 2. Sarf-ı Osmânî'nin Son Bölümü İçin Sözlük	100

SONUÇ..... **120**

KAYNAKÇA

EKLER..... **123**

ÖZGEÇMİŞ..... **216**

Tezin Başlığı: M. Bağdâdî'nin Sarf-ı Osmânî adlı eseriyle, MEB 6. sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın karşılaştırılması

Tezin Yazarı: Nihan BIYIKLI **Danışman:** Yrd. Doç. Dr. Cevdet ŞANLI

Kabul Tarihi: 27 Haziran 2011

Sayfa Sayısı: iv(ön kısım) + 123(tez) + 92(ek)

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı **Bilim Dalı:** Eski Türk Dili

Bu çalışma Hicri 1308 (Miladi 1892-1893) yılında Fatih Askeri Rüştiyesi'nde birinci sınıf öğrencilerine okutulmak için yazılmış Sarf-ı Osmânî adlı kitabın çeviri yazıya aktarılması ve aktarıldıktan sonra 2007-2011 yılları arasında ders kitabı olarak seçilen 6. sınıf Türkçe Kitabı'yla karşılaştırılmasını içermektedir.

Çalışmanın "Giriş" bölümünde kitaplar hakkında genel bir bilgi verilmiş, gerekli açıklamalar özet halinde sunulmuştur.

Birinci bölümde, çalışma yapılan kitapların içerikleri anlatılmış ve ana başlıklar olarak incelenmiştir.

İkinci bölümde, kitaplarda ortak olarak işlenen konular alınarak, benzer ve farklı yönleri gösterilmiştir.

Üçüncü bölümde, Sarf-ı Osmânî'nin bölümleri için sözlükler hazırlanmıştır.

Sonuç bölümünde ise iki dönemin genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmanın sonuna Sarf-ı Osmânî'nin tam metninin transkripsiyonu ile orijinalinin fotokopisi eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sarf-ı Osmânî, Dil Bilgisi, Eğitim Müfredatı

Title of the Thesis: Comparison of M. Bagdâdî's book called Sarf-1 Osmânî and MEB 6th degree Turkish Teacher's Guide Book

Author: Nihan BIYIKLI

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Cevdet ŞANLI

Date: 27 June 2011

Nu. of Pages: iv(pre t.) + 123 (main body)+ 92(app.)

Department: Turkish Language and Lit. **Subfield:** Old Turkish Language

This work consist of comparison texts which are the transcription of Sarf-1 Osmânî, which was pressed to be read in primary schools of first degrees in 1892 (based on 1308 A D the year of the Hegira) at Fatih Askeri Rüştiyesi, Turkish book which is chosen for six degree students between 2007-2011 Education Academic year.

In the chapter of introduction, general knowledges are given about books and necessary explanations are presented in summary.

In the first chapter, the content of books which are studied are told and are examined in the main titles.

In the second chapter, subjects which is studied in the books in the same way are taken and shown similar and different sides of each other.

In the third chapter, dictionaries are prepared for Sarf-1 Osmânî's chapters.

In the chapter of conclusion, a general valuation are done for both of periods.

In the end of the study, Sarf-1 Osmânî's complete text of transcription and original copy text are added.

Key Words: Sarf-1 Osmânî, Grammer, Education Curriculum

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde başlayan gerilemenin 19. yüzyıla kadar askeri alanda reformlar yapılarak giderileceğine inanılmış, eğitim alanına çok fazla dokunulmamıştır. Ancak bu yüzyılda eğitim sisteminin değiştirilmesinin önemi fark edilmiş, bu alanda yenileştirme çalışmalarına başlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde ve sonrasında eğitim genel olarak 3 ana başlık altında toplanabilir:

1. Medrese dönemi: Bu dönem Tanzimat'tan öncesidir. Medrese; gönüllüler tarafından maddi desteğin sağlanmasıyla, öğrencilere din, ahlak ve ilim öğretilmesi için bulunan bir kurumdur. Temelleri vakıf sistemine dayanmaktadır. Vakıfların zarar görmesiyle birlikte bu sistem zarar görmeye ve ilerleme kaydedemeyerek yerinde saymaya başlamıştır. Medreselerin yanı sıra ilkokul müessesini karşılayan sıbyan mektepleri mevcuttur. Burada da dersler dinin ve ahlak kurallarının öğretilmesinden ibarettir. Ayrıca devşirme usulüyle başka topraklardan getirilen çocukların yetiştirildiği Enderun Mektebi'ni de bu dönem içinde göstermek mümkündür.

2. Mektep dönemi: Bu dönem Tanzimat'tan sonraki dönemi kapsar. Bu dönemde okullar müslüman öğrencilere ait okullar ve gayr-i müslim öğrencilere ait okullar olmak üzere iki çeşittir. Bu okullar yapıları açısından birbirinden çok farklıdır. Reformlar yapılarak bu iki farklı yapıyı birleştireceği düşünülen, medrese eğitim sistemi yerine modern eğitim olarak adlandırılan batı tarzı eğitim sistemi getirilmeye çalışılmıştır. Ancak modern eğitim ile medrese sisteminin bir arada bulunması eğitimde ikiliğe sebep olmuş, beklenen reformlar tam anlamıyla gerçekleştirilememiştir. Bu sebeple medrese eğitimine daha uzak olan askeri okullarda modern eğitimin uygulanmasına gidilmiştir.

19. yüzyılın ikinci yarısına kadar eğitim alanında ciddi bir yenilik yapılmamasına rağmen 1838 yılında "Mekatib-i Rüştîye Nezareti"nin kurulması daha sonraki yıllar için büyük bir önem taşımaktadır. Rüştîyelerin kurulması modern tarzda eğitim sisteminin ilk basamağı olarak görülmektedir. Rüştîyelerin görevi rüşt çağındaki çocukların aldığı orta eğitimi simgelemekle beraber ilk kuruluşlarında asıl amaç askeri idadilere öğrenci yetiştirmek, devletin çeşitli yerlerinde görevlendirilmek için memur yetiştirmek ve yeni bilgiler öğretebilmektir. Rüştîyelerde müslim ve gayr-i müslim öğrenciler birlikte olarak okutulmaktadır. Okullar derecelerine göre sınıflandırılmış ve Fransız eğitim sistemi

örnek alınmıştır. 1869 yılına kadar rüştiyelerin sayısı artmış ve rüştiyeler 1876 yılında asıl kimliğini gösterebilmiştir. Rüştiyelerdeki hocalar Dar'ül-muallimin çıkışlı olmakla beraber, askeri rüştiyelerdeki Arapça ve Farsça hocaları dışındaki tüm hocalar askerlerden oluşmaktadır. Bu dönemde devletin desteğiyle, okutulmak adına 2500–5000 arasında kitap bastırılmıştır.

3. Okul dönemi: Cumhuriyetin kabulünden sonraki dönemi kapsar. Bu devre gelene kadarki dönemde birçok yenilik yapılmaya çalışılmış, ancak bunlar sadece resmîyette kalmıştır. 1924'te Tevhid-i Tedrisat kanununun kabulü yeni bir dönemi başlatmış, okullaşma ve okuma-yazma oranı hızla artmıştır.

Günümüz ders kitapları konusuna gelince, bu dönemdeki kitapların %16'sı devletin matbaalarında kalan kısmı ise devlet tarafından görevlendirilmiş yayınevlerinde basılmaktadır.

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı Ahmet KAPULU (yayınevinin editörü), Süheyla DEDEOĞLU OKUYUCU, Şükran KAPLAN ve Aliyar KARACA (yayınevinin kurucusu) tarafından hazırlanmaktadır. Bu kişiler emekli öğretmen veya hâlâ öğretmenliğe devam eden kişiler olup aynı yayınevi sayesinde biraraya toplanmışlardır.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Hicri 1308 (Miladi 1892–1893) yılında, Fatih Askeri Rüştiyesi'nde Osmanlı Türkçesi dersinde okutulmak üzere, aynı okulda 1889–1894 yılları arasında Farsça öğretmeni olan Mazharuddin Bagdâdî tarafından yazılmış Sarf-ı Osmânî adlı ders kitabıyla, günümüz Milli Eğitimine bağlı ilköğretim okullarında, 6. sınıflar için hazırlanmış olan Türkçe ders kitabını karşılaştırmak, ikisinin benzer ve farklı yönlerini bularak sonuca ulaşmaktır.

Günümüzdeki askeri okullar için ayrı bir müfredat hazırlanmayıp, bu okullarda da Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı genel müfredattan faydalandığı için ve Sarf-ı Osmânî'nin ikinci bölümünün sonunda "Birinci sınıf şakirdanına mahsusdur." ifadesi yazar tarafından kullanıldığı için 6. sınıf kitabıyla Sarf-ı Osmânî'nin karşılaştırılması uygun görülmüştür.

Çalışmanın Önemi

Çalışmanın önemi, 1892 yılındaki Osmanlı Türkçesi dersleri, konuları, konuların işleniş tarzı ile 2007–2011 yılları arasındaki Türkçe derslerinin birbirinden farklı ve benzer yönleri ortaya konulacak ve öğrencilerin Türkçe derslerindeki seviyeleri gözlemlenerek bir yargıya varılacaktır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmamız 3 ana bölüm, sonuç bölümü ve 2 ekten oluşmaktadır. Ana bölümler kendi içinde ayrı alt başlıklar altında incelenmiştir.

Birinci bölümde, 6. sınıf Türkçe Kitabı ve Sarf-ı Osmânî'nin içerikleri incelenmiş ve detayları açıklanarak genel bir fikir edinilmesi amaçlanmıştır. 6. sınıf Türkçe Kitabı dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi bölümlerini içeren “Sevgi, Atatürk, Bilim ve Teknoloji, Kişisel Gelişim, Doğa ve Evren, Okuma Kültürü” adlı altı temadan, Sarf-ı Osmânî ise sarf, nahv ve inşâ bölümleri ile bu bölümlerin alt başlıklarından oluşmaktadır.

İkinci bölümde, 6. sınıf Türkçe Kitabı'nda “Dil Bilgisi”, Sarf-ı Osmânî'de “Sarf ve Nahv” olarak bulunan ve birbiriyle farklı ile ortak yönleri olan konuların karşılaştırılması yapılmıştır. İlk önce 6. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda bulunan konu aktarılmış, Sarf-ı Osmânî'de de ilgili olan konular hemen alt kısmına alınarak bir karşılaştırma yapılmıştır. Gerekli yerlerde 6. sınıf kitabındaki etkinliklere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Sarf-ı Osmânî'nin sarf ve nahv bölümleri için kullanılmış gramer terimleri için bir sözlük hazırlanmıştır. Bu sözlük alfabetik sıraya göre dizilmemiş, konunun anlatılış sırasına göre kitapta bulunduğu yer göz önünde bulundurularak sıralandırılmıştır. Ayrıca Sarf-ı Osmânî'nin inşâ bölümü için, alfabetik sıraya göre dizilmiş, çoğunlukla Arapça ve Farsça kelimeleri içine alan bir sözlük daha hazırlanmıştır.

Sonuç bölümünde, çalışmamızdan elde ettiğimiz verilerin genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Ekler bölümünde ise, Sarf-1 Osmânî'nin transkripsiyon alfabesine aktarılmış şekli ile orijinalinin fotokopisi bulunmaktadır. Transkripsiyon alfabesine aktardığımız Sarf-1 Osmânî'nin gerekli olduğunu düşündüğümüz yerleri için Osmanlı alfabesinde yazılmış şekli ile çeviri yazıya aktarılmış şekli birlikte verilmiştir.

1. BÖLÜM: ALTINCI SINIFLAR İÇİN YAZILMIŞ TÜRKÇE KİTABI İLE MAZHARUDDİN BAGDÂDÎ'NİN YAZMIŞ OLDUĞU SARF-I OSMÂNÎ'NİN İÇERİKLERİ

1. 1. Altıncı Sınıf Türkçe Kitabı'nın İçeriği

Türkçe Dersi Öğretim Programı, “okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma öğrenme alanları ile dil bilgisinden oluşmaktadır. Bu öğrenme alanları hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir.

1. 1. 1. Dinleme/İzleme

Dinleme/izleme, iletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biri olup verilen iletiyi doğru bir şekilde anlama, yorumlama ve değerlendirme becerisidir. Görsel ve işitsel araçların hayatın her alanında giderek yaygınlaşması ve bu araçların eğitimde kullanılması etkili bir dinleme/izleme eğitimi gerektirmektedir. Bu becerinin geliştirilmesiyle, öğrencilerden dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

Programda dinleme/izleme öğrenme alanı; öğrencilerin iyi bir dinleyici/ izleyici olabilmesine yönelik olarak hazırlanmış düzeye uygun kazanımlar ile bu kazanımları hayata geçirmeye yönelik etkinliklerden oluşmaktadır. Programın bu bölümü “dinleme/izleme kurallarını uygulama, anlama ve çözümleme, değerlendirme, söz varlığını zenginleştirme, etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma” amaçlarından oluşmaktadır. Öğrencilerin düzeylerine yönelik olarak hazırlanan kazanımların, uygun etkinliklerle desteklenerek uygulanması, öğrencilerin etkili iletişim kurmalarını ve toplum hayatına aktif birer dinleyici/izleyici olarak katılmalarını sağlayacaktır. Aşamalı bir süreç izleyen bu sıralamanın takip edilmesi, dinleme/izleme etkinliklerinin amacına ulaşmasını, öğrencinin toplum hayatına aktif bir dinleyici/izleyici olarak katılmasını sağlayacak, öğrencilerin iletişim kurma yeteneklerini geliştirecektir.

Dinleme/izleme sürecinin amacına ulaşabilmesi için yapılan tüm dinleme/izleme etkinliklerinin değerlendirilmesi gereklidir. Bu amaçla programda, öğrencilerin

kullanacağı değerlendirme ölçütleri ile yapılan etkinlikleri değerlendirmeye yönelik formlar yer almaktadır. Bu formların kullanılması dinleme/izleme sürecini verimli kılacak ve öğretmene nesnel bir değerlendirme imkânı sağlayacaktır.

1. 1. 2. Konuşma

Konuşma; bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili araçtır.

Programda, konuşma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaşacakları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır. Bu amaçlarla programdaki konuşma etkinlik örneklerinde; birikimlerden, çeşitli görsel ve işitsel materyallerden yararlanma, düşüncelerini mantık akışı ve bütünlük içinde sunma, karşılaştırma yapma, sebep-sonuç ilişkisi kurma, sınıflandırma, değerlendirme, özetleme gibi anlamayı ve zihinsel becerileri geliştirici çalışmalara yer verilmiştir.

Türkçe Öğretim Programı'nda, konuşma öğrenme alanına yönelik olarak "konuşma kurallarını uygulama, sesini ve beden dilini etkili kullanma, hazırlıklı konuşmalar yapma, kendi konuşmasını değerlendirme, kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma" amaçlarına yönelik kazanımlara yer verilmiştir.

Konuşma öğrenme alanı, öğrencilerin çevreleriyle iletişim kurmaları, iş birliği yapmaları, ortak karar vermeleri ve karşılaştıkları sorunları çözmeleri açısından da önemlidir.

Bu nedenle öğretmenin konuşma etkinliklerinde öğrencilerin her birinin ayrı ayrı söz almalarını sağlayarak, onları bu çalışmalara katması gerekmektedir. Hayatın her alanında doğru, güzel, etkili konuşan ve konuşulanları doğru anlayıp yorumlayan bireylerin yetiştirilmesi, onların diğer dil becerilerinde de başarılı olmalarına bağlıdır. Bu nedenle konuşma öğrenme alanının okuma, yazma ve dinleme/izleme öğrenme alanlarıyla desteklenmesi gerekmektedir.

Konuşma öğrenme alanını değerlendirme aşamasında, öncelikle öğrencilerin kendilerini veya birbirlerini değerlendirmeleri, hedeflenen kazanımların daha da kalıcı olmasını sağlayacak, öğrencilerin konuşmayla ilgili yeteneklerini geliştirecektir.

1. 1. 3. Okuma

Okuma, ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması sürecidir. Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar.

Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır. Programda okuma öğrenme alanıyla, öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde ve uygun yöntemleri kullanarak okuyabilmeleri, okuduklarını değerlendirip eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayabilmeleri ve okumayı bir alışkanlık hâline getirebilmeleri amaçlanmıştır.

Programda, okuma becerisini geliştirmek amacıyla çeşitli etkinliklere yer verilmiştir. Etkinliklerde kullanılacak metinlerin, Türkçeyi bütün zenginlikleriyle ve doğru bir şekilde yansıtması ayrı bir önem taşımaktadır. Bu nedenle derslerde işlenecek metinlerin taşıması gereken özellikler programda belirtilmiştir. Programda yer alan okuma öğrenme alanında; okuma kuralları, okunan metinlerin anlaşılması ve çözümlenmesi, anlamlandırılması, okunan metinlerin değerlendirilmesi ve okumanın bir alışkanlık hâline dönüştürülmesine yönelik olarak çeşitli kazanım ve etkinliklere yer verilmiştir. Bununla birlikte, söz varlığını zenginleştirmeye ve araştırmaya yönelik olarak verilen başlıklar, bütün dil becerilerini kapsayan bir önem arz etmektedir.

Okuma becerisinin hayatın bütün aşamalarına yayılan bir alışkanlık hâline getirilmesi amacıyla hazırlanan etkinlik örnekleri ve formları, hem okuma sürecinin değerlendirilmesine hem de öğrencilerin dil gelişimini izlemeye yardımcı olacaktır.

1. 1. 4. Yazma

Yazılı anlatım, bireyin kendini doğru ve amacına uygun olarak ifade etmesinde ve iletişim kurmasında en etkili araçlardan biridir. Türkçe Öğretim Programı'nda yazma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak ve yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Uzun bir süreç isteyen yazma becerisinin kazanılması ve istenen amaçlara ulaşılması, ancak çeşitli ve özendirici yazma uygulamalarıyla mümkün olur.

Yazma becerisinin bilgi, birikim ve dili etkili kullanmayı gerektirdiği göz önüne alınarak bu sürecin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve dil bilgisi etkinlikleriyle de desteklenmesi gerekmektedir. Hikâye, roman, şiir gibi türlerde ürün vermek, bireysel yetenek ve yaratıcılık gerektirse de öğrencilerin duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini doğru, açık, anlaşılır ve yazma kurallarına uygun şekilde anlatmaları yazma tekniğine uygun bilgi ve beceriler kazandırılarak sağlanabilir. Bu düşünceden hareketle programda yazmayla ilgili olarak yazma kurallarını uygulama, planlı yazma, farklı türlerde metinler yazma, kendi yazdıklarını değerlendirme, kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma, yazım ve noktalama kurallarını kavrama ve uygulama" ile ilgili amaçlara yönelik kazanımlar yer almaktadır.

Öğretmen, farklı yöntemlere uygun etkinliklerle yazmayı öğrenciler açısından zevkli hâle getirerek yazma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmalı, öğrencilerin hangi türlerde yazmaya yetenekli olduğunu belirleyerek onları başarılı olduğu türlerde yazmaya yönlendirmelidir.

Yazma çalışmalarının istenen amaçlara ulaşabilmesi, yapılan etkinliklerin değerlendirilmesiyle mümkündür. Programda, öğrencinin kendi yazdıklarını değerlendirme ölçütlerine yer verilerek yalnızca öğretmenin değil, öğrencinin kendisinin ve arkadaşlarının da bu sürece katılması amaçlanmıştır. Bu tutum öğrencilerin eleştirme, değerlendirme ve yorumlama becerilerinin geliştirilmesine de yardımcı olacaktır.

Bitişik eğik yazı öğretimi, ilk okuma yazma öğretimiyle birlikte başlayıp ilk sınıflarda kazandırılacağından 6, 7 ve 8. sınıflarda bitişik eğik yazı için bir zaman dilimi ayrılmayacaktır. Ancak öğrencilerin bütün derslerde, bitişik eğik yazıyı işlek ve güzel kullanmalarına özen göstermeleri sağlanmalıdır.

1. 1. 5. Dil Bilgisi

Dil bilgisi; bir dilin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma öğrenme alanlarını destekleyen kurallar bütünüdür. Öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir. Ancak daha da önemli olan bu kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır. Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır. Bu amaçla dil bilgilerinin öğretiminde, kuralların verilmesinin yanında, bu kuralların kelime, cümle ve metin düzeyindeki uygulamaları amaçlanmıştır.

Programda, Türkçenin kurallarıyla ilgili kazanımlar, öğrencilerin düzeylerine uygun olarak ve aşamalı bir biçimde verilmiştir. Dil bilgisinde kolaydan zora ilerleyen bir sıra izlenmiş olup konuların birbiriyle olan ilişkileri gözetilmiştir. Türkçeye ilgili kural ve bilgilerin örneklerden hareket edilerek verilmesi daha doğru olacaktır. Derslerde konularla ilgili farklı uygulama örneklerinin yer aldığı çalışma kâğıtlarının kullanılması ve konuların görsel materyallerle desteklenmesi öğrenimi kolaylaştıracaktır. Ayrıca dil bilgisi konularının anlama olan katkısına özellikle dikkat edilmesi, konuların birer beceriye dönüşmesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda konuların konuşma ve yazma becerileriyle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Dil bilgisiyile ilgili kazanımların değerlendirilmesinde, kuralların metin veya cümle bütünlüğü ve bağlamı içerisinde ele alınması, diğer becerileri desteklemesi açısından oldukça önemlidir.

1. 2. Sarf-ı Osmânî'nin İçeriği

Mazharuddin Bagdâdi'nin yazmış olduğu bu kitap günümüzde ortaokul adı verilen rüştiyelerde, Türkçe derslerinde okutulmak üzere kaleme alınmıştır.

Kitap üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümleri sarf, nahv ve inşa olarak adlandırabiliriz. Bu bölümler de kendi içinde ayrı ayrı kısımlandırılmış ve her bölüme ayrı bir ad verilmiştir.

1. 2. 1. Sarf

1. 2. 1. 1 Mukaddime

Birinci kısım; sarf yani kelimenin yapısı ve imlasını içeren bilim olup bir mukaddime ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda kelimenin, harfin, harekenin tanımları ve özellikleriyle başlanmış, istisnalar tanımlanmıştır. Cümlenin en az iki kelimedenden meydana geldiğinden, sıfat ve isim tamlamalarından bahsedilmiştir.

1. 2. 1. 2. Mastar

Birinci bölümün birinci kısmında mastar yer almaktadır. Sonu “-mak/-mek” olan kelimelere mastar denilerek tanımlandıktan sonra, mastar çeşitlerinden ve mastarların nasıl oluşturulacağından bahsedilmektedir. Ayrıca geçişli, geçişsiz, işteş, etken, edilgen mastarlar ile mastar iken isim olan ismî masdarlar örneklerle açıklanmıştır.

1. 2. 1. 3. Fiil

Birinci kısmın ikinci bölümü ise; fiil konusunu anlatmaktadır. Bir zamana işaret eden kelimelere fiil denildiği söylenmektedir. Daha sonra zamanın ne olduğu tanımlanmakta, zaman; geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Fiil ise basit ve birleşik olarak ikiye ayrıldıktan sonra zaman anlamı katılarak; geçmiş, gelecek, şimdiki, geniş zamanlar olarak gösterilmektedir. Ayrıca gereklilik, şart, istek, emir kiplerinden bahsedilmekte, hikaye ile rivayetin ne olduğu tanımlanmakta ve örnekler ile açıklanmaktadır. Fiil konusunun sonunda ise, birleşik fiil çeşitleri açıklanmaktadır.

1. 2. 1. 4. Fer’i Fiil

Birinci kısmın üçüncü bölümü, fer’i fiil olarak geçmektedir. Fer’i fiil ise, ism-i fâil, mübalaga-i ism-i fâil, ism-i mefûl, sıfat-ı müşebbehe ve ism-i alet konularını içine almaktadır. İsm-i fâil ile mübalaga-i ism-i fâil; herhangi bir işi yapanı, sıfat-ı

müşebbehe; kurallar ile yapılan sıfatları, ism-i alet ise ekler yardımıyla mastarlardan türetilen alet isimlerini belirtmektedir. Bu konunun hemen ardından, zarf-fiilerden bahsedilmekte ve dört tane zarf-fiil eki (-rak, -dık, -up, -nca) örneklerle açıklanmaktadır.

1. 2. 2. Nahv

İkinci kısım ise nahv, yani sözdizimidir. Bir dilde düşünce ve duyguların tam olarak anlatılabilmesi için gramer kurallarına uygun olarak dizilen kelimelerin, kelime gruplarının cümle ve içindeki görevlerini, birbirleriyle olan ilişkilerini, sıralanışlarını ve cümle türlerini inceleyen bilim dalı. (Korkmaz, 2010, s.55) Bu kısım da kendi içinde dört bölüm ve bir sonuç kısmından oluşmaktadır.

1. 2. 2. 1. İsim

İkinci kısmın birinci bölümü isim konusudur. Herhangi bir zamanı belirtmeyen kelimelerin isim olduğu tanımlandıktan sonra isim çeşitleri anlatılmaktadır. Tekil ile çoğulun ne olduğu açıklandıktan sonra ismin halleri yalın hâl, belirtme hâli, yönelme hâli ve ilgi hâli olarak anlatılmakta, eklerinin neler olduğu gösterilmektedir. Ancak ilgi hâli tamlamaları ile ilgili olarak aktarılmaktadır. Tamlamalar içerisinde sıfat ve isim tamlamaları ayrı iki grupta gösterilmektedir.

1. 2. 2. 2. Sıfat

İkinci kısmın ikinci bölümü sıfat konusudur. Bir şahsın veya bir şeyin hâlini bildiren kelimeler sıfat olarak tanımlandıktan sonra, sıfatların kuruluş şekli anlatılmaktadır. Kural ile yapılan ve duyularak yapılan sıfatlar olarak ikiye ayrıldıktan sonra pekiştirme sıfatları aktarılmaktadır. Sayı sıfatları sayılar başlığı altında ayrı bir grup olarak aktarılmaktadır. Sayılar ise asıl sayılar, sıra sayılar, kesir sayıları ve üleştirme sayıları olarak dört grupta incelenmektedir.

1. 2. 2. 3. Kinâye

İkinci kısmın üçüncü bölümü kinâye olarak geçmektedir. Kinâye, “Anlamı açık olmayan kelimelere denir.” diye tanımlandıktan sonra kendi içinde dört bölüme ayrılmaktadır. Bunlar, zamir, ism-i işâret, ism-i mevsûl ve mübhemâtdır.

1. 2. 2. 3. 1 Zamir

Zamirler; zamir-i şahsi, zamir-i izâfi, zamir-i nisbî, zamir-i fi’li ve zamir-i vasfî olmak üzere beş çeşittir. Zamir-i şahsi yani şahıs zamirlerinde söz söyleyen “ben”, söz söylenen “sen” ve ikisinin bahsettiği “o” olarak tanıtılmış, çoklukları ise “biz”, “siz” ve “anlar” olarak aktarılmıştır. Zamir-i izâfi yani tamlananın sonundaki ek hâlindeki zamirler, “benim”, “senin”, “onun”, “bizim”, “sizin” ve “onların” kelimelerinin kaybolarak kelime sonuna eklenmiş ve tamlama kurmuş hâllerini ifade etmektedir. Zamir-i nisbî yani isimlerin sonuna ek hâlinde gelen ve haber de bildirebilen zamirler olarak tanıtılmıştır. Zamir-i fi’li yani geçmiş zaman fiillerinin sonuna gelen şahıs zamirleridir. Zamir-i vasfî ise “ki” ekinin eklendiği kelimeyi ve o kelimenin sıfata dönüşmesini ifade etmektedir.

1. 2. 2. 3. 2 İsm-i İşâret

İsimleri işaret yoluyla gösteren ve beş duyu organıyla hissedilebilen kelimeler ism-i işaret olarak anlatılmaktadır. “O”, “bu”, “şu” tekil isimleri işaret etmekte, “onlar”, “bunlar”, “şunlar” ise çoğul isimleri işaret etmektedir.

1. 2. 2. 3. 3. İsm-i Mevsûl

Türkçe’deki “ol” ve “şol” kelimeleri ism-i mevsûldür.

1. 2. 2. 3. 4. Mübhemât

Mübhemât, belli etmeyerek bir şahsı ya da bir şeyi ifade eden kelimeler olarak tanımlandıktan sonra, kim, hangi, kaç, ne, nasıl, nice gibi kelimelerin mübhemât olduğu açıklanmıştır. Ayrıca bir şeyi anlamak için sormak demek olan istifhamın da

mübhemâttan olduğu belirtilmiş, aynı soru kelimelerinin ikisi içinde geçerli olduğu söylenmiştir.

1. 2. 2. 4. Edat

İkinci kısmın dördüncü bölümü edatlardır. Bir kelimeye eklendiği zaman kelimenin anlamını ortaya çıkaran kelimelerin edat olduğu açıklandıktan sonra, edatların çeşitleri açıklanmaktadır. Birçok edat çeşidi kendi içinde de bölümlere ayrılarak incelenmiştir. Ana başlıklar hâlinde verilen edat çeşitleri şunlardır; “-den”, “dek-degin”, “de”, “üzere”, “ile-birle”, “ise”, “bile”, “iken”, “ancak”, “mi”, “sı-se”, “nitekim”, “daha-en”, “ki”, “içün, zirâ, çünkü”, “-ce”, “işte, hele, ha, sakın”, “haydi”, “kaşki, bari”, “-cak, -cek, -cagız, -cegiz”, “değil, -siz, yok”, “nere, kande”, “evet”, “hayır”, “dahı, hem”, “ve”, “-up”, “-rek/-rak”, “ya, yahud”, “ey”, “oh”, “of”, “vah”, “ay”, “pek”, “+lık/+lik”, “-mak/-mek”, “haydi”.

1. 2. 2. 5. Hatime

İkinci kısmın hatime yani sonuç bölümü ise “faydalı şeyler” başlığı altında toplanmaktadır. Bu bölümde ise bağlaçlar anlatılmaktadır. Bağlaçlar, bağlama edatları ile birlikte olmak üzere dört bölümde incelenmektedir. Bağlama edatları dışındaki bağlaçlar; zaman yönünden bağlayan bağlaçlar, durum yönünden bağlayan bağlaçlar ve şart bağlaçlarıdır. Ayrıca bağlaçlar anlatıldıktan sonra dikkat edilmesi gereken bazı gramer kaideleri açıklanarak, gramer bölümü sona erdirilmiştir.

1. 2. 3. İnşâ

Üçüncü kısım ise, inşâ yani düz yazıları içine almaktadır. Öğrencilere imla ve düz yazının nasıl olması gerektiği öğretilmek için yazılmıştır. Bu kısım mektuplar ve cevapları ile başlamakta, buradan yaşıt iki insan arasındaki hediyeleşmede, büyükten küçüğe verilen hediyelerde ve küçükten büyüğe verilen hediyelerde yazılacak notların nasıl olması gerektiğine geçilmektedir. Daha sonra rüştiye bitirildikten sonra gidilecek olan idâdiye müracaat için yazılacak dilekçenin nasıl olması gerektiği, okul bırakılacaksa yazılacak olan dilekçenin nasıl olması gerektiği, maaşa zam isteneceği zaman yazılan dilekçenin nasıl olması gerektiği örneklerle açıklanmaktadır. Bir üst

rütbeye geçen askere tebrik dilekçesi ve cevabının nasıl olduğu, taziye amaçlı yazının ve cevabının içeriği de bu kısımda yer almaktadır. Daha sonra tezkireler kısmına geçilmektedir. Tezkireler içinde; tavsiye tezkiresi, mektebe veda cemiyetine davet tezkiresi, hıtan cemiyetine davet tezkiresi, velime tezkiresi, davet tezkiresi, iftara davet tezkiresi, mesireye davet tezkiresi ve istikraz tezkiresi bulunmaktadır. Tezkirelerden sonra senedlerden örnekler vardır. Senedler; icar senedi, adi deyn senedi, karz senedi, poliçe senedi ve ibra senedinden oluşmaktadır. Son olarak ise kölelikten azad amaçlı yazılan itakname örneği verilmektedir.

2. BÖLÜM: KİTAPLARDA İŞLENEN DİL BİLGİSİ KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

2. 1. Kök Master

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

(s: 30–31)

KUYRUKLU YILDIZ

Bedriye Hanım, heyecanla haykırıyordu:

— Dünya’ya kuyruklu yıldız çarpacakmış!

Emine Hanım, “tü tü” diye birkaç defa yakasına tükürerek çarpıntısını gidermeye çalıştıktan sonra:

— Aman, bende korkacak bir şey var sandım. Ne kadar telaşçısın kardeş... Çarpacaksa çarpsın. Ne var? Kapımı kapar, evceğizimde otururum. Bir yere çıkmam...

Bedriye Hanım, sinirli bir kahkahayla:

— Emine kardeş... Sen ne kadar aptalmışsın! Hiç o koca meret, o saçaklı Raziye bu Dünya’ya çarpar da senin evin kalır mı ki, kapını kapayıp da içinde oturacaksın?

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

“Dünya’ya, kuruklu, yıldız, çarpacakmış” kelimelerini tahtaya alt alta yazınız. Bu kelimelerin her birini kendi başına bir anlam taşıdığına, bir araya gelerek de cümle oluşturduklarına dikkat çekiniz.

Öğrencilerin önceki sınıflarda öğrendiklerini hatırlamalarını sağlamak ve konu hakkında neler bildiklerini belirlemek üzere onlardan bu kelimelerden hangilerinin ek aldığını, hangi kelimenin ek almadığını belirlemelerini isteyiniz.

Öğrencilerde ek alan “Dünya’ya, kuyruklu, çarpacakmış” kelimelerinin ek almamış hallerini belirlemeye çalışmalarını isteyiniz.

Öğrenci Çalışma Kitabı’ndaki etkinliği yaptırarak “Dünya Çocukları” şiirini oluşturan kelimelerin “ek almamış olan kelimeler” , “ek almış olan kelimeler” şeklinde sınıflandırılmasını sağlayınız. Öğrenciler kelimeleri sınıflandırdıktan sonra onlara “Sınıflandırdığımız kelimelerden hangilerine kök halindeki kelimeler diyebiliriz? Neden

böyle düşünüyorsunuz?” sorusunu sorarak öğrencilerden soruyu cevaplandırıp yazmalarını isteyiniz.

(8. etkinlik). Kelimelerin hiçbir ek almamış haline “kök” dendiğini belirtiniz.

8. etkinlik:

DÜNYA ÇOCUKLARI

Birleşiniz bütün dünya çocukları,
Kalp kırılmadıkça sürüp gider oyun.
Yorulunca bir dost sesiyle uyuyun,
Sabah kalbinize örtsün şafakları.

Tanrı'm yorgunluktan koru ayakları,
Bu küçük ayaklar hep beraber,
Oraya, o kardeş bayramına gider.
Kucaklaşır bütün dünya çocukları.

Ceyhun Atuf KANSU

Ek alan kelimeler:

Ek almamış kelimeler:

Kök terimini, kelimenin anlamlı en küçük parçası olarak tanımlayınız. Bu durumda bazı yanlış anlaşılmalara ortaya çıkabilir. Örneğin “dünya” kelimesinin anlamlı en küçük parçası olarak “dün” hecesi belirlenebilir. Oysa kökle ek almış kelime arasında doğrudan bir anlam ilgisi vardır. “Dün” kelimesi ile “dünya” kelimesi arasında böyle bir anlam ilgisi kurulamaz. Öğrencilerin ilgisini bu noktaya çekerek yapılacak yanlışları hemen düzeltiniz.

Aşağıdaki kelimeleri ve ekleri tahtaya yazınız. Öğrencilerden bu ekleri kelimelerin başına ve sonuna getirmelerini isteyiniz.

ağaç	okul	öğren-	gel-
-ler/lar	-ci	-da	-miş

Öğrencilere bu etkinlikten nasıl bir sonuç çıkardıklarını sorunuz ve onlara “mıknatıs” etkinliğini yaptırınız.

“Mıknatıs” etkinliği: Kelime kökleri ve ekler kartlara yazılarak öğrencilere dağıtılır. Öğretmenin okuduğu metinde geçen kelime kartını elinde bulunduran öğrenci ayağa kalkar. Öğrenciler ellerindeki ek kartlarına bakarlar. Bu kelimeye uygun olan ekleri elinde bulunduran öğrenciler, kök olan kelimenin yazıldığı kartı taşıyan öğrencinin yanına giderek yeni kelimeler oluştururlar. Oluşturulan yeni kelimeler yüksek sesle söylenir.

Etkinlik sonrasında dilimizdeki kelimelerde eklerin daima kelimenin sonunda yer aldığını “Türkçe’nin sondan eklemeli bir dil olduğunu” vurgulayınız.

(s: 38–39)

GÜZEL TÜRKÇE

İlk yazın ormanlarda ağaçlar yeşerirken

Kuytu yerlerden keskin, o yanık sesler gelir.

Bu şakıyan ses beni titretir yüreğimden,

Bülbül sesi değil o, benim güzel Türkçemdir

Kazım Nami DURU

Öğrencilerden dörtlükte yer alan kelimeleri belirtmelerini isteyiniz. Onlara kök durumundaki kelimeleri buldurunuz. (kuytu, o, bu, ses, bülbül, değil, güzel) buldukları bu kelimelerden hangilerinin sonlarına “-mek/-mak” ekinin getirilebileceğini sorarak öğrencileri konuşturunuz, bu kelimelerden hiç birinin sonuna “-mek/-mak” ekinin getirilemeyeceğini belirlemelerini sağlayınız. Tahtaya “gel-, git-, aç-, dur-, söyle-” vb. kökleri yazınız. Bu kelimelere “-mek/-mak” ekinin getirilip getirilemeyeceğini sorunuz.

Yaptırdığımız bu çalışmalarla bazı köklere “-mek/-mak” eki getirilebildiği halde bazılarında getirilemediği sonucuna ulaşmalarını sağlayınız.

Öğrencilerden aynı şiirde ek almış olan kelimeleri belirlemelerini isteyiniz. Bu kelimelerin köklerinin neler olabileceğini sorarak öğrencileri konuşturunuz. Etkinlik sırasında öğrencilerin birbirleriyle yardımlaşmalarına izin veriniz. Özellikle ekler belirlenirken öğrencilere yardımcı olunuz. Kökler ve ekler belirlendikten sonra köklerin “-mek/-mak” eki getirilebilenler ve “-mek/-mak” eki getirilemeyenler şeklinde sınıflandırılmasını isteyiniz. Bu köklerden hangilerinin bir iş, oluş ya da hareket anlamı taşıdığını sorarak öğrencileri konuşturunuz. Köklerin isim ve fiil kökleri olmak üzere ikiye ayrıldığını belirtiniz. Öğrenci Çalışma Kitabındaki etkinliği yaptırınız. (9. etkinlik)

9. etkinlik:

Aşağıdaki kelimelerin kök ve eklerini gösteriniz.

Kelime	Kelimenin kökü	Aldığı ekler
Sütçü		
Yapraklara		
Fotografa		
Kelimenin		
Sevgi		
Gelmişti		

Fiil köklerinin “mek-/mak-” eki ile okunması gerektiğini, fiilin “mek-/mak-” eki almış biçimine mastar adı verildiğini mastarın fiilin adı olduğunu belirtiniz

Mazharu'ddīn Bağdādī

(s: 6-8)

ders 4

10 bāb-ı evvel maşdar beyānındadır

(maşdar) lisān-ı türkīde āhiri (maḳ: مق) yāḥud (mek: مك) olan

kelimeye dirler āhiri (maḳ: مق) olanlara maşdar-ı şaḳīl dinür **oḳumak**

yazmak gibi ve āhiri (mek: مك) olanlara maşdar-ı ḥafīf dinür

- bilmek öğrenmek** gibi ba‘ zı kerre (k: ق) yāḥūd (k: ك) yerine
- 15 (he: ه) getirilür maşdar-ı taḥfifī dinür **yazma yapma kırma kisme** gibi ve ba‘ zı kerre maşdar-ı ḥafife (lik: لك) ve maşdar-ı şaḳīle (lık: لىق) ‘ilāve olunup maşdar-ı te’kidī dinür **gitmeklik bulunmaḳlık** gibi (maşdar) müte‘ addī ya lāzım olur (müte‘ addī) mef‘ ülü’n biḥi iḳtizā iden kelimeye dirler lisān-ı türkide mef‘ ülü’n-bihij ‘ālāmeti (ye: ى)dir **qalemi kesmek yazıyı yazmaḳ** gibi (lāzım) mef‘ ülü’n-bihij iḳtizā’ itmeyen kelimeye dirler **mektebe gitmek eve gelmek baḡçede oḫurmaḳ ayaḡa ḳalkmaḳ** gibi (maşdar-ı müte‘ addī) iki dürlüdür semā‘ī ḳıyāsī
- 5 (maşdar-ı semā‘ī) işidüp bellenilen maşdarlardır **urmaḳ kesmek** gibi (maşdar-ı ḳıyāsī) ḳā‘ ide ile yapılan maşdarlardır ḳā‘ idesi edāt-ı maşdardan evvel (t: ت) yāḥūd (dir: در) getirilir **söyletmek yazdırmaḳ** gibi.
- ders 5
- 10 (tenbīh) (t: ت) ile müte‘ addī ḳılınan (dır: در) ile ve (dir: در) ile müte‘ addī ḳılınan (t: ت) ile bir daha müte‘ addī ḳılınur **söyletdirmek yazdırtmaḳ** gibi daḡı maşdar yā ma‘ lūm veyā meḡhūl olur (maşdar-ı ma‘ lūm) **oḫumaḳ ve bilmek** gibi maşdar-ı meḡhūl edāt-ı maşdardan evvel bir (l: ل) yāḥūd bir (n: ن) ziyāde itmekle yapılır şöyle ki
- 15 edāt-ı maşdardan evvel (l: ل)dan ḡayrı sākin olarak bir ḡarf olursa (l: ل) ziyāde ḳılınur **ḳırmaḳ ḳırılmaḳ sevmek sevilmeḳ** gibi ve eger (l: ل) yāḥūd ḡarekelü başḡa bir ḡarf olursa (n: ن) ziyāde ḳılınur **oḫumaḳ oḫunmaḳ bilmek bilinmeḳ** gibi (maşdar) evveline başḡa bir kelime-i sākine getirilerek anıḡla birleşirse (maşdar-ı mürekkeḡ) dinür **aç ḳalmaḳ ödünç almaḳ** gibi yoksa (maşdar-ı basit) dinür **ḳalmaḳ** yāḥūd **ḳalması** gibi
- ders 6
- (tenbīh) edāt-ı maşdarıḡ mā-ḳabli maẓmūm ise bir (v: و)
- 5 meksūr ise bir (y: ى) meftūḡ ise fetḡası ḡafife ise

bir (elif: ل) şakîle ise bir (h: ه) ziyâde kılinur **yürümek erimek aramak ödemek** gibi (ism-i maşdar) edât-ı maşdarıñ yerine (m: م nç: نچ تی: تی) den biri getirilmekle yapılır **çalım sonuç gezinti** gibi lisân-ı türkîde ism-i maşdar her bir maşdardan yapılmaz ve maşdara münhaşır degildir

- 10 ba' zân isimden dañı gelir **yardım** gibi (haşıl-ı maşdar) edât-ı maşdarıñ yerine (ş: ش) harfî getirilmekle yapılır lakin dâ'imâ şe'niñ mâ-ğabli meksûr okunub kesresine 'âlâmet için bir (y: ی) ziyâde kılinur **gidiğeliğ** gibi ba' zı kerre (ş: ش) yerine (m: م) getirilür **alım şatım** gibi ki alış ve şatış dimekdir ve ba' zı kerre aħiri (m: م) olan
- 15 ism olur **içim, yutum** gibi ki içilen ve yutılan şey'e dinür

Karîlaştırma:

6. sınıf öğretmen kılavuz kitabında, öğrencilere ilk önce örnek verilerek daha önceki yıllarda öğrendikleri bilgilerin hatırlanması amaçlanmış ve kelimenin yapı taşı olan kök ve eklerden giriş yapılmıştır. Türkçe'nin sondan eklemeli bir dil olduğu vurgulanmıştır. Daha sonra, isim kökü ve fiil kökünün nasıl ayrılacağı ("mek/-mak" eki alabilen kelimeler fiil, alamayan kelimeler ise isimdir) üzerinde durulmuştur. Fiillerin "mek/-mak" eki almış haline mastar denildiği söylenmiştir.

Sarf-ı Osmânî adlı eserde ise; mastar konusu geniş kapsamlı olarak ele alınmıştır. Fiil ile mastar birbirinden ayrılmıştır. Ortak bir tanımlama olarak, Türkçe'de sonu "mek/-mak" olan kelimeye mastar denildiği söylenmiş, her mastar türü için ayrı bir tanım yapılmıştır. Ayrıca bazı yapım ekleri ve çekim ekleri alan kelime ve fiillerin, geçişli ve geçişsiz fiillerin, birleşik fiillerin de mastar olduğu gösterilmiştir.

2. 2. Fiil

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

(s: 39)

Aşağıdaki cümleleri tahtaya yazınız.

Arkadaşlarımla sonunda barıştık.

Barışın insanlığa getireceği huzur ve mutluluk tartışılmaz.

Öğrencilerinizden bu cümlelerde geçen “barıştık” ve “barışın” kelimelerinin kök ve eklerini göstermelerini isteyiniz ve onlara cümlelerdeki barış kelimesinin isim kökü mü yoksa fiil kökü mü olduğunu sorunuz. Öğrencilerin kısa bir süre tartışmalarını ve bir sonuca varmaya çalışmalarını isteyiniz.

“Barış” kelimesinden hareketle bazı kelimelerin hem isim hem de fiil kökü olabileceğini (kelimenin cümlede kullanımına aldığı eklerle bakarak kökün isim kökü mü yoksa fiil kökü mü olduğunu belirleyebileceklerini) açıklayınız. Örnek olarak verdiğiniz cümlelerden ilkinde “barış” kelimesine “mak-” ekinin getirilebileceğini yani bu cümlede kelimenin kökünün fiil, ikinci cümledeki “barış” kelimesinin ise isim olduğunu belirtiniz.

Aşağıdaki cümleleri öğrencilerin defterlerine yazdırınız. Kelimelerin kök ve eklerini buldurunuz. İsim ve fiil köklerini ayrı ayrı sınıflandırmalarını sağlayınız. Ardından bu kelimeler arasında hem isim hem de fiil kökü niteliği taşıyanların belirlenmesini isteyiniz.

Duvarın **boyaları** dökülmüş.

Dolabın kapağını ben **boyadım**.

Kuru dalları toplayıp bahçenin bir kenarına yığdık.

Havalar sıcak gidince onlar **kurumu** □

Dişlerimin **ağrısı** beni çok rahatsız ediyor.

Yine başım **ağrıyor**.

Eş sesli kelimelere hem isim hem de fiil kökü niteliği taşıyan kelimelerin karıştırılmamasına dikkat ediniz. “Yazdan sonra kış gelir.” ve “Bunu kim yazdı?” cümlelerindeki “yaz” kökleri eş seslidir. Eş sesli kelimeler, yazılışı aynı olduğu halde anlamları farklı kelimelerdir. Oysa çalışma yaptırdığınız cümlelerde geçen “boya, kuru, ağrı” kelimeleri böyle bir özellik göstermez. Bu kelimeler, cümledeki görevleri nedeniyle isim ya da fiil olmaktadır.

Mazharu'ddīn Bağdādī

(s: 8-14)

ders 7

bāb-1 şānī fi'l beyānındadır

(fi'l) bir zamanın işine delālet iden kelimeye dirler.

geldi. gidiyor. gelecek gibi.

(zamān) vakt demekdir (zaman) üçdür (1) zamān-ı

māzīdir ki tekellümden evvel geçmiş olan vakte dinür (2)

zamān-ı hāldir ki tekellüm vaktine dinür (3) zamān-ı istiḳbāldir ki

tekellümden sonra gelen vakte dinür (fi'l) maşdar-ı basīṭden

5 yapılırsa fi'l-i basīṭ dinür geçmiş meseleler gibi maşdar-ı

mürekkelden yapılırsa fi'l-i mürekkeb dinür **filan aç kaldı.**

aç kaluyor. aç kalacak dinilmek gibi..

<< ef'āl-i basīṭeniḡ beyānı >>

(fi'l-i māzī) geçmiş zamanda ma' nāsı vāḳa' olan

10 fi'ldir bu da iki dürlüdür māzī-i şuhūdī māzī-i naḳli

(māzī-i şuhūdī) lisān-ı türkīde edāt-ı maşdarıḡ yerine

müşbetde (di: دى) menfīde (medi: مدى) getirilmekle yapılır mişāli

ma' lūm müşbet yazdı

ma' lūm menfī yazmadı

15 mechūl müşbet yazıldı

mechūl menfī yazılmadı

(māzī-i naḳlī) lisān-ı türkīde edāt-ı maşdarıḡ yerine müşbetde

(mış: مش) menfīde (mamış: ممش) getirilmekle yapılır mişāli.

ma' lūm müşbet yazmış

ma' lūm menfī yazmamış

mechūl müşbet yazılmış

mechūl menfī yazılmamış

5 ders 8

(fi' l-i muzārī) zamān-ı hāl ve istikbāle müsta' mel olan fi' ldir **gider** gibi ki şimdi gider ya sonra gider dımekdir.

fi' l-i muzārī lisān-ı türkide edāt-ı maşdarıñ yerine müşbetde

10 (r: ر) menfide (mez: مز) getirilmekle yapılır mişālī

ma' lūm müşbet yazar

ma' lūm menfī yazmaz

mechūl müşbet yazılır

mechūl menfī yazılmaz

15 (fi' l-i hāl) zamān-ı hāle maḥşūş olan fi' ldir

gidiyor gibi ki şimdi gidiyor dımekdir lisān-ı türkide edāt-ı

maşdarıñ yerine müşbetde (yor: يور) menfide (mıyor: مـور) getirilmekle

yapılır mişālī.

ma' lūm müşbet yazıyor

ma' lūm menfī yazmıyor

mechūl müşbet yazılıyor

mechūl menfī yazılmıyor

5 (fi' l-i iltizāmī) edāt-ı maşdarıñ yerine (h: ه) getirilmekle yapılır mişālī.

ma' lūm müşbet yaza

ma' lūm menfī yazmaya

mechūl müşbet yazıla

10 mechūl menfī yazılmaya

(fi' l-i istikbāl) zamān-ı istikbāle maḥşūş olan fi' ldir

lisān-ı türkide fi' l-i iltizāmıniñ aḥirine ḥafiflerde (cek: جـك)

ve şaḳıllerde (caḳ: جـق) ' ilāvesiyle yapılır mişālī.

ma' lūm müşbet söyleyecek yazacaḳ

15 ma' lūm menfī söylemeyecek yazmayacaḳ

mechūl müşbet söylenecek yazılacaḳ

mechūl menfī söylenemeyecek yazılamayacak
(fi' l-i vucūbī) edāt-ı maşdarıñ yerine müşbetde (meli/malı: ملى)
menfīde (memeli/mamalı: مملی) getirilmekle yapılır mişālī.

ma' lūm müşbet yazmalı

ma' lūm menfī yazmamalı

mechūl müşbet yazılmalı

mechūl menfī yazılmamalı

5 (fi' l-i şart) ahirinde (ise: اسه) yāhūd (se: سه) bulunan
fi' ldir mişālī

ma' lūm müşbet yazdı ise yazarsa

ma' lūm menfī yazmadı ise yazmazsa

mechūl müşbet yazıldı ise yazılırsa

10 mechūl menfī yazılmadı ise yazılmazsa

(fi' l-i hikāye) ahirinde (idi) yāhūd (ydi: اىد) bulunan fi' ldir mişālī

ma' lūm müşbet yazdıydı yazacak idi

ma' lūm menfī yazmadıydı yazamayacak idi

15 mechūl müşbet yazıldıydı yazılacak idi

mechūl menfī yazılmadıydı yazılmayacak idi

(fi' l-i rivāyet) ahirinde (imiş: امش) bulunan fi' ldir mişālī

ma' lūm müşbet yazmış imiş yazacak imiş

ma' lūm menfī yazmamış imiş yazmayacak imiş

mechūl müşbet yazılmış imiş yazılacak imiş

mechūl menfī yazılmamış imiş yazılmayacak imiş

ders 10

(fi' l-i temennī) fi' l-i iltizāmī ve hikāye ve şart şığalarının

5 ' aynı olup anlardan farkı ancak qarīn-i makām

ile olur mişālī **oğlumı mektebe virdim ola ki oğuya başa du' ā ide**

ka kī ben vaḳtiyle oğuyaydım.. mektebe gitsem derse

çalısam denilmek gibi

(fi' l-i iştirāk) iki ya ikiden ziyāde kişiler beyninde

10 müşterek olan fi' ldir **söyleydi söyleürler** gibi (fi' l-i

mütāva' a) lāzım kıılınan fi' ldir lisān-ı 'oşmānide (n: ن ل: ل ش: ش)den

birini ziyāde itmekle yapılır (**sevdi**) kelimesinden **sevindi**

(**şavdı**) kelimesinden **şavıdı** gibi (tenbīh) ba' zı kerre (ş: ش)

cüz-i kelime olup müşārekit ve mütāva' at ma' nalarını ifāde itmez

15 **şatağı yanağı** gibi

(emr-i ġā'ib) edāt-ı maşdarıñ yerine (sun: سون) getirilmekle yapılır

m. yazsun

c. yazsunlar

(nehy-i ġā'ib) edāt-ı maşdarıñ yerine (masun: مسون) getirilmekle yapılır

m. yazmasun

c. yazmasunlar

(emr-i hāzır) edāt-ı maşdarıñ hāzefiyle yapılır

5 m. yaz

c. yazınız

(nehy-i hāzır) edāt-ı maşdarıñ yerine (me: مه) getirilmekle yapılır

m. yazma

c. yazmayınız

10 ders 11

ef' āl-i mürekkebe beyānı

(fi' l-i iktidārī) fi' lü'n-nizāmiye bilmek maşdarıñ fi' li

'ilāve itmekle yapılır **yapabildi** gibi

(fi' l-i ta' cili) edāt-ı maşdarıñ yerine (y: ی) ile virmek

15 maşdarıñ fi' li getirilmekle yapılır **gelivirdi gidivirdi**

(fi' l-i müfācāt) ansızın vāқа' olan fi' ldir.

lisān-ı türkide (çıқа) lafzına (geldi) 'ilāvesiyle

yapılır **çığageldi** denilmek gibi.

Karşılaştırma:

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda fiil konusu üzerinde derinlemesine durulmamış, sadece isim ve fiilin kavratılması, arasındaki farkların anlaşılması için gayret sarf edilmiştir. Cümle içerisinde yazılışları aynı olduğu halde bazı kelimelerin hem isim hem de fiil olabileceği, bunun cümle içerisindeki anlama bakarak kavranabileceği konusunda yoğunlaşmıştır.

Sarf-ı Osmânî adlı eserde ise, fiilin zaman anlamı kattığı takdirde fiil olarak kabul edildiğini yazmıştır. Zaman anlamı katan eklerin ise mastar eki yerine getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Günümüzde kullanılan “gelecek zaman eki” tabiri yerine “gelecek zaman fiili” vb. kullanılmıştır. Tüm zamanlar en ince ayrıntısına kadar anlatılmış, basit ve bileşik fiiller üzerinde de durulmuştur. Ayrıca bugün itibarıyla varlığı mevcut olmayan birtakım farklı zaman kiplerine de yer verilmiştir.

2. 3. Yapım Ekleri ve Çekim Ekleri

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

(s: 45-52-68-74)

Tahtaya “kitap, kitaplar, kitapçı, kitaplık” kelimelerini yazınız. Öğrencilerden bu kelimeleri görsellerle ifade etmelerini isteyiniz. Ardından kitap kelimesinin aldığı ekleri buldurarak bu eklerin kelimeye kazandırdığı anlam özellikleri hakkında öğrencileri konuşturunuz. Bu eklerden hangisinin kelimenin anlamını değiştirmedeğini, hangi eklerin kelimeye yeni anlamlar kazandırdığını belirlemeleri için öğrencilere yardımcı olunuz. “Kitap” kelimesini ifade eden görselle öteki görsellerin karşılaştırılmasını sağlayınız. “Kitaplar” kelimesinde kitapların sayısının birden çok olduğunu ancak kelimenin anlamının değişmediğini “kitapçı” kelimesinin “kitap satan kimse”, kitaplık kelimesinin “kitapların bulunduğu raflı dolap” ya da “kütüphane” anlamına geldiğini öğrencilere buldurunuz.

Tahtaya “dün, yeni, bir, giy-, al-” köklerini yazınız. Kelimelerin anlamları hakkında öğrencileri konuşturunuz. Öğrencilerden bu kelimelerin tümünü bu halleriyle kullanarak anlamlı bir cümle oluşturmalarını isteyiniz. Öğrencilerin cümle oluşturma denemelerini

ardından neden anlamlı bir cümle kuramadıklarını sorarak onları konuşturunuz. Daha önce kelimelere istedikleri ekleri getirerek bir kez daha cümle kurmaya çalışmalarını öneriniz.

“Dün yeni bir giysi aldım.”, “Dün yeni bir giyecek almış.” vb. cümleler kurulduktan sonra öğrencilere kelimelerin sonlarına getirilen eklerin kendi başlarına bir anlam taşıyıp taşımadığını sorarak onların tartışmalarını ve bir sonuca ulaşmalarını sağlayınız. Kelimelerden farklı olarak eklerin tek başlarına anlamları olmadığını, cümleyi oluşturan kelimeleri çeşitli yönlerden belirttiğini (kişi, zaman, yer vb.) ya da anlamlarını değiştirip yeni kelimeler türettiğini belirlemeleri için onlara “Hangi ek yeni bir kelime türetmiştir? Hangi ek kelimeye zaman anlamı kazandırmaktadır?” vb. sorular sorarak tartışmalarını ve bir sonuca ulaşmalarını isteyiniz.

Aşağıdaki kelimeleri tahtaya yazınız. İstekli öğrencilerden tahtaya kalkarak bu kelimelere çeşitli ekler getirmelerini isteyiniz (çocuklar, çocuğa, çocukluk, çocukça, çocuklu, çocuksuz vb.).

çocuk	güzel	araba	gül
gör-	yap-	yaz-	bil-

Ardından ekler getirildikten sonra kelimelerin anlamlarında bir değişiklik olup olmadığını sorarak öğrencilerin kendi aralarında tartışmalarını sağlayınız. Buradan hareketle yeni bir kelime türetmek için kullanılan eklerin yapım ekleri olduğunu belirtiniz. Yeni bir kelime türetmediği halde kelimenin cümlede kullanılmasını kolaylaştıran, eklendiği kelimeye yer, zaman, kişi, aitlik, çokluk gibi anlamlar katan eklerin çekim ekleri olduğunu açıklayınız. Öğrenci Çalışma Kitabı’ndaki etkinliği yaptırınız. (7. etkinlik)

7. etkinlik:

Aşağıdaki kelimelerin aldığı ekleri inceleyiniz. Bu eklerin kelimelere kazandırdığı anlamları düşünerek yapım eki mi çekim eki mi olduğunu belirtiniz.

Kelime	Kelimenin Kökü	Aldığı Ek	Yapım Eki	Çekim Eki
yolda	yol	-da	X
evler
çocuktan
sevgi
kalemlik
duruyor
geldi
kitabım
kulaklık
teyzesi
gitsin
simitçi
durak

(s: 52)

Aşağıdaki cümleyi tahtaya yazınız.

“Şekerci bugün de gelmedi.”

Cümlede geçen “şekerci” kelimesinin kökünü ve ekini öğrencilere buldurunuz. “Şeker” ve “şekerci” kelimelerinin arasındaki anlam farkına dikkat çekiniz. Öğrencilere yapım eklerinin kelimelerin anlamlarını değiştirerek onlardan başka anlamda yeni kelimeler türeten ekler olduğunu hatırlatınız. Öğrencilere aşağıdaki soruları yöneltiniz.

“Şekerci kelimesi isim mi yoksa fiil midir? Neden?”

“Kelimenin kökü nedir? Kök, isim mi yoksa fiil midir?”

“Kelime hangi eki almıştır? Bu ek, yapım eki mi yoksa çekim eki midir? Neden?”

“Bu yapım ekini simit, koltuk, kitap gibi değişik isimlere getirerek yeni kelimeler türetebilir miyiz? Örnekler veriniz.”

“Bu yapım ekini gel-, git-, bak-, gör- gibi fiil köklerine getirerek yeni kelimeler türetebilir miyiz? Örnekler veriniz?”

Ünsüz benzeşmesi ve ünsüz yumuşaması ile ilgili kuralları öğrencilere hatırlatınız. Örneğin “-ci” ekinin “-cı, -çi, -çu, -çü” dönüşmesinin sebeplerini tartışarak bulmalarını sağlayınız.

Öğrencilerden “-li, -lik, -siz, -daş” gibi işlek yapım eklerini isim köklerine getirerek yeni kelimeler türetmelerini ve türettikleri kelimeleri birer cümlede kullanmalarını isteyiniz. Eklerin kelimelere getirilirken uğradıkları ses değişiklikleri (-lik, -lık, -luk, -lük vb.) üzerinde özellikle durunuz.

“Sevgi, hayatımızı güzelleştirir.” Cümlesini tahtaya yazınız. Cümledeki “sev-gi” ve “güzel-leş-tir” kelimelerinden hareketle bu kelimelerin aldığı “-gi, -leş, -tir” eklerinin işlevleriyle ilgili bir çalışma yaptırınız.

Öğrencilerden “bil-” fiil köküne “-gi, -im, -gin” eklerini getirerek kelimeler türetmelerini, türettikleri kelimelerin anlamlarını söylemelerini ve bu kelimeleri birer cümlede kullanmalarını isteyiniz.

Türkçe’de ekler (ister çekim eki isterse yapım eki olsun) ses bakımından kelimelerin son hecesine uyar. Bu durumu aşağıdaki örneklerden hareketle öğrencilere sezdirip kavratınız.

ev	ev-de	yol	yol-da
ördek	ördek-ler	horoz	horoz-lar
simit	simit-çi	dağ	dağ-cı

(s: 68)

ATATÜRK GÜLÜMSEDİ

Atatürk gülümsedi öğretmenim,

Siz sınıfa girince

Dağıldı kara bulutlar

Açıldı gonca

Baktı ki okul yenidir,

Siz yenisiniz, düşünceler yeni.

Atatürk gülümsedi öğretmenim,

Saklayamadı sevincini.

(...) Talat TEKİN

Öğrencilerden şiiirde hem yapım eki hem de çekim eki alan kelimeleri belirlemelerini isteyiniz. Belirlenen kelimelerin tahtaya bir liste halinde yazılmasını sağlayınız. Öğrencilerin kendi aralarında tartışarak kelimelerin kök ve eklerini tespit etmelerini isteyiniz. Öğrencilere bu kelimelerde yapım eklerinin mi yoksa çekim eklerinin mi kökten hemen sonra geldiğini sorunuz.

Öğrencilerden “öğret-men” kelimesine “-li, -lik, -siz” gibi yapım ekleri getirerek yeni kelimeler (öğretmen-lik, öğretmen-li, öğretmen-siz) türetmeye çalışmalarını isteyiniz. Öğrencilerin türettikleri kelimeleri cümlelerde kullandırınız.

Tahtaya “göz, gözlük, gözlükçü, gözlükçülük” kelimelerini yazdırınız. Öğrencilerden bu kelimelerin anlamlarını söylemelerini isteyiniz. Kelimeleri kök ve eklerine ayırınız. Bu eklerin yapım eki mi yoksa çekim eki mi olduğunu öğrencilere sorunuz. “Göz kökünden hangi kelime türemiştir? , Gözlükçü kelimesi sizce göz kelimesinden mi yoksa gözlük kelimesinden mi türemiştir?” vb. sorularla bir kelimenin birden çok yapım eki alabileceğini, yapım eki almış kelimelere yeni yeni yapım ekleri getirerek değişik kelimeler türetilebileceğini öğrencilere sezdiriniz.

Aşağıdaki kelimeleri öğrencilerin defterlerine yazdırınız.

canlılık, birleşik, düşünceli

Öğrencilere bu kelimelerin hangi kelimelerden, hangi eklerle türetilmiş (canlı-lık, birleş-ik, düşünce-li) olduğunu sorunuz.

Öğrencilerden bu kelimeleri birer cümlede “Hareketlerin canlılığı beni çok etkilemişti. Birleşik kelimelerden bazıları ayrı yazılır. Çok düşüncelisin.” vb. kullanmalarını isteyiniz.

Yeni kelimeler türetmeye elverişli böyle kelimelere gövde dendiğini, gövdelerin yapım eki almış kelimeler olduğunu gövdelerin çekim ekleri de alabileceğini açıklayınız.

Öğrenci Çalışma Kitabı’ndaki 8. etkinliği yaptırınız.

8. etkinlik

Aşağıdaki köklere örnekte olduğu gibi -li, -lik, -ki, -daş, -(i)m eklerinden uygun olan birini getirerek yeni kelimeler türetiniz. Türettiğiniz kelimeleri birer cümlede kullanınız.

Kök	Ek	Yeni Kelime	Cümle
gör-	-gü	görgü	Görgü kurallarına uygun hareket etmeliyiz
vatan
seç-
kalem
toz
bil-

(s: 74)

ATATÜRK'ÜN ÖĞRENCİLERE MEKTUBU

Sabahleyin sınıfa girince
“Günaydın çocuklar!” diyorum,
“Sağ ol!” diyorsunuz.
İçim sevinçle doluyor,
Sesinizi duyunca.
Bana bakıp gülüyorsunuz.
Hep bakışlarım sizin üstünüzde,
Ben bütün Türklerin başöğretmeni
Tanıyın iyiyi, doğruyu, güzeli.
(...)

Yüksel ERKEKLİ

Öğrencilerden şiirde geçen “öğretmen, sevinç, bakış” kelimelerinin aldığı ekleri belirlemelerini (öğret-men, sev-inç, bak-ış) isteyiniz. Bu eklerin yapım eki mi yoksa çekim eki mi olduğunu nedenleriyle açıklamalarını sağlayınız. Ardından bu yapım eklerinin işlevini sorunuz. Fiilden fiil türeten bu ekleri kullanarak yeni kelimeler türettikleri kelimelerin anlamlarını söylemelerini ve bu kelimeleri birer cümlede kullanmalarını isteyiniz.

Mazharu'ddīn Bağdādī

(s: 15)

- 5 (ism-i fā' il) müşbetde maşdar-ı ma' lūmuñ edātı yerine
hafiflerde (n: ن) sākine ve şaķillerde (an: ان) ve menfide (meyan: ممان)
getirilmekle yapılır.

müşbet seven yazan
menfī sevmeyen yazmayan

- 10 edāt-ı maşdardan evvel bulunan harf harekelü ise
müşbetde elifden evvel bir (y: ی) daħı ziyāde kılnur **söyleyen**
oқuyan gibi ve edāt-ı maşdarıñ yerine (ııı: ححی) getirilürse
daħı ism-i fā' il olup dāi 'mā ol iş ile iştiğālī gösterir
yazıcı gibi ve eger madde-i aşılyeniñ āhirī harekelü ise
15 bir (y: ی) daha ziyāde kılnur **oқuyıcı** gibi (tenbīh) ismiñ
āhirine (cı: ححی) getirilürse ism-i fā' il ma' nāsını ifāde ider
etmekçi ve a'çı gibi ki etmek şatıcı ve aş püşürici dımeğdir.

(s: 45)

- 15 (lık: لک lik: لك)
ikisi ismiñ āhirinde bulunursa edāt-ı mekāndır
çayırılık çimenlik gibi şıfatıñ āhirinde bulunursa edāt-ı maşdardır.
za' iflik.. semizlik gibi.

(s: 43)

(degil: دكل siz: سز yok: سوق)

- 5 cümlesi edāt-ı nefīdir **filan terbiyelü degil.. edebsizdir**
'**aқlı yok** dinilmek gibi (siz: سز) lafzı maşdarın āhirinde
bulunursa (y: ی) ile (n: ن) ' ilāve olunur **pederimiñ haberi**
olmaқsızın mektebe geldim dinilmek gibi ba' zan te 'kīd-i nefī için
(yok: سوق) kelimesinden evvel (hiç: هح) lafzı getirilür **bugün**
10 **hiç param yok** dinilmek gibi.

(s: 16-17)

(ism-i ālet)

edāt-1 maşdarıñ yerine hafiflerde (ki: كى) yāhūd (ku: كو) ve şaķıllerde (ğı: غى) yāhūd (ğu: غو) getirilmekle yapılıur **süzgi ve sürgü ve çalgı ve burğu** gibi.

(s: 6-7)

(maşdar) müte‘ addī ya lāzım olur (müte‘ addī) mef‘ ūl-i bihī

ıktizā iden kelimeye dirler lisān-ı türkide mef‘ ūlü’ n-bihij ‘ ālāmeti

(ye: ى)dir **qalemi kesmek yazıyı yazmaq** gibi (lāzım) mef‘ ūlü’ n-bihī

ıktizā’ itmeyen kelimeye dirler **mektebe gitmek eve gelmek bağçede oturmaq**

ayağa kalkmaq gibi (maşdar-ı müte‘ addī) iki dürlüdür semā‘ ī kıyāsī

6 (maşdar-ı semā‘ ī) işidüp bellenen maşdarlardır **urmaq**

kesmek gibi (maşdar-ı kıyāsī) qā‘ ide ile yapılan maşdarlar

qā‘ idesi edāt-1 maşdardan evvel (t: ت) yāhūd (dir: در) getirilir

söyletmek yazdırmak gibi.

10 (tenbīh) (t: ت) ile müte‘ addī kıılınan (dir: در) ile ve (dir: در) ile

müte‘ addī kıılınan (t: ت) ile bir daha müte‘ addī kıılınur **söyletdirmek**

yazdırtmak gibi

(s: 16)

(şıfat-ı müşebbehe) edāt-1 maşdarıñ yerine hafiflerde (kin: كىن)

15 ve qāf-ı fārisiyle (gün: كون) ve qāf-ı ‘ arabī olarak (k: ك) ve şaķıllerde

(ğın: غىن) ve (ğun: غون) ve (q: ق)dan biri getirilmekle yapılıur. **geçgin**

ve dü lkün ve kesik ve talgın ve turğun ve açık gibi

(s: 8)

(ism-i maşdar) edāt-1 maşdarıñ yerine (m: م) (nç: نچ) (tı: تى)

den biri getirilmekle yapılıur **çalım sonuç gezinti** gibi lisān-ı türkide

ism-i maşdar her bir maşdardan yapılmaz ve maşdara münhaşır degildir

- 11 ba' zān isimden daħı gelir **yardım** gibi (ħaşı1-1 maşdar) edāt-1 maşdarıñ yerine (ş: ش) ħarfi getirilmekle yapılır lakin dā'imā şe'niñ mā-ķabli meksūr okunub kesresine 'ālāmet için bir (y: ی) ziyāde ķılınur **gidi**□**geli**□gibi ba' zı kerre (ş: ش) yerine (m: م) getirilür **alım şatım** gibi ki alış ve şatış dimekdir ve ba' zı kerre aħiri (m: م) olan
- 15 ism olur **içim, yutum** gibi ki içilen ve yutılan şey'e dinür

Karşılaştırma:

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda, ilk önce yapım ekleri ve çekim eklerinin birbirinden nasıl ayrılabilceğı üzerinde durulmuş, yapım eki ve çekim ekinin birbirinden farkı gösterilmek istenmiştir. Yeni kelimeler türeten ekler yapım eki, var olan kelimelere yer, zaman, çokluk vb. anlamlar kazandıran eklerin ise çekim eki olduğı söylenmiştir.

Çokluk eki nesnelere yardımcıyla kavratılmaya çalışılmış, "-ci" ekinden yola çıkarak yapım eklerinin kullanılış şekilleri açıklanmaya çalışılmıştır. Sert sessiz yumuşaması ve benzeşmesi ile sesli harflerdeki kalınlık-incelik uyumuna dikkat çekilmesi istenmiştir. Yaygın olarak kullanılan "-li, -lik, -siz, -daş" ekleri ile "-gi, -tir, -gin" gibi ekler üzerinde durulmuş ve bunlar öğrenciye kavratılmak istenmiştir. "-men, -inç, -ış" ekleri ile fiilden fiil yapan ekler anlatılmaya çalışılmıştır. Eklerin kelimenin son hecesine uygunluk gösterdiği özellikle vurgulanmış ve kökten sonra yapım ekinin, yapım ekinden sonra ise çekim ekinin geldiğinden bahsedilmiştir. Daha sonra "gövde" kavramına geçilmiş, yapım eki almış kelimelere yeni yapım ekleri eklenerek kelimeler türetilebileceğı açıklanmıştır.

Sarf-1 Osmânî adlı eserde ise, tüm ekler ayrı ayrı isimler verilmiş, kullanıldığı yerlere göre görevler yüklenmiştir. Yalnız çokluk eki her iki kitapta da aynı yaklaşımla işlenmiştir. 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda bulunan "-im, -leş, -li, -daş" ekleri, Sarf-1 Osmânî adlı eserde yer almamaktadır. Diğer ekler ise şu şekildedir;

“+cı” eki, ism-i fâil konusu içerisinde işlenmiş ve işi yapan kişi olduğu sürece varlığından bahsedileceği açıklanmıştır. Günümüzde sıfat-fiil eki olan “-An eki” ve fiilden isim yapım eki olan “-İcİ eki”yle birlikte işlenmiştir.

“+İlk” eki, ismin sonunda yer aldığı takdirde yer anlamı katan; sıfatın sonunda yer aldığı takdirde ise mastar ekinin yerine geçen ek olarak belirtilmiştir.

“+sİz” eki, günümüzdeki anlamı olan, kelimeye olumsuzluk yükleyen ek olarak sunulmuş, ancak ek olmadığı halde olumsuzluk anlamı veren “değil” ve “yok” kelimeleriyle aynı yerde sınıflandırılmıştır.

“-gi” eki, sadece alet yapan ek olarak söylenmiş, başka yerde bahsi geçmemiştir.

“-tİr” eki, mastar bahsi içinde geçmiş, geçişli fiil yapan ek olarak gösterilmiş, dolayısıyla “-t” ve “-tİr” ekleriyle birlikte anılmıştır. 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda da yaklaşım aynıdır. Fakat işlevinden söz edilmemiştir.

“-gIn” eki, sıfat bahsi içerisinde geçmiş, geçişsiz fiilerden yapılan sıfat olarak adlandırılmıştır.

“+nç” eki, ism-i masdar yani fiilden isim türeten mastar olarak tanımlanmış, her zaman mastardan yapılmayacağı söylenmiştir.

“-İş” eki, türemiş mastar yapan ek olarak kabul edilmiş, yalnızca “ş” ile yapıldığı ancak kesreli, yani “i” harfi alarak okunduğu ifade edilmiştir.

Ekler konusunda her iki kitabın yaklaşımı birbirinden çok farklıdır. Ayrıca Sarf-ı Osmânî adlı eserde yumuşama ve benzeşme, bazı konular hariç, gözetilmemiş, “gövde” kavramı sadece ismen geçmiş, bu konuda herhangi bir açıklama yapılmamıştır. 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda fiilden fiil yapan ekler yanlış olarak anlatılmıştır.

2. 4. Sıfatlar

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

(s: 79–80)

CANIM KİTAP

Bir sürü kitabım oldu. Küçük kitaplığımın raflarını doldurdular. Hepsini seviyorum. Sevilmez mi? Kitap bu...

Önce öğretmenimin önerdiklerini aldım, okudum. Bende okuma merakı geliştiğini gören annem, babam, ağabeyim ve bazı akrabalar fırsat buldukça bana kitap armağan ettiler. Bunlara, bir iki yaş günümde arkadaşlarımdan verdiklerini de eklersek varın siz hesap edin ne kadar çoğalmışlar...

Hepsini okuyamadım. Birden yığıldılar. Ama büyük bir hızla okumayı sürdürüyorum. Yakında bitireceğim.

Ben, dostluğun ve arkadaşlığın bu denli kıvanç verici olduğunu daha önceleri bilmezdim. Oysa kitaplarımla oradaki kahramanlarla birlikte yaşayarak öğrendim hepsini. Kötülerle uyarınca savaşmayı, iyilerle bütünleşmeyi onlarla birlikte öğrendim.

Celal ÖZCAN

Öğrencilere metinde geçen “Bir sürü kitabım oldu.” cümlesindeki “bir sürü” kelime grubunun işlevini sorunuz. Bu kelime grubunun kitapların miktarlarını tam olarak değil, yaklaşık olarak belirttiğini sezdiriniz. Benzer bir çalışmayı “Bende okuma merakı geliştiğini gören annem, babam, ağabeyim ve bazı akrabalar fırsat buldukça bana kitap armağan ettiler.” cümlesindeki “bazı” kelimesi ile yaptırınız.

“Bütün gün, biraz para, birtakım kişiler, başka ülkeler, diğer çocuklar” tamlamalarını cümlelerde kullanırınız. Bütün, biraz, birtakım, başka, diğer kelimelerinin kendilerinden sonra gelen isimlerin yerlerini ve sayılarını tam olarak değil, belirsiz bir şekilde gösterdiğini sezdiriniz. Bu tür kelimelerin “belgisiz sıfat” olduğunu açıklayınız.

Öğrencilere aşağıdaki cümlelerde geçen belgisiz sıfatları buldurunuz. Bu cümlelerdeki sıfatlardan uygun olanların belgisiz zamir olarak cümlede kullanmalarını isteyiniz.

Birçok öğrenci, okulun bahçesinde toplandı. (Birçoğu okulun bahçesinde toplandı.)

Öteki çocuklar henüz gelmedi. (Ötekiler henüz gelmedi.)

Öbür yoldan gidersek onlara yetişiriz. (Öbüründen gidersek onlara yetişiriz.)

Aşağıdaki cümlelerde geçen adam, kitapçı, lira kelimelerinin ne tür kelimeler olduğunu sorunuz. Bu kelimelerin (isimlerin) önüne gelerek onların herhangi bir özelliğini, yerini ya da sayısını öğrenmeye yönelik soru kelimelerini buldurunuz.

Bu iş için nasıl adamlar bulmalıyız?

Bu kitabı hangi kitapçıdan aldınız?

Baban sana kaç lira verdi?

Nasıl, hangi, kaç kelimelerinin adam, kitapçı, lira isimlerinin durumlarını, yerlerini ve sayılarını soru yoluyla belirttiğini; bu kelimelerin “soru sıfatı” olduğunu sezdirip kavratınız.

Öğrencilere aşağıdaki cümlelerde yer alan soru sıfatlarını buldurunuz:

Kaç kişi ödevini yapmadı?

Hangi çocuk hastalanmış?

Kaçıncı katta oturuyorsunuz?

Sıfat olan kelimelerin isimlerden ya da isim tamlamalarından önce kullanılarak nitelik, özellik, yer, durum, sayı vb. belirten söz öbekleri yani tamlamalar oluşturduklarına dikkat çekiniz.

Öğrenci Çalışma Kitabı’ndaki etkinlikleri yaptırarak konunun kavranıp kavranmadığını kontrol ediniz. (7 ve 8. etkinlikler)

7. etkinlik:

Cümlelerde bulunan boşlukları aşağıdaki sıfatlardan uygun olanlarla tamamlayınız.

kaç tüm hangi bazı kaçınıc kaçır birçok birkaç

Örnek: Bahçede birkaç çocuk oynuyor.

Siz evde oturuyorsunuz?

..... çocuklar sevmek ister.

Bu kitabı kişi okudu?
..... günler dedemlerde kalıyorum.
Kardeşin sınıfa gidiyor?
..... elma yediniz?
Otobüs yolda yerde durdu.

8. etkinlik:

Aşağıdaki cümlelerde sıfat olarak kullanılan kelimelerin altlarını çiziniz. Bu kelimeleri zamir görevi ile örnekte olduğu gibi birer cümlede kullanınız.

rnek: Kaç kişi ödevini yapmadı?

Kaçınız ödevini yapmadı?

. Size kapıyı hangi ocuk açtı?

. Öteki ğrenciler henüz gelmediler.

. Öbür kitabı da arkadaşına ver.

. Bazı insanlar kurallara titizlikle uyar.

. Evi kaç yeni Türk lirasına aldınız?

Aşağıdaki sıfat tamlamalarında yer alan tamlamaların anlam özelliklerini öğrencilere sorunuz:

yeil elbise **yemyeşil** elbise **yeşilimtrak** elbise

kırmızı elma **kıpkırmızı** elma **kırmızımı** elma

küçük çocuklar **küçük küçük** ocuklar **küçücük** ocuklar

Gerekli görürseniz yukarıdaki örneklerden hareketle sıfatlarda pekiştirme ve anlam küçültmesi üzerinde durabilirsiniz.

(s: 85)

Öğrencilerden ğrenci alışma Kitabı'nda verilen "Fosiller" başlıklı metinde bırakılan boşlukları ereve içinde yer alan kelimelerle tamamlamalarını isteyiniz. (7. etkinlik)
Etkinlik sonrasında bu kelimelerin cümlede ne gibi görevlerde kullanıldığını

belirtmelerini ve isim, sıfat ve zamir gibi kelimelerden farkını (tek başlarına bir anlam taşımadıklarını cümlede içinde bir görev ya da anlam üstlendiklerini) kavratınız.

(s: 188-189)

Öğrencilere sınıftaki varlık ve nesnelere inceleyerek o nesnelere ilgili sorular sorunuz. Sorduğunuz sorulara verdikleri cevapları defterlerine listelemelerini sağlayınız.

Örnek

saç (nasıl saç?): siyah saç, uzun saç, dalgalı saç, güzel saç vb.

kalem (kaç kalem?): dört kalem, birkaç kalem, birçok kalem vb.

sıra (hangi sıra?): şu sıra, bu sıra, öteki sıra, öndeki sıra vb.

Öğrencilerden sözü edilen nesnelere rengini, sayısını, biçimini, yerini belirten kelimeleri söylemelerini isteyiniz. Bu kelimeleri, ilgili olduğu varlığın ismiyle birlikte tahtaya yazdırınız. Öğrencilerden, oluşturdukları kelime gruplarını cümle içinde kullanmalarını isteyiniz.

Öğrencilerden “Balonlar ve Kediler” başlıklı metindeki boşlukları renk, biçim, durum, sayı, yer belirten uygun kelimelerle doldurmalarını isteyiniz. (9. etkinlik) Daha sonra boşluklara yerleştirilen kelimeleri tahtaya listeleyiniz. Öğrencilere bu kelimelerin işlevlerinden ve birlikte söz grubu oluşturdukları isimle ilgilerinden hareketle sıfatları ve işlevlerini kavratınız.

Aşağıdaki dizeleri öğrencilerin defterlerine yazdırınız.

“Mustafa Kemal’i düşünüyorum

Yeleleri alevden al bir ata binmiş

Aşıyor yüce dağları, engin denizleri,

Altın saçları dalgalanıyor rüzgârda

Işıl ışıl yanıyor mavi gözleri...”

Ümit Yaşar OZCAN

Bu şiirde geçen al, mavi, yüce, engin kelimelerinin hangi varlıkların, hangi özelliklerini ifade ettiğini sorunuz. Varlıkların rengini, durumunu, biçimini belirten bu tür

kelimelerin isimleri nitelediğini belirtiniz. Bu tür kelimelerin “niteleme sıfatı” olduğunu açıklayınız.

Aşağıdaki cümleleri tahtaya ya da defterlerine yazdırıp öğrencilerle birlikte inceleyiniz.

Bu defteri masanın üzerine koyunuz.

Bizim okulda **sekiz** öğretmen vardı.

Bazı insanlar, sabahları çok erken kalkar.

Tiyatroya **kaç** öğrenci gidecek?

Bu cümlelerde geçen bu, sekiz, bazı, kaç kelimelerinin hangi varlıkların, hangi özelliklerini belirttiğini öğrencilere sorunuz. Bu kelimelerin “belirtme sıfatı” olduğunu açıklayınız.

Bu çiçeği beğendiniz mi?

Bu çocuk, her gün o eve gidiyor.

Yukarıdaki cümleleri öğrencilerin defterlerine yazdırınız. Cümledeki bu, şu, o kelimelerinin işlevlerini öğrencilere sorunuz. Bu kelimelerin kendilerinden sonra gelen çiçek, çocuk, ev gibi varlıkların yerini işaret ederek belirttiğini ve “gösterme (işaret) sıfatı” olduğunu farklı örneklerden de hareketle anlatıp açıklayınız.

Öğrencilerden aşağıdaki cümlelerde geçen sıfatları bulmalarını ve buldukları kelimelerin hangi varlığı işaret ettiğini belirtmelerini isteyiniz:

Bu saat, babamın hediyesidir.

Bir ümidim şu dağın ardında kaldı.

O çocuğu uzun zamandır görmüyorum.

“Bu, şu, o” kelimeleri hem zamir hem de sıfat olarak kullanılır. Bunları birbiriyle karıştırmamak gerekir. Aşağıdaki cümleleri tahtaya yazarak **bu** ve **bu** kelimelerinin bu cümlelerdeki işlevlerini öğrencilere sorunuz. **Şu** ve **bu** kelimelerinin hangi cümlelerde zamir, hangilerinde sıfat olduğunu sorup öğrencilerden bu durumu nedenleriyle izah etmelerini isteyiniz.

Şu kitabı okuyabilir miyim? (gösterme sıfatı)

Şunu okuyabilir miyim? (gösterme zamiri)

Bu kalem senin mi? (gösterme sıfatı)

Bu senin mi? (gösterme zamiri)

O kelimesi kullanıldığı yere göre üç görevde bulunabilir: insan adlarının yerine kullanılan zamir, insan dışındaki başka bir varlığın yerine kullanılan zamir ve bir varlığı göstererek belirten sıfat.

O evden taşındılar. (gösterme sıfatı)

O bozuktur. (gösterme zamiri)

O telefon etti. (kişi zamiri)

Yukarıdakilere benzer örnekler vererek öğrencilere cümlelerde kullanılan **o** kelimelerinin işlevlerini sorunuz. Aralarında ne fark olduğunu söylemelerini isteyiniz.

Aşağıdaki cümleleri tahtaya yazınız.

“İki gün, yarım ekmek, ikişer yumurta ve birer şişe su ile idare ettik. Üçüncü gün, ekmeği, suyu bol olan dağ evine gelmiştik.”

Bu cümlelerde geçen iki, yarım, ikişer, birer, üçüncü kelimelerinin ortak özelliğinin ne olduğunu sorunuz. Bu tür kelimelerin “sayı sıfatları” olduğunu açıklayınız.

Mazharu'ddīn Bağdādī

(s: 26-29)

ders 19

bāb-1 şānī şıfat beyānındadır

15 (şıfat) bir şahşın ya bir şey'in hālini bildiren

kelimeye dirler (hāl) bir şey'e 'arız olan nesneye dinür

hastelik ve renk gibi lisān-1 türkīde şıfat-1 evvel ve mevşūf

sonra gelir **güzel at** gibi (şıfat) iki dürlüdür şıfat-1 kıyāsī

şıfat-1 semā'ī (şıfat-1 kıyāsī) kāk'ide ile yapılan şıfatlardır.

5 bu da iki dürlüdür birincisi fer'ī fi'ldir beyānı şarfda

geçdi

(s: 16)

(şıfat-1 müşebbehe) edāt-1 maşdarıñ yerine hafiflerde (kin: كسن)

- 16 ve kâf-1 fârisiyle (gün: كون) ve kâf-1 ‘ arabî olarak (k: ك) ve şakîllerde (ğın: غن) ve (ğun: غون) ve (k: ق)dan biri getirilmekle yapılır. **geçgin ve dü kün ve kesik ve talgın ve turgun ve açık** gibi

(tenbîh) şıfat-1 müşebbehe ile mübālağa-i ism-i fā‘ ilin her birisi

şıgası semā‘î olup her bir maşdardan yapılmaz

ikincisi kelimenin āhirine (lü/lu: لو li/ lı: لى ci/cı: جى ce/ca: جه)dan birini

‘ ilāvesiyle yapılır **hamiyyetlü ve sevgilü ve edirneli ve yazıcı**

ve türkçe ve ‘ arabça gibi (şıfat-1 semā‘î) işidüp bellenen

şıfatlar ki mevsuflarını renk ve ‘ ayb ve hüsn ve kubh

- 10 ve miqdarlarından birini gösterirler **siyah sarı kör şagır güzel çirkin büyük küçük yüksek alçağ uzun kısa uzak yakın** gibi.

ders 20

şıfatın āhirine (ce: جه) ‘ ilāve olunursa şıfat-1

- 15 tekaliliyye dinür **şarıca şolıca hafifce** gibi ba‘ zı kerre şıfat-1 semā‘îlerin evvellerine ma‘ nāsız bir tākım lafzlar bulunur şıfat-1 mübālağa dinür **bembeyāz.. şapşarı.. kıp kırmızı.. moşmor.. maşmā ‘i.. dümdüz**

.. kışkıvrāk.. sipsivri gibi ki pek beyāz çok

şarı.. pek kırmızı.. ğāyet mor.. ziyāde mā ‘i..

çok düz.. pek kıvrāk.. ğāyet sivri dimekdir.

esmā-i ‘ adād

- 5 ya‘ ni şayıların ismleri dört dürlüdür (1) a‘ dād-1

aşliyyedür ki birden yukarıdır (2) a‘ dād-1 vaşfiyyedür

ki a‘ dād-1 aşliyyenin āhirlerine (ncı: نجى) ‘ ilāvesiyle yapılır

ve şıfat olarak kullanılır **birinci ve ikinci ve üçüncü**

gibi lakin a' dād-ı aşliyyeniñ āhiri (t: ت) olursa

- 10 (d: د) ħarfine tebdīl olunur **dördünci** gibi (3) a' dād-ı kesriyyedir ki a' dād-ı aşliyyeniñ āhirine (de: د) ' ilāvesiyle yapılır **üçde bir.. yüzde be** gibi (4) a' dād-ı tevzi' ytedir ki āhiri (y: ی) olan a' dād-ı aşliyeye (şer: شر) ve āhīri ye' :ی olmayanlara (r : ر) getirilür **iki er ve yidi er**
- 15 **ve birer ve üçer ve sekizer ve onar** gibi.

(s: 33-34)

ders 24

mübhemāt

- 15 mübhemler dimekdir (mübhem) belli itmeyerek bir şahşı ya bir şey'i ifāde iden kelimelere dirler ki (kim.. kaç.. ne.. nasıl.. nice.. kande.. kanı) lafzlarıdır **kim okumağa çalırsa o kazanur. kaç kitabı istersen al kaç dersiniz var ise hepsine çalıne ekersen anı biçersen filān nasıl gördüm ise öyledir nice adamları gördüm kande bulunursanız az söyle filān kitab kanı** dinilmek
- 5 gibi nerede dimekdir şimdi anın yerine (hani) söylenür bunların her biri istifhām için dağı kullanılır (istifhām) bir şey'i anlamak için şormak dimekdir mişālī **kim geldi.. filān kaç kitabı istiyor.. sāt kaçdır.. bu ne kitabdır.. nasılsınız.. filān**
- 10 **nicedir.. filān ey' kande bulunur** (tenbīh) (hanki) aşlı (kaç) ve (nerede) aşlı (ne yerde) ve (orada) aşlı (o yerde) olup sonradan tağyir olunmuşdur

Karāla tırma:

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda, sıfat konusuna belgisiz sıfatlar ile başlanmıştır. Belgisiz sıfatların, belgisiz zamirlere dönüştürülmesi istenmiş, böylece zamir konusu

için de bir ön hazırlık yapılmıştır. Birtakım sorular sorularak sığata ulaşılmaya çalışılmış, sorular sayesinde soru sıfatlarının keşfi sağlanmıştır. Daha sonra ise, sıfatların isim veya isim tamlamalarından önce kullanılarak, onları nitelik, özellik, yer, durum, sayı yönünden belirten söz öbekleri olduğuna dikkat çekilmiştir. Eğer gerek duyulursa, sıfatlarda pekiştirme ve anlam küçültme üzerinde de durulabileceği söylenmiştir. Son olarak ise, sıfatların cümle içinde, bir görev ve anlam yüklediği sürece sıfat olduğu açıklanmıştır.

Kitabın sonlarına doğru sıfatlar konusu tekrar gündeme getirilmiş ve geri kalan sıfatların neler olduğu örneklerle açıklanarak anlatılmış, istisnalar üzerinde durulmuştur. Burada sıfat; kelimeleri renk, sayı, biçim ve yer açısından belirten, niteleyen kelimeler diye daha geniş olarak tanımlanmış ve sıfatlar ile birlikte kelime grupları oluşturularak işlevleriyle birlikte kavratılmıştır.

Sıfatlar, niteleme ve belirtme sıfatları olarak iki grupta incelenmektedir. Niteleme sıfatları ismi renk, durum ve biçim yönünden niteleyen sıfatlar olarak tanımlanmıştır. Belirtme sıfatları ise, ismi; işaret, sayı, belgisizlik ve soru yönünden belirten sıfatlar olarak tanımlanmış ve kendi içinde gruplara ayrılmıştır. “Bu”, “şu”, “o” gibi sıfatların kendinden sonra gelen kelimeyi gösterme yoluyla belirttiği için gösterme (işaret) sıfatları olduğu, ancak bu kelimelerin zamir olarak da kullanıldığı, zamir ile sıfatın birbirinden nasıl ayrılması gerektiği nedenleriyle birlikte izah edilerek açıklanmıştır. Ayrıca “o”nun insan adı yerine zamir, insan dışı varlıkların yerine zamir, bir varlığı gösterme yoluyla sıfat olarak farklı üç görevde kullanıldığı ve bunların birbirine nasıl karıştırılmayacağı örneklerle gösterilmiştir. En son olarak ise isimleri sayı yönünden belirten sayı sıfatları örneklerle açıklanmıştır.

Sarf-ı Osmânî’de sıfat konusu, 6. Sınıf Türkçe Kitabı’na göre daha farklı olarak işlenmiştir. Sıfat konusunun ilk başında sıfatın tanımı yapılmış ve sıfat tamlamalarının nasıl kurulduğu belirtilmiştir. Sıfat kendi içerisinde, kural ile yapılan sıfatlar ve söylendiğinde sıfat olduğu anlaşılan kelimeler diye gruplandırılmıştır. Kural ile yapılan sıfatlar birtakım ekler vasıtasıyla yapıldığı söylenirken, diğer sıfatların kelimeleri renk, güzellik, çirkinlik ve miktar yönünden gösterdiği açıklanmıştır.

Sıfatlarda küçültme ve pekiştirme her iki kitapta da aynı şekilde işlenmiştir. Sarf-ı Osmânî de küçültme yerine “sıfat-ı tekalliyye” ve pekiştirme yerine “sıfat-ı mübalaga” denmiştir.

Sarf-ı Osmânî’de sayılar ve sıfat olabilen sayılar ayrı bir başlık altında ve en ince ayrıntısına kadar anlatılmış, yumuşama örneği özellikle gösterilmiştir.

Soru sıfatları kitabın başka bir bölümünde sıfat, zamir ayrımı gözetmeksizin “mübhemat”, yani bir şeyi veya bir şahsı belli etmeyerek öğrenmek için sormak, konusu altında işlenmiştir.

2. 5. Edat ve Bağlaç

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

(s: 85)

Edat (araç, zaman, sebep, eşitlik, yer-yön ilgisi kurmak vb.) ve bağlaçların (anlamca ilgili söz öbeklerini, aynı görevli kelimeleri, anlamca ilgili cümleleri bağlama görevleri) cümledeki görevlerini belirginleştirmek için 8. etkinliği yaptırınız. Etkinliğin devamında öğrencilerde sık kullanılan edat ve bağlaçları kullanarak birer cümle kurmalarını isteyiniz. Konuyu pekiştirmek amacıyla aşağıda verilen atasözlerindeki edat ve bağlaçlardan da yararlanabilirsiniz.

8. etkinlik:

1. Aşağıdaki cümlelerde koyu yazılan kelimelerin cümlede nasıl bir anlam ilgisi kurduğunu belirleyiniz. Örnekten yararlanarak uygun eşleştirmeleri yapınız.

- | | |
|-------------------------------|--------------------------------|
| 1. Ali aslan gibidir. | Örnek (...) Yön anlamı |
| 2. Hasta olduğu için gelmedi. | (...) Zaman anlamı |
| 3. Saat üçe kadar gelirim. | (...) Zamanda sınırlama anlamı |
| 4. Keçi kadar inatçıdır. | (...) Benzetme anlamı |
| 5. Sabaha karşı kalktım. | (...) Kişide sınırlama anlamı |
| 6. Denize karşı oturdum. | (...) Zamanda sınırlama anlamı |
| 7. Okula doğru yürüdü. | (...) Yön anlamı |

8. İçeri, dışarıya göre sıcak. (... Nitelikte eşitlik anlamı
9. Uçak ile gitti. (... Amaç anlamı
10. Bu ekmek ancak bir gün yeter. (... Zamanda sınırlama anlamı
11. Olanları yalnız o biliyor. (... Neden anlamı
12. Çarşıya gitmek için giyindi. (... Karşılaştırma anlamı
13. Üç günden beri ortada yok. (... Araç anlamı

2. “Gibi, için, kadar, karşı, doğru, göre, ile, ancak, yalnız, beri” kelimelerini birer cümlede kullanınız. Bu kelimelerin cümlede kazandıkları anlamları belirleyerek yazınız.

Edatlar

- . Göle su gelinceye **kadar** kurbağanın gözü parlar. (zaman ilgisi)
- . Ana **gibi** yar olmaz. (benzerlik, eşitlik ilgileri)
- . Ak akçe kara gün **içindir**. (amaç ilgisi)
- . Akıl para **ile** satılmaz. (araç ilgisi)

Bağlaçlar

- . Boynuz kulaktan sonra çıkar, **ama** kulağı geçer. (anlamca ilgili cümleleri bağlama, düşüncenin yönünü değiştirme)
- . Çağırılmayan yere çörekçi **ile** börekçi gider. (aynı görevli kelimeleri bağlama, birliktelik anlamı)
- . Gönülsüz yenen aş **ya** karın ağrıtır **ya** baş. (aynı görevli kelimeleri bağlama düşüncenin yönünü değiştirme)

Mazharu’ddīn Bağdādī

(s: 34-50)

ders 25

bāb-ı rāb[‘] edevāt beyānındadır

(edevāt) cem[‘] olup müfredī edātdır

(34)

(edāt) bir kelimedir ki başka kelimeye inzimāmiyle ma[‘] nāsı

añlaşılır.

(den: دن)

edāt-1 ibtidā'î olup bir işiñ nereden beydā' olundığını

- 5 bildirir. **mektebden geldim** dinilmek gibi ba'zān edāt-1 beyān olur ya'ni bir şey'iñ aşl ve cinsini beyān ider **bu yüzük gümülden** yapılmıştır dinilmek gibi ve bazān edāt-1 ta'lil olur ya'ni bir şey'iñ illet ve sebebini beyān ider keyfsiz olduğumdan mektebe geledim dinilmek gibi ve bazān maşdar-1 taḥfifiniñ āḥirine
- 10 laḥik olup evveliyet ma'nāsını ifāde ider ya'ni bir işden evvel başka bir işiñ vāki' olduğunu bildirir. **sen mektebe gelmeden ben geldim** dinilmek gibi ve ba'zān edāt-1 tafḍilden evvel bulunur mafzal-1 aleyhi beyān ider **ben senden daha eyü bilürüm** dinilmek gibi.

15 (dek: دك – degin: دكـن)

ikisi edāt-1 intihā'îdir ya'ni bir işiñ nerede nihāyet

bulduğunu bildirir **bu gün akşama dek derse çalıştım dün gice şabāḥa degin yatmadım** dinilmek gibi ki akşama kadar ve sabaḥa kadar dimekdir.

(de: ده)

edāt-1 zarīfiyyetdir **birader mektebdedir** dinilmek gibi ba'zān maşdarıñ āḥirinde bulunup zamān-1 ḥālî bildirir **mektebe devam itmekdeyim** dinilmek gibi ki mektebe devam idiyorum dimekdir

- 5 ve bazān edāt-1 aḥf olur **filān gitdi ben de gidiyorum** dinilmek gibi.

ders 26

(üzere: اوزره)

edāt-1 isti'lā'îdir ya'ni bir şey'iñ üstde bulunduğunu

- 10 bildirir.
(isti'lā'î) iki dürlüdür biri ḥissi ve biri aḥlîdir
ḥissi için (üst) kelimesi kullanılır **bu sâ'ati konulmuş**

üstüne koy dinilmek gibi ‘aqlī için üzere kullanılır

bu iḥālî üzere kaldı dinilmek gibi.

15 ba‘ zān maşdardan sonra bulunub şart ma‘ nāsına olur

bu kitābı okumağ üzere saña viririm dinilmek gibi ki

okumağ şartıyla dimekdir ve ba‘ zān zamān-ı ḥāle qarīb bir işüñ olacağını bildirür **filān gitmek üzeredir** dinilmek gibi ki hemān gidecek dimekdir.

(ile: بالله – birle: بـرله)

ikisi edāt-1 müşāḥebetdir ya‘ ni birlikde olmağ ma‘ nāsını

5 bildirir **filān efendi ile mektebe gitdim** dinilmek gibi ki

birlikde gitdik dimekdir ve ba‘ zān te’kīd için aña (beraber)

kelimesi ‘ilāve olunur **filān ile beraber gitdim** dinilmek gibi

ve bazān maşdara ‘ilāve olunarak ta‘līl ma‘ nāsını ifade ider.

mekteb kapalı olmağla çapuk geldim dinilmek gibi ki kapalı

10 olduğından dimekdir (birle: بـرله) kelimesi maşdardan sonra kullanılıp

ekşer sebebiyeti ifāde ider **filān ‘arabī taḥşīl itmek birle**

yāḥūd dersini bilmek birle mükāfāt aldı dinilmek gibi.

ders 27

(ise: ايسه)

15 edāt-1 şartdır **bu yüzük altun ise saña bağıḳlarım**

dinilmek gibi ba‘ zān taḥfīf olunub (se: سه) kullanılır

sende ‘aql olsa bunu söylemezsiñ dinilmek gibi ve ba‘ zān

(de: ده) ‘ilāve olunub ḥāl ma‘ nāsını ifāde ider **kuşūr**

itdimse de ‘afvıñızı ricā’ itdim dinilmek gibi ki kuşur

itdiğim ḥālde dimekdir.

(bile: بـلـه)

kelimesi (ile: بالله) lafzından sonra gelürse edāt-1 te’kid

5 olur

(ise: ايسه) yāḥūd (se: سه) lafzından sonra bulunursa edāt-1

ḥāl olur **bu divār top ile bile yıkılmaz**

ve **filânın baında top patlasa bile korkmaz** dinilmek gibi ki top patladığı hâlde dimekdir.

10 (iken: اكن)

edât-1 hâldir ya' ni bir şey'in bulunduğu hâlî bildirir.

ben saña dost iken sen beni dümen bildiñ dinilmek gibi

ki saña dost olduğım hâlde dimekdir (tenbîh) ba' zı kerre

(ile: الله) ve (iken: اكن) kelimeleri taḥfîf için elif ile ye'leri

15 ḥazf olunur.

seniñle mektebe giderken kalemtraı düürdüm dinilmek

gibi ki gitmekte olduğım hâlde dimekdir

ders 28

(ancaḳ: انجق)

edât-1 ḥaşrdır ya' ni bir işiñ bir şey'e münḥaşır olduğımı

bildirir **bu iı ancaḳ sen yapabilirsiñ** dinilmek gibi ki

5 senden ğayrı yapamaz dimekdir ba' zı kerre edât-1 istidrâk

olup (lakin) ma' nāsına gelür ya' ni evvelindeki kelâmdan ḥâtıra

gelen vehmi **giderir filân çok söyledi ancaḳ bir ey'**

añlaılmadı dinilmek gibi ki lakin bir şey' anlaşılmağı dimekdir

(faḳat: فقط) kelimesi (ancaḳ: انجق) kelimesi gibi kulllanılır **mektebe**

10 **gideceksiñ faḳat uşlu oḫurmalısıñ** dinilmek gibi.

(mi: می)

edât-1 istifhâmdır ya' ni añınla bir şey'i añlamak için

şorılır derse çalııyor musuñ.. pederiñ burusadan

geldimi dinilmek gibi ya' ni ba' zı kerre añınla bir şey' nefî ve inkâr-ı

15 ḫarîkile şorılır aña istifhâm-ı inkârî dinür. **filân bunu**

yapabildimi.. yâḫūd hiç bunu yapabilirmi dinilmek

gibi ki yapamadı ve yapamaz dimekdir.

(gibi: جلین cileyin: جلین)

ikisi edât-1 teşbîhdır yâ' ni bir şey'in başka bir şey'e

beñzedigini bildirir **filân arslan gibidir.. niceleyin tenbel**

olma dinilmek gibi (tenbîh) (gibi: كـبـى) lafzı şîğa-i şılaya

lahîk olursa (vaqt) ma' nāsına olur **filān geldiği**

gibi haber vir ya' ni geldiği vaqt dimekdir.

5 ders 29

(sı: سى se: سه)

ikisi daħı edāt-1 teşbîhdır **yabansı tıruyorsunuz..**

bu bayatsı görünür dinilmek gibi ki yabāni gibi ve bayat gibi

dimekdir kelimeniñ āħiri müteħarrık olursa evvelinde bir (m: م)

10 ziyāde kıılınır **bu tatlımsı.. ve tı acımsı gelür** dinilmek

gibi ki tatlı gibi ve acı gibi dimekdir **qardaçasına**

geçiniñiz dinilmek gibi ki qardaş gibi dimekdir (şanki: سانكه)

kelimesi daħı teşbih için kıullanılır **filān bir ey' bilmiyor**

şanki mekteb görmemi dinilmek gibi ki mekteb görmemiş

15 gibi dimekdir.

(nitekim: نـتـه كـم)

edāt-1 temşıldır ya' ni sözüñ mişāl oldığını bildirir

her kim çalışursa imtiħānda geçer nitekim filān çalışdı

geçdi dinilmek gibi.

(daha: دهـا eħ: اك)

ikisi edāt-1 tafđıldır **bu kitāb andan daha eyüdüş..**

5 **eglenceniñ eħ eyüsi kitāb oqumağdır** dinilmek gibi.

(ki: كه)

edāt-1 rabtdır **añladım ki sen derse çalışmıyorsun**

dinilmek gibi.

(içün: چونكه: زیرا: چـون: zira)

10 cümlesi edāt-1 ta' lıldır **seni görmek için geldim..**

derse çalışır zira imtiħānda girü qalursun.. filān

imtiħān viremedi çünkü dersine çalışmamı bazı kerre

(mādām ki: مادام كه) ma' nāsına olur **çünkü bilmiyorsun ne**

qarıyorsun dinilmek gibi.

15 ders 30

(ce: جه)

isminin āhirinde bulunursa edāt-ı nisbetdir şıfatın

āhirinde bulunursa edāt-ı taqlıdır filān ‘**arabçayı güzelce**

biliyor dinilmek gibi ba‘ zan edāt-ı temyîz dahı olur □**u**

efendi ya □ca benden büyükdür dinilmek gibi ne yaş cihetinden

dimekdir ve ba‘ zan aña edāt-ı teşbîh olan (sine: سنه) lafzı

‘ilāve olunur **dü □mencesine beni döğdi** gibi.

bu ba‘ zan f‘ il-i muzāri‘ in āhirine (ce: جه) ile (sine: سنه)

5 ‘ilāve olunub teşbîh ma‘ nāsını ifade iden **beni ihyā**

idercesine iltifat itdi dinilmek gibi.

(işte: اشتهه hele: هله hā: ها şaķın: صاقن)

cümlesi edāt-ı tenbîhdir **saņa söylediğim ādam i □te**

gidiyor.. hele baķ ne yaptı.. hā seni göreyim..

10 **şaķın tenbel olma** dinilmek gibi ba‘ zān (şaķın: صاقن) kelimesi

edāt-ı taḥzîr olur **fenā ādamdan kendini şaķın** dinilmek.

ders 31

(haydi: دىهاى)

edāt-ı ta‘ cıldır **haydi gidelim** dinilmek gibi.

15 (kaşki: بارى: بارى كاشكى)

ikisi edāt-ı temennidir (temenni) bir şey ’i ārzu itmek

dimekdir **ka □ki vaķtiyle okuyaydım.. sen derse çalı □mıyorsun**

bāri uşlu otur dinilmek gibi.

(caķ: جق cek: جك cağız: جغز cegiz: جكز)

cümlesi edāt-ı taşğîrdir : **şāricaķ. büyücek. ādamcak.**

kızcağız evcegiz dinilmek gibi.

(degil: دكل siz: سز yok: سوق)

5 cümlesi edāt-ı nefîdir **filān terbiyelü degil.. edesizdir**

‘**aķlı yok** dinilmek gibi (siz: سز) lafzı maşdarın āhirinde

bulunursa (y: ى) ile (n: ن) ‘ilāve olunur **pederiminin ḥaberi**

olmağsızın mektebe geldim dinilmek gibi ba‘ zan te’kîd-i nefî için

(yok: سوق) kelimesinden evvel (hiç: هیچ) lafzı getirilür **bugün**

10 **hiç param yok** dinilmek gibi.

(nere: نره kande: قنده)

ikisi edât-1 istifhâm olup anlar ile mekândan

su’al olunur **nereden geliyorsun.. nereye gidiyorsun..**

filân kandedir dinilmek gibi.

15 ders 32

(evet: اوت)

lafzı su’al olunan bir şey’i taşdîk itmek içündür

efendi geldimi c. evet geldi. . bu kitâb seniğmidir

c. evet benimdir dinilmek gibi.

(hayır: حسر)

kelimesi sözi nefî vird itmek içündür **bu yazı**

5 **seniğmidir.. hayır benim degildir** dinilmek gibi.

(dahı: دخی hem: هم)

ikisi edât-1 ‘atfdır **ben geldim o dahı geldi..**

filân hem çalıyıyor hem uşlu oturuyor dinilmek gibi.

(ve: و)

10 dahı edâtı‘atfdır **peder ve birâder geldiler** dinilmek gibi.

ba‘ zân maḥzûf olur **kağıd kalem getir** dinilmek gibi kağıt ve kalem getir dimekdir.

(ub: وب)

dahı edât-1 ‘atfdır **filân gidüp gelecekdir** dinilmek

15 gibi ki gidecek ve gelecek dimekdir.

(rek: رك rak: رق)

ikisi edât-1 ḥâliyyedir ki fi‘l-i iltizâmîniñ müfret gâ’ibine

‘ilave olunurlar **filân gülerek geldi ağlayarak gitdi**

dinilmek gibi ki güldiği ḥâlde ve ağladığı ḥâlde dimekdir.

(ders 33)

(ya: ساخود: يāḥūd: سا)

- 5 ikisi edāt-1 terdīddir **filān bu gice ya gelür ya gelmez sen ya mektebe git yāḥūd bir san‘at öğren** dinilmek gibi.

(ey: اى a: آ) ikisi edāt-1 nidā’dır **ey efendiler çalıñız a efendi söz diñle** dinilmek gibi.

(oḡ: اوخ) edāt-1 telezzüz (of: اوف) edāt-1 ıztırāb (vah: واه)

- 10 edāt-1 te’essüf (ay: آى) edāt-1 te’eşşürdür **oḡ imtiḥān virdim. of canım şıklıyor.. vah ḫālime.. ay bañım** dinilmek gibi

(pek: پك)

edāt-1 mübālağadır mübālağa nihāyete varmağ dimekdir.

filān pek nādāndır dinilmek gibi.

- 15 (lık: لك: لى lik)

ikisi ismin āḡirinde bulunursa edāt-1 mekāndır

çayırılık çimenlik gibi şıfatın āḡirinde bulunursa edāt-1 maşdardır.

za‘ iflik.. semizlik gibi.

(mağ: مق mek: مك)

ikisi edāt-1 maşdardır **oğumağ öğrenmek** gibi.

(haydī: هادى)

edāt-1 ta‘ cildir **haydī gidelim** dinilmek gibi.

ḡātıme

fevā’id-i şey’ beyānındadır

(fā’ide) bir sözi diger söze rabṭ iden ya‘nī

bağlayan kelimeye (rābıta) dinür bu da bir kaç dürlüdür (1)

- 5 edāt-1 ‘aṭfdır nitekim **oğuyub yazmağ herkese lāzımdır filān yere gidüp geleceğim.. dün gitdim bugün daḡı gideceğim yāḥūd bugün de gideceğim.. filān hem geldi hem gitdi** dinilmek gibi ba‘zı kerre (up: وب) edātına (de: ده) ‘ilāve olunup ta‘cili ifāde iden nitekim **filān geç vağtde gelüpde**

- 10 **gidecek ne var** (2) rābıta-i ta‘ liliyyedir ki maşdarıñ
āhirinde (ka: ق) yāhūd (ke:ك) yerine (ile: الله) kelimesiniñ maḥfifi
olan (le: له) yāhūd (ğın: غن) lafzı getirilmesiyle yapılıur nitekim
**filān dersine çalıñma olmağla taḥliyye-i sebebli re‘y-i ‘ālılelerine
menūṭ bulunmağın** dinilmek gibi
- 15 şīğā-i şılaya (den: دن) ‘ ilāve olunursa dağı rābıta-i ta‘ liliyye
olur buda ba‘ zan yalnız bulunur ve ba‘ zan aña (nāşī: ناشى) yāhūd
(ṭolay: طوى) kelimesi ‘ ilāve olunur nitekim **filān efendiniñ
biri uzağ oldığından geç gelecek.. filān efendi
dersine çalıñmadığından nā‘ı imtiḥān viremedi** dinilmek gibi
kezalik şīğā-i şılaya (mebni: مبنى) yāhūd (binā‘: بناء) kelimesi
‘ ilāve olunursa dağı rābıta-i ta‘ liliyye olur nitekim **ḥağğında
teveccühüñüz berkemāl oldığına mebni** (yāhūd) **binā** dinilmek gibi
dağı şīğā-i şılaya yāhūd maşdara (içün: وجهتله: وناج) cihetiyle:
münāsebetiyle: مناسبتله: mülābesesiyle: بسله لام: ḥasebiyle: حسبله: ḥayşiyetle:
جهتدن: حشنتله
ecelden: (اجلدى) biri ‘ ilāve olunursa şīğā-i ta‘ liliyye
olur oldığı için.. **oldığı cihetle oldığı münāsebetle**
- 10 **oldığı mülābesesiyle ḥayşiyetle oldığı cihetinden
bulundığı ecelden.. olmağ ḥasebiyle.. olmağ sebebiyle..
olmağ cihetiyle.. olmağ münāsebetiyle** dinilmek gibi
(3) (rābıta-i vaḳtiyye)dir **olduğda.. oldığı gibi
olcağ oldığında** lafzları gibi
- 15 (rābıta-i ḥāliyye) āhirinde (iken: اكن) (ḥāalde: حالده) (rak: رق)
(rek: رك)den biri bulunan kelimelerdir **olmu iken.. oldığı ḥāalde
olarak.. iderek** gibi
(rābıta-i şartıyye) āhirinde (ise: اسه) yāhūd (ce: جه) bulunan
kelimelerdir **filānın ‘ağlı var ise çalıñur.. böyle olunca
öyle olur bir ādam naşīḥat diñlemeyince piñmān olur** ba‘ zan

- maşdarlara (üzere: اوزره) lafzı ‘ ilāve olunub rābīṭa-i şartıyye
- 5 olur **bu kitābı oqumaq üzere saña virdim** dinilmek gibi ki oqumaq şartıyla dimekdir.

Karṭlaṭırma:

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda edat ve bağlaçlar konusu birlikte işlenmiş, konu üzerinden derinlemesine bir açıklamaya gidilmeden yüzeysel olarak geçilmiştir. Edatların kullanım yerlerine göre yön, zaman, zamanda sınırlama, benzetme, kişide sınırlama, yön, nitelik, amaç, neden, karşılaştırma görevleri üstlendiği atasözlerinden ve etkinlikten yola çıkılarak anlatılmaya çalışılmıştır. “Gibi, için, kadar, karşı, doğru, göre, ile, ancak, yalnız ve beri” edatlarıyla öğrencilere tanıştırılmıştır.

Bağlaçların ise, sadece üç özelliği gösterilmiştir. Bu özellikler; anlamca ilgili cümleleri bağlama cümlelerin yönünü değiştirme, aynı görevli kelimeleri bağlama birliktelik anlamı katma, aynı görevli kelimeleri bağlama düşüncenin yönünü değiştirmedir. Bunlar “ama, ile, ya...ya...” bağlaçlarıyla yapılmıştır.

Sarf-ı Osmânî’de ise edatlar konusu çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Edat, “bir kelimeye eklendiğinde anlamı anlaşılan kelime olarak tanımlanmış”, cümle içerisinde kullanılışlarına göre çeşitli isimler almış, neredeyse herşey edat konusu içinde işlenmiştir. Ayrıca sadece kelimelerin değil, eklerin de edat olduğu örneklerle açıklanmıştır. Kullanılan edat çeşitleri şunlardır; “+dAn”, “dek, degin”, “+dA”, “üzere”, “ile,birle”, “ise”, “bile”, “iken”, “ancak”, “mi”, “gibi, +cileyin”, “+sı, +se”, “sanki”, “nitekim”, “daha, en”, “ki”, “için, zira, çünkü”, “+CA”, “işte, hele, hâ, sakın”, “haydi”, “keşke, bari”, “+cAk, +cAgIz”, “değil, +sIz, yok”. “nere, kande”, “dahı, hem”, “ve”, “-Up”, “-rek, -rak”, “ya, yahut”, “pek”, “+lık, +lik”, “-mak, -mek”. Edatların cümleye kattığı anlamlar ise şöyledir; bir işin çıkış yerini gösterme, sebep açıklama, bir şeyin cinsini belirtme, üstünlük derecesi gösterme, sonuç gösterme, bir yerde bulunma, içinde bulunulan zamanı açıklama, iki veya daha çok şeyi birbirine bağlama, şart koşma, birliktelik anlamı verme, kuvvetlendirme, durum bildirme, sınırlandırma, açıklama, soru sorma, benzetme, örnekleme, bağlama, bahane gösterme, kıyaslama, azaltma, birbirinden ayırma, tembihleme, uyarma, çabuklaştırma, dileme, küçültme, inkâr etme,

soru yoluyla yer belirleme, belirsizlik anlamı katma, seslenme, hoş gitme, acı çekme, kınama, kederlenme, abartma, yer gösterme ve mastar ekini belirtme.

Bağlaç ise, “bir sözü diğer bir söze bağlayan kelime” olarak tanımlanmış ve kendi içerisinde beş gruba ayrılmıştır. Birinci grup; bağlama edatları, ikinci grup; sebep gösterme bağlaçları, üçüncü grup; zaman bağlaçları, dördüncü grup; durum bağlaçları ve beşinci grup ise; şart bağlaçlarıdır. Buradan da anlaşılacağı üzere bağlaçların da cümleye kattığı anlam önemszenmiş ve bağlaçlar cümle içindeki anlamına göre isimler almıştır.

2. 6. İsim

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

(s: 113)

Etrafınızdaki nesne ve kişileri göstererek “Bu kimdir? , Bu nedir?” sorularıyla öğrencilerin isimlerini söylemelerini sağlayınız. Buradan hareketle isimleri, varlıkları ve kelimeleri karşılayan kelimeler olduğunu sezdiriniz. Tüm bu varlık ve kavramları ifade eden kelimelere isim dendiğini belirtiniz.

KIRMIZI BALON

Erhan pek keyifli. Bugün onun doğum günü. Erkenden kalktı. Sokağa çıktı. Tüm arkadaşlarını doğum gününe çağırırdı.

— Mutlaka gelin, dedi. Babam, Adana’ya gitti ama annem size çikolatalı pasta yapacak; börekler, çörekler hazırlayacak.

Mahallenin çocukları bu haberi sevinçle karşıladı. Sadece Orhan, Kiraz Sokağı’nın köşesinde durmuş, susuyordu. İki gün önce top oynarken elinde olmadan Erhan’ın ayağına basmış, bu yüzden birbirlerine darılmışlardı.

— Sen gelme, dedi, Erhan Orhan’a.

Öğleden sonra çocuklar Erhanlara gittiler. Herkes bir armağan getirmişti. Ali’nin hediyesi renk renk kalemlerle dolu bir kutuydu. Aydın’ınki uçak, Özkan’ın hediyesi ise “Heidi” adlı bir kitaptı. Hep birlikte güldüler, eğlendiler. Ali,

yāḥūd bellü bir şey' ise ism-i ḥāş dinür **behrām ve ām**
gibi ve eger degilse ism-i 'ām dinür **ādam ve kalem** gibi.

Kar İla tırma:

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda isimler konusu öğrencilere sorular yöneltilerek işlenmeye başlanmış ve bu sorular sonucunda verilen cevaplara göre isim; tüm varlık ve kelimeleri ifade eden kelimeler olarak tanımlanmıştır. Daha sonra isimler, sadece bir varlığa ait olan isimler ve aynı türden varlığın genel ismi olanlar şeklinde gruplandırılmıştır. Bunun sonucunda ise, özel isim ve cins isim kavratılmaya çalışılmış, özelliklerinin belirlenmesi istenmiştir. Ayrıca özel isimlerin yazım kurallarına nasıl uygun olması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Sarf-ı Osmânî adlı eserde ise, isim; herhangi bir zamanı olmayan, ancak kendi içinde anlamı olan kelimeler olarak tanımlanmış ve dört gruba ayrılmıştır. Anlamın kendi içinde bulunup bulunmaması, aynı anda birkaç şeyi birden ifade edebilmesi, belli bir şahıs veya şeyi belirtip belirtmemesine göre bu gruplar belirlenmiştir.

Her iki kitapta da isimler konusu aynı yaklaşımla işlenmiştir. Ancak Sarf-ı Osmânî'de anlam unsurunun da ön plana çıkarılması dikkati çekmektedir.

2. 7. Çokluk Ekleri

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

(s: 118–119)

KAR YAĞMIŞ

Bu gece yine kar yağmış ne güzel!
Bembeyaz oluvermiş bahçeler, yollar.
Sanki yere serilmiş bulutlar,
Bir gecede ihtiyarlamış heykel!

Haydi kar topu oynayalım çocuklar,
Yapalım şuraya bir kardan adam.
Gelip geçene selam dursun,

Her sabah ve akşam!
Ne olmuş, çiçek mi açmış ağaçlar?
Nereye gitmiş bu kadar hayvan?
Bu ne göz alan beyazlık böyle,
Basmaya kıyamıyor insan!

□ükürü Enis REGÜ

Öğrencilerden, şiirde sayıca tek ya da birden çok varlığı ifade eden kelimeleri bularak bunları iki sütun halinde tahtaya yazmalarını isteyiniz.

Öğrencilere “Bu kelimelere çokluk anlamını veren nedir?” sorusunu yönelterek “-ler/-lar” ekinin kelimelere çokluk anlamı kattığını buldurunuz. Çoğul durumda olan kelimelerden bu eklerin çıkarılmasını, tekil durumdaki kelimelere ise çoğul eklerinin getirilmesini isteyerek çalışmayı sürdürünüz.

Öğrencilerden değişik özel isimlere “-ler/-lar” ekini getirmelerini isteyiniz. Öğrencilerin, bu kelimelerin içinde geçtiği cümleler kurmalarını ve bu cümleleri tahtaya yazmalarını sağlayınız. Öğrencilere özel isimlere gelen “-ler” / “-lar” ekinin bu kelimelere hangi anlamları kazandırdığını buldurunuz.

Bu eklerin kendilerinden önce gelen özel isimden kesme işareti ile ayrılmadığına dikkat çekiniz.

Çoğul ekinin kelimelerin yapısını değiştirmedeğini yani çekim eki olduğunu öğrencilere hatırlatınız.

Aşağıdaki cümleleri tahtaya yazınız.

Çoban **sürüyü** yaylaya çıkardı.

Bu **millet** kahramandır.

Ordu savaşa hazırды.

Öğrencilerden bu cümlelerde şekilce tekil oldukları (“-ler” / “-lar” eki almadığı) halde çokluk anlamı taşıyan kelimeleri belirlemelerini isteyiniz. Bu tür kelimelere topluluk ismi dendiğini belirtiniz.

Mazharu'ddīn Bağdādī

- (ism) müfred yā cem^ʿ olur (müfred) yālız bir şahşı
- 5 ya bir şey'i bildiren kelimelerdir geçmiş mişaller gibi
(cem^ʿ) birden ziyāde şahısları ya şey'leri ifāde iden
kelimelerdir ki lisān-ı türkīde müfrediñ āhirine (ler: لـ) ^ʿilāvesiyle
yapılır **ādamlar ve hāneler ve bağçeler** gibi

Karşılaştırma:

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda, çokluk ekleri konusu örnek olarak verilen şiirde tek ve birden çok varlığı ifade eden kelimelerin öğrencilere buldurulmasıyla kavratılmaya çalışılmış, bunun sonucunda da çokluk anlamını “-ler/-lar” ekinin verdiği buldurulmuştur. Özel isimlere getirilen çokluk ekinin ayrılmadığına özellikle dikkat çekilmiş ve kelimenin anlamını yapı bakımından değiştirmedeği için çekim eki olduğu hatırlatılmıştır. Çoğul eki almadığı halde çoğul bir varlığa ait olan topluluk isimleri üzerinde de durulmuştur.

Sarf-1 Osmānī adlı eserde, çokluk ekleri isim konusu altında işlenmiş, isimler ya tekil ya da çoğul olur diye bir ifade kullanılmıştır. Tekilin yalnız bir şeyi veya bir şahsı, çoğulun ise birden çok şeyi veya şahsı belirttiği söylenmiştir. Çokluk ekinin ise “-ler” eki olduğu üzerinde özellikle durulmuştur. Topluluk isimlerinden bahsedilmemiştir.

2. 8. Zamirler

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

(s: 136)

Öğrencilere zamirleri kavratmak için “Topu kime veriyorum?” adlı yaratıcı drama etkinliğini uygulayınız. Bu etkinlik için sınıfta gerekli düzenlemeleri önceden yaptırınız. Hava koşulları uygunsa etkinliği okul bahçesinde de gerçekleştirebilirsiniz. Etkinlik için öğrencilerden okula bir top getirmelerini isteyiniz.

Etkinliği sınıfta yapıyorsanız oyunda kullanılmak üzere top yerine farklı bir nesne de (kalem, kitap vb.) seçebilirsiniz. Alkışla, vurma sesiyle, “hop” sözüyle vb. öğrencilere ritm verebilirsiniz.

“Ben, sen, o, biz, siz, onlar; bu, şu, o, kim, biri, hangisi, ne” vb. kelimeleri tahtaya yazınız.

. Öğrencilerden geniş bir halka oluşturunuz. Her öğrenciden “Adım Kemal.” vb. diye başlayan bir cümle ile kendini solundaki arkadaşına tanıtmasını isteyiniz.

. Son öğrenci de kendini tanıttıktan sonra ikinci aşamaya geçiniz. Bu aşamada her öğrencinin, sağındaki arkadaşına “Ben Kemal'im. Sen kimsin?” vb. soru cümleleri yöneltmesini isteyiniz.

. Üçüncü aşamada öğrencilerden “Oya'ya topu veriyorum.” Biçimindeki cümlelerle topu solundaki arkadaşına vermesini isteyiniz.

. Top halkanın sonundaki öğrenciye gelince dördüncü aşamaya geçiniz. Dördüncü aşamada öğrencilerden arkadaşının ismi yerine tahtadaki zamirlerden uygun olan birini kullanarak “Topu kime veriyorum? Sana top veriyorum.” , “Sen bana top veriyorsun.” vb. cümleler kurmalarını ve kurdukları cümleyi yüksek sesle söyleyerek topu belirledikleri kişiye vermelerini isteyiniz.

. Top son öğrenciye gelince beşinci aşamaya geçiniz. Beşinci aşamada, öğrencilerden “top” ismi yerine tahtadaki kelimelerden uygun olanını kullanarak “Öykü'ye neyi veriyorum. ?” , “Bunu hanginize veriyorum?” , “Ben onlara ne veriyorum?” vb. biçimde cümleler kurmalarını isteyiniz.

Tahtada yer alan kelimelere (ben, sen, o, biz, siz, onlar; bu, şu, o, biri, hangi, ne, kim, vb.) uygun ekler getirilebileceğini belirtiniz. Öğrencilerin kurdukları cümleleri yüksek sesle söyleyerek topu elden ele dolaştırmalarını sağlayınız. Başkasının kurduğu cümleyi tekrar eden, cümlesini kurup topu arkadaşına hızlı biçimde veremeyen, yanlış cümle kuran öğrencilerin oyun dışı kalacağını onlara açıklayınız.

Etkinlik bittiğinde öğrencilere oyun sırasında kurdukları cümlelerle ilgili “ Arkadaşınız ismiyle kurduğunuz cümleler nelerdir?” , “Arkadaşınızın isminin yerini tutan kelimelerle kurduğunuz cümleler nelerdir?” , “Top isminin yerini tutan kelimelerle kurduğunuz cümleler nelerdir?” şeklinde sorular yöneltiniz. Öğrencilerden bu sorulara

ilişkin cevaplarını 7. etkinlikteki uygun yerlere yazmalarını ve yönergelerde belirtilenleri yapmalarını isteyiniz. Buradan yola çıkarak öğrencilerin “ismin yerini tutan kelimeleri” kavramalarını sağlayınız, bunlara “zamir” dendiğini belirtiniz.

7. etkinlik

Sınıfta yaptığınız etkinliğe uygun olarak aşağıdaki etkinliği tamamlayınız.

Arkadaşlarımın ismiyle kurduğum cümleler

Örnek: Topu Egemen'e verdim.

Arkadaşlarımın isminin yerine kullandığım kelimelerle kurduğum cümleler

Cümlem	Arkadaşımın isminin yerine kullandığım kelime
Örnek: Topu kime verdim?	kim

Top isminin yerini tutan kelimelerle kurduğum cümleler

Cümlem	“Top” isminin yerine kullandığım kelime
Örnek: Bunu sana verdim.	bu

(s: 142)

İki öğrencinin yüz yüze ve birbirine yakın, diğer bir öğrencinin uzakta durmasını sağlayınız. Yakın iki öğrenciden birini “söz söyleyen” , öbürünü “dinleyen” , uzaktakini de “kendisinden söz edilen” olarak görevlendiriniz. Söz söyleyen öğrencinin kendi ismi yerine “ben”, kendisini dinleyen arkadaşının ismi yerine “sen”, uzakta duran ve kendisinden söz edilen arkadaşının yerine de “o” zamirlerini kullanarak cümleler kurmalarını isteyiniz.

Örnek

Ben, seni onunla tanıştırmak istiyorum.

“Ben, sen, o” zamirlerinin özellikleri kavrandıktan sonra öğrencilerden bu zamirleri çoğul hâle getirmelerini isteyiniz. Konuyla ilgili olarak tahtada aşağıdaki gibi bir tablo oluşturabilirsiniz.

Tekil	Çoğul	
ben	biz	(söz söyleyen/ler)
sen	siz	(dinleyen/ler)
o	onlar	(kendisinden söz edilen/ler)

“Kendi” kelimesinin de kişi adlarının yerine kullanıldığını aşağıdaki örneklerden hareketle kavratınız.

Bu problemi **kendim** çözdüm. (**ben** yerine)

Kendisine yeni bir ayakkabı almış. (**o** yerine)

Kendimiz ettik, **kendimiz** bulduk. (**biz** yerine)

Bu tür zamirlere “kişi (şahıs) zamirleri” dendiğini belirtiniz.

Varlıkların isimlerin yerini işaret yoluyla tutan zamirlerin kullanımını kavratmak için öğrencilere 7. etkinliği yaptırınız.

7. etkinlik:

Aşağıdaki cümlelerde bulunan boşlukları “bu, şu, o; bunlar, şunlar, onlar” kelimelerinden uygun olanları kullanarak doldurunuz. (Kelimelere ekler getirebilirsiniz.)

..... benim en çok beğendiğim yemektir.

- benim kalemim, senin kalemin
- . Çantayada koyacak mıyım?
- mutfağa götürür müsünüz?
- bırakın, raftaki tabakları alın.

Varlıkları işaret ederek isimlerin yerine kullanılan kelimelere (bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar) “gösterme (işaret) zamiri” dendiğini “o” ve “onlar” kelimelerinin şahıs isimlerinin yerine kullanıldığı gibi (O, benim en iyi arkadaşımıdır.) insanın dışında başka varlık isimlerinin yerine de kullanıldığını (O, kitap değil, defterdir.); “bu (kitap), şu (çocuk), o (iş)” kelimelerinin kendisinden sonra gelen ismi belirttiğinde ve bir tamlama oluşturduğunda zamir olmadığını açıklayınız.

“Bu, şu, o” zamirlerinin kendilerinden sonra gelen ismin belirteni gibi algılanmaması için bu zamirlerden sonra virgül (,) konması gerektiğini açıklayınız.

Öğrencilerden en az beş tane olmak üzere farklı nitelikte kalem toplayınız ve masanızın üzerine koyunuz. Bir öğrenciyi masanın yanına çağırınız. Diğer öğrencilerin sizi izlemelerini isteyiniz. Öğrenciye “□unu ver, onu ver, ötekini ver.” ve “Kalemlerin birini ver, birkaçını ver, bazılarını ver.” vb. komutlar veriniz. “□u, o, öteki” gibi kelimeler kullanıldığında bu kelimelerin hangi kalemin özelliklerini tuttuğunu açıkça belirtilmiş olduğuna açıkça dikkat çekiniz; “biri, birkaçı, bazıları, hepsi” gibi belirsizlik ifade eden kelimelerle bunlar arasındaki farkları sezdiriniz. Böyle kelimelere “belgisiz zamir” dendiğini belirtiniz.

Öğrenci Çalışma Kitabı’ndaki etkinliği yaptırarak konunun kavranıp kavranmadığını kontrol ediniz. (8. etkinlik)

8. etkinlik:

Aşağıdaki cümlelerde bulunan boşlukları “biri, birkaçı, bazıları, hepsi, herkes” kelimelerinden uygun olanlarla tamamlayınız.

- soğuk çay içmeyi sever.
- Bahçedeki çocukların dağıldı.
- Bugün derslere iyi çalışmış.

Panodaki yazılardan yere düşmüş.

Kalemlerimden kayboldu.

Size değil, raftaki tabakların alın, demiştim.

Öğrencilere, cevabı isim, isim tamlaması ya da zamir olabilecek sorular sorunuz (Adınız nedir? , Nereye gittiniz? , Ne aldınız? , Hanginiz bu soruyu cevaplamak ister? vb.); bu sorulara en kısa ve en anlamlı cevapların verilmesini isteyiniz (Ali, Mersin'e, armut, ben vb.). Soru cümlelerinde bulunan “ne, nere, kim, hanginiz” kelimelerinin “soru zamiri” olduğunu belirtiniz.

Aşağıdaki cümleleri tahtaya yazınız:

Kars'ın havası serttir. Iğdır'ın havası ise buraya göre daha ılımandır.

Çantan çok ağırmış. Bak benim çantam ne kadar hafif.

Zamirlerin ek durumunda da bulunabileceğini kavratmak amacıyla öğrencilerden, bu cümlelerde tekrar edilen kelimeleri bulmalarını, tekrar edilen kelimelerden ikincisini kullanmadan cümleleri aynı anlama gelecek şekilde aşağıdaki örnekte olduğu gibi yeniden kurlmalarını isteyiniz.

Örnek

Ahmet'in **gömleği** beyaz, benim **gömleğim** mavi.

Ahmet'in gömleği beyaz, **benimki** mavi.

Öğrenciler cümleleri “-ki” ilgi zamirini kullanarak yazacaklardır. Daha sonra öğrencilerden yazdıkları cümleler ile önceki cümleleri karşılaştırmalarını isteyerek bu cümlelerde “-ki”nin kullanımına dikkat çekiniz. “Bu cümlelerde –ki eki hangi ismin yerini tutuyor?” sorusu ile ilgi zamirinin ek olmasına rağmen kelime halindeki zamirler gibi kullanılabildiğini ve eklendiği kelimeye bitişik yazılması gerektiğini kavratınız.

Mazharu'ddīn Bağdādī

(s: 30-33)

(zamīr) beş dürlüdür (1) zamīr-i

şahşīdir ki mütekellim için (ben) ve (biz) ve muḥāṭab

içün (sen) ve (siz) ve ġā'ib için (o) ve (anlar)

- 5 lafzlarıdır (mütekellim) söz söyleyen (muḥāṭab) söz söylenen (ġā'ib) ikisinin beyninde baḥş olunandır (zāmīr-i izāfī) muzāfiḡ āḡirine ' ilāve olunan zāmīrlerdir muzāfu'n-ileyh müfred mütekellim olursa zāmīr-i izāfī (m: م)dir benim kitābım gibi ve eger cem' mütekellim olursa zāmīr-i izāfī (miz: م)dir bizim kitābımız gibi
- 10 ve eger müfred muḥāṭab olursa zāmīr-i izāfī saġır kef:ك dir **seniḡ kitābıḡ** gibi ve eger ġā'ib olursa zāmīr-i izāfī (y: ی) dir **āniḡ kitābı.. ve anlarıḡ kitābı** gibi. (tenbīh) müfred ġā'ibiḡ āḡiri ḡurūf-ı imlādan biri olursa zāmīr-i izāfīden evvel bir (s: س) ziyāde kılnur.
- 15 **baġçeniḡ şafası ġülüḡ koġusu bülbülüḡ teġannisi ḡocanıḡ ne'esi** gibi ve eger (k: ك) olursa (ġ: ġ) ḡarfine tebdīl olunur **efendiniḡ u'āġı.. aġacıḡ yapraġı** gibi daḡı müfred ġā'ib mef'ūlü'n-bih yā mef'ūlü'n-ileyh olursa zāmīr-i izāfīden evvel bir (n: ن) ziyāde kılnur **filāniḡ ḡānesini buldum ve u'āġımı ġördüm yāḡūd filāniḡ ḡānesine ġitdim u'āġına söyledim** dinilmek gibi.
- ders 22 (zāmīr-i nisbī) ḡaberiḡ āḡirinde bulunan zāmīrdır bu da
- 5 müfred mütekellim için (m: م) ve cem' mütekellim için (z: ز) ve müfred muḥāṭab için (sıḡ: س) ve cem' muḥāṭab için (sıḡız: س) ve müfred ġā'ib için (dır: د) ve cem' ġā'ib için (dırler: د) lafzlarıdır mişālī **ben kātibim.. biz kātibiz.. sen kātibiḡ.. siz kātibiḡiz.. o kātibdir.. anlar kātibdirler** mişāl-i diġer
- 10 **ben geleceġim.. biz geleceġiz.. sen geleceġiḡ.. siz geleceġiḡiz.. o geleceġdir.. anlar geleceġdirler** dinilmek gibi (tenbīh) ḡaberiḡ āḡiri ḡuruf-ı imlādan biri olur ise mütekellimlerinde zāmīr-i nisbīden evvel bir (y: ی) ziyāde kılnur

ben ağāyım.. biz ağāyız.. ben eyüym.. biz eyüyz.. ben deliyim.. biz deliyiz.. ben köleyim.. biz köleyiz dinilmek gibi.

(zamīr-i fi'li) māzī-i şuhūdiniñ muḥāṭab ve mütekellim şigalarına 'ilāve olunan zamīrlerdir bu da müfred muḥāṭab için şağır kef:ك ve cem' muḥāṭab için (nız: كز) ve müfred mütekellim için (m: م) ve cem' mütekellim için ḥafīflerde (k: ك) ve şakīllerde (k: ق) dır.

		muḥāṭab	mütekellim
5	ḥafīf	m. sevdiñ	sevdim
		c. sevdiñiz	sevдик
	şakīl	m. yazdıñ	yazdım
		c. yazdıñız	yazdıқ

(tenbīh) gā'ib için zamīr-i nisbī yerine edāt-ı ḥaber

10 kullanılır ve zamīr-i fi'li yerine cem' gā'ib şuretinde (ler: لr) getirilür zīrā bu iki zamīriñ gā'ibleri yokdur.

ders 23

(zamīr-i vaşfī) (ki: كى) lafzı olup lāḥik olduğı

kelime şifat olur **efendiniñki efendiniñkiler benimki**

15 **benimkiler** gibi (tenbīh) mef' ūlü'n bihde (ni: نى) ve mef' ūlü'n-ileyhde (ne: نه) ve muzāfū'n-ileyhde (niñ: نك) 'ilāve olunur **benimkini oqu..**

benimkine baқ.. beninkinin yazısı eyüdür dinilmek gibi.

(ism-i işāret) anıñla maḥsūsa işāret olunan kelimelerdir

(maḥsūs) göz ile görinen şey' dimekdir (ism-i işāret)

lisān-ı türkide o.. bu.. şu lafzlarıdır (o)

lafzıyla uzaқ olana (bu) yaқın olana (şu) en yaқın

olana işāret olunur cem' leri anlar bunlar şunlardır

5 **o kitābı biraқ bu kitābı al ū efendiye vir** dinilmek gibi. (tenbīh) ba'zı kerre tenbīh için (bu.. şu)

kelimelerinin evvellerine (işte) ve yalnız (bu) kelimesinin evveline (iş) lafzı getirilerek kullanılır **i bu sene-i**

mübārekde i te u kitāb oğunacağdır dinilmek gibi

10 (ism-i mevşūl) lisān-ı türkide (ol..şol)

lafzlarıdır ki cem'leri olmayub dā'imā müfred olarak

kullanılırlar **ol adam yine geldi** dinilmek gibi.

(s:34)

(ism-i tecrid) lisān-ı türkide (kendi) ve (kendü) lafzlarıdır

Karşılaştırma:

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda zamir konusuna kısa bir giriş yapılmış, zamirlerin amacının ve kullanımının öğrenciler tarafından anlaşılabilmesi için bir oyun araç olarak kullanılmıştır. Bu oyun esnasında zamirlerin çeşitlerinde herhangi bir ayırım gözetilmemiş, birçoğu kullanılmıştır. Kullanılan tüm zamirlerin uygun ekler alabileceği gösterilmiş ve oyun sonunda ismin yerini tutan kelimelerin zamir olduğuna ulaşılmıştır.

İkinci kısımda ise, zamir çeşitlerinden bahsedilmiştir. Zamirler kendi içlerinde beş ayrı gruba ayrılmıştır. Bunlar; şahıs zamirleri, işaret zamirleri, belgisiz zamirler, soru zamirleri ve ek halindeki zamirlerdir. Söz söyleyen, dinleyen ve kendisinden bahsedilen olmak üzere öğrenciler görevlendirilmiş, daha sonra ise çoğullarına geçilerek şahıs zamirleri kavratılmıştır. "Kendi" kelimesinin de şahısların yerini tuttuğu için şahıs zamirleri içerisinde yer aldığı söylenmiştir. İsimlerin yerini işaret yoluyla tutan kelimeler anlatılarak, "o" ve "onlar" kelimelerinin hem işaret zamiri hem de kişi zamiri olarak kullanıldığı söylenmiştir. Zamir olarak kullanılan kelimelerden sonra bir isim geldiği takdirde bu kelimenin zamir olma özelliğini kaybettiği söylenmiş, isim ile zamir arasına virgül konularak zamirin anlaşılacağı gösterilmiştir. İşaret zamirleriyle belgisiz zamirlerin arasındaki farktan yola çıkılarak belgisiz zamirler, öğrencilere sorular sorularak soru zamirleri anlatılmıştır. Zamirlerin sadece kelime hâlinde bulunmadığı kelime sonunda ek halinde bulunabilen zamirler de olduğu örneklerle açıklanmış, "ki"nin ilgi eki olmasına rağmen, bir kelime gibi kullanılabildiği vurgulanmıştır.

Sarf-ı Osmânî adlı eserde ise, zamir konusu kinaye bahsi içinde geçmektedir. Kinaye; anlamı net olmayan kelimelere verilen isim olarak tanımlanmıştır. Zamirler kendi içinde beş guruba ayrılmış hepsi ayrı ayrı incelenmiştir. Birinci grup; şahıs zamirleridir. Bunlar söz söyleyen, söz söylenen ve bu ikisinin bahsettiği olarak üçe ayrılmış, çokluk halleriyle birlikte verilmiştir. İkinci grup; tamlamaların tamlananının sonuna ek halinde gelen zamirlerdir. Bunları, günümüzde iyelik ekleri içerisinde incelemekteyiz. İki sesli harfin yanyana gelmesiyle araya başka bir harf alması gerektiği ve “k” ile biten kelimenin sesli harfle başlayan bir ek aldığına “ğ”ye dönüşmesi özellikle vurgulanmıştır. Ayrıca 3. teklik iyelik eki daima düz olarak kullanılmaktadır. Üçüncü grup; kelime sonlarına gelen zamirlerdir. Günümüzde bunları şahıs ekleri olarak göstermekteyiz. Dördüncü grup; fiillerin sonuna eklenen zamirlerdir. Bu gurubu da, şahıs ekleri içerisinde incelemekteyiz. Bu zamirlerin 3. hâllerinin olmadığı, koşaç olan “dır” ile yapıldığı özellikle söylenmiştir. Beşinci grup, “ki” ile yapılan zamirlerdir. Bu zamirin eklendiği kelimenin sıfata dönüştüğü söylenmiştir.

Günümüzde işaret zamirleri olan “o, bu, şu, bunlar, şunlar, onlar” kelimeleri, isimleri işaret eden kelimeler olmalarından dolayı, ism-i işaret adıyla ayrı bir kategoride geçmektedir.

Dönüşlük zamiri olan “kendi” ise, mübhemat yani belli etmeden göstermek bahsi içerisinde ismen ifade edilmektedir.

2. 10. Hâl Ekleri

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

LA FONTEN ORMAN MAHKEMESİNDE

Birgün hayvanlar

Kendileriyle ilgili

Gülmece öyküleri yazan

La Fonten’i

Ormanda yakaladılar.

Ve onu doğruca götürüp

Yargılamak için
Orman mahkemesine çıkardılar..

Aslan yargıçtı.
Sordu: “La Fonten,
Ne istiyorsun bizlerden?
Neden bizleri
İyiler kötüler,
Aptallar akıllılar,
Güzeller çirkinler,
Tembeller çalışkanlar, diye
İkiye bölüp
Birbirimize düşürüyorsun?”
“Hem sen bu öyküleri
Yazmadan önce
Hiçbir insan bizim için
Böyle düşünmez,
Hiçbir hayvan da bu denli
Birbirine
Düşman kesilmezdi.”

“Sen yazmadan önce
Eşek, eşek değildi;
Daha bürünmemişti benim postuma,
Taşımazdı insanların yükünü.
Karınca da bu denli cimri değildi...
Ve yaz günleri çalışırken
Türküler söylediği için kendisine,
Her zaman yardım ederdi
Ağustos böceğine.”

“Bizlerden ne kötülük gördün ki,
Hepimize böyle kendince

Ön adlar takıyor
Büyükleri, çocukları
Bize güldürüyorsun?”

Yalvaç URAL

(s: 148)

Öğrencilerden, şiirdeki eklerden de yararlanarak “ev” kelimesini, şiirde belirtilen hâllerde cümlede kullanmalarını; şiirden ve kendi kurdukları cümlelerden hareketle söz konusu hâllerde, ismin nasıl bir anlam kazandığını belirtmelerini isteyiniz. (-i ekinin kelimeye belirtme, gösterme; -e ekinin yönelme, -de ekinin bulunma, -den ekinin ayrılma, çıkma anlamları kazandırdığını belirlemeleri için onlara rehberlik ediniz.)

Öğrenci Çalışma Kitabı’ndaki 7. etkinlik aracılığıyla hâl ekleri getirilen kelimelerdeki ses olaylarını ve hâl eklerinin kelimelere göre nasıl değiştiğini kavratmaya çalışınız. Hâl eki almış isimlerden sonra “Evi ne yapmak? vb. sorular sorarak öğrencilerden “temizlemek, onarmak, boyatmak vb.” cevaplar vermelerini isteyiniz. Böylece ismin hâlleriyle fiiller arasındaki ilişkilere dikkat çekiniz.

Özel isimlere getirilen hâl eklerinin kesme işareti ile ayrılması gerektiğini ve kelimenin köklerindeki yumuşamanın yazıda gösterilmediğini etkinlikten faydalanarak hatırlatınız.

Sinemaya bizimle Ali **de** gelecek.

. Bağlaç olan **de** ayrı yazılır.

Ev**de** içme suyu kalmamış.

. Bulunma eki olan **-de(-da, -te, -ta)** ada bitişik yazılır.

Aşağıdaki cümleleri öğrencilere söyleyiniz ve defterlerine yazmalarını isteyiniz.

Bu kitabı ben de okudum.

Kalemim sende mi?

Ağaçta bir kedi yavrusu var.

Bence at da sevimli bir hayvandır.

(s: 153)

SEVGİLİ ÖĞRETMENİM

O yıl ikinci sınıfa gidiyordum. Oltu'da oturuyorduk. Bir öğretmenimiz vardı; sevgi dolu, sıcacık elli, anlayışlı bir öğretmen: Sevinç Öğretmen. Onu, hepimiz çok severdik.

Bir gün, her zamanki gibi sınıfa geldi.

—Çocuklarım, biliyorsunuz ben evlendim. Sizi çok seviyorum ama eşimin yanına gitmek zorundayım, dedi.

Sözlerinin gerisini dinlemiyorduk. Hep bir ağızdan ağlamaya başladık. Bağıra bağıra, gözlerimizden boncuk gibi taneler döküle döküle ağlıyorduk.

Ertesi gün onu uğurladık. Hepimiz çok üzgündük.

Yarıyıl tatili geldi. O gün ekmek almaya gitmişim. Elimde aldığım ekmekler, karlara bata çıka eve gidiyordum. Gözüm her zaman olduğu gibi öğretmenimin tepedeki evine ilişti. Orada yaşlı annesi kalıyordu.

O ne! Düş mü görüyordum? Eli valizli biri tepeye tırmanıyordu. O, öğretmenimdi... Sevgili öğretmenimdi... Elimdeki ekmekleri bir bahçe duvarına koydum. Koşmaya başladım. Karlara bata çıka, düşe kalka, her tarafım karla dolarak tepeye koşuyordum. Koştum, koştum...

Öğretmenim, beni gördü. Kollarını açtı. Bana sarıldı. Ne kadar süre geçtiğini hatırlamıyorum. Hatırladığım bir şey var; buz gibi havada, bana sarılan, okşayan elleri sıcacıktı.

Gülümser DURAN

Öğrencilerden metindeki zamirleri bulmalarını, bunların hangi hâl eklerini aldıklarını belirlemelerini isteyiniz.

Öğrencilerde “ben, sen, o, biz, siz, onlar” zamirlerine hâl ekleri getirerek bir şema oluşturmalarını isteyiniz. (8. etkinlik)

8. etkinlik:

Verilen zamirlere hâl ekleri getirerek aşağıdaki şemayı tamamlayınız.

	Yalın hâl	Belirtme hâli	Yönelme hâli	Bulunma hâli	Ayrılma hâli
Ben	Ben				
Sen		seni			
O			Ona		
Biz				bizde	
Siz					Sizden
Onlar					

“Ben, sen” zamirlerinin -e hâl ekini alırken “bana, sana” biçimine dönüştüğünü öğrencilere fark ettiriniz.

Mazharu’ddîn Bağdâdî

(s: 26-27)

(ism) terkîbde mücerred ve mef’ülü’n-bih ve mef’ülü’n-ileyh ve muzâfû’n-ileyh

- 10 olur (mücerred) hey’et-i aşliyyesiyle kullanılan kelimelerdir bu da terkîbi evvelinde bulunursa müptedâ’ dinür ve âhîrinde bulunupda sonunda (dir: د) olursa (haber) dinür meşelâ **istānbul**

büyükdür didigimizde (istānbul) lafzı mübtedâ’ ve büyük lafzı haber ve (dir: د) edât-ı haber ve rābıţadır

- 15 ders 18

(tenbîh) haber-i fi’l olursa edât ve rābıţta istemez **hālîd**

geldi dinilmek gibi (mef’ülü’n-bih) âhîrinde (y: ع) ziyāde kılnan kelimeye dirler **hālîdi gördüm** dinilmek gibi (tenbîh) mef’ülü’n-bihî ma’ nāsı bellü olmayan bir ferd ise (y: ع) maḥzûf olur

kāğıd al kalem ve hoşka getir dinilmek gibi

(mef’ülü’n-ileyh) âhîrinde (h: ه) ziyāde kılnan kelimedir **mektebe**

gıtdim ve **maḥluba muvāfık ders aldım** dinilmek gibi

(s: 36)

(de: ٥٨)

edāt-1 zarīfiyyetdir **birāder mektebedir** dinilmek gibi ba‘zān maşdarıñ āhırinde bulunup zamān-1 hālī bildirir **mektebe devam itmekdeyim** dinilmek gibi ki mektebe devam idiyorum dimekdir

5 ve bazān edāt-1 ‘aţf olur **filān gitdi ben de gidiyorum** dinilmek gibi.

(s: 35)

(den: ٥٩)

edāt-1 ibtidā’i olup bir işiñ nereden bidā’ olundığını

5 bildirir. **mektebden geldim** dinilmek gibi ba‘zān edāt-1 beyān olur ya‘ni bir şey’iñ aşl ve cinsini beyān ider **bu yüzük gümüşden** yapılmışdır dinilmek gibi ve bazān edāt-1 ta‘līl olur ya‘ni bir şey’iñ ‘illet ve sebebini beyān ider **keysiz olduğumdan mektebe gelemedim** dinilmek gibi ve bazān maşdar-1 taḥfifiniñ āhırine

10 laḥiḳ olup evveliyet ma‘nāsını ifāde ider ya‘ni bir işden evvel başka bir işiñ vāki‘ oldığını bildirir. **sen mektebe gelmeden ben geldim** dinilmek gibi ve ba‘zān edāt-1 tafđīlden evvel bulunur mafzal-1 ‘aleyhi beyān ider **ben senden daha eyü bilürüm** dinilmek gibi.

Karşılaştırma:

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda kelimeye getirilen hâl eklerinin, eklendiği kelimeye kazandırdığı anlamlar kavratılmak istenmiş, “+i” hâl ekinin belirtme, “+e” hâl ekinin yönelme, “+de” hâl ekinin bulunma, “+den” hâl ekinin ayrılma anlamı kattığı gösterilmiştir. Hâl eklerinin eklendiği kelimeye göre düz veya yuvarlak olabileceği örneklerle anlatılmış, fiil ile hâl eki arasında bağlantı kurulmuştur. Özel isimlere getirilen hâl eklerinin kesme işaretiyle ayrılması gerektiği gösterilmiş, bağlaç olan “de” ile hâl eki olan “+de”nin farklılığı kavratılmak istenmiştir. Birinci teklik şahıs olan “ben” ile ikinci teklik şahıs olan “sen” kelimelerine yönelme hâli eklendiğinde kelime kökündeki değişiklik öğrencilere fark ettirilmiştir.

Sarf-ı Osmânî’de hâl ekleri isim konusundan hemen sonra işlenmiş, hâl ekleriyle kelime terkipleri kurulduğu söylenmiştir. Hâl ekleri; yalın hâl, belirtme hâli, yönelme hâli ve ilgi hâli olmak üzere dört tane kabul edilmiştir. Yalın hâl kelimenin esas şekli olarak anlatılmış, terkipte önce bulunan özne ve sonuna “-dır” eki alarak haber anlamı kazanarak sonda bulunan yüklem diye kendi içinde ikiye ayrılmıştır. Belirtme hâli “+i” ekini alan kelimeler olarak tanımlanmış, ancak; kelimenin kime söylendiği belli olmazsa “+i” ekinin düşerek yalın hâle dönüşeceği belirtilmiştir. Yönelme hâli, “+e” eki alan kelimeler olarak tanıtılmış, ilgi hâli ise isim tamlamaları içerisinde anlatılmıştır. “+de” ve “+den” ekleri edat konusu içinde işlenmiş, cümleye kattığı anlamlara göre edat türleri olarak isimlendirilmiştir. “-de” eki bulunma hâlinin yanısıra mastarın sonuna eklendiğinde zaman anlamı bildirmesi ve bağlaç olarak kullanılması konusunda ayrımlanmıştır. “+den” eki ise, bir işin nereden çıktığını göstermesi, bir işin aslını, türünü ve sebebini göstermesi ile bir şeyin bir şeye göre önceliğini anlatması konusunda anlatılmış ve isimlendirilmiştir.

2. 11. İyelik Ekleri

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

(s: 169–170)

Koyu yazılan isimlerin aldıkları ekleri ve bu eklerin kelimelere nasıl bir anlam özelliği kattığını öğrencilere sorunuz.

Kitabım kayboldu.

Çantan yeni mi?

İşi iyi diyorlar.

Kapımız herkese açıktır.

Adımız nedir?

Evleri neredeymiş?

Eklendiği kelimenin neye, kime ait ya da neyle, kimle ilgili olduğunu belirten bu eklere iyelik ekleri dendiğini belirtiniz.

Tamamlayıcı etkinlik: Yukarıdaki cümlelerde koyu yazılmış olan kelimelerin baş taraflarına benim, senin, onun, bizim, sizin, onların kelimelerinden uygun olanının getirilerek cümlelerin yeniden okunmasını isteyiniz (benim kitabım....). İyelik

eklerinin benim, senin, onun, bizim, sizin, onların kelimelerinin yerlerini tuttuğunu sezdiriniz.

Belirtme durumu eki olan “-i” , iyelik eki ile karıştırılmamalıdır.

. **Öğretmeni** onu tiyatroya davet etti.

. **Elbiseyi** özenle dolabına yerleştirdi.

İki cümlede de koyu yazılmış kelimeler “-i” eki almıştır. Birinci cümlede “öğretmen” kelimesine eklenen “-i” , iyelik ekidir. “Kimin öğretmeni?” sorusuna “Onun öğretmeni” cevabı alınmıyor. İkinci cümledeki “-i” ekinin ise böyle bir görevi yoktur. “Elbise” kelimesi hal eki almıştır.

Aşağıdaki şiiri tahtaya yazdırınız ya da sesli okuyarak öğrencilerin defterlerine yazmalarını isteyiniz. Öğrencilere şiirin içeriği ile ilgili birkaç soru sorarak onları konuşturunuz. Daha sonra şiirde geçen “su” ve “hava” kelimeleri “-i” ekini alırken kelimeyle ek arasına hangi harfin girdiğini sorunuz.

ÇEVRE VE ÇOCUK

Toprağı eker,	Denizler mavi kalsın
Suyu içer,	Ağaçlar yeşil
Havayı solurum.	Su temiz
Kirlletmem onları	Çevre korumada
Gözüm gibi korurum	En önde Türkiye’imiz!

Çetin Öner

Öğrenci Çalışma Kitabı’ndaki etkinlik yoluyla öğrencilerin yardımcı ünsüz ile ilgili bilgilerini uygulamalarını sağlayınız. (8. etkinlik)

8. etkinlik:

Aşağıdaki metni okuyunuz. İstenen çalışmaları verilen yönergelere uygun olarak yaptırınız.

YAVRU MARTI

Akşamüstü çocuklar kıyıya dolmuşlardı. Ortada boz renkli bir martı yavrusu vardı. Tüylerini kabartmış, ürkek ürkek çevreye bakıyordu.

Gürcan:

—En iyisi birimiz elimize alıp yaralı mı diye bakalım. Yaranın yerini bulalım. Büyüklere danışır, merhem filan süreriz. Kırığı çıkığı varsa sarar sarmalarız, dedi.

Öteki çocuklar bu öneriyi hemen onayladılar.

Kaya atıldı:

—Martıyı elime alıp ben bakarım. Daha önce kocaman bir martıyı da kucağıma almıştım. Ayağına olta ipi dolanmış, kıyıda dikilip duruyordu. Babamla birlikte kurtarmıştık onu.

Gülten DAYIOĞLU

1. Metinde altı çizili kelimelerin eksiz hâlini aşağıya yazınız.

.....

2. Bu kelimelerin son harflerine dikkat ediniz. Bu harflerin ortak özelliği nedir? Yazınız.

.....

3. Metinde altı çizili kelimeler ünlüyle başlayan bir ek aldığında iki ünlü arasına hangi ünsüzler kullanılmıştır? Yazınız.

.....

4. “Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz” sayılarına “-er” ekini getirerek yazınız.

.....

5. “Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz” sayılarına “-er” ekini getirirken hangi sayılarda “ş” ünsüzünü de kullandınız?

.....

6. Ünlüyle biten kelimelere, ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde hangi ünsüzlerden yararlanılır? Bunları aşağıya yazınız.

.....

Aşağıdaki cümleleri tahtaya yazarak bazı özel durumlarda “n” yardımcı ünsüzlerinin ünlü ile ünsüz arasında da kullanıldığını kavratınız. Tamlayan ve iyelik ekleri ile ilgili çalışmalarda bu konuya atıfta bulununuz.

Anne kedi yavrularını korumak için yuvası-n-dan çıkmıyor.
Arkadaşım aradığı kalemi çantası-n-da buldu.

Mazharu'ddīn Bağdādī

(s: 30-31)

(zamīr-i izāfī) muzāfiñ āhirine ‘ ilāve olunan zamirlerdir muzāfu’ n-ileyh müfred mütekellim olursa zamīr-i izāfī (m: م)dir benim kitābım gibi ve eger cem‘ mütekellim olursa zamīr-i izāfī (miz: مز)dir bizim kitābımız gibi

10 ve eger müfred muḥāṭab olursa zamīr-i izāfī sağır kaf:ك dır

seniñ kitābıñ gibi ve eger gā’ib olursa zamīr-i izāfī

(y: ی) dir **āniñ kitābı.. ve anlarıñ kitābı** gibi.

(tenbīh) müfred gā’ibiñ āhiri ḥurūf-ı imlādan biri

olursa zamīr-i izāfīden evvel bir (s: س) ziyāde kıılır.

15 **bağçeniñ şafāsı gülüñ koğusu bülbülüñ teğannisi**

hocanıñ neş’esi gibi ve eger (k: ق) olursa (ğ: غ)

ḥarfine tebdīl olunur **efendiniñ uşağı.. ağacıñ**

yaprağı gibi daḥı müfred gā’ib mef’ūlü’ n-bih yā mef’ūlü’ n-ileyh

olursa zamīr-i izāfīden evvel bir (n: ن) ziyāde kıılır

filāniñ ḥānesini buldum ve uşağıñı gördüm yāḥūd **filāniñ ḥānesine**

gıtdim uşağına söyledim dinilmek gibi.

Karşılaştırma:

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda iyelik ekleri eklendiği kelimenin neye, kime ait ya da neyle ilgili olduğunu bildiren ekler olarak tanımlanmış ve iyelik eklerinin “benim, senin, onun, bizim, sizin, onların” kelimelerinin yerlerini tuttuğu şekilde açıklanmıştır. Belirtme hâli olan “+i” ekiyle, iyelik eki olan “+i”nin karıştırılmaması gerektiği üzerinde durulmuş, ayrımın nasıl yapılması gerektiği anlatılmıştır. Türkçe’de iki ünlünün yan yana gelmeyeceğinden yola çıkılarak yardımcı ünsüzler kavratılmış, ancak

“n” yardımcı ünsüzünün bazı istisnai durumlarda ünsüz ile ünlü arasına girebileceği gösterilmiştir.

Sarf-1 Osmânî’de ise iyelik ekleri konusu zamirlerin alt başlığı olarak anlatılmaktadır. Kelimelere ek halinde gelen zamirler olarak tanımlanmış ve bu eklerin tamlama kurdukları söylenmiştir. Burada da “benim, senin, anın, bizim, sizin, onların” kelimelerinin ek olarak yansımaları olarak anlatıldığı söylenilebilir. Ancak kelimelerin yazılması zorunlu kılınmıştır. 3. teklik iyelik eki alacak kelime eğer sesli harfle bitiyorsa araya yardımcı ünsüzleri alınması gerektiği gösterilmiştir. Ayrıca “k” ile biten 3. teklik iyelik eki alacak kelimenin ise “ğ”ye dönüşmesi aktarılmıştır.

2. 12. İsim Tamlamaları

6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı

(s: 175–176)

Öğrencilere, birlikte küçük bir oyun oynayacağınızı söyleyiniz. Bu oyun için kapaklı bir kalem kullanınız. Kalem ve kapağını öğrencilerin oturduğu sıraların birinin üstüne bırakınız. Öğrencilerden sıra ile şu isteklerde bulununuz:

—Bana kalemin kapağını getirir misin?

—Bana kapağı getirir misin?

Her iki durumda da öğrencilerin size kalemin kapağını getirdiğine dikkat çekiniz. Tahtaya “kalemin kapağı” tamlamasını yazarak öğrencilere; “Bu kelime grubundaki isimlerden hangisi asıl söylenmek istenendir? Bu isimlerden hangisi diğeri ile ilgili olarak bize açıklayıcı bir bilgi vermektedir? Hangisine tamlayan, hangisine tamlanan diyebiliriz, neden? İki isim arasında nasıl bir ilişki vardır?” gibi sorular sorarak öğrencilerin isim tamlamalarındaki tamlayan ile tamlanan unsurlarını ve tamlamayı oluşturan isimler arasındaki aitlik ilişkisini kavramalarını sağlayınız.

“Süpermen İstanbul’a düştü” metninden hareketle tahtaya belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları yazınız. Öğrencilerden bu tamlamaları tamlayan ve tamlananların ek alma durumuna göre aşağıdakine benzer şekilde gruplamalarını ve defterlerine yazmalarını isteyiniz.

Tamlayanı ve tamlananı da ek alan isim tamlamaları:

Süpermen'in gözleri

İstanbul'un çöplüğü

Sadece tamlananı ek alan isim tamlamaları:

konserve kutusu

çamaşır makinası

Öğrencilerin belirtili isim tamlamalarının belirtisiz isim tamlamalarından farkını kavramalarına yardımcı olunuz.

Belirtili isim tamlamalarında tamlayan belirli ve bilinen bir varlıktır. "Kuzunun sesini duydum." cümlesindeki tamlamada anlatılan kuzu, sözü söyleyen ve bu sözü dinleyenler tarafından bilinen bir kuzudur. Oysa "Kuzu sesi duydum." cümlesindeki tamlamada sözü edilen kuzu bilinen bir kuzu değildir, bu cümlede sesin hangi kuzuya ait olduğu belirsizdir. Belirtisiz isim tamlamaları belirli bir varlığı ifade etmez, daha genel bir anlam taşır.

Öğrencilerin bazı tamlamaların neden isim tamlaması olmadığını kavrayabilmeleri için tahtaya; "üç kişi, kırmızı kalem" gibi tamlamalar yazınız bunların "üzüm hoşafı, kalemin ucu" vb. tamlamalardan farkını bulmalarını isteyiniz. İsim tamlamalarında tamlananın da tamlayanın da isim olduğuna, tamlanan ve tamlayan arasındaki ilişkilerin niteliğine dikkat çekiniz.

(s: 182)

ANADOLU'DA BAHAR

İlkbaharı geldi Anadolu'nun

Silifke'de çiçek açtı nar şimdi.

Her tarafı yeşillendi Bolu'nun

Sultandağı benek benek kar şimdi.

Eğri yollar yaylaların kuşağı,

Çayır çimen kuzuların döşeği,

Hora teper Sürmene'nin uşığı,
Dadaşların oynadığı bar şimdi.

Durgun çayı köpüklendi Daday'ın
Palmiyeler zümrüt tacı Hatay'ın
Çukurova cennetidir bu ayın
Aydın ili efelere dar şimdi.

Gönül dile gelir kaval sesinde
Boz martılar düğün yapar Mersin'de.
Isparta'nın renk renk gül bahçesinde
Bülbüllerin neşesini gör şimdi.

Cıvıl cıvıl, sessiz duran yuvalar,
Kelebekler birbirini kovalar,
Halı gibi nakışlandı ovalar,
Bölük bölük sarı, yeşil, mor şimdi.

Çıkıp baksan Çamlıca'nın başına,
İki kıta boğazda aşına,
Karakoç'um gel yorulma boşuna
İstanbul'u tarif etmek zor şimdi.

Abdurrahim KARAKOÇ

Öğrencilerden şiirdeki isim tamlamalarını belirlemelerini ve bunları sınıflandırmalarını isteyiniz. Şiirden hareketle bazı isim tamlamalarının şiir dilinin bir gereği olarak “ilkbaharı Anadolu'nun (Anadolu'nun ilkbaharı), her tarafı Bolu'nun (Bolu'nun her tarafı)” vb. şeklinde kurulmuş olduğunu sezdiriniz.

Zincirleme isim tamlaması adlandırmasını kullanmayınız. “Evimizin kapısının önü” tamlamasında “evimizin kapısı” isim tamlaması ile “kapının önü” belirtili isim tamlaması iç içe girmiştir. “Kapı” kelimesi ilk tamlamada tamlanan, ikinci tamlamada tamlayan olarak görevlidir. Etkinlik sonrasında öğrencilerin, isim tamlamalarının

uzatılabileceğini bir oyunla fark etmelerini sağlayınız. Bunun için önce onlara bir örnek veriniz.

Örnek

“belediye binasının bahçe kapısının önü”

Çok uzun kurulmuş isim tamlamalarının yazılı ve sözlü anlatımlarda kullanılmasının anlamayı ve anlatmayı zorlaştıracağını unutmayınız. Öğrencilerin doğru, anlamlı ve kurallı tamlamalar oluşturmasının esas olduğuna dikkat ediniz.

Mazharu'ddīn Bağdādī

(s:27)

- 5 (izāfet) bir isme diğer ismi rabṭ itmekdir evvelkisine muzāfu'n-ileyh ikincisine muzāf dinür **hakimiñ eskisi eyüdü**r dinilmek gibi izāfet iki dürlüdür lāmiyye beyāniyye (izāfet-i lāmiyye) muzāfu'n-ileyh āhirine şāğır kaf: ك yāḥūd (m: م) ʿ ilāve olunur
- 10 **efendiniñ kölesi büyükdür benim kölem küçükdür** dinilmek gibi (izāfet-i beyāniyye) muzāfu'n-ileyhiñ āhirine bir şey ʿ ilāve olunmaz **gül ağacı** gibi.

Karşılaştırma:

6. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda isim tamlamaları konusu ve unsurları örneklerle öğrencilere kavratılmak istenmiştir. Öğrencilerle bir oyun oynanmış, asıl unsurun (tamlanan) ve açıklayıcı bilgi veren unsurun (tamlayan) neler olduğuna ulaşılmıştır. Tamlamayı oluşturan tamlayan ve tamlanan arasındaki aitlik ilişkisi kavratılmıştır. Tamlayanın ek alıp almama durumuna göre tamlama çeşitlerinden bahsedilmiş, tamlayan eki alan tamlamaların belirtili, tamlayan eki almayan tamlamaların belirtisiz isim tamlamaları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının bahsedilen varlığın ne olduğunu belirtirken, belirtisiz isim tamlamalarının daha genel bir anlam

taşıyarak, herhangi bir varlığı belirttiği açıklanmıştır. Daha sonra iki ismin yan yana gelerek her zaman isim tamlaması olmadığı, kelimeler arasındaki anlam ilişkisine bakarak tamlamalara isim verilmesi gerektiği söylenmiştir. Tamlamayı oluşturan unsurların yer değiştirebileceği, yer değiştirdiği takdirde anlamca bir değişiklik olmayacağından bahsedilmektedir. Daha sonra üçüncü bir tamlama çeşidi olan zincirleme isim tamlamaları tanıtılmış, bu tür tamlamalarda tamlananın tamlayan yerine geçebileceği izah edilmiştir. Zincirleme isim tamlamalarının birçok kelimedenden meydana gelebileceği, ancak doğru, anlamlı ve kurallı tamlamaların kurulabilmesinin önemli olduğu söylenmiştir.

Sarf-ı Osmânî’de isim tamlamaları isim başlığı altında verilmiştir. İsim tamlamalarının, bir ismin bir isme bağlanarak kurulduğu söylenmiş ve tamlamayı oluşturan unsurların ilkinde tamlayan, ikincisine ise tamlanan dendiği açıklanmıştır. Kendi içinde iki bölüme ayrılmıştır. İsme getirilen hâl eklerinden olan ilgi hâli eki alan tamlayanın olduğu isim tamlaması lamiyye, ilgi hâl eki almayan tamlayanın olduğu isim tamlaması ise beyaniyye olarak isimlendirilmiştir.

3. BÖLÜM: LUGATÇELER

3. 1. Gramer Terimleri Sözlüğü

‘**ilm-i şarf:** Dil Bilgisi. Bir dili ses, şekil ve cümle yapıları ile dilin çeşitli öğeleri arasındaki anlam ilişkileri açısından inceleyerek, bunlarla ilgili kuralları ve işleyiş özelliklerini ortaya koyan bilim.

kelime: Bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan, aynı dili konuşan kişiler arasında zihinde tek başına kullanıldığında somut veya soyut bir kavrama karşılık olan yahut da somut ve soyut kavramlar arasında geçici ilişkiler kurmaya yarayan dil birimi.

hurūf-ı hece: Kelimeyi inşa eden harfler. Bir dilin alfabesini oluşturan ve tek başına başka öğelerle birlikte o dildeki sesleri yazıda göstermek üzere kullanılan işaretlerden her biri, sesin yazıdaki işaret karşılığı. Hurūf-ı hece şu otuz iki harftir: elif (ا) be(ب) pe(پ) te(ت) se(ث) cim(ج) ce(چ) ha(ح) hu(خ) dal(د) zel(ذ) re(ر) ze(ز) je(ژ) sin (س) şin(ش) şad(ص) z/đat(ض) tı(ط) zı(ظ) ‘ ayn(ع) ğayn(غ) fe(ف) kaf(ق) kef(ك) ğe(ك) lam(ل) mim(م) nun(ن) vav(و) he (ه) ye (ی). Bunlardan (elif (ا) dal(د) zel(ذ) re(ر) ze(ز) je(ژ)) hurūf-ı munfasıla (bitişik yazılmayan) olup diğerleri hurūf-ı muttasıla(bitişik yazılan)dır.

hareke: Harflerin seslerini (a, e, ı, i, o, ö, u,ü) birbirinden ayırt etmeye yarayan işaret. Üç çeşittir: fetha (َ) yani üstün, kesre (ِ) yani esre, zamme (ُ) ya‘ ni ötre dir. Bunların her biri de ikişer çeşittir: ħafīfe ve şaķīle. Fetha-i ħafīfe (“e” okutan), fetha-i şaķīle (“a” okutan),kesre-i ħafīfe (“ı” okutan) kesre-i şaķīle (“i” okutan), zamme-i ħafīfe (“ö, ü” okutan), zamme-i şaķīle (“o, u” okutan).

müteħarrik: Harekeli harfe denir.

sākin: Harekesiz harfe denir.

hemze (ء): Arapça’da elifin adı.

imlā’: Bir dilin söz varlığını o dilde yürürlükte olan ses, şekil, köken vb. kurallara uygun olarak yazıya geçirme; dildeki sözleri kurallarına uygun olarak yazma.

te’ tavīl: Arapça kelimelerin sonunda bulunan, harekesiz olan “te” harfidir. Ör: Rahmet, merhamet.

te' gerd: Arapça kelimelerin sonunda bulunan, harekeli olan “te” harfidir. İki türlüdür: Tenvinli ve tenvinsiz. Tenvinlide “te” üzerine iki üstün konulur. “-an, -en” okutulur. Ör: Merhameten. Tenvinsiz olan “he”ye dönüşür. “-e, -a” okutulur. Ör: Aile, ilave.

kāf-i ‘arabî: Arap “kef”idir. Ör: Kerim, kerîhat

kāf-i fārisî: “g” sesini veren Acem “kef”idir. Ör: Gül, gümîh

kāf-i türki: Sağır kef. “deniz, ense ve beniz”de olduğu gibi “n” okunan kef.

cümle: Bir fikri, bir duygu ve düşüncüyü, bir oluş ve kılışı tam olarak bir yargı hâlinde anlatan kelime grubu. Cümlenin varlığı için asgari şart bir çekimli fiil veya ek-fiilden oluşan yüklemidir. Cümleler yapılarına, yüklem türüne, yüklem yerine ve anlamlarına göre sınıflandırılır.

terkîb-i izafî: İsim tamlaması. İyelik bağlantısı ile birbirine bağlanmış iki veya daha çok addan oluşan tamlama. Türkçe’de ad tamlaması, ilgi durumu eki almış, tamlanan görevindeki bir adla, tek bir kavrama karşılık olacak şekilde birleşmesi ile kurulur ve belirli ad tamlaması adını alır. Ör: Okulun kapısı. Tamlayan ilgi durumu eki almadan kurulmuş olan tamlamalar belirsiz bir ad veya belirsiz bir kavramı gösterdikleri için belirsiz ad tamlaması diye adlandırılır. Ör: Okul yolu. Her iki türde de ikiden fazla adın birleştirilmesi ile oluşan tamlamalar zincirleme ad tamlamalarıdır. Ör: Okulun kapısının önü

terkîb-i tavşifî: Sıfat tamlaması. Somut, soyut adları ve kavramları çeşitli yönleriyle nitelemek veya belirlemek maksadıyla ve ona bağlı sıfatın tamlama dizilişinde oluşturduğu söz grubu. Ör: Zeytin yeşili rengi göz

maşdar: Fiil kök ve gövdelerinin karşılaştıkları oluş, kılış ve durumları şahıs ve zamana bağlı olmadan göstermek üzere “-mAk, -mA ve -İş/-Uş” ekleri ile kurulan fiilin adı. Ör: Oturmak, dinlenme, bekleyiş.

maşdar-ı şakîl: Türkçe’de sonuna “-mak” mastar eki getirilen kelime. Ör: Okumak, yazmak.

maşdar-ı hafîf: Türkçe’de sonuna “-mek” mastar eki getirilen kelime. Ör: Bilmek, öğrenmek.

maşdar-ı tahfîfî: Bazen “-ma□”taki (□ □) veya “-mek”teki (k: □) yerine (he: □) getirilir. Ör: Yazma, yapma, kırma, kesme.

maşdar-ı te'kidî: Bazen sonu “-mek” olan mastara (lik: لك) ve sonu “-mak” olan mastara (lık: لىق) eklenir. Ör: Gitmeklik, bulunmaklık.

müte'addî: Geçişli fiil. Söz içindeki bir varlık veya nesneyi etkileyen, yani nesne isteyen fiil. Belirtme durum ekini alabilen fiil. Ör: aç- (kitabı aç-), dik- (elbiseyi dik).

lâzım: Geçişsiz fiil. Gösterdiği oluş ve kılış yapana yönelen, yani özneyi etkileyen ve nesne istemeyen fiil. Belirtme durum eki yerine yönelme, bulunma ve ayrılma durum eklerini alan fiil. Ör: gel-, uyu-, yat-.

mef'ülü'n bih: Belirtme (yükleme) durumu. Eylemin en dolaysız biçimde etkisi altında kalan ögeyi gösteren durum. Örneğin “Evi gördüm.” Cümlesinde ev belirtme durumundadır. Türkçe’de belirtme durumu “-i (-ı, -ü, -u)” ekiyle gösterilir.

maşdar-ı semâ'î: Geçişli fiillerin iki çeşidinden biridir. Duyularak belirlenen mastarlar grubuna girer. Ör: Vurmak, kesmek.

maşdar-ı kıyâsî: Geçişli fiillerin iki çeşidinden biridir. Kural ile yapılan mastarlardır. Mastar ekinden önce “-t”, “-dır” veya “-tdır” getirilir. Ör: Söyletmek, yazdırtmak.

maşdar-ı ma'lûm: Etken fiil. Öznesi belli olan, öznesiyle kesin ilişkisi bulunan ve herhangi bir çatı eki almamış olan fiil. Ör: Okumak, bilmek.

maşdar-ı meçhûl: Edilgen fiil. Dilbilgisinde öznenin, yapılan işin etkisi altında kaldığını belirten fiil. “-l-” ve “-n-” ekleriyle üretilir. Ör: Sevindi, yapıldı.

edât-ı maşdar: Mastar eki. Fiil kök ve gövdelerinin karşılıkları oluş, kılış ve durumları gösteren fiil adları kurmak için kullanılan “-mAk, -mA, -Iş/ -Uş” ekleri.

maşdar-ı mürekkeb: Birleşik fiil. Ad soylu bir kelimeyle etmek, eylemek, olmak yardımcı fiillerinin birleşmesinden veya birer sıfat-fiil ya da zarf-fiil ekleriyle birbirine bağlanmış iki ayrı fiil şeklinin anlamca kaynaşmasından oluşmuş fiil türü. Ör: Aç kalmak, Ödünç almak.

maşdar-ı basî: Basit fiil. Yapı ve anlam bakımından daha basit öğelere ayrılamayan, tek veya iki heceli kök durumundaki fiil. Ör: Kalmak.

ism-i maşdar: Mastar eki yerine (m: □ nç: نچ tî: تى)den biri getirilerek yapılan kelimeler. Ör: Çalım, sonuç, gezinti. Türkçe’de tüm mastarlardan yapılmaz ve her biri mastara ait değildir. Bazen isimden yapılır. Ör: Yardım.

ḥaṣıl-ı maṣdar: Mastar eki yerine (ş: ش) ḥarfı getirilerek yapılır. “-ş”den önce gelen harf her zaman “-ı”dir. Ör: Gidiş, geliş. Bazen (ş: ش) yerine (m: م) getirilir. Ör: Alım, satım. Bazen de sonu (m: م) olursa kelime isim olur. Ör: ım, yutum.

fi‘l: Bir kılışı, bir oluşu veya bir durumu anlatan; olumlu ve olumsuz şekillere girebilen kelime.

zamān-ı māzī: Konuşulan zamandan önceki vakit.

zamān-ı ḥāl: u anda konuşulan zaman.

zamān-ı istiḳbāl: Konuşulan zamandan sonra gelecek olan vakit.

fi‘l-i basit: bkz. masdar-ı basit.

fi‘l-i mürekkeḥ: bkz. masdar-ı mürekkeḥ.

fi‘l-i māzī: Geçmiş zaman. Bir kılış veya oluşun meydana gelişinin şimdiki zamandan önceye ait olması. Görülen geçmiş zaman ve duyulan geçmiş zaman olarak iki çeşittir.

māzī-i ṣuhūdī: Görülen geçmiş zaman. Fiilin karşıladığı oluş ve kılışın geçmişte kişinin görgüsü ve bilgisi altında olup bittiğini anlatan zaman. Türkçe’de görülen geçmiş zaman “-DI/-DU” ekleriyle kurulur. Ör: Geldi, gitti.

māzī-i naqli : Duyulan geçmiş zaman kipi. Fiilin karşıladığı oluş ve kılışı, kişinin başkasından duyduğunu sonradan gördüğünü veya farkında olmadan işlediğini anlatan, içinde şekil ve zaman kavramı taşıyan kip. Türkçe’de “-mİş/-mUş” ekleriyle kurulur. Ör: Sevmiş, yapmış.

müşbet: olumlu. Dil bilgisinde yüklem çeşidini belirtir. Yüklem olumsuzluk eki olan “-mA”yı almaz. Ör: Gördük.

menfī: olumsuz. Dil bilgisinde yüklem çeşidini belirtir. Yüklem olumsuzluk eki olan “-mA”yı alır. Ör: Görmedik.

fi‘l-i muzāri: Geniş zaman kipi. Fiilin sürekli olarak yapıldığını halen yapılmakta olduğunu veya yapılacağını belirten zaman ve kip. Türkçe’de bu kip “-Ar, -(I)r/-(U)r ekleri ile kurulur. Ör: Olumlu; Bilir, yürür. Olumsuz; bilmez, sevmezsin.

fi‘l-i ḥāl: Şimdiki zaman kipi. Fiilin gösterdiği oluş ve kılışın zamanda başladığını ve sürmekte olduğunu bildiren kip. Bu kip 1. -(I)yor/ -(U)yor 2. -mAktA ekleriyle kurulur. Ör: olumlu; geliyor, ilerlemekte. Olumsuz; gelmiyor, ilerlememekteyiz.

fi'1-i iltizāmī: İstek kipi. Fiile istek, niyet kavramları veren tasarlama kipi. Türkçe'de istek kipi eylem kök ya da gövdesine -e/-a eki getirilerek oluşturulur. Ör: Olumlu; gelesin, olumsuz; gelmeye.

fi'1-i istikbāl: Gelecek zaman kipi. Fiilin anlatıldığı işin şimdiki zamandan sonraki bir zamana ait olduğunu gösteren kip. Türkçe'de bir oluş ve kılışın gelecekte kesin olarak gerçekleşeceğini gösteren ek –ACAK ekidir. Ör: Olumlu; geleceğim, olumsuz; yürümeyeceksin.

fi'1-i vücbī: Gereklik kipi. Belirli bir zaman girmeyen, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın yapılması gerekli olduğunu bildiren ve Türkçe'de –mAlli ekiyle kurulan tasarlama kipi. Ör: Olumlu; almalıyım, olumsuz; söylememeliyim.

fi'1-i şart: □art kipi. Bir oluş ve kılışın şart biçiminde düşünüldüğünü anlatan, dolayısıyla hiçbir yargı bildirmeyen, aynı zamanda dilek görevi de yapan tasarlama kipi. –sA ekiyle kurulur. Ör: Olumlu; bilsek, olumsuz; yapmasak.

fi'1-i hikāye: Hikaye birleşik kipi. Fiili kipinin gösterdiği oluş ve kılışın geçmiş zamanda gerçekleştiğini bildiren birleşik çekim türü. Asıl fiilin kipleri ile i- fiilinin görülen geçmiş zamanının veya ekleşmiş şeklinin birleşmesi ile ortaya çıkar. Emir kipi dışında bütün kiplerin bir hikaye çekimi vardır. Ör: olumlu; gelse idi, olumsuz; gelmemiş idiniz.

fi'1-i rivāyet: Bildirme ve tasarlama kiplerine ek-fiilin duyulan geçmiş zamanının getirilmesiyle oluşturulan birleşik kip. Görülen geçmiş zaman kipi ile emir kipinin rivayet birleşik kipleri yoktur. Ör: Olumlu; yapacak imişsin, olumsuz; bilse imişim.

fi'1-i temennī: İstek kipi. Hikaye bileşik zaman kipi ve şart kipinin aynısı olup, bunlardan okuyucunun kelimeye kattığı makam farkıyla anlaşılır.

fi'1-i iştirāk: İsteş fiil. Bir oluş veya kılışın birden fazla kişi tarafından karşılıklı veya toplu olarak yapıldığını gösteren ve -ş-, -iş- /-(U)ş çatı ekiyle kurulan fiil. Ör: Karşılaştık.

fi'1-i müṭāva‘at: Dönüşlü fiil. Fiildeki oluş ve kılışın doğrudan doğruya özneye dönüşünü gösteren ve geçişli iken (n: ن ل ش: ش)den biri eklenerek geçişsiz yapılan fiil. Ör: geçin-, açıl-, giriş-.

müâreket: İsteş çatı. Fiilin gösterdiği oluş ve kılışın birden fazla kişi tarafından karşılıklı veya toplu olarak yapıldığını gösteren çatı. Bu çatı -İş-/-Uş- ekiyle kurulur. Ör: çekiş-, kaçış-.

emr-i gâ'ib: Emir kipinin 3. teklik şahıs hâli. Mastar eki yerine (sun: سون) getirilerek yapılır. Ör: Gelsin.

nehy-i gâ'ib: Emir kipinin 3. teklik şahsının olumsuz hâli. Mastar eki yerine (masun: مسون) getirilerek yapılır. Ör: Gelmesin.

emr-i hâzır: Emir kipinin 2. teklik şahıs hâli. Fiilin kök hâlidir. Ör: Yürü.

nehy-i hâzır: Emir kipinin 2. teklik şahsının olumsuz hâli. Mastar eki yerine (me: ۴) getirilerek yapılır. Ör: Yürüme.

fi'l-i iktidârî: İktidar (yeterlik) fiili. Fiilin karşıladığı işin, hareketin mümkün veya muhtemel olup olmadığını göstermek için, olumlu durumda “bil-” olumsuz durumda da bugün eriyerek kaybolmuş Eski Türkçe “u-” iktidar fiilinin anlamını üzerine alan (-A) zarf-fiil ekleriyle kurulan tasvir fiili. Ör: Olumlu; anlayabildi, olumsuz; bulunamaz.

fi'l-i ta'cîlî: Tezlik fiili. “-(y)I/-(y)U”lu zarf-fiilin üzerine <<tezlik>>, <<çabukluk>> gösteren “ver-“ tasvir yardımcı fiilinin getirilmesiyle kurulan birleşik fiil. Ör: Yapıver.

fi'l-i müfâcât: Ansızın olan fiildir. Türkçe’de (çîâ) lafzına (geldi) eklenerek yapılır. Ör: Çıkageldi.

fer'-i fi'l: ism-i fîl, mübâa-i ism-i fîl, ism-i mef'ûl, sıfat-ı müşebbehe ve ism-i let'i içeren hal terkididir.

ism-i fâ'il: Fail adı, sıfat-fiil. Fiiller üzerine “-An” sıfat-fiil ekinin getirilmesiyle kurulan ve geniş zaman kavramı taşıyan; sıfat olarak kullanıldığı gibi <<bir işi yapan>> anlamıyla ad olarak da kullanılan türetme. Ör: Seven.

mübâlağa-i ism-i fâ'il: “fa'al” kalıbına uyan kelimelerin ifade ettiği “en, pek, çok” manasını taşıyan şekli. Ör: Bevvâl, halâl.

ism-i mef'ûl: Fîlin fiili, kendi üzerine geçen kalime. Ör: Mef'ûl, ma'dûr.

şifat-ı müşebbehe: Kural ile yapılan sıfatlar. Mastar eki yerine (kin: كسن), (gün: كون) ve (k: ك) den biri getirilerek yapılır. Ör: Geçgin, düşkün, kesik.

ism-i âlet: Alet, madde, araç, gereç adı. (ki: كى), (ku: كو), (gı: غى), (gu: غو) ekleri getirilmek suretiyle yapılır. Ör: sürgü, çalgı, burgu.

hāl terkībī: İstek kipinin 3. teklik şahsına (rek: □□) veya (ra□ □□) eklenerek yapılır. Ör: Sevinerek geldi ağlayarak gitdi.

şığa-i şıla: Görülen geçmiş zaman kipinin 1. çokluk şahsına “-i” eklenerek yapılan kip. Ör: yazdığı, söylediği. Çoklukları ise yazdıkları, söyledikleri şeklindedir. Ancak burada bir şahıs kayması mevcut olduğu için bu anlatımın doğru olmadığını söyleyebiliriz.

şığa-i ‘atfiyye: Bağlama ulacı. Mastar eki yerine (up: وب) getirilerek yapılır. Eklendiği kelimedden sonraki kelime fiil çeşitlerinden biri olur. Ör: Gelip gitti.

şığa-i ibtidā’iyye: İstek kipinin 3. teklik şahsına (li: لى) eklenerek meydana gelir. Ör: Başlayalı. Ayrıca mastar eki yerine (nce: نجه) eklenerek de yapılır. Ör: Doyunca yedi.

ğā’ib: Üçüncü şahıs. Çekimli fiillerde ve zamirlerde konuşan ve dinleyen dışındaki kişi veya nesne (kişiler veya nesnelere) “o” üçüncü teklik şahıs, “onlar” üçüncü çokluk şahıs.

muḥātab: İkinci Şahıs. Zamirlerde ve çekimli fiillerde belirtilen “dinleyen” veya “dinleyenler”. “Sen” ikinci teklik şahıs, “siz” ikinci çokluk şahıs.

mütekellim: Birinci şahıs. Söz içindeki oluş ve kılışı şahıslar hâlinde karşılayan şahıs zamirlerinden, konuşan veya konuşanların dil bilgisindeki adları. “Ben” birinci teklik şahıs, “biz” birinci çokluk şahıs.

māzī-i şuhūdī şartı: Görülen geçmiş zamanın şartı. Gerçekleştiği kesin olarak görülen veya bilinen bir oluş ve kılışı şarta bağlayan birleşik kip türü. Eki “-DI ise> -DI-y-sA/ -DU-y-sAdır. Ör: olumlu; bildiyse, olumsuz; bilmediyse.

māzī naklī şartı: Duyulan geçmiş zamanın şartı. Gerçekleştiği kesin olarak bilinmeyen bir oluş ve kılışı şarta bağlayan birleşik kip türü. Eki “-mİş ise> -mİşsA/ -mUşsAdır. Ör: olumlu; ağlamışsa, olumsuz; okumamışsa.

fi’l-i iltizāmī şartı: İstek kipinin şartı. Gerçekleşmesi “istek” biçiminde tasarlanan bir oluş ve kılışın şarta bağlayan birleşik kip türü. Ör: Olumlu; yazasa, olumsuz; yazmayasa.

fi’l-i iktidārī şartı: Yeterlilik fiilinin şartı. Fiilin karşıladığı işin, hareketin mümkün veya muhtemel olup olmadığını göstermek için “bil-“ yardımcı fiiliyle kurulan birleşik şart kipi. Ör: Olumlu; yazabilirsen, olumsuz; yazamazsan.

hikāye-i māzī-i şuhūdī: Görülen geçmiş zamanın hikayesi. Geçmiş zamanda gerçekleşmiş bulunan ve tarz bildiren bir oluş ve kılışın yine geçmiş zamana aktarılarak anlatılması. Eki –DI/-DU’dur. Ör: Olumlu; gördüydün, olumsuz; görmediydi.

hikāye-i māzī naqlī: Duyulan geçmiş zamanın hikayesi. Duyulan geçmiş zamana ilişkin bir oluş ve kılışı yine geçmiş zamana aktararak anlatan kip. Esas fiile –mİş/-mUş kip eki ile i- ek fiili ve –DI/-DU hikaye + şahıs eklerinin getirilmesi ile kurulur. Ör: Olumlu; gelmiş idin, olumsuz; gelmemiş idik.

hikāye-i muzāri‘: Geniş zamanın hikayesi. Geçmişten geleceğe uzanan geniş bir zaman kesitini içine alan, fiilin sürekli olarak yapıldığını bildiren, oluş ve kılışları geçmiş zamana aktararak veren birleşik kip: -r, -Ar, -Ir/-Ur geniş zaman eklerine i-di hikaye ekinin eklenmesi ile kurulur. Ör: Olumlu; anardın, olumsuz; anmazdık.

hikāye-i hāl: İmdiki zamanın hikayesi. –Iyor ve –mAktA ekleri ile karşılanan ve içinde bulunulan zamanda sürmekte olan bir oluş ve kılışı geçmişe aktararak anlatan birleşik kip. Ör: Olumlu; biliyordun, olumsuz; bilmiyordunuz.

hikāye-i fi‘l-i iktidārī: Yeterlilik fiilinin hikayesi. Fiilin karşıladığı işin, hareketin mümkün veya muhtemel olup olmadığını göstermek için “bil-“ yardımcı fiiliyle kurulan bir oluş ve kılışı geçmişe aktararak anlatan birleşik kip. Ör: Olumlu; yapabiliydin, olumsuz; yapamazdın.

rivāyet-i māzī naqlī: Öğrenilen geçmiş zamanın rivayeti. Duyulan geçmiş zaman eki –mİş/-mUş ile rivayet eki i-miş’in arka arkaya getirilmesiyle oluşturulan birleşik kip. Geçmiş zamanda gerçekleşmiş bir oluş ve kılışın duyuma dayanan anlatımıdır. Ör: Olumlu; sevmiş imiş, olumsuz; sevmemiş imişsin.

rivāyet-i hāl: İmdiki zamanın rivayeti. Hâlen sürmekte olan bir oluş ve kılışı, duyuma veya sonradan farketmeye dayanarak anlatan kip. –Iyor-muş ve –mAktA-y-muş ekleriyle karşılanır. Ör: Olumlu; geliyormuş, gelmekteymiş, olumsuz; gelmiyormuş, gelmemekteymişsin.

rivāyet-i istikbāl: Gelecek zamanın rivayeti. Gelecek zamanda gerçekleşecek bir oluş ve kılışı duyuma dayanarak anlatan birleşik kip türü. –(y)-AcAk gelecek zaman eki üzerine -i-miş hikaye ekinin getirilmesi ile kurulur. Ör: Olumlu; konuşacakmışım, olumsuz; konuşmayacakmış.

rivāyet-i fi‘l-i vucūbī: Gereklilik kipinin rivayeti. Gerçekleşmesi gerekli olan bir oluş ve kılışın duyuma dayanılarak veya sonradan farkedilerek anlatılması. Bu kip –mAllymİş ekiyle karşılanır. Ör: Olumlu; gelmeliymiş, olumsuz; gelmemeliymiş.

rivāyet-i fi‘l-i iktidārī: Yeterlik fiilin rivayeti. Fiilin karşıladığı işin, hareketin mümkün veya muhtemel olup olmadığını göstermek için “bil-“ yardımcı fiiliyle kurulan bir oluş ve kılışın duyuma dayanılarak veya sonradan farkedilerek anlatılmasını karşılayan birleşik kip. Ör: Olumlu; yapabilirmiş, olumsuz; yapamazmışsın.

nahiv: Söz dizimi, sintaks. Bir dilde düşünce ve duyguların tam olarak anlatılabilmesi için gramer kurallarına uygun olarak dizilen kelimelerin, kelime gruplarının cümle ve söz içindeki görevlerini, birbirleriyle olan ilişkilerini, sıralanışlarını ve cümle türlerini inceleyen bilim dalı.

fi‘l: Bir kılışı, bir oluşu veya bir durumu anlatan; olumlu ve olumsuz şekillere girebilen kelime.

ism: 1. Canlı ve cansız varlıklara, çeşitli somut ve soyut kavramlara ad olan kelime türü. 2. bir oluş ve kılış bildiren fiilin dışında kalan ve ad gibi çekilebilen kelime sınıflarının tümüne verilen ad.

şifat: Somut ve soyut ad ve kavramları niteleme, belirleme, yer gösterme, sayı gösterme, sorma gibi çeşitli yönlerden vasıflandıran, sınırlayan kelime türü.

kināye: 1. Maksudı kapalı bir şekilde ve dolayısıyla anlatan söz. 2. Üstü örtülü dokunaklı söz. 3.ed. Hakiki manasına alınması da câiz iken mecaz olarak kullanılan söz.

edāt: yalnız başına bir anlam taşımayan; ancak, ad ve ad soylu kelimelerden sonra gelerek sonuna geldiği kelimeyle cümledeki başka kelimeler arasında anlam ilişkisi kuran, gramer görevli bağımsız kelime.

ism-i ‘ayn: Manası kendi kendinde bulunan ve anlaşılabilir isim türü. Ör: Kalem

ism-i ma‘nī: Manası kendi kendine belli olmayan isim türü. Ör: Renk

ism-i hāş: Manası belli bir şahıs veya isme ait olan isim türü. Ör: □am

ism-i ‘ām: Manası belli bir şahıs veya isme ait olmayıp genele ait olan isim türü. Ör: Adam

müfred: Teklik. Adlarda ve çekimli fiillerde nesne veya şahsın sayıca tek olması durumu.

cem‘: Çokluk. Adlarda ve çekimli fiillerde nesne veya şahsın birden çok olması durumu.

mef‘ūlū’n-ileyh: Yönelme durumu, “+A” durumu. Yaklaşma, yönelme bakımlarından adın karşıladığı nesneyi fiile bağlayan durum. Ör: Okula, eve.

muẓāfu'n-ileyh: İlgı durumu. “+In/+Un” ekini alır. Tamlamalarda bir adın bir başka adla ilgili olma durumu. Ör: Yolun sonu.

mücerred: Yalın durum. Adın herhangi bir ek almamış yalın durumu.

müptedā’: Özne. Yüklemin gösterdiği kılış ile doğrudan ilgili olan kişi ya da şeye verilen ad; bir oluş ve kılışın gerçekleşmesini sağlayan kimse veya şey.

edāt-ı haber: Bildirme eki. “-tur” yardımcı fiilinin geniş zaman çekiminden (tur-ur) çıkan, yüklemi özneye bağlayan, ekleşip ünlü ve ünsüz uyumlarına giren, ek-fiilin bildirme kipinin teklik ve çokluk üçüncü şahıs çekimlerine gelerek anlamı güçlendiren – Dır/-Dur eki.

izāfet terkibi: Tamlama. Bir adın anlamının tam olarak belirlenebilmesi için, o adın tamlayan görevindeki bir ad veya ad soylu sıfat, zamir gibi başka bir kelime ile tamamlanması. Ör: Bebek beşiği, onun kokusu, sevgi sözü.

muẓāfu'n-ileyh: Tamlayan. Ad ve sıfat tamlamalarında tamlamanın birinci ögesini oluşturan ad ve sıfat.

muẓāf: Tamlanan. Ad ve sıfat tamlamalarında tamlamanın ikinci ögesini oluşturan ve anlamı belirten ad.

izāfet-i lāmiyye: Belirtili isim tamlaması. Tamlayanı ilgi durumu eki almış bir ad veya zamir, tamlananı teklik üçüncü şahıs iyelik eki almış olan, dolayısıyla belirti eki taşıyan ve tamlayanla tamlanan arasında şahıs bakımından uygunluk ve geçici anlam bağı bulunan ad tamlaması. Ör: Kitabın yazısı.

izāfet-i beyāniyye: Belirtisiz isim tamlaması. Tamlayanı eksiz, yalın durumda bulunan, tamlananı teklik üçüncü şahıs iyelik eki almış olan ve tamlayan ile tamlanan arasında sürekli bir anlam bağı bulunan ad tamlaması. Ör: Elma çekirdeği.

mevşūf: Tamlanan. bkz. muẓāf

şıfat-ı kıyāsī: Kural ile yapılan sıfatlar. İki çeşittir: birincisi sıfat-ı müşebbehedir. İkincisi ise kelimenin sonuna (lü/lu: لو li/ lı: لی ci/cı: جی ce/ca: جه) eklerinden biri eklenilerek yapılır. Ör: Edirneli, yazıcı.

şıfat-ı semā‘ī: Duyularak anlaşılan sıfatlardır. Tamlananlarını renk, güzellik, çirkinlik ve miktar gibi yönlerden niteler, belirtir. Ör: Siyah, kör

şıfat-ı teḫaliliyye: Sıfatın sonuna (ce: جه) eki eklendiğinde oluşan sıfatlardır. Ör: Hafifçe.

şıfat-ı mübālağa: Pekiştirme sıfatları. Niteleme sıfatlarının ilk hecelerini m, p, s, r ünsüzlerinden biriyle kapayarak benzer hecelerin tekrarı esasına göre kurulan ve niteliği yoğunluk bakımından en yüksek derecesiyle gösteren sıfatlar. Ör: Kıpırmızı, mosmor.

esmā-i ‘adād: Sayı isimleri. Varlıkların miktarını, tane olarak hesabını bildiren kelimeler. Sayılar soyut sayıları bildirdiklerinde ve ad görevi yüklendiklerinde bağımsız olarak kullanılırlar.

a‘dād-ı aşliyye: Asıl sayılar. Sayı kavramını göstermek üzere kullanılan kelimeler.

a‘dād-ı vaşfiyye: Sıra sayıları. Varlıkların sırasını veya derecesini bildirmek üzere sayı adlarından +(I)ncI/+(U)ncU ekiyle genişletilerek sıra kavramı bildiren sayılar.

a‘dād-ı kesriyye: Kesirli sayılar. Nesnelerin sayıca bir kısmını gösteren sayılar. +şAr, +r ekleri getirilerek yapılır.

a‘dād-ı tevzi‘yye: Üleştirme sayıları. Nesnelere sayıca paylaşırma ve dağıtma bakımından ifade etmek için, asıl sayılara bu kavramı veren veya -Ar/-şAr eklerinin eklenmesiyle kurulan sayılar.

zamīr: Kişilerin ve canlı cansız ad grubundaki varlıkların yerini tutma, onları işaret veya soru yolları ile temsil etme görevi yüklenmiş olan ad soylu kelime türü.

ism-i işāret: İşaret zamiri. Soyut ve somut nesnelere işaret etme, gösterme yoluyla karşılayan kelime.

ism-i mevsūl: Bugün Türkçe’de kullanılmayan “ol” ve “şol” işaret zamirlerine verilen genel ad.

zamīr-i şahşī: Şahıs zamirleri. Dil bilgisinde söz söyleyen, kendisine söz söylenen ve kendisinden söz edilen kişilerin yerini tutan kelime.

zamīr-i izāfī: Tamlananların sonuna gelen ekler. Birinci teklik için +m, birinci çokluk için -mIz/+mUz, ikinci teklik için +In/+Un, ikinci çokluk için +InIz/+UnUz, üçüncü teklik için +I, üçüncü çokluk için +leridir.

zamīr-i nisbī: İsimlerin sonuna gelen zamir ekleri. Birinci teklik için +Im/+Um, birinci çokluk için +Iz/+Uz, ikinci teklik için +sIn/+sUn, ikinci çokluk için +sInIz/+sUnUz, üçüncü teklik için +dIr, üçüncü çokluk için +dIrlardır.

zamīr-i fi‘li: Geçmiş zaman fiillerinin sonuna şahıs eki olarak eklenir. Birinci teklik için +m, birinci çokluk için +k, ikinci teklik için +n, ikinci çokluk için +nIz, üçüncü teklik için -, üçüncü çokluk için -lArdır.

zamīr-i vaşfi: Bağlama zamiri. Kendisinden önce gelen bir kelime veya kelime grubunun yerini tutan ve yerini tuttuğu kelime veya kelime grubu ile kendisinden sonra gelen açıklayıcıyı birbirine bağlayan Farsça ki zamiri.

ism-i işāret: Somut ve soyut olan nesnelere işaret etme, gösterme yoluyla karşılayan kelime. Bugün Türkçe’de kullanılan “o, bu, şu (teklik), bunlar, şunlar, onlar (çokluk)”dır.

ism-i mevşul: Türkçe’de bugün kullanılmayan “ol” ve “şol” kelimeleridir. Kelime sonundaki “-l” zamanla eriyerek kaybolmuş ve yerini “o” ve “şu”ya bırakmıştır.

mübhemāt: Belli etmeyerek bir şahsı veya bir şeyi ifade eden kelimelerdir. “Kim”, “hangi”, “kaç”, “ne”, “nasıl”, “nice” gibi kelimeler bu gruba girer.

istifhām: Bir şeyi anlamak için sormak demektir. Ör: Kim geldi? Saat kaçtır?

ism-i tecrīd: Dönüşlü zamir. Söz içinde yapılan işin yapana döndüğünü anlatan ve şahıs kavramını pekiştirerek belirten kendi zamiri. İyelik ekleri alarak tüm şahısları karşılar.

kināye-i ‘ilm: Filan lafzıdır.

edāt-ı ibtidā’i: “-+DAn” ayrılma durumu ekinin bir işin nereden çıktığını anlatmak için aldığı isim. Kelime gruplarında ve cümlede, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın kendisinden uzaklaştığını göstermek için kullanılan ad durumu.

edāt-ı beyān: “-+DAn” ayrılma durumu ekinin bir şeyin kendisini ve türünü anlattığı durumlardaki ismi. Ör: Bu yüzük gümüşten yapılmıştır.

edāt-ı ta‘līl: “-+DAn” ayrılma durumu ekinin bir şeyin sebebini bildirmek için aldığı isim. Ör: Keyifsiz olduğumdan mektebe geledim.

edāt-ı intihā’i: Bir işin nerede sonlandığını bildirmek üzere “dek ve değin” edatlarının “kadar” anlamı kazandırdığı durumdaki ismi. Ör: Bugün a[şama dek derse çalıştım. Dün gece sabaha değin yatmadım.

edāt-ı zarīfiyyet: “+DA” bulunma durumu ekinin diğer adı. Fiilin bildirdiği oluş ve kılışın yerini ve içinde bulunduğu durumu gösteren ad durumu eki.

edāt-ı ‘atf: “de” bağlacı. Ör: O gitti ben de gidiyorum.

edāt-ı isti'lā'i: “üzere” edatı için kullanılan isim. Bir şeyi □ üstte olduğunu, bulunduğunu bildirir. Hissi ve aklî olmak üzere iki çeşittir. Hissi için “üst” kelimesi, aklî için “üzere” edatı kullanılır. Ör: Bu saati konsolun üstüne koy. Bu iş üzere burada kaldı. Ayrıca bazı durumlarda şart manasını yani “için” edatının kattığı manayı da ifade eder. Ör: Bu kitabı okumak üzere sana veririm. Bazen ise zaman anlamı katar. Ör: Gitmek üzeredir.

edāt-ı müşāḥebet: “ile” bağlacı için kullanılan isim. Birlikte olmak anlamını ifade eder. Ör: Ayşe ile mektebe gittim. Bazen anlamı kuvvetlendirmek için “beraber” kelimesi eklenir. Ör: Ayşe ile beraber gittim.

edāt-ı şart: “ise” şart ekinin aldığı isim. Tasarlama kiplerinden şart şeklini ifade eden +sA eki.

edāt-ı te'kid: “Bile” edatının “ile” bağlacıyla birleşmesiyle oluşan kuvvetlendirme anlamını ifade eden terim. Ör: Bu duvar top ile bile yıkılmaz.

edāt-ı ḥāl: “Bile” edatının “+sA” şart eki alan bir kelimedden sonra kullanılmasını ve bildirdiği durumu anlatan terim. Ör: Başında top patlasa bile uyanmaz. Ayrıca “iken” zarf-fiili de durum bildirdiği için edat-ı hâldir. Ör: Ben sana dost iken sen beni düşman bildin.

edāt-ı ḥaşr: “Ancak” bağlacının “sadece” anlamı kattığını anlatan terim. Ör: Bu işi ancak sen yapabilirsin.

edāt-ı istidrāk: “Ancak” bağlacının iki cümleyi birbirine bağladığı durumlarda, kendinden önce gelen cümleyi “fakat” anlamı katarak ve diğer cümlenin oluşturduğu şüpheyi gidererek, diğer cümleye bağladığını anlatan terim. Ör: Çok fazla şey söyledi, ancak hiçbir şey anlaşılmadı.

edāt-ı istifhām: “Mi” soru ekinin anlaşılmak için sorulan sorulara eklendiği durumların karşılığı olan terim. Ör: Derse çalışıyor musun? Ayrıca diğer soru kelimeleri için de bu tâbir kullanılır. Ör: Nereye gidiyorsun? Nasılsın?

istifhām-ı inkārī: “Mi” soru ekinin olumsuzluk ima etmek için kullanıldığı durumları karşılayan terim. Ör: O hiç bunu yapabilir mi?

edāt-ı teşbīh: “Gibi” edatının benzetme anlamı kazandırdığı durumları anlatan terim. Ör: Aslan gibi çocuk. Ayrıca gibi edatının zaman anlamı kattığı durumlar da vardır. Ör: O geldiği gibi bana haber ver. “+msI/+msU” ekinin ve “sanki” edatının “gibi” edatına

benzediği durumlar için de bu terim geçerlidir. Ör: Bu tatlımsı duruyor. Hiçbir şey bilmiyor, sanki mektep görmemiş.

edāt-ı temşīl: “Nitekim” bağlacının örnek göstermek amaçlı kullanıldığı durumlar için kullanılan terim. Ör: Kim çalışırsa imtihandan geçer, nitekim, o çalıştı, geçti.

edāt-ı tafđīl: Mukayese yapan “daha” ve “en” bağlaçları için kullanılan terim. Sıfatlarda ve zarflarda birbiri ile yapılan karşılaştırmaları nitelik ve nicelik bakımından karşılaştırırken üstünlük derecesi için “daha”, en üstünlük derecesi için “en” kullanılır. Ör: Bu kitap ondan daha iyidir. Eğlencenin en iyisi kitap okumaktır.

edāt-ı ta‘līl: “İçin” edatı, “zira” ve “çünkü” bağlaçlarının bir sebep, bir bahane göstermek amaçlı olduğu durumları karşılamak için kullanılan terim. Ör: Seni görmek için geldim. Derse çalış zira imtihanda geri kalırsın. İmtihanı veremedi, çünkü dersine çalışmamış.

edāt-ı nisbet: “+CA” yapım ekinin isimlerin sonuna eklendiğinde kazandığı bağlılık ve ilgi anlamını kazandığını ifade etmek için kullanılan terim. Ör: Arapça

edāt-ı tađlīl: “+CA” yapım ekinin sıfat olarak kullanılan kelimelerin sonuna eklendiğinde kazandığı küçültme anlamını ifade etmek için kullanılan terim. Ör: Güzelce kız

edāt-ı temyīz: “+CA” yapım ekinin eklendiği kelimelerde sayıları ve belirsiz isimleri belirten kelime olması dolayısıyla kullanılan terim. Ör: □u efendi yaşıca benden büyüktür.

edāt-ı tenbīh: “İşte”, “hele”, “ha”, “sakın” kelimelerinin kazandığı tekrar tekrar hatırlatma anlamını ifade etmek için kullanılan terim. Ör: Sana söylediğim adam işte gidiyor. Hele bak ne yaptı. Ha seni göreyim. Sakın tembel olma.

edāt-ı tađzīr: “Sakın” emir çekimine girmiş fiilin içinde barındırdığı önleme anlamını ifade etmek için kullanılan terim. Ör: Fena adamdan kendini sakın.

edāt-ı ta‘cīl: “Haydi” edatının cümleye kattığı çabuklaştırma anlamını ifade etmek için kullanılan terim. Ör: Haydi gidelim.

edāt-ı temenni: “Keşke” ve “bari” edatlarının cümleye kattığı arzu etme anlamını ifade etmek için kullanılan terim. Ör: Keşke vaktinde okusaydım. Ders çalışmıyorsun, bari uslu otur.

edāt-ı taṣḡīr: “+cAk” ve “+cAğIz” küçültme eklerini karşılayan terim. Üzerlerine geldiği ad soylu kelimelerin anlamına küçüklük, azlık, sevgi, şefkat anlamları katan eklerdir. Ör: küçücek, adamcağız.

edat-ı nefī: “değil” kelimesi, “+sIz/+sUz” yapım eki ve “yok” kelimesinin cümleye kattığı olumsuzluk anlamını karşılar. Bazen “yok” kelimesinden önce anlamı kuvvetlendirmek için “hiç” kelimesi gelebilir. Ör: Terbiyeli değil, edepsizdir. Hiç hakkı yok.

edāt-ı ‘atf: Bağlaç. Söz içinde birden çok kelimeyi kelime grubunu veya cümleyi birbirine bağlayarak aralarında çeşitli yönlerden ilgiler kuran görevli kelimeler. Bazı bağlaçlar, bağlandıkları öğelerden önce veya sonra tekrarlanarak da kullanılırlar. Ör: Dahı, hem, ve, -Up ... gibi.

edāt-ı ḥāliyye: Mukayese eki. Sıfatlarda kuvvetlendirme ve karşılaştırma derecesini kurmak için kullanılan ek: +rAk. Tarihi Türk yazı dillerinde kuvvetlendirme ve karşılaştırma görevlerini karşılamak için işlek olarak kullanılan ek, Eski Anadolu Türkçesi’nde daha çok karşılaştırma görevinde kullanılmıştır. Bugün bu ek karşılaştırma anlamını kaybederek benzerlik ve azlık kavramını veren kelimeler yapmaktadır. Canlı değildir. Ör: küçürek.

edāt-ı terdīd: “Ya” ve “yahut” bağlaçlarının cümleye kattığı bilinmezlik anlamını ifade etmek için kullanılan terim. Ör: Ya gelir ya gelmez. Ya okula git, yahut bir sanat öğren.

edāt-ı nidā’: “ey” ve “a” seslenme sözcüklerinin karşılığı olan terim.

edāt-ı telezzüz: “oh” lafzının hoş gitme anlamını karşılar.

edāt-ı ıztırāb: “of” lafzının acı, elem, sıkıntı anlamını karşılar.

edāt-ı te’essüf: “vah” lafzının kederlenme, acıma anlamını karşılar.

edāt-ı te’eşşür: “ay” lafzının kederli ve üzüntülü olarak hislenme anlamını karşılar.

edāt-ı mübālağa: “pek” kelimesinin cümleye kattığı enlik derecesini ifade etmek için kullanılan terim. Ör: Ayşe pek kibardır.

edāt-ı mekān: “+Ilk” yapım ekinin isimlerin sonuna eklenmesiyle, bir yer ifade ettiği durumlarda kullanılan terim. Ör: Çayırılık.

rābiṭa-i ta’līyye: Sebep gösterme bağlacı. Bağlaçlar kendi içerisinde birtakım gruplara ayrılmıştır. Cümle içerisine kattıkları anlamlara göre çeşitli isimler alırlar. Bunu birtakım ekler ve kelimelerle gerçekleştirirler. Cümle içerisinde belli bir sebebe

bağlama amacı güden bağlaçlar bu gruba girer. Ör: Dersine çalışmadığından dolayı sınavı geçemedi.

rābıta-i ḥāliyye: Durum bildirme bağlaçları. Cümle içerisinde belli bir durumu yansıtmak amacıyla cümleye yön veren bağlaçlardır. Ör: Onunla konuşmadım hâlde ona selam verdim.

rābıta-i şartıyye: Şart koşma bağlaçları. Cümle içerisinde bir olayı, kılış veya oluşu belli bir şarta bağlamak üzere cümlede varlığını gösteren bağlaçlardır. Ör: Aklı var ise çalışır. Gitmek üzere buradan ayrılıyorum.

3. 2. Sarf-ı Osmâni'nin Son Bölümü İçin Sözlük

A

‘**abd**: kul

‘**âciz-âne**: beceriksizcesine; alçak gönüllülükle

‘**âcizi**: 1. kabiliyetsizlik, beceriksizlik 2. tevazu, alçak gönüllük 3. fakir, alçak gönüllü kimseye ait, yani “benimki”

‘**acz**: beceriksizlik

‘**add**: 1. sayma, sayılma 2. itibar etme, edilme

‘**âde**: âdet kelimesinin arap kaidesine göre yapılan mürekkep kelimelerdeki şekli fevk-al-âde

‘**âdî**: 1. bayağı, aşağı, değersiz 2. âdet olan

‘**adide**: çok, bir çok

alûd: bulaşmış, bulaşık

aḥvâl: 1. oluşlar, bulunuşlar, durumlar

aḥvâl-i ‘âlem: dünyanın gidişi

aḥz: alma, kabul etme

‘**aḥd**: 1. bağ, bağlama, düğümlenme, bağlanma, düğümlenme 2. sözleşme, kararlaştırma 3. kurma 4. nikah 5. nesri nazma çevirme

‘**âlî**: yüce, ulu (erkek)

‘**alîl**: 1. kör, sakat, hasta

‘**amel**: yapılan iş

‘**arîza**: 1. aksama 2. engebe 3. bozukluk, sakatlık

‘**arż**: bir büyüğe sunma, gösterme

arżhâl: “halinin bildirilmesi” ne halde bulunduğunu bildirme; dilekçe

aşaf-âne: vezire yakışacak surette

aşâr: 1. izler, nişaneler, alametler 2. abideler 3. hikayeler, an’aneler, gelenekler

‘**aşr**: yüzyıl

‘**âṭfet**: karşılık beklemeden gösterilen sevgi, iyilikseverlik

avâtuf: karşılık beklemeden gösterilen sevgiler, iyilik severlikler

azed: “vuran, vurucu” manasına gelerek birlrşik kelimeler yapar
‘azim: niyetli, kesin karar veren

B

bādıhevā: kötü heves

bādī: 1. rüzgara veya havaya ait 2. geçici

bāhir: 1. belli, besbelli, açık, apaçık 2. ışıklı, parlak; güzel

bāhuşūş: en çok

bā‘iṣ: 1. sebep olan 2. gönderen 3. icab ettiren

bāl: kalp, yürek, gönül, hatır

bālā: 1. yüksek, yukarı, üst yüce

bar: Tanrı, Allah

bārgāh: girmek için izin almak lazım gelen, girilebilecek yer, çadır, yüksek divan

ba‘z: bir şeyin küçük bir kısmı, parçası

bedī‘: 1. eşi ve benzeri olmayan, mükemmel bir şey icad eden

bedī‘ī: güzel, güzellik

behiyye: güzel

behiyye: güzel hediye

beḳā: devam, sebat, evvelki hal üzerine kalmak, bakilik

bende nevāzi: bende, köleye iltifat edicilik

bendegān: 1. kullar, köleler 2. padişah hizmetinde olanlar

beni: oğullar

ber-vech: olduğu gibi, olarak

beşāret: 1. müjde, muştu 2. çirkin kıyafet, yeni çıkan garip şey

beyān: 1. anlatma, açık söyleme, bildirme

beyne’l akrān: akranlar, yaşlılar arasında

bezl: bol bol verme, seçme

bī-kes: kimsesiz

bi’l-benān: parmakla, parmak ucuyla

bi’l-cümle: hep, bütün, toptan

bi-luḳfihi ‘āli: lütuf, kerem ve inayetiyle

b̄iriyā: yalansız, riyasız

b̄i-vāye: behresiz, nasipsiz, mahrum

būs: öpen

C

cāme-şuy: çamaşır yıkayan, çamaşırıcı

cān: 1. can, ruh 2. hayat, yaşayış

cānib: 1. taraf, cihet, yan

cehele: 1. bilgisizler 2. kendisini bilmezler, münasebetsizler

celīle: büyük, ulu

cemi'yyet: topluluk

cenāb: “şeref, onur ve büyüklük”terimi olarak kullanılır, hazret

cevā'ib: halk arasında dolaşan haberler

cevher: 1. maya, öz 2. elmas, değerli taş 3. yalnız noktalı harfler hesap edilmek suretiyle ve ebced hesabıyla yazılan, çok defa manzum olan tarih

cilāsāz: parlatan, parlaklık veren

cism: 1. beden, gövde 2. madde

Ç

çāker: kul, köle, cariye, yanaşma

çakerī: 1. kula ait 2. kulluk, kölelik

çār-ı çeşm: dört göz (candan gönülden bekleme, isteme manasında)

D

dā'ire-i şihhat ve 'āfiyetde: sıhhat ve afiyet dairesinde

dārü'l-ķarāre: kıyametten sonra kalınacak yer

da'vāt: 1. davetler, çağırımlar 2. (cemi şeklinde) dualar

def' : 1. öteye itme, savma, savulma 2. verme; ortadan kaldırma 3. giderme

derece: 1. basamak, kerte, rütbe 3. miktar

derkār: 1. malum, aşikar, bilinen, belli 2. işde, iş üzerinde bulunan

derr: 1. kimse, kişi 2. güzel iş, güzel eser

derun: 1. iç, içeri, dahil 2. gönül, kalp, yürek

dest-āviz: ufak hediye, küçükten büyüğe verilen hediye

dīde: göz

dīde-i ḥasretzede: hasret görmüş

dil: gönül, yürek, kalp

dirāyet: zeka, bilgi, kavrayış

duḥul: içeri girme, içine girme

dūn: 1. aşağı, aşağılık 2. alçak, soysuz kimse 3. altta aşağıda

dü: iki

E

eda‘: borç veya borç gibi olan herhangi bir şeyi ödeme; yerine getirme

edeb: iyi terbiye, naziklik, usluluk, zariflik

ed‘ iye: yalvarmalar, niyazlar

efzūnī: ziyadelik, çokluk

elṭāf: daha, (en, pek) latif, güzel, hoş (olan)

emekdār: bir işte emeği çok geçmiş olan, eski ve sadık hizmetçi

emr: 1. iş buyurma, buyruk, buyrultu (ağızdan veya yazı ile) 2. iş, şey, husus, vakıa, hadise

emrnāme: emir kağıdı, amirden memura yazılan kağıt, buyrultu

emrū-ferman: emir, buyruk; (evvelce) padişah tarafından verilen yazılı emir, berat, buyrultu

encümen: cemiyet, meclis, şura, komisyon; takım

enfās: 1. nefes, soluk 2. velilerin duası

envā‘: çeşitler, türler

eḥaşş-ı amāl: dileklerin en hususisi

eḥibbā: dostlar, sevgililer, tanıdıklar, bildikler

erzān: 1. ucuz 2. layık, uygun yerinde

esāmī: 1. nomlar, adlar 2. Muallim Naci'nin şair ve ediblerin biyografilerine dair 1891'de basılmış bir eseri

esbāb: vasıtalar, lazımlar.

eşer-i cemīl: güzel eser

evb: tafar, cihet, yön

evkāt: o zamanlar, o çağlar

eyyām: günler, gündüzler

F

faḥr: 1. övünme, böbürlenme, büyülenme; şeref, onur, kıvanç 2. büyüklük, ululuk 3. şöhret, ün 4. fazilet, erdem

farīza-i zimmet: boyun borcu

farziyye: bir iddiayı aydınlatmak için söylenen ve hükmü kat'i olmayan, farz ve takdire bağlı bulunan mesele

faṣīḥ: 1. güzel düzgün ve açık konuşan, iyi söz söyleme kabiliyeti olan (kimse) uz dilli 2. aşık, sarıh, açık

ferahfezā: 1. ferah artıran 2. meşhur bir çeşit lale

ferāz: kaçma, savuşma, izinsiz veya nizamsız olarak ortadan kaybolma

ferīza: 1. farz, Allah'ın emri 2. lazım, vacip, gerek 3. borç, vazife 4. mirasçılardan herbirine şeran düşen hisse

ferzend: oğul, çocuk

ferzendāne: oğula yakışacak suretde

fesh: bozma, bozulma, dağıtma, dağılma

fevka'l-gāye: son derece

feyz-yāb: feyiz bulan, feyiz bulucu

fū'ad: kalp, yürek, gönül

G

ğayret: çalışma, çabalama 2. kıskanma, çekememe

güher: 1. elmas, cevher 2. inci 3. değerli taş 4. bir şeyin aslı esası

güzeşte: 1. geçmiş 2. işlemiş faiz

H

hadd: 1. sınır, iki devlet toprağının birleştiği yer, kenar 2. derece 3. gerçek değer 4. şariatçe verilen ceza

ḥaḳīkatnāme: 1. bir şeyin asıl ve esas mahiyeti 2. gerçek, doğru, gerçekten, doğrusu 3. sadakat, doğruluk, bağlılık

ḥakimāne: hikmet sahibi, hakim olana yakışacak surette, hakimcesine

ḥāk-pāy: ayağın toprağı, ayağın tozu, ayağın bastığı toprak

ḥāl: 1. şimdiki zaman, geçmiş ve gelecek olmayan zaman 2. oluş, bulunuş, suret, keyfiyet, durum

ḥalāt: haller, suretler, keyfiyetler, nitelikler

ḥālīş-āne: saf ve temiz olana yakışacak suretde; temiz yürekle, yürek temizliği ile

ḥāme: kalem

ḥāmīl: 1. yüklü, gebe 2. haiz 3. sahip, malik 4. taşıyan, götüren 5. uhdesinde bir poliçe bulunan

hāmīl: 1. yüklü 2. gebe 3. haiz 4. sahip, malik 4. taşıyan, götüren 5. taşıyan, götüren 6. uhdesinde bir poliçe bulunan

ḥasbe'l-‘ubudiyye: bendelik, kulluk icabıyla

ḥaşr: 1. sıkıştırma, dar bir yerin içine alma 2. hareketten men etme, etrafını çevirme 3. mahsus kılma, kılınma 4. vakfetme, tahsis etme 5. zaman ayırma

ḥāvī: 1. ıssız, تنها yer 2. boş çöl

ḥayāt-ı baḥş: hayat veren

ḥayriyye: hayırla iyilikle ilgili; uğur ve kutluluğa ait

ḥazret: 1. (asıl manası “kurb,” “piş-gah”dır 2. saygı saymak üzere büyüklere verilen unvan

hemīşe: her vakit, her zaman

hem-vāre: daima, her zaman (nazımda kullanılır)

himmet: 1. gayret, emek, çalışma, çabalama, yüksek irade 3. ermiş kimsenin tesiri

ḥub: sevgi

ḥudā: Tanrı

ḥulūl: 1. gelip çatma 2. girme

ḥulūş: halislik, safılık, gönül temizliği

ḥuşūl: üreme, türeme, çıkma

ḥuzūr: hazır bulunma

ḥükm: emir, komuta

hüsn: güzel, iyi, güzellik, iyilik

ḥüsn-i ḳabūl: iyi bir surette kabul etme, iyi yüz gösterme

ḥüzn: gam, keder, sıkıntı

İ

ī'āşe: 1. yaşatma 2. geçindirme, geçindirilme, besleme

‘**ibārāt:** cümleler, paragraflar, bir metinden çıkarılmış olan satırlar

‘**ibāret:** ...dan meydana gelmiş, bir şeyin aynı; başkası, başka bir şey değil

ibrāz: meydana çıkarma, gösterme

ibtidā: 1. başlama 2. başlangıç 3. ilkin, en önce, başta

ibtidār: bir işe süratle, çabuklukla başlama

ibtihāc: sevinç, sevinme, gönlü açılma

ibzāl: esirgemeyip bol bol harcama

icrā: 1. akıtma, akıtılma 2. yapma, yerine getirme, bir işi yürütme

ictisār: cesaretlenme (arapçada bu manaya gelmez)

īfā: 1. ödeme, yerine getirme 2. bir işi yapma 3. iş görme

ih̄timām: dikkatle, gayretle çalışma, özenle iş görme

ih̄tivā: içine alma, içinde bulundurma

ih̄zān: mahzun etme, kederlendirme

iktināh: künhünü, esasını, kökünü anlama

iktisāb: kazanma, edinme

ik̄tizā: 1. lazım gelme, gerekme 2. lazım getirme, gerektirme 3. ihtiyaç, gereklik 4. işe yarama

ilāhi: Allah’a mensup, tanrı ile ilgili, tanrısal

ilehy: 1. onun için, ona 2. birinin çıkarına davranış; yana

imrār: geçirme, geçirilme

‘**ināyet:** 1. dikkat, gayret, özenme 2. lütuf, ihsan, iyilik

inhā: 1. ulaştırma, yetiştirme 2. bir vazifeye tayin veya maaşla terfi için yazılan yazı

intihā: 1. nihayet bulma, sona erme 2. bitme, tükenme 3. nihayet, son

intizār: 1. bekleme, beklenilme 2. gözleme, gözlenilme
īrāde: 1. dileme, isteme, meram etme 2. emir, ferman, buyruk
irāʿ: 1. iyilikte bulunma 2. çakmaktan ateş çıkma, parlama
irsāl: 1. gönderme, gönderilme, yollama 2. salıverme, koyuverme
īṣāl: vusul bulma, buldurulma;vardırma, vardırılma, ulaştırma, ulaştırılma
istibkâ: devamını sürmesini isteme
istibkâ-yı teveccühât: teveccühün devamını muhafaza etme, saklama
istīcār: kira ile tutma, kiralama
istidʿā: 1. yalvararak isteme 2. istida, dilekçe
istifsār: sorma, sorulma
istikrâz: ödünç para alma, alınma 2. faizle para alma
istirham: merhamet dileme, yalvarma, yalvarış
iṣʿār: yazı ile bildirme, haber verme
iṣtibâh: şüphelenme, şüphe etme
iṣtiʿmāl: 1. şamil olma,kaplama, içine alma 2. çevirme
iṣtirâ: satın alma, alınma
iṣtiyâk: şevklenme, göreceği gelme, özleme
iʿtâ: verme, verilme; ödeme
ʿitaq: (köle veya cariye) azad etme, edilme
ʿitaqnâme: (köle veya cariye) azad etme, edilme
izhâr: 1. gösterme, meydana çıkarma 2. yalandan gösteriş

K

ḳabz: 1. el ile tutma 2. avuç içine alma, kavrama 3. azrail tarafından ruh teslim alınma, ölme 4. peklik, amelsizlik
ḳadim: 1. eski 2. öncesini bilir kimse bulunmayan, öncesi bilinmeyen şey
kâffe: cümle, bütün
kâffe-i aḥvâl: ahvalin cümlesi
kâfi: elveren, yetişen; yeter, yetecek

ķā'im: 1. ayakta duran, ayakta bulunan 2. birinin yerini tutan, birinin yerine geçen, namaz kılan, vaktini namaz kılmakla geçiren 3. bir işte sebat eden

ķā'in: mevcut olan, bulunan, var olan

ķāmil: 1. bütün, tam, noksansız, eksiksiz 2. kemale ermiş, olgun 3. yaşını başını almış, terbiyeli, görgülü, pişmiş (kimse) 4. alim, bilgin, geniş bilgili (kimse)

ķāni': 1. kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen 2. inanmış, kanmış

ķarīn: 1. yakın 2. bir şeye sahip olan, bir şeye nail olan 3. hısım, komşu, arkadaş gibi yakın olanlardan her biri 4. padişahın daimi surette yakınında bulunan, mabeyinci

ķarz: 1. Ödünç verme, ödünç alma 2. Ödünç verilen veya alınan şey; borç

ķehene: falcılar, bakıcılar, gaibden haber verenler

ķemāl: olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik 2. en yüksek değer, mkemellik; değer baha

ķemin: 1. Çok az, pek küçük

ķemīne: 1. noksan, eksik 2. aciz, hakir; zavallı

ķem-terāne: acizce, hakirce, çok kke (kendinden bahseden kimse alçak gönüllülük gösterirken kullanırdı

ķeřir'l-ıyāl: 1. aile efradı kalabalık olan 2. sık olan, çok defa olan

ķetb: yazma

ķırā'at: 1. okuma, devamlı ve düzgün okuma

ķuvve-i nāṭıķa: idrak, akıl

ķnh: 1. bir şeyin aslı, hakikati, emeli 2. kök, dip

ķnye: bir kimsenin adı, soyadı, doğumu, memleketi ve işi gibi hususiyetlerini gösteren kayıt

L

lāyezāl: zevalsiz, bitimsiz

leb: dudak

lede: sırasında, yapıldığı zaman

leḥ'l-ḥamd: hamd O'nun için, şükür O'nun için

leyl: gece

li-ecl: den dolayı, için, maksadıyla

lisān: 1. dil (ağızdaki) 2. konuşulan dil

luṭf: 1. hoşluk, güzellik 2. iyi mumele, iyilik

M

ma'ārif: 1. ma'rifetler, bilimler 2. bilgi, kültür 3. Milli Eğitim Bakanlığı; maarif müdürlüğü

māder: anne, ana

māderāne: anaca, anaya yakışır surette

ma' dūde: sayılı, sayılmış

mağmum: 1. gamlı, kederli, tasalı 2. bulutlu, kapalı, sıkıntılı

māh: 1. ay 2. senenin on ikide bir kısmı, ay

maḥdūm: oğul, evlat

maḥşūş: mahsus, hususi

maḥzūziyyet: mahzuzluk, haz etme, hoşlanma

maḳāşid: kasd olunan, istenilen şey

maḳbule: kabul olunmuş, alınmış, alınan 2. beğenilen, hoş karşılanan

māl: bir kimsenin tasarufu altında bulunan değerli ve gerekli şey 2. varlık, servet 3. para, nakit 4. tüccar eşyası

ma' lūliyet: ma'lulluk, sakatlık, hastalık

maşrūf: 1. sarf olunmuş, harcedilmiş 2. çevrilmiş, döndürülmüş

maṭlub: 1. talep edilen, istenilen, aranılan şey 2. alacak

mazhar: 1. bir şeyin görüldüğü çıktığı yer 2. nail olma, şereflenme

mebzūl: ibzal olunmuş, bol, çok

medār: 1. bir şeyin döneceği, devredeceği, üzerinde hareket edeceği yer, etrafında dönülen nokta

medḥ: övme, birinin iyi şeylerini söyleme

mefḥaret: iftihar duyma, övünme, koltukları kabarma

mekār: mekkare, kira ile tutulan hayvan, yük hayvanı

mekārim: keremler, cömertlikler, el açıklıkları; iyi ahlaklar

mekātib: mektepler

mekteb-i i' dādī: rüştiyeden sonra gidilen ve yüksek medkteplere hazırlayan mektep, lise

memdūd: 1. medd olunmuş, çekilmiş, uzatılmış, uzatılan 2. medli, üzerinde med (uzatma) işareti bulunan (harf)

memhūr: mühürlü, mühürlenmiş

memluk: 1. birinin malı olan 2. kul, köle

memnūniyyet: memnunluk, razılık; sevinç duyma

menkabe: çoğu tanınmış veya tarihe geçmiş kimselerin ahvaline ait fıkralar, hikayeler

menūt: 1. asılı, aılmış, rapt edilmiş 2. bağlı

merāhīm: merhametler, acımalar

merkūm: 1. yazılmış, adı geçmiş 2. bayağı, adi, işsiz, güçsüz, aşağılık kimse

mesā'c: akşam

mesārr: sevinçler, zevkler

meserret: sevinç, senlik

mesrūr: sürurlu, memnun, sevinmiş; meramına ermiş

mesrūriyyet: mesrurluk, sevinme; meramına erme

meveddet: sevme, sevgi

mevlūd: 1. yeni doğmuş (çocuk) 2. (gatat olarak) mevlid

mezkrē: zikr olunmuş, adı geçmiş, anılmış

minba'd: bundan böyle, bundan sonra

mine'l-kādīm: eskiden beri, öteden beri

mu' arrīz: ta'riz eden, dokunaklı söz söyleyen, taş atan

mu' āvenet: 1. yardım 2. yardım etme 3. yardımcılık

mūcīb: icab eden, lazım gelen, gereken, gerektiren 2. sebep, vesile

muḥādenet: dostluk, yakın ahbablık

muḥāleşet: birbiriyle dostça geçinme, dostluk ve iyi muamele etme

muḥammedet: bir çok defalar hamdüsena olmuş, tekrar tekrar övülmüş manasına gelen bir kelime.

muḥarrer: tahrir olunmuş, yazılmış, yazılı

muḥaṣṣaṣ: tahsis olunmuş, tayin edilmiş, ayrılmış (birine)

muḳābil: karşılık verme, karşılama 2. karşı gelme 3. birbirleriyle karşılaştırma, karşılıklı yapılan okuma

muḳadder: takdir olunmuş, kıymeti biçilmiş; kadri, değeri bilinmiş, beğenilmiş 2. yazılı, alında yazılı 3. yazılı olmayıp sözün gelişinden anlaşılan

muḳadderat: alın yazısı

muḳavele: 1. sözleşme 2. yazılı sözleşme

muḳtezā: 1. iktiza etmiş, lazım gelmiş 2. kanun icabına göre yazılan yazı, derkenar

mun‘amāne: çok kıymetli olarak büyütülmüş

mu‘riḳ: i‘raz eden, yüz çeviren, başka tarafa dönen, ta‘riḳ eden, dokunaklı söz söyleyen, taş atan

muṣammam: tesmim olunmuş, kat‘i olarak karar verilmiş

mu‘tād: itiyat edilmiş, adet olunmuş, alışılmış

mutaṣarrıf: 1. tasarruf eden, kendine kullanma hakkı ve salahiyeti bulunan

mutazamm: tazammum eden, içine alan 2. kefil olan, üstüne alan

muḳālāt: dostluk, karşılıklı sevgi, koruma, yardım

mübādir: bir işe hemen girişen

mübāhāt: övünme

mübārek: bereketli, feyizli

mübāya‘a: satın alma

mübeyyen: tebeyyün etmiş, meydana çıkarılmış, açıkça söylenmiş, açıklanmış, açıklayan, bildiren

mücerred: 1. tecrid edilmiş, soyulmuş, çıplak 2. tek, yalnız 3. karışık ve katışık olmayan 4. eski yapıda noksansız harflerle yazılmış manzume yahut mensure 7. bekar 8. yalnız, ancak, fakat

müfteḫir: 1. iftihar eden, övünen 2. şanlı, şerefli 3. parasız (iş gören)

müḫr: mühür, imza

mükārem: kerem, el açıklığı, azizlik hususunda yarışma

mükeddire: bulandıran, keder veren

mülūkāne: hükümdar gibi, hükümdara yakışacak şekilde

mümāṣil: benzeyen, andıran

mümteni': 1. imtina eden, çekinen 2. olamaz
müsellim: 1. teslim eden, veren 2. (vaktiyle) mülkiye kaymakamlarına ve nahiye müdürlerine verilen bir unvan
müstaḥsene: 1. istihsan edilmiş, güzel sayılmış, beğenilmiş
müste'āre: eğreti (alınmış), takma (ad)
müstelzim: istilzam eden, gereken, gerektiren
müstemend: 1. üzüntülü, kederli, hüznü 2. biçare, zavallı 3. talihsiz, mutsuz
müsterīḥ: istirahat eden, rahat bulan, gönlü rahat, kaygısız
müş'ir: iŧar eden, haber veren, bildiren (yazı ile)
mütāla': 1. okuma 2. tetkik, düşünce
mütālī': mutalaa eden, kitap okuyan
müte'al: 1. yüksek, yüce 2. Tanrı'nın sıfatlarından
müte'āla: 1. yüksek, yüce 2. Tanrı'nın sıfatlarından
mütecāsir: tecasür eden, cür'et gösteren, ...e kalkışan, yeltenen; küstah
müteffen: teknik bilgi sahibi, fen alimi
mütekā'idin: tekaüt olup oturan, emekliye ayrılmış, emekli
mütemenā: temenni olunan, istenilen, istenen, dilenir olan (dilemekten)
mütenevvi'a: tenevvüden, nevilenen; türlü çeşitli, çeşit çeşit, değişik
müteraķib: 1. kiremit gibi birbiri üstüne binmiş olan
mütevāliyā: art arda, üst üste, bir düziye, aralık vermeden
mütevāliye: tevali eden, birbiri ardınca giden, art arda gelen, üst üste, bir düziye olan
müteyemmin: teyemmüm eden, meymenetli, uğurlu sayan

N

nāḫiz: 1. hiç hükmünde olan, değersiz, ehemmiyetsiz, çok küçük (şey)
naḫd: 1. akçe, madeni para 2. para olarak bulunan sasvet 3. peşin para
naḫdine: hazır ve peşin para
nāmaḫşūr: sayılamayacak kadar çok, sonsuz
naşaf: uşak, hizmetçi
naşihat: öğüt

nāṣī: 1. neşet eden, edici, ileri gelen 2. ötürü, dolayı, sebebiyle
naẓar: bakış
nebevī: nebi'ye, peygambere ait, onunla ilgili
necābetlü: soylu, soyu temiz
nefise: pek hoş,hoşa giden
nehār: gündüz
nemīka: mektup
nev: 1. yeni 2.son zamanlarda çıkmış 3.taze, kör
nevāzi: nevaz “okşama” okşayan, okşayıcı ile yapılan kelimeleri isimleştirir
nevāziş: okşama, gönül alma, iltifat
nezd: 1. yan, kat 2. göre, nazarında, fikrinde
nikāt: herkesin anlayacağı ince manalar
nişāb: asıl, esas
nizāmī: 1. usulüne uygun tertipli, düzenli 2. kanun ve nizama ait, onunla ilgili
numūn: “gösteren” manasıyla kelimelere katılır
nur-ı ‘ayn: pek sevgili kimse (en çok evlatlar için kullanılır)
nümāyān: görünücü, görünen; meydana

P

pederāne: babaya yakışacak yolda, babacasına
penc-şenbih: perşembe
perdāz: “tertipleyen, düzenleyen, düzeltici” manalarıyla birleşik kelimeler yapar
perverī: 1. besleyicilik, büyütücülük; terbiye 2. seçme 3. sevme
peyām: haber, başkasından alınan bilgi
peẓīr: “kabul eden, edici olan; kabul edebiliş” manalarıyla Arapça ve Farsça kelimelere eklenerek birleşik kelimeler yapar
pister: yatak, döşek
pişkāh: ön, kuddām, huzur

R

rābīṭa: 1. iki şeyi birbirine bağlayan şey, bağ 2. münasebet, ilgi 3. bağlılık, mensub olma 4. sıra, tertib, usul, düzen

raḫīm: 1. yazı yazacak levha 2. yazı kitap ve saire

ref: 1. kalkındırma, yüceltme 2. yukarı kaldırma 3. lağvetme, kaldırma, hükümsüz bırakma 4. Arapça bir kelimenin sonunu okuma

resīde: erişmiş, yetişmiş, olgunlaşmış

reste: kurtulmuş

rūzūleyāl: gündüz ve gece

S

sa': bin dirhemlik bir hububat ölçęi

ṣaḥrā: kır, ova, çöl

ṣalāḥiyyet: 1. yetki, bir işe karışmaya veya vazife icabı bir iş yapmaya, bir harekette bulunmaya hakkı olma 2. bir davaya bakabilme

ṣamedāniyye: Allah'a ve O'nun ezeli kuvvet ve kudretine mensup, Allah ile ilgili olan

sāmi: 1. yüksek, yüce 2. şöhretli, ünlü

sāmi'a: 1. sami'nin müennesi 2. kulaktaki işitme kuvveti

sāmi'azed: 1. işitici, dinleyici

ṣavb: taraf, cihet, yön

sa'y: 1. çalışma, çabalama, gayret, emek 2. geçinmek için iş işleme 3. koşma yürüme

sāye: gölge, koruma, sahip çıkma

sebzezār: yeşillik, çayırılık, çimenlik 2. sebze tarlası, bostan

ṣemere: meyve, netice

senā: övme, övüş

ṣenā-ver: metheden, öven

ṣenā-verāne: birini övene ait, onunla ilgili

ṣenā-verī: birini methedene, övene ait, onunla ilgili

sene-i rūmiye: rumi takvime göre sene

seniyye: yüksek, yüce

serā: 1. saray 2. büyük konak 3. hükümet konağı

sermenzil: durak yeri

serzede: baş göstermiş, uç vermiş, çıkmış

seviyy: 1. düz, doğru 2. beraber, bir, eşit, denk

seyr: 1. yürüme, yürüyüş; gitme, hareket 2. yolculuk 3. gezme, gezinme 4. eğlenmek üzere bakam 5. uzaktan bakıp karışmama 6. gezilecek, görülecek şey

sezā-vār: münasip, uygun, yaraşır

şifāt: 1. sılalar 2. armağanlar, bahşişler 3. vasıtalar

şihhiye: hekimlik işleriyle, sağlık işleriyle uğraşan daire 2. sağlığa ait, sağlıkla ilgili 3. sağlık işleri

şika: 1. güven, emniyet 2. inanılır, güvenilir kimse

silk: 1. iplik 2. sıra, dizi 3. yol, meslek tutulan yol

silk-i ‘askerī: askerlik mesleği

sipehsālāri: seraskerlik, başkomutanlık

şiret: 1. bir kimsenin iç hali, tavrı, gidişi, ahlakı 2. hal tercümesi

siyāk: sözün gelişi, ifade şekli

sürūr: sevinç

Ş

şādmān: sevinçli

şākirdān: çıraklık

şāmil: içine alan, kaplayan, çevreleyen

şāyān: yakışır, yaraşır

şeref: büyüklük, yükseklik, ululuk

şeref-şudūr: şerefle çıkan (padişah emri)

şer‘ī: şeriata uygun hüküm

şerīf: 1. şerefli, mübarek, kutsal 2. soylu, temiz

şīme: huy, tabiat

şirīn: tatlı, cana yakın

şitā: kış

T

ta' allüm: 1. öğrenme, öğrenilme, okuyarak, ders alarak öğrenme, elde etme

tafsil: etrafıyla, etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma

tağyir: başkalaştırma; değiştirme; bozma

taḥassür: 1. hasret çekme 2. çok istenilen ve ele geçirelemeyen şeye üzülmeye

taḥrîr: yazma, yazılma

taḥrîrât: bir dairece yazılan resmi mektuplar

taḥsîl: 1. tahsil etme, edilme, ele geçme, geçirilme 2. vergi veya irat toplama 3. ilim öğrenme

taḥvîl: 1. değiştirme, değiştirilme, çevirme, döndürme 2. borç senedi; aksiyon

taḥbîl: öpme

taḥdîm: 1. öne geçirme, geçirilme, öne alma, ileri sürme, sürülme 2. büyük bir kimsenin huzuruna bir şey götürme, verme 3. sunma, küçükten büyüğe bir şey verme 4. birini başkasına tanıtma

ḥalîb: 1. isteyen, istekli 2. öğrenci

ta' liḳât: bir kitabın açıklaması olarak kenarına veya ayrı bir eser olarak yazılan düşünceler, notlar

târik: terk eden, bırakan, vazgeçen

ta' riḥ: tarihe ait, tarihle ilgili

taṭvîl: uzatma, uzatılma

tavṣîf: 1. vasıflandırma, niteleme 2. ilim, bilgi

ta' zîm: 1. büyükleme, ululama, büyük sayma 2. saygı gösterme, ikram etme

ta' ziyetnâme: baş sağlığı dileyen yazı, mektup

te' âlî: yükselme, ululanma

tebeyyün: belli olma, anlaşılma, meydana çıkma

tecvîz: caiz görme, görülme, izin verme, verilme

te' essüf: eseflenme, kederlenme, tasalanma, acıma

teferrüc: 1. açılma, ferahlama 2. gezinti 3. gezintiye çıkıp gam dağıtma

teḥî: boş

teḳā' üd: 1. karşılıklı oturma 2. emekliye ayrılma 3. emeklilik

te'kid: birini metheder surette zımmetme: mesela; haylaz bir çocuk için: "o kadar intizam meraklısı ki sahifeleri dağıtmasın diye kitaplarının kenarlarını kesmiyor" denilmesi gibi

telṣīm: ağzını öpme; öpme

temādi: sürme, sürüp gitme, uzama, devam edegelme

temāṣā: 1. bakıp seyretme 2. gezme

temehhür: mahir olma, uz elli olma

tenezzüh: gezinti

terḳīm: 1. rakam atma, atılma 2. yarma 3. yazma

terḳin: 1. boyama, yazma 2. yazılı bir şeyi bozma, çizme, silme

te' sīs ḳılınmış: kurulmuş

tesliyet-i baḥş: avutucu, avundurucu

tesyār: gönderme, gönderilme

teṣrīf: şereflendirme, şereflendirilme, şeref verme, verilme 2. gelmesiyle bir yere şeref verme, gelme; gitme

tevcīh: 1. çevirme, yöneltme, döndürme 2. söz atma, bakma (bir kimseye) 3. mana verme, yorumlama 4. rütbe, mevki verme 5. iki manaya gelebilen ve manaca birbirinin zıddı olan kelime kullanma

tevdī' an: bırakarak, vererek, emanet ve teslim ederek, emanet olarak vermek suretiyle

teveccühāt: 1. çevrilme, yönelme, doğrulma 2. biryere doğru hareket etme 3. güler yüz gösterme yakınlık duyma, hoşlanma, sevgi 4. nasip ve müyesser olma

tevfīḳāt: Allah'ın yardımına kavuşmalar

tevsī': genişletme, genişletilme

tevṣīf: tavsife ait, tavsif ile niteleme ile ilgili, nitelemeli

tezekkür: 1. hatıra getirme 2. bir meseleyi konuşma, bir mesele konuşulma

tezkere: 1. teskere, pusula 2. hükümetten alınan izin kağıdı 3. bazı meslek sahibi kimseler için yazılan biyografi

tezyīn: zinetlendirme, süsleme, süslendirme

tuḥfe: 1. hediye, armağan 2. hoşça gider, güzel şey

U

‘**ubūdiyet**: 1. kulluk, kölelik 2. aşırı bağlılık (birine), bağlılığını bildirme

‘**uhde**: 1. söz verme, bir işi üzerine alma 2. vazife, birinin üzerinede bulunan iş 3. yapma, becerme 4. sorumluluk

‘**ulūm**: ilimler, bilgiler

umūr: 1. işler, hususlar, maddeler, şeyler 2. önem verme, aldırma, üzerinde durma, iş sayma, iş edinme

umūr-ı ḥayriyye: hayır işleri

V

vāfī: 1. yeter, tam, elverir 2. sözünde duran, sözünün eri

vāḳf: 1. durdurma, alıkoyma 2. duruş, durma, kımıldanmama 3. ayırma, bağlama 4. bir malı veya mülkü satılmak kaydıyla bir hayır işine bağışlama, bırakma

vālā: yüksek, yüce

vārid: gelen, vasıl olan, erişen

vaşıl: erişen, ulaşan, kavuşan

vaye: nasip, kısmet

veşīka: 1. inanılacak sağlam delil, 2. belge 3. dar ölçüde verilmesi gereken bir mal veya yiyeceğin halka eşit şekilde dağıtılması için hükümetçe verilen izin kağıdı

vech: 1. yüz, surat, çehre 2. üst satıh, düz, yüz

velīme: 1. düğün ziyafeti, şölen 2. evlenme, düğün

vesaṭet: araya girme, vasıta olma, aracılık etme

vilādet: 1. doğurma 2. doğma

vuşūl: ulaşma, gelme, varma, erişme, yetişme

vücūd: 1. bulunma, var olma, varlık 2. insan veya hayvan gövdesi 3. ten

vūkū‘ āt: olaylar

vürūd: geliş gelme, varma, yetişme

Y

yed: 1. el 2. kuvvet, kudret, güç 3. yardım 4. vasıta 5. mülk

yevm: gün

Z

za‘if: 1.zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsız, kansız, arık 2. gevşek 3. tembel

zāhir: 1. görünen, görüce, açık, belli, meydanda 2. elbette, şüphesiz, öyledir ya 3. galiba, zannederim, umulur ki 4. görünüşe göre, anlaşılan, meğer 5. dış yüz, görünüş

zarūret: 1. çaresizlik, 2. muhtaçlık, yoksulluk; sıkıntı

zāt: 1. kendi 2. asıl, öz, cevher 3. saygıya değer kimse

zāyi‘: ziyan

zebān: 1. dil, lisan 2. lugal, lehçe

zevāt: azık, yiyintiler

zımn: 1. iç taraf 2. açıkça söylenmeyip dolayısıyla anlatılmak istenilen söz, gizli maksat 3. maksat, istek, niyet

zımnında: için, dolayısıyla

zımmet: 1. sahip çıkma, korumak zorunda kalma 2. üst üste olan şey 3. bir ticari kuruluşun borçlarının topu

ziyy: dış görünüş, kılık, kıyafet

zuhūr: görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme

SONUÇ

Altıncı Sınıf Türkçe Kitabı ile Sarf-1 Osmânî aynı amaçlar için yazılmış farklı iki kitap olmasına rağmen birçok farklı ve bunun yanı sıra da benzer yönleriyle gözümüze çarpmaktadır.

Altıncı Sınıf Türkçe Kitabı'nın amacı; dilin kurallarına uygun olarak öğrencilerin Türkçe'yi tüm özellikleriyle kavrayabilmesi, dili kurallarına uygun kullanarak kendilerini ifade edebilmesi, bunların yanı sıra da düşünce ve hayal dünyasının gelişmesini sağlamaktır. Sarf-1 Osmânî'de ise dilin en küçük yapı taşından başlayarak tüm dilbilgisi kurallarının öğrenilmesi, kuralların örneklerle pekiştirilmesi ve böylelikle dilin başlangıç noktası olan gramer kavrandıktan sonra diğer taşların da yerine oturacağı düşüncesidir. Bunun yanı sıra ilerleyen yıllarda öğrencilere gerekli olacak bilgilerin küçük yaşlarda öğretilerek zorluk çekilmesinin engellenmesidir.

Altıncı Sınıf Türkçe Kitabı kendi içinde "Sevgi, Atatürk, Bilim ve Teknoloji, Kişisel Gelişim, Doğa ve Evren, Okuma Kültürü" şeklinde altı temadan oluşmaktadır. Her temada üç okuma ve bir dinleme metnine yer verilmiştir. Temaların işlenmesi dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma ve dilbilgisi etkinlikleri ile gerçekleştirilmektedir.

Sarf-1 Osmânî kendi içinde sarf yani dilbisi, nahv yani sintaks ve inşâ yani düz yazılar olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Her bölüm kendi içinde ayrı bölümlere ayrılarak ana başlıklar halinde incelenmektedir. Bölümler içerisinde konu ana hatlarıyla işlendikten sonra örneklerle pekiştirilmektedir. Zaman zaman daha önce işlenmiş konulara geri dönüşler yapılmaktadır.

Altıncı Sınıf Türkçe Kitabı'nda daha çok metin üzerinde çalışılmaya özen gösterilmiş yapılan tüm etkinlikler metinlerden yola çıkılarak tamamlanmıştır. Amaç daha çok öğrenciye bilgiyi sezdirip, kafasında kurgulayabilmesini ve beceri kazanmasını sağlamaktır. Bu sebeple dil bilgisine %15, diğer bölümlere ise %85 ağırlık verilmiştir. Dilbilgisi konusunda derslerin işlenişi daha çok oyunlar şeklinde yapılmıştır. Bu şekilde bilgilerin daha kalıcı olması istenmiştir. Konular için genel anlamda girişler yapılmış, daha detaylı işlenişleri sonraki yıllara bırakılmıştır.

Sarf-1 Osmânî’de daha önceki yıllarda görülen konular özet halinde geçilerek kitaba başlanmış, daha sonra birinci sınıf öğrencisinin öğrenebileceği tüm dilbilgisi kuralları en ince ayrıntısına kadar işlenmiş, örnekler verilerek konunun daha anlaşılabilir kılınması istenmiştir. Kitabın son bölümünde öğrenciler için gerekli olacağı düşünülen birtakım düz yazı örneklerine yer verilmiştir. Kitabın sonundaki bölüm müfredat için zorunlu olmayıp öğrencilere fayda sağlama amacı güttüğü için konulmuştur. Böylelikle dil bilgisi konularının ağırlığı %66’ya düşürülmüştür.

Her iki kitapta da dilbilgisi adına birçok benzer konu bulunmaktadır. Sarf-1 Osmânî’nin yıllar sonra kullanılan Türkçe dil bilgisi müfredatı için ışık tuttuğu düşünülebilir. Sarf-1 Osmânî’de konu başlıkları; mastar, fiil, fer’i fiil, isim, sıfat, kinaye (zamir, ism-i işaret, ism-i mevsûl, mübhemat) ve edevattır. Altıncı Sınıf Türkçe Kitabı’nda ise dilbilgisi adına konu başlıkları; kelime kökleri, mastar, yapım ekleri, çekim ekleri, kelime türleri, sıfatlar, edatlar, bağlaçlar, isimler, zamirler, hal ekleri, isim ve sıfat tamlamalarıdır. Konular zamanla birtakım değişikliklere uğramış, mesela zamir konusu kinaye konusunun alt başlığı iken, başlı başına bir konu haline gelmiştir.

Altıncı Sınıf Türkçe Kitabı, okuma metinlerinin bulunduğu Altıncı Sınıf Türkçe ders kitabı, etkinliklerin bulunduğu Öğrenci Çalışma Kitabı ve öğretmenin faydalanması için hazırlanmış olan Öğretmen Kılavuz Kitabı’ndan oluşmaktadır. Sarf-1 Osmânî ise dilbilgisi adına hazırlanmış tek bir kitaptır.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Yahya (2001) *Türk Eğitim Tarihi*, Alfa Yayınları, İstanbul

ARIKAN, Necmettin *Altın Sözlük*, Altın Kitaplar Yayınevi

DEVELİ, Hayati (2006) *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu*, 3F Yayınevi, İstanbul

DEVELLİOĞLU, Ferit (2005) *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları

İLKÖĞRETİM MÜFREDATININ TANIMI “<http://ttkb.meb.gov.tr>”

İSA SARI KİŞİSEL AĞ SAYFASI, “<http://www.isa-sari.com/osmanlica/>”

KAPAN, Hilmi (2008), *Ahmed Cevad’ın Sarf u Nahv Adlı Eseri ile MEB VI. Sınıf Ders Kitabının Karşılaştırılması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 191 s. , Danışman Yrd. Doç. Dr. Cevdet ŞANLI

KODAMAN, Bayram (1991) *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara

KORKMAZ, Zeynep (2010), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI STRATEJİK PLANI 2010-2014 (2009), Milli Eğitim Bakanlığı Strateji geliştirme Bakanlığı, Ankara

TÜRKÇE SÖZLÜK (1998), TDK Yayınları, Ankara

VARDAR, Berke (2002), *Açıklamalı Dil Bilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yayınları, İstanbul

YARAR, Hülya (2000), *Osmanlı Döneminde Askeri Okullarda Eğitim*, Milli Savunma Bakanlığı, Ankara

EKLER

EK 1:

OSMANLI TÜRKÇESİ ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

EK 2:

şarf-ı ʿoşmānī

eşer

fātiḥ rüşdiye ʿ-i ʿaskeriyyesi fārisi muʿallimi

mazḥaruʾddīn baġdādī

şāḥibī

mükātib ʿaskeriyye-i şāhāne muḥāsebāt müfettişi alāy eminī

aḥmed ziyā

maʿārif nezāret-i celīlesiniġ ruḥşatıyla ṭabʿ olunmuşdur

dersaʿādet

(kaşbār) maṭbaʿ āsı – bāb-ı ʿālī cāddesinde numaru 25

1308

(kapak)

şarf-ı ʿoşmānī

ʿumumī mekātib-i rüşdiye ʿ-i ʿaskerīde tedris қаbul buyurulmuşdur

eşer

fātiḥ rüşdiye ʿ-i ʿaskeriyyesi fārisī muʿallimi

mazḥarruʾddīn baġdādī

şāḥibi

mekātib ʿaskeriyye-i şāhāne muḥāsebāt müfettişi ālāy eminī

aḥmed ziyā

maʿārif nezāret-i celīlesiniġ ruḥşatıyla ṭabʿ olunmuşdur

dersaʿādet

(kaşbār) maṭba‘ āsı – bāb-ı ‘ ālī caddesinde numaru 25

1308

(1)

kaşbār

maṭba‘ ā kütübḥāne ve mücellidḥānesi

bāb-ı ‘ ālī caddesinde numaru 23 ve 25 ve 27

(2)

şarf-ı ‘ oşmānī

ba‘ d edā māvūcub ‘ aleynā

<< bu kitāb üç kısım<>>

kısm-ı evvel

şarf beyānında olup bir muḳaddime ve üç bābdır.

5 ders 1

(‘ ilm-i şarf) kelimeniñ binā’ ve imlāsını bildiren ‘ ilme dirler

(fā’idesi) kelimeleri toğrı okuyup yazmağdır. (kelime)

bir ma‘ nāyı ifāde iden lafza dirler **ḥālīd** lafzı gibi ki bir

ādamiñ adı olup söylendikde andan ol adam

10 anlaşılır.

(kelime) ḥurūf-ı hece’den yapılır ḥurūf-ı hece’ şu otuz iki ḥarfdir:

elif (ا) be(ب) pe(پ) te(ت) şe(ث) cim(ج) çe(چ) ḥa(ح) ḥı(خ) dal(د) zel(ذ) re(ر) ze(ز) je(ژ) sin

(س)

(3)

şın(ش) şad(ص) z/ḍat(ض) tı(ط) zı(ظ) ‘ ayn(ع) ğayn(غ) fe(ف) kaf(ق) kef(ك) ḡe(گ) lam(ل)

mim(م) nun(ن) vav(و)

he (ه) ye (ی) bunlardan (elif (ا) dal(د) zel(ذ) re(ر) ze(ز) je(ژ)) ḥurūf-ı munfaşıla olup

bāķisi ḥurūf-ı muttaşıladır.

ḥarfleriñ şada’ları bellü ve biri birinden fark ve temyız

5 itdiren ‘ alāmetlere (ḥareke) dinür (ḥareke) üçdür.

(fetha) (´) ya´ ni üstün (kesre)(.) ya´ ni esre (zamme)(´)

ya´ ni ötre dir bunların her birisi ikişer dürlüdür hafife

şakile fetha-i hafife **el yel** gibi fetha-i şakile **al bal** gibi

kesre-i hafife **ip dip** gibi kesre-i şakile **kır kır** gibi zamme-i

- 10 hafife **öz söz** ve **üç güç** gibi zamme-i şakile **oğ tok**
ve **ur tur** gibi.

ders 2

(harf) harekelü olursa (müteharrik) dinür harekesüz

olursa (sâkin) dinür **gel** gibi ki kef harekelü ve lam

- 15 harekesüzdür (elif: l) harekelü olursa hemze (ء) dinür harekesiz
olursa yine elif dinür.

(imlâ´)

kelimenin evvelinde bulunan hemzenin fethası medd olunursa

iki elif bir yere gelmemek için hemze üzerine şu (~)

(4)

işaret konur **at ağa azar aşar** gibi kesresi medd olunursa

hemzeden sonra bir (y: ع) ziyade kalınır **işitmek** gibi ve zammesi

medd olunursa hemzeden sonra bir (v: و) yazılır **okumak**

öğrenmek... of oğ gibi

- 5 kelimât-ı ´arabiyyenin âhirlisinde bulunan te´ harfi sâkin
ise (te´ tavîl) yazılır **rahmet merhamet şefkat ´inâyet dirâyet** gibi

ve eger müteharrik ise (te´ gerd) yazılır bu da iki dürlüdür

(1) tenvîn ile okunur ve tenvîne ´alâmet için üzerine

iki üstün(´) işâreti konur **merhameten** ve ´**inâyeten** gibi

- 10 (2) tenvînsüz kullanılıp lisân-ı terkipte he´ye kalb olunur

´ilâve.. ´ibâre.. ´âyişe.. ´a´ile.. gâ´ile.. câriye.. mecmû´a.. meşrû´a gibi.

ders 3

(tenbîh) (z/d: ض) harfi lisân-ı türkipte kendi şüretiyle

- 15 yazılır (zi) gibi okunur **kâdı râzı gârağ ´avağ**

- enḳāz** gibi (ḳ: ق) ḫarfi müteḫarrik olursa ekṣer ya ḫatda ve telaffuzda ḡ: غ ḫarfine tebdīl olunur **çoḡı yataḡı tırnaḡı** gibi ba‘ zı kerre yerinde ḳalır **oḡ oḡı okuḡ** gibi lisān-1 ‘ oṣmānīde ḳullanılan (kef: ك) üç dürlüdür (1) (kāf)-1 ‘ arabīdir **kör** gibi (2) kāf-1 (5)
- fārisīdir **göl** gibi (3) kāf-1 türkidir ki aḡa ṣaḡır kāf dinür ekṣeri n: ن gibi oḡunur **ṣoḡ öḡ** gibi ba‘ zı kerre (ye: ی ,vav: و) gibi oḡunur **begenmek beglik begkoz döḡmek döḡer ṣoḡra** gibi (tenbīh) iki kelimededen mürekkib olan söz
- 5 nām ise kelām ve cümle dinür **efendi geldi.. gelen efendidir** denilmek gibi ve eger nām bir söz olmayupda alt ṫarafı beklenürse terkīb-i izafī yāḡud terkīb-i tavṣīfī dinür **efendiniḡ baḡçesi.. güzel baḡçe** dinilmek gibi
- ders 4
- 10 bāb-1 evvel maṣdar beyānındadır (maṣdar) lisān-1 türkīde āḡiri (maḡ: مق) yāḡud (mek: مك) olan kelimeye dirler āḡiri (maḡ: مق) olanlara maṣdar-1 ṣaḡīl dinür **oḡumaḡ yazmaḡ** gibi ve āḡiri (mek: مك) olanlara maṣdar-1 ḫafīf dinür **bilmek öḡrenmek** gibi ba‘ zı kerre (ḳ: ق) yāḡud (k: ك) yerine
- 15 (he: ه) getirilür maṣdar-1 taḡfīfī dinür **yazma yapma kırma kisme** gibi ve ba‘ zı kerre maṣdar-1 ḫafīfe (lik: لك) ve maṣdar-1 ṣaḡīle (lık: لىق) ‘ ilāve olunup maṣdar-1 te‘kīdī dinür **gitmeklik bulunmaḡlık** gibi (maṣdar) müte‘ addī ya lāzım olur (müte‘ addī) mef‘ ülü’n biḡ (6)
- iktizā iden kelimeye dirler lisān-1 türkīde mef‘ ülü’n-bihīḡ ‘ ālāmeti (ye: ی)dir **ḳalemi kesmek yazıyı yazmaḡ** gibi (lāzım) mef‘ ülü’n-bihīḡ iktizā’ itmeyen kelimeye dirler **mektebe gitmek eve gelmek baḡçede oṫurmaḡ ayaḡa ḳalkmaḡ** gibi (maṣdar-1 müte‘ addī) iki dürlüdür semā‘ī ḳıyāsī
- 5 (maṣdar-1 semā‘ī) iṣidüp bellenen maṣdarlardır **urmaḡ**

kesmek gibi (maşdar-ı kıyāsī) kā' ide ile yapılan maşdarlar
kā' idesi edāt-ı maşdardan evvel (t: ت) yāḥūd (dir: در) getirilir
söyletmek yazdıрмаğ gibi.

ders 5

10 (tenbīh) (t: ت) ile müte' addī kılinan (dir: در) ile ve (dir: در) ile
müte' addī kılinan (t: ت) ile bir daha müte' addī kılinur **söyletdirmek**
yazdırtmağ gibi daḥı maşdar ya ma' lūm veya mechūl olur (maşdar-ı
ma' lūm) **oğumağ ve bilmek** gibi maşdar-ı mechūl edāt-ı maşdardan
evvel bir (l: ل) yāḥūd bir (n: ن) ziyāde itmekle yapılır şöyle ki

15 edāt-ı maşdardan evvel (l: ل)dan ġayrı sākin olarak
bir ḥarf olursa (l: ل) ziyāde kılinur **kırmağ kırılmağ sevmek**
sevilmek gibi ve eger (l: ل) yāḥūd ḥarekelü başka bir ḥarf
olursa (n: ن) ziyāde kılinur **oğumağ oğunmağ bilmek**
bilinmek gibi (maşdar) evveline başka bir kelime-i sākine getirilerek
(7)

anıḡla birleşürse (maşdar-ı mürekkib) dinür **aç kalmağ ödünç**
almağ gibi yoksa (maşdar-ı basit) dinür **kalmağ** yāḥūd **kalması** gibi
ders 6

(tenbīh) edāt-ı maşdarıḡ mā-ḡabli maẓmūm ise bir (v: و)

5 meksūr ise bir (y: ی) meftūḡ ise fetḡası ḡafife ise
bir (elif: ل) şaḡīle ise bir (h: ه) ziyāde kılinur **yürümek erimek aramağ**
ödemek gibi (ism-i maşdar) edāt-ı maşdarıḡ yerine (m: م nç: نچ تی: تی)
den biri getirilmekle yapılır **çalım sonuğ gezinti** gibi lisān-ı türkīde
ism-i maşdar her bir maşdardan yapılmaz ve maşdara münḡaşır degildir

10 ba' zān isimden daḥı gelür **yardıḡ** gibi (ḡaşıl-ı maşdar) edāt-ı
maşdarıḡ yerine (ş: ش) ḡarfı getirilmekle yapılır lakin dā'imā şe'niḡ mā-ḡabli
meksūr oğunub kesresine 'ālāmet içün bir (y: ی) ziyāde kılinur
gidış geliş gibi ba' zı kerre (ş: ش) yerine (m: م) getirilür **alıḡ şatım** gibi
ki alış ve şatış dimekdir ve ba' zı kerre aḡiri (m: م) olan

- 15 ism olur **içim, yutum** gibi ki içilen ve yutulan şey'e dinür
ders 7

bāb-ı şānī fi' l beyānındadır

(fi' l) bir zamanın işine delālet iden kelimeye dirler.

geldi. gidiyor. gelecek gibi.

(8)

(zamān) vakt dimekdir (zamān) üçdür (1) zamān-ı

māzīdir ki tekellümden evvel geçmiş olan vakte dinür (2)

zamān-ı hāldir ki tekellüm vaktine dinür (3) zamān-ı istiḳbāldir ki

tekellümden sonra gelen vakte dinür (fi' l) maşdar-ı basīṭden

- 5 yapılırsa fi' l-i basīṭ dinür geçmiş meseleler gibi maşdar-ı

mürekkibden yapılırsa fi' l-i mürekkib dinür **filan aç kaldı.**

aç kaluyor. aç kalacak dinilmek gibi..

<< ef' āl-i basīṭeniḳ beyānı >>

(fi' l-i māzī) geçmiş zamanda ma' nāsı vāḳı' olan

- 10 fi' ldir bu da iki dürlüdür māzī-i şuhūdī māzī-i naḳli

(māzī-i şuhūdī) lisān-ı türkīde edāt-ı maşdarıḳ yerine

müşbetde (di: دی) menfīde (medi: مدى) getirilmekle yapılır mişāli

ma' lūm müşbet yazdı

ma' lūm menfī yazmadı

- 15 mechūl müşbet yazıldı

mechūl menfī yazılmadı

(māzī-i naḳlī) lisān-ı türkīde edāt-ı maşdarıḳ yerine müşbetde

(mış: ممش) menfīde (mamış: ممش) getirilmekle yapılır mişāli.

(9)

ma' lūm müşbet yazmış

ma' lūm menfī yazmamış

mechūl müşbet yazılmış

mechūl menfī yazılmamış

5 ders 8

(fi' l-i muzārī) zaman-ı hāl ve istikbāle müsta' mel olan

fi' ldir **gider** gibi ki şimdi gider ya sonra gider dımekdir.

fi' l-i muzārī lisān-ı türkide edāt-ı maşdarıñ yerine müşbetde

10 (r: ر) menfide (mez: مز) getirilmekle yapılır mişālī

ma' lūm müşbet yazar

ma' lūm menfī yazmaz

mechūl müşbet yazılır

mechūl menfī yazılmaz

15 (fi' l-i hāl) zamān-ı hāle maḥşūş olan fi' ldir

gidiyor gibi ki şimdi gidiyor dımekdir lisān-ı türkide edāt-ı

maşdarıñ yerine müşbetde (yor: يور) menfide (mıyor: مـور) getirilmekle

yapılır mişālī.

(10)

ma' lūm müşbet yazıyor

ma' lūm menfī yazmıyor

mechūl müşbet yazılıyor

mechūl menfī yazılmıyor

5 (fi' l-i iltizāmī) edāt-ı maşdarıñ yerine (h: ه) getirilmekle yapılır mişālī.

ma' lūm müşbet yaza

ma' lūm menfī yazmaya

mechūl müşbet yazıla

10 mechūl menfī yazılmaya

(fi' l-i istikbāl) zamān-ı istikbāle maḥşūş olan fi' ldir

lisān-ı türkide fi' l-i iltizāmıñıñ aḥirine ḥafiflerde (cek: جـك)

ve şaḳıllerde (caḳ: جـق) ' ilāvesiyle yapılır mişālī.

ma' lūm müşbet söyleyecek yazacak

15 ma' lūm menfī söylemeyecek yazmayacak

mechūl müşbet söylenecek yazılacak
mechūl menfī söylenemeyecek yazılamayacak
(fi' l-i vücūbī) edāt-ı maşdarıñ yerine müşbetde (meli/malı: ملى)
menfīde (mamalı/memeli: ممللى) getirilmekle yapılır mişālī.

(11)

ma' lūm müşbet yazmalı
ma' lūm menfī yazmamalı
mechūl müşbet yazılmalı
mechūl menfī yazılmamalı

5 (fi' l-i şart) aħirinde (ise: اسسه) yāħūd (se: سه) bulunan
fi' ldir mişālī

ma' lūm müşbet yazdı ise yazarsa
ma' lūm menfī yazmadı ise yazmazsa
mechūl müşbet yazıldı ise yazılırsa
10 mechūl menfī yazılmadı ise yazılmazsa

(fi' l-i hikāye) aħirinde (idi) yāħūd (ydi: اسدى) bulunan fi' ldir mişālī

ma' lūm müşbet yazdıydı yazacak idi
ma' lūm menfī yazmadıydı yazamayacak idi
15 mechūl müşbet yazıldıydı yazılacak idi
mechūl menfī yazılmadıydı yazılmayacak idi

(fi' l-i rivāyet) aħirinde (imiş: امش) bulunan fi' ldir mişālī

ma' lūm müşbet yazmış imiş yazacak imiş
ma' lūm menfī yazmamış imiş yazmayacak imiş

(12)

mechūl müşbet yazılmış imiş yazılacak imiş
mechūl menfī yazılmamış yazılmayacak imiş

ders 10

(fi' l-i temennī) fi' l-i iltizāmī ve hikāye ve şart şığalarının

5 'aynī olup anlardan farkı ancak qarīne-i makām

ile olur mişālī **oğlumı mektebe virdim ola ki oğuya baña du‘ā ide**

kaşkı ben vaḫtiyle oğuyaydım.. mektebe gitsem derse

çalıssam denilmek gibi

(fi‘l-i iştirāk) iki ya ikiden ziyāde kişiler beyninde

10 müşterek olan fi‘ldir **söyleşdi söyleşürler** gibi (fi‘l-i

mütāva‘a) lāzım kıılınan fi‘ldir lisān-ı ‘oşmānīde (n: ن ل: ل ش: ش)den

birini ziyāde itmekle yapılır (**sevdi**) kelimesinden **sevindi**

(**şavdı**) kelimesinden **şavişdı** gibi (tenbīh) ba‘zı kerre (ş: ش)

cüz-i kelime olup müşāreket ve mutāva‘at ma‘nalarını ifāde itmez

15 **şataşdı yanaşdı** gibi

(emr-i ḡā‘ib) edāt-ı maşdarıñ yerine (sun: سون) getirilmekle yapılır

m. yazsun

c. yazsunlar

(13)

(nehy-i ḡā‘ib) edāt-ı maşdarıñ yerine (masun: مسون) getirilmekle yapılır

m. yazmasun

c. yazmasunlar

(emr-i ḡā‘ib) edāt-ı maşdarıñ ḡazefiyle yapılır

5 m. yaz

c. yazıñız

(nehy-i ḡā‘ib) edāt-ı maşdarıñ yerine (me: مه) getirilmekle yapılır

m. yazma

c. yazmayıñız

10 ders 11

ef‘āl-i mürekkebe beyānı

(fi‘l-i iḫtidārī) fi‘lü‘n-nizāmiye bilmek maşdarıñ fi‘li

‘ilāve itmekle yapılır **yapabildi** gibi

(fi‘l-i ta‘cīlī) edāt-ı maşdarıñ yerine (y: ی) ile virmek

15 maşdarıñ fi‘li getirilmekle yapılır **gelivirdi gidivirdi**

(fi‘l-i müfācāt) ansızın vāḫı‘ olan fi‘ldir.

lisān-ı türkīde (çıkā) lafzına (geldi) ‘ ilāvesiyle
yapılır **çıkageldi** dinilmek gibi ki ansızın geldi dimekdir.

(14)

ders 12

bāb-ı şālīş fer‘ -i fi‘ l beyānındadır

(fer‘ -i fi‘ l) **ism-i fā‘ il. mübālağa-i ism-i fā‘ il.**

ism-i mef‘ ūl. sıfat-ı müşebbehe ism-i ālet. hāl terkibidir.

- 5 (ism-i fā‘ il) müşbetde maşdar ma‘ lūmuḡ edātı yerine
ḡafiflerde (n: ن) sākine ve şaḡīllerde (an: ان) ve menfīde (meyān: ممان)
getirilmekle yapılır.

müşbet seven yazan

menfī sevmeyen yazmayan

- 10 edāt-ı maşdardan evvel bulunan ḡarf ḡarekelü ise
müşbetde elifden evvel bir (y: ی) daḡı ziyāde ḡılınur **söyleyen**
oḡuyan gibi ve edāt-ı maşdarıḡ yerine (ııı: جى) getirilürse
daḡı ism-i fā‘ il olup dāi ‘mā ol iş ile iştiḡālī gösterir
yazıcı gibi ve eger madde-i aşılyeniḡ āhiri ḡarekelü ise

- 15 bir (y: ی) daha ziyāde ḡılınur **oḡuyıcı** gibi (tenbīh) ismiḡ
āḡirine (cı: جى) getirilürse ism-i fā‘ il ma‘ nāsımı ifāde ider
etmekçi ve aşçı gibi ki etmek şatıcı ve aş püşürici dimekdir.

(mübālağa-i ism-i fā‘ il) edāt-ı maşdarıḡ yerine ḡafiflerde

(15)

(kin: كن) yāḡūd (kiç: كج) ve şaḡīllerde (ḡan: غن) yāḡūd (ḡıç: غج) getirilmekle

yapılır **işitgen bilgiç şolḡan ḡālḡıç** gibi ki ziyāde

işidici ve çok bilici ve pek şoluyıcı ve ḡalıcı dimekdir.

ders 13

- 5 (ism-i mef‘ ūl) maşdar-ı mechūlūḡ edātı yerine ḡafiflerde
yalḡız (n: ن) sākine ve şaḡīllerde (an: ان) getirilmekle yapılır.
sevilmek maşdarından **sevilen** ve yazılmaḡ maşdarından **yazılan**
gibi ba‘ zı kerre ḡafiflerde daḡı (an: ان) getirilür **söylenen** gibi

- 10 (tenbîh) edât-ı maşdarın yerine (ش: ش) getirilürse daħı ism-i mef' ul olur **söylenmiş yazılmış** gibi ba' zı kerre maşdar-ı taħfifî ism-i mef' ul ma' nāsına olur **başma ve yazma** gibi ki başılmış ve yazılmış dimekdir.
- (şıfat-ı müşebbehe) edât-ı maşdarın yerine ĥafiflerde (kin: كـن) ve kâf-ı fârisiyle (gün: كـون) ve kâf-ı ' arabî olarak (k: ك) ve şakîllerde (ğın: غـسن) ve (ğun: غـون) ve (k: ق)dan biri getirilmekle yapılır. **geçgin ve düşkün ve kesik ve talgın ve turgun ve açık** gibi (tenbîh) şıfat-ı müşebbehe ile mübālağa-i ism-i fā' ilin her birisi şıgası semā' i olup her bir maşdardan yapılmaz (ism-i ālet)
- (16) edât-ı maşdarın yerine ĥafiflerde (ki: كـى) yāhūd (ku: كـو) ve şakîllerde (ğı: غـى) yāhūd (ğu: غـو) getirilmekle yapılır **süzgi ve sürgü ve çalğı ve burğu** gibi.
- (ĥāl terkibi) fi' l-i iltizāminin müfred gā' ibine ĥafiflerde (rek: رـك) ve şakîllerde (raq: رـق) ' ilāvesiyle yapılır **sevinerek geldi ağlayarak gitdi** denilmek gibi.
- ders 14 (mühimme) şıga-i şıla mazi-i şuhūdiniñ cem' mütellimiyle müstaķbelin müfred gā' ibine (y: ى) ' ilāvesiyle yapılır lakin
- 10 evvelkisinde kef: ك ve kaf: قdan evvel bir (y: ى) ziyāde kılınur ve kaf harekelendiği yerde (ğ: غ) ĥarfine tebdil olunur **yazdığı ve söylediği ve yazacağı ve söyleyeceği** gibi cem' leri **yazdıkları ve söyledikleri ve yazacakları ve söyleyecekleri** gelür (tenbîh) şıga-i şıla māzî-i şuhūdiden ve müstaķbel
- 15 mürekkibden daħı bir minvāl mezkūr yapılır **yazabildiği yāhūd yazabileceği ve memnūn olduğu ve memnūn olacağı** gibi cem' leri **yazabildikleri ve memnūn oldukları ve yazabilecekleri ve memnūn olacakları** gelür ve ba' zan (oldığı) yerinde

(idügi) kullanılır **tahakkuk idügi** dinilmek gibi

20 (şığa-i ‘ atfiyye) edāt-ı maşdarıñ yerine (up: وب) getirilmekle yapılır ve sonraki fi‘ liñ nev‘ inden olur meşelā **gelüp gitdi**

(17)

dinüldükde geldi ve gitdi demek olur ve gelüb gider

dinüldükde gelür ve gider demek olur ve gelüb gidecek

dinüldükde gelecek ve gidecek demek olur (şığa-i ibtidā’iyye)

fi‘ l-i iltizāmī müfred ğa’ibine (li: لى) ‘ ilāvesiyle hāşıl olur

5 nitekim **derse başlayalı bir ay oldu dinildiği** gibi

(şığa-i ibtidā’iyye) edāt-ı maşdarıñ yerine (nce: نجھ) ‘ ilāvesiyle yapılır **toyunca yidi** gibi ki toyacak kadar yidi demektir

ders 15

maşdar-ı basitîñ emşile-i muhtelifesi

10	yazdı	yazmış	yazar	yazıyor
	yazmıyor			
	yazacak	yazmayacak	yazmalı	yaza
	yazabilür			
	yazsun	yazmasun	yaz yazma	yazan
	yazılan.			

maşdar-ı mürekkibiñ emşile-i muhtelifesi

	yazabildi	yazabilmiş	yazabilür	yazabiliyor
15	yazabilecek	yazabilmeli	yazabilse	yazıyordu
	(18)			

māzi-i şuhūdiniñ emşile-i muṭarrede

		ġā’ib	muḥātab	mütekellim
	müşbet	m. yazdı	yazdıñ	yazdım
		c. yazdılar	yazdıñız	yazdık
5	menfī	m. yazmadı	yazmadıñ	yazmadım
		c. yazmadılar	yazmadıñız	yazmadık

māzi-i nakliyyenin emşile-i muṭarredesi

		ġā'ib	muḥātab	mütekellim
10	müṣbet	m. yazmış c. yazmamışlar	yazmışsın yazmamışsınız	yazmışım yazmamışız
		ġā'ib	muḥātab	mütekellim
	menfī	m. yazmamış c. yazmamışlar	yazmamışsın yazmamışsınız	yazmamışım yazmamışız

(19)

muzāri' in emşile-i muṭarredesi

		ġā'ib	muḥātab	mütekellim
	müṣbet	m. yazar c. yazarlar	yazarsın yazarsınız	yazarım yazarız
5	menfī	m. yazmaz c. yazmazlar	yazmazsın yazmazsınız	yazmam yazmayız

fi'l-i ḥāl in emşile-i muṭarredesi

		ġā'ib	muḥātab	mütekellim
10	müṣbet	m. yazıyor c. yazıyorlar	yazıyorsun yazıyorsunuz	yazıyorum yazıyoruz
	menfī	m. yazmıyor c. yazmıyorlar	yazmıyorsun yazmıyorsunuz	yazmıyorum yazmıyoruz

(20)

fi'l-i istiḳbāl in emşile-i muṭarredesi

		ġā'ib	muḥātab	mütekellim
	müṣbet	m. yazacak c. yazacaklar	yazacaksın yazacaksınız	yazacağım yazacağız

5	menfī	m.	yazmayacak	yazmayacaksın	yazmayacağım
		c.	yazmayacaklar	yazmayacaksınız	yazmayacağız

fi' l-i vücūbiniñ emşile-i muṭarredesi

			ġā'ib	muḥātab	mütekellim
	müşbet	m.	yazmalı	yazmalısın	yazmalıyım
10		c.	yazmalılar	yazmalısınız	yazmalıyız

	menfī	m.	yazmamalı	yazmamalısın	yazmamalıyım
		c.	yazmamalılar	yazmamalısınız	yazmamalıyız

(21)

fi' l-i iltizāmīniñ emşile-i muṭarredesi

			ġā'ib	muḥātab	mütekellim
	müşbet	m.	yaza	yazasın	yazayım
		c.	yazalar	yazasınız	yazalım

5	menfī	m.	yazamaya	yazamayasın	yazamayayım
		c.	yazamayalar	yazamayasınız	yazamayalım

fi' l-i iḳtidāriniñ emşile-i muṭarredesi

			ġā'ib	muḥātab	mütekellim
	müşbet	m.	yazabilür	yazabilürsün	yazabilürüm
10		c.	yazabilürler	yazabilürsünüz	yazabilürüz

	menfī	m.	yazamaz	yazamazsın	yazamam
		c.	yazamazlar	yazamazsınız	yazamayız

(22)

ders 16

ef' āl-i şartıyeniñ emşile-i muṭarredesi

	māzī naḳlī şartı	yazdı ise	yazdın ise	yazdım ise
	māzī naḳlī şartı	yazmış ise	yazmış isen	yazmışsam
5	muzāri' şartı	yazar ise	yazar isen	yazar isem

	ḥāl şartı	yazıyor ise	yazıyor isen	yazıyor isem
	istikbāl şartı	yazacak ise	yazacak isen	yazacak isem
	fi' l-i iltizāmī şartı	yazasa	yazasañ	yazasam
	fi' l-i iktidārī şartı	yazabilürse	yazabilürsen	yazabilürsem
10	ḥikāye-i ef' āliñ emşile-i muṭarredesi			
	ḥikāye-i māzī-i şuhūdī			
	yazdı idi	yazdı idiñ	yazdıydı idim	
	ḥikāye-i māzī naqlī			
	yazmış idi	yazmış idiñ	yazmış idim	
15	ḥikāye-i muzāri'			
	yazardı	yazardıñ	yazardım	
	(23)			
	ḥikāye-i ḥāl			
	yazıyordu	yazıyordun	yazıyordum	
	ḥikāye-i istikbāl			
	yazacak idi	yazacak idiñ	yazacak idim	
5	ḥikāye-i fi' l-i iktidārī			
	yazabilürdi	yazabilürdüñ	yazabilürdüm	
	rivāyet-i ef' āliñ emşile-i muṭarredesi			
	rivāyet-i māzī naqlī			
	sevmiş imiş	sevmiş imişsin	sevmiş imişim	
10	rivāyet-i ḥāl			
	seviyormuş	seviyormuşsun	seviyormuşum	
	rivāyet-i istikbāl			
	sevecekmiş	sevecekmişsin	sevecekmişim	
	rivāyet-i fi' l-i vücūbī			
15	sevmeli imiş	sevmeli imişsin	sevmeli imişim	
	(24)			
	rivāyet-i fi' l-i iktidārī			
	yazabilürmiş	yazabilürmüşsün	yazabilürmüşüm	

ef' āl-i mezkūreniñ mechulleri daħı bir minvāl mezkūr-ı taşrīf olunur.

5 kism-ı şānī

nahv beyānında olup dört bāb ve bir hātimedür

ders 17

(nahv) terkīb cihetinden kelimeniñ ahvālını beyān iden

‘ilme dirler terkībde bulunan kelime beş nev’ idir **fi’l ism**

10 **şıfat kināye edāt**dır.

bāb-ı evvel ism beyānındadır

(ism) zamansız ma’ nāya delālet iden kelimeye dirler **ķalem** kelimesi

gibi ki söylendikte andan yazı yazacaķ ālet anlaşılır.

(ism) ma’ nāsı kendi kendine bulunursa ism-i

15 ‘ayn dinür geĉen mişāl gibi ve eger ğayrda bulunursa ism-i

(25)

ma’ nī dinür **renk** gibi (ism) ma’ nāsı bellü bir şahış

yāhūd bellü bir şey’ ise ism-i hāş dinür **behrām ve şām**

gibi ve eger degilse ism-i ‘ām dinür **adam ve ķalem** gibi.

(ism) müfred ya cem’ olur (müfred) yalnız bir şahış

5 ya bir şey’i bildiren kelimelerdir geĉmiş mişāller gibi

(cem’) birden ziyāde şahışları ya şey’leri ifāde iden

kelimelerdir ki lisān-ı türkide müfrediñ āħirine (ler: لـ) ‘ilāvesiyle

yapılır **adamlar ve hāneler ve baĝçeler** gibi

(ism) terkībde mücerred ve mef’ ūlü’n-bih ve mef’ ūlü’n-ileyh ve muzāfu’n-ileyh

10 olur (mücerred) hey’et-i aşliyyesiyle kullanılan kelimelerdir bu da

terkībiniñ evvelinde bulunursa müptedā’ dinür ve āħirinde bulunupda

şonunda (dir: د) olursa (ķhaber) dinür meşelā **istanbul**

büyükdür didigimizde (istanbul) lafzı müptedā’ ve büyük

lafzı ķhaber ve (dir: د) edāt-ı ķhaber ve rābiṭadır

15 ders 18

(tenbīh) ķhaber-i fi’l olursa edāt ve rābiṭa istemez **hālid**

geldi dinilmek gibi (mef' ūlü'n-bih) āhirinde (y: ى) ziyāde kılınan kelimeye dirler **hālidi gördüm** dinilmek gibi (tenbīh) mef' ūlü'n-bih
(26)

ma' nāsı bellü olmayan bir ferd ise (y: ى) maḥzūf olur

kāğıd al kalem ve hoḫḫa getir dinilmek gibi

(mef' ūlü'n-ileyh) āhirinde (h: ه) ziyāde kılınan kelimedir **mektebe**

gıtdim ve maḫluba muvāfiḫ ders aldım dinilmek gibi

5 (izāfet) bir isme diger ismi rabṭ itmekdir evvelkisine

muḫāfu'n-ileyh ikincisine muḫāf dinür **ḫakimiḫ eskisi**

eyüdü dinilmek gibi

izāfet iki dürlüdür lāmiyye beyāniyye (izāfet-i lāmiyye)

muḫāfu'n-ileyh āhirine ṣāḡır kaf: ك yāḫūd (m: م) ' ilāve olunur

10 **efendiniḫ kölesi büyükdür benim kölem küçükdür** dinilmek

gibi (izāfet-i beyāniyye) muḫāfu'n-ileyhiḫ āhirine bir şey

' ilāve olunmaz **gül ağacı** gibi.

ders 19

bāb-ı ṣānī şıfat beyānındadır

15 (şıfat) bir şahşın ya bir şey'in ḫālını bildiren

kelimeye dirler (ḫāl) bir şey'e ' arız olan nesneye dinür

(27)

ḫastelik ve renk gibi lisān-ı türkīde şıfat-ı evvel ve mevṣūf

şonra gelir **güzel at** gibi (şıfat) iki dürlüdür şıfat-ı kıyāsī

şıfat-ı semā'ī (şıfat-ı kıyāsī) ḫā' ide ile yapılan şıfatlardır.

5 bu da iki dürlüdür birincisi fer' i fi' ldir beyānı şarfdā

geçdi ikincisi kelimeniḫ āhirine (lü/lu: لو li/ lı: لى ci/cı: جى ce/ca: جه)dan birini

' ilāvesiyle yapılır **ḫamiyyetlü ve sevgilü ve edirneli ve yazıcı**

ve türkçe ve ' arabça gibi (şıfat-ı semā'ī) işidüp bellenen

şıfatlar ki mevṣūflarını renk ve ' ayb ve ḫüsn ve ḫubḫ

10 ve miḫdarlarından birini gösterirler **siyah sarı kör ṣāḡır**

**güzel çirkin büyük küçük yüksek alçağ uzun
kısa uzak yakın** gibi.

ders 20

şifatin āhirine (ce: هـ) ' ilāve olunursa şifāt-ı

- 15 tekaliliyye dinür **şarıca şolıca hafıfıce** gibi ba' zı kerre
şifāt-ı semā' ilerin evvellerine ma' nāsız bir tākım lafzlar bulunur
şifāt-ı mübālağa dinür **bembeyāz.. şapşarı.. kıp
kırmızı.. moşmor.. maşmā 'i.. dümdüz**

(28)

.. kışkıvrağ.. sipsivri gibi ki pek beyāz çok
şarı.. pek kırmızı.. ğāyet mor.. ziyāde mā 'i..
çok düz.. pek kıvrağ.. ğāyet sivri dimekdir.
esmā-i ' adād

- 5 ya' ni şayıların ismleri dört dürlüdür (1) a' dād-ı
aşliyyedür ki birden yukarıdır (2) a' dād-ı vaşfiyyedür
ki a' dād-ı aşliyyenin āhirlerine (ncı: نجى) ' ilāvesiyle yapılır
ve şifāt olarak kullanılır **birinci ve ikinci ve üçüncü**
gibi lakin a' dād-ı aşliyyenin āhiri (t: ت) olursa

- 10 (d: د) ħarfine tebdil olunur **dördüncü** gibi (3) a' dād-ı
kesriyyedir ki a' dād-ı aşliyyenin āhirine (d: د) ' ilāvesiyle
yapılır **üçde bir.. yüzde beş** gibi (4) a' dād-ı
tevzi' ytedir ki āhiri (y: ی) olan a' dād-ı aşliyeye (şer: شر)
ve āhīri ye' olmayanlara (r : ر) getirilür **ikişer ve yidişer**

- 15 **ve birer ve üçer ve sekizer ve onar** gibi.

ders 21

bāb-ı şāliş kināye beyānındadır

(kināye) ma' nāsına delāleti şariḥ olmayan kelimeye dirler

(29)

bu da dört dürlüdür zamir.. ism-i işāret.. ism-i

- mevsül.. mübhemāt (zamīr) beş dürlüdür (1) zamīr-i şahşīdir ki mütekellim için (ben) ve (biz) ve muḥāṭab için (sen) ve (siz) ve gā'ib için (o) ve (anlar)
- 5 lafzlarıdır (mütekellim) söz söyleyen (muḥāṭab) söz söylenen (gā'ib) ikisinin beyninde baḥş olunandır (zamīr-i izāfī) muzāfiḡ āḡirine ' ilāve olunan zamirlerdir muzāfu'n-ileyh müfred mütekellim olursa zamīr-i izāfī (m: م)dir **benim kitābım** gibi ve eger cem' mütekellim olursa zamīr-i izāfī (miz: م)dir **bizim kitābımız** gibi
- 10 ve eger müfred muḥāṭab olursa zamīr-i izāfī saḡır kaf:ك dır **seniḡ kitābıḡ** gibi ve eger gā'ib olursa zamīr-i izāfī (y: ی) dir **anıḡ kitābı.. ve anlarıḡ kitābı** gibi. (tenbīh) müfred gā'ibiḡ āḡiri ḡurūf-ı imlādan biri olursa zamīr-i izāfīden evvel bir (s: س) ziyāde kılnur.
- 15 **baḡçeniḡ şafası gülüḡ koḡusu bülbülüḡ teḡannisi hocanıḡ neş'esi** gibi ve eger (k: ق) olursa (ḡ: غ) ḡarfine tebdīl olunur **efendiniḡ uşaḡı.. aḡacıḡ yapraḡı** gibi daḡı müfred gā'ib mef'ülü'n-bih ya mef'ülü'n-ileyh olursa zamīr-i izāfīden evvel bir (n: ن) ziyāde kılnur (30)
- filāniḡ ḡānesini buldum ve uşaḡını gördüm** yāḡūd **filāniḡ ḡānesine gitdim uşaḡına söyledim** dinilmek gibi.
- ders 22 (zamīr-i nisbī) ḡaberiniḡ āḡirinde bulunan zamīrdır bu da
- 5 müfred mütekellim için (m: م) ve cem' mütekellim için (z: ز) ve müfred muḡāṭab için (sıḡ: س) ve cem' muḡāṭab için (sıḡız: س) ve müfred gā'ib için (dır: د) ve cem' gā'ib için (dırler: د) lafzlarıdır mişālī **ben kātibim.. biz kātibiz.. sen kātibiḡ.. siz kātibiḡiz.. o kātibdir.. anlar kātibdirler** mişāl-i diḡer
- 10 **ben geleceḡim.. biz geleceḡiz.. sen geleceḡiḡ.. siz**

geleceksiniz.. o gelecektir.. anlar gelecektirler dinilmek gibi (tenbîh) haberîñ âhîri hûruf-ı imlâdan biri olur

ise mütekellimlerinde zamîr-i nisbîden evvel bir (y: ی) ziyâde kılınur

ben ağayım.. biz ağayız.. ben eyüyüm.. biz eyüyüz.. ben deliyim.. biz deliyiz.. ben köleyim.. biz köleyiz dinilmek gibi.

(zamîr-i fi'li) mâzî-i şuhûdiniñ muhâtab ve mütekellim şîğalarına 'ilâve olunan zamîrlerdir bu da müfred muhâtab (31)

içün şâgır kaf:ك ve cem' muhâtab içün (ğz: كز) ve müfred mütekellim içün (m: م) ve cem' mütekellim içün hafiflerde (k: ك) ve şakillerde (q: ق) dır.

		muhâtab	mütekellim
5	hafif	m. sevdiñ	sevdim
		c. sevdiñiz	sevдик
	şakil	m. yazdıñ	yazdım
		c. yazdıñız	yazdıқ

(tenbîh) gâ'ib içün zamîr-i nisbî yerine edât-ı haber

10 kullanılır ve zamîr-i fi'li yerine cem' gâ'ib şuretinde (ler: لr) getirilür zîrâ bu iki zamîriñ gâ'ibleri yokdur. ders 23

(zamîr-i vaşfî) (ki: كى) lafzı olup lâhik olduğı

kelime şıfat olur **efendiniñki efendiniñkiler benimki**

15 **benimkiler** gibi (tenbîh) mef' ulü'n-bihde (ni: نى) ve mef' ulü'n-ileyhde (ne: نه) ve muzâfu'n-ileyhde (niñ: نك) 'ilâve olunur **benimkini oqu..**

benimkine baq.. beninkinin yazısı eyüdü dinilmek gibi.

(ism-i işâret) anıñla maşsûsa işâret olunan kelimelerdir

(32)

(maşsûs) göz ile görinen şey' dımeğdir (ism-i işâret)

lisân-ı türkide o.. bu.. şu lafzlarıdır (o)

lafzıyla uzak olana (bu) yakın olana (şu) en yakın

olana işâret olunur cem'leri anlar bunlar şunlardır

5 **o kitâbı bırak bu kitâbı al şu efendiye vir** dinilmek

gibi. (tenbîh) ba'zı kerre tenbîh için (bu.. şu)

kelimelerinin evvellerine (işte) ve yalnız (bu) kelimesinin

evveline (iş) lafzı getirilerek kullanılır **işbu sene-i**

mübârekde işte şu kitâb okunacaktır dinilmek gibi

10 (ism-i mevşûl) lisân-ı türkîde (ol..şol)

lafzlarıdır ki cem'leri olmayub dâ'imâ müfred olarak

kullanılırlar **ol adam yine geldi** dinilmek gibi.

ders 24

mübhemât

15 mübhemler dimekdir (mübhem) belli itmeyerek bir şahşı ya bir

şey'i ifâde iden kelimelere dirler ki (kim.. kaç..

ne.. nasıl.. nice.. kande.. kanı) lafzlarıdır **kim okumağa**

(33)

çalışursa o kazanur. kaç kitâbı istersen al kaç

dersiniz var ise hepsine çalış ne ekersen anı biçerseniz

filân nasıl gördüm ise öyledir nice adamları gördüm

kande bulunursanız az söyle filân kitâb kanı dinilmek

5 gibi nerede dimekdir şimdi anın yerine (hani)

söylenür bunların her biri istifhâm için dahı

kullanılır (istifhâm) bir şey'i anlamak için şormak

dimekdir mişâlî **kim geldi.. filân kaç kitâbı istiyor..**

sâ'at kaçdır.. bu ne kitâbdır.. nasılsınız.. filân

10 **nicedir.. filân şey' kande bulunur** (tenbîh) (hangi) aşlı

(kaç) ve (nerede) aşlı (ne yerde) ve (orada) aşlı

(o yerde) olup sonradan tağyîr olunmuşdur ism-i tecrîd ve kinâye-i

'ilm dahı mübhemâtandır (ism-i tecrîd) lisân-ı türkîde (kendi)

ve (kendü) lafzlarıdır (kinâye-i 'ilm) filân lafzıdır **filân adam**

15 **nerdedir.. filān şey 'i aldımı filān kendü kendine ne söyleniyor** dinilmek gibi.

ders 25

bāb-1 rāb^ç edevāt beyānındadır

(edevāt) cem^ç olup müfredī edātdır

(34)

(edāt) bir kelimedir ki başka kelimeye inzimāmiyle ma^ç nāsı anlaşılır.

(den: دن)

edāt-1 ibtidā 'i olup bir işiñ nereden beydā ' olunduğını

5 bildirir. **mektebden geldim** dinilmek gibi ba^ç zān edāt-1 beyān

olur ya^ç ni bir şey 'iñ aşl ve cinsini beyān ider **bu yüzük**

gümüşden yapılmışdır dinilmek gibi ve bazān edāt-1 ta^ç līl olur

ya^ç ni bir şey 'iñ ' illet ve sebebini beyān ider keyfsiz olduğımdan

mektebe geledim dinilmek gibi ve bazān maşdar-1 taḥfifiniñ āḥirine

10 laḥiḳ olup evveliyet ma^ç nāsını ifāde ider ya^ç ni bir işden

evvel başka bir işiñ vākı^ç olduğını bildirir. **sen mektebe**

gelmeden ben geldim dinilmek gibi ve ba^ç zān edāt-1 tafđılden evvel

bulunur mafzal-1 ' aleyhi beyān ider **ben senden daha eyü bilürüm**

dinilmek gibi.

15 (dek: دك – degin: دكن)

ikisi edāt-1 intihā 'idir ya^ç ni bir işiñ nerede nihāyet

bulduğını bildirir **bu gün aqşama dek derse çalışdım dün**

gice şabāḥa degin yatmadım dinilmek gibi ki aqşama kadar

ve sabaḥa kadar dimekdir.

(35)

(de: ده)

edāt-1 zarīfiyyetdir **birāder mektebdedir** dinilmek gibi ba^ç zān

maşdarıñ āḥirinde bulunup zamān-1 ḥālī bildirir **mektebe devam**

itmekdeyim dinilmek gibi ki mektebe devam idiyorum dimekdir

- 5 ve bazān edāt-ı ʿ aţf olur **filān gitdi ben de gidiyorum** dinilmek gibi.
ders 26
(üzere: اوزره)
- edāt-ı istiʿ lāʿidir yaʿ ni bir şey’in üstde bulunduğını
- 10 bildirir.
(istiʿ lāʿi) iki dürlüdür biri hissi ve biri ʿ aqlīdir
hissi için (üst) kelimesi kullanılır **bu sâʿ ati konşuluğ**
üstüne koy dinilmek gibi ʿ aqlī için üzere kullanılır
bu iş hāli üzere kaldı dinilmek gibi.
- 15 baʿ zān maşdardan sonra bulunub şart maʿ nāsına olur
bu kitābı okumağ üzere saña viririm dinilmek gibi ki
okumağ şartıyla dimekdir ve baʿ zān zamān-ı hāle qarib bir işün
(36)
olacağını bildirür **filān gitmek üzeredir** dinilmek gibi ki
hemān gidecek dimekdir.
(ile: برله – birle: هاسل)
- ikisi edāt-ı müşāhebetdir yaʿ ni birlikde olmağ maʿ nāsını
- 5 bildirir **filān efendi ile mektebe gitdim** dinilmek gibi ki
birlikde gitdik dimekdir ve baʿ zān teʾkīd için aña (beraber)
kelimesi ʿ ilāve olunur **filān ile beraber gitdim** dinilmek gibi
ve bazān maşdara ʿ ilāve olunarak taʿ līl maʿ nāsını ifade ider.
mekteb kapalı olmağla çapuk geldim dinilmek gibi ki kapalı
- 10 olduğından dimekdir (birle: برله) kelimesi maşdardan sonra kullanılıp
ekşer sebebiyeti ifāde ider **filān ʿ arabī taḥşīl itmek birle**
yāḥūd dersini bilmek birle mükāfāt aldı dinilmek gibi.
ders 27
(ise: اسسه)
- 15 edāt-ı şartdır **bu yüzük altun ise saña bağışlarım**
dinilmek gibi baʿ zān taḥfīf olunub (se: سه) kullanılır

sende ‘aql olsa bunu söylemezsiñ dinilmek gibi ve ba‘ zān

(de: ٥) ‘ilāve olunub hāl ma‘ nāsını ifāde ider **kušūr**

(37)

itdimse de ‘afvıñızı ricā’ itdim dinilmek gibi ki kuşur

itdiğim hālde dimekdir.

(bile: بلسه)

kelimesi (ile: الله) lafzından sonra gelürse edāt-ı te’kid

5 olur

(ise: اسسه) yāhūd (se: سه) lafzından sonra bulunursa edāt-ı

hāl olur bu divār top ile bile yıkılmaz

ve **filānıñ başında top patlasa bile korğmaz** dinilmek

gibi ki top patladığı hālde dimekdir.

10 (iken: الكن)

edāt-ı hāldir ya‘ ni bir şey’iñ bulundığı hālī bildirir.

ben saña dost iken sen beni düşmen bildiñ dinilmek gibi

ki saña dost olduğım hālde dimekdir (tenbīh) ba‘ zı kerre

(ile: الله) ve (iken: الكن) kelimeleri taḥfīf için elif ile ye’leri

15 ḥazf olunur.

seniñle mektebe giderken kalemtraşı düşürdüm dinilmek

gibi ki gitmekte olduğım hālde dimekdir

(38)

ders 28

(ancağ: انجق)

edāt-ı ḥaşrdır ya‘ ni bir işiñ bir şey’e münḥaşır olduğımı

bildirir **bu işi ancağ sen yapabilirsiñ** dinilmek gibi ki

5 senden ğayrı yapamaz dimekdir ba‘ zı kerre edāt-ı istidrāk

olup (lakin) ma‘ nāsına gelür ya‘ ni evvelindeki kelāmdan ḥāṭıra

gelen vehmi **giderir filān çok söyledi ancağ bir şey’**

añlaşılmađı dinilmek gibi ki lākin bir şey’ añlaşılmađı dimekdir

(fağat: فقط) kelimesi (ancağ: انجق) kelimesi gibi kullanılır **mektebe**

- 10 **gideceksin fakat uşlu oğurmalısın** dinilmek gibi.
(mi: می)
edāt-1 istifhāmdır ya‘ ni aınla bir Şey’i aınlamak için
**şorılır derse ıalışıyor musun.. pederin burusadan
geldimi** dinilmek gibi ya‘ ni ba‘ zı kerre aınla bir Şey’ nefi ve inkār-1
- 15 ũarıkile Şorılır aına istifhām-1 inkārī dinür. **filān bunu
yapabildimi.. yāhūd hiđ bunu yapabiliirmi** dinilmek
gibi ki yapamadı ve yapamaz dimekdir.
(gibi: جلین: جلین cileyin: كبی)
ikisi edāt-1 teşbihdir yā‘ ni bir Şey’iın başıka bir Şey’e
(39)
beñzedigini bildirir **filān arslan gibidir.. niceleyin tenbel
olma** dinilmek gibi (tenbīh) (gibi: كبی) lafzı Őiĝa-i Şılaya
laııık olursa (vağt) ma‘ nāsına olur **filān geldigi
gibi haber vir** ya‘ ni geldigi vağt dimekdir.
- 5 ders 29
(sı: سه se: سی)
ikisi dağı edāt-1 teşbihdir **yabānsı ũuruyorsunuz..
bu bayātsı görinür** dinilmek gibi ki yabāni gibi ve bayāt gibi
dimekdir kelimeniın āhiri müteĝarrık olursa evvelinde bir (m: م)
- 10 ziyāde kıılınur **bu ũatlımsı.. ve Şu acımsı gelür** dinilmek
gibi ki ũatlı gibi ve acı gibi dimekdir **kıardaşıasına
geçiniğiniz** dinilmek gibi ki kıardaş gibi dimekdir (şanki: صانکه)
kelimesi dağı teşbih için kıullanılır **filān bir Şey’ bilmiyor
şanki mekteb görmemiş** dinilmek gibi ki mekteb görmemiş
- 15 gibi dimekdir.
(nitekim: نته كيم)
edāt-1 temşıldir ya‘ ni sözüın mişāl olduĝını bildirir
(40)
her kim ıalışırsa imtiĝānda geçer nitekim filān ıalışdı

geçdi dinilmek gibi.

(daha: دها eḡ: اك)

ikisi edāt-1 tafđīlidir **bu kitāb andan daha eyüdür..**

5 **eglenceniḡ eḡ eyüsi kitāb oḡumaḡdır** dinilmek gibi.

(ki: كه)

edāt-1 rabṡdır **aḡladım ki sen derse çalıřmıyorsuḡ**
dinilmek gibi.

(içün: اچون zirā: زیرا çünki: چونكه)

10 cümlesi edāt-1 ta^ç līdir **seni görmek için geldim..**

derse çalış zirā imtiḡānda girü ḡalursuḡ.. filān

imtiḡān viremedi çünki dersine çalışmamış bazı kerre

(mādām ki: مادام كه) ma^ç nāsına olur **çünki bilmiyorsuḡ ne**
ḡarıřıyorsuḡ dinilmek gibi.

15 ders 30

(ce: جه)

isminḡ āḡirinde bulunursa edāt-1 nisbetdir řıfatıḡ

āḡirinde bulunursa edāt-1 taḡlīdir filān **‘arabçayı güzelce**

biliyor dinilmek gibi ba^ç zan edāt-1 temyīz daḡı olur **şu**

(41)

efendi yaşca benden büyükdür dinilmek gibi ne yaş cihetinden

dimekdir ve ba^ç zan aḡa edāt-1 teřbīh olan (sine: سنه) lafzı

‘ilāve olunur **düşmencesine beni döḡdi** gibi.

bu ba^ç zan f^ç il-i muzāri‘ inḡ āḡirine (ce: جه) ile (sine: سنه)

5 ‘ilāve olunub teřbīh ma^ç nāsını ifade iden **beni iḡyā**

idercesine iltifāt itdi dinilmek gibi.

(işte: اشتهه hele: هله hā: ها řaḡın: صاقن)

cümlesi edāt-1 tenbīhdır **řaḡa söylediğim adam işte**

gidiyor.. hele baḡ ne yaptı.. hā seni göreyim..

10 **řaḡın tenbel olma** dinilmek gibi ba^ç zān (řaḡın: صاقن) kelimesi

edāt-1 taḡzīr olur **fenā ādamdan kendini řaḡın** dinilmek.

ders 31

(haydi: هادى)

edāt-1 ta' cıldır **haydi gidelim** dinilmek gibi.

15 (kaşki: بارى كاشكى bārī: بارى)

ikisi edāt-1 temennidir (temenni) bir şey'i ārzu itmek

dimekdir **kaşki vaḳtiyle okuyaydım.. sen derse çalışmıyorsun**

bārī uşlu otur dinilmek gibi.

(42)

(cağ: جق cek: جك çağız: جغز cegiz: جگز)

cümlesi edāt-1 taşgırdır : **şarıcağ. büyücek. adamcak.**

kızcağız evcegiz dinilmek gibi.

(degil: دكل siz: سز yok: سوق)

5 cümlesi edat-1 nefıdır **filān terbiyelü degil.. edebsizdir**

'**ağlı yok** dinilmek gibi (siz: سز) lafzı maşdarın āḳirinde

bulunursa (y: ى) ile (n: ن) ' ilāve olunur **pederimiñ ḳaberi**

olmağsızın mektebe geldim dinilmek gibi ba' zan te'kīd-i nefī için

(yok: سوق) kelimesinden evvel (hiç: هچ) lafzı getirilür **bugün**

10 **hiç param yok** dinilmek gibi.

(nere: نره ḳande: قنده)

ikisi edāt-1 istifhām olup anlar ile mekāndan

su'al olunur **nereden geliyorsun.. nereye gidiyorsun..**

filān ḳandedir dinilmek gibi.

15 ders 32

(evet: اوت)

lafzı su'al olunan bir şey'i taşdıḳ itmek içündür

(43)

efendi geldimi c. evet geldi. . bu kitāb seniñmidir

c. evet benimdir dinilmek gibi.

(ḳayır: حر)

kelimesi sözi nefī vird itmek içündür **bu yazı**

- 5 **seniñmidir.. hayır benim degildir** dinilmek gibi.
(dahı: دخی hem: هم)
ikisi edāt-1 ‘atfdır **ben geldim o dahı geldi..**
filān hem çalışıyor hem uşlu oturuyor dinilmek gibi.
(ve: و)
- 10 dahı edātı‘ atfdır **peder ve birāder geldiler** dinilmek gibi.
ba‘ zān maḥzūf olur **kağıd kalem getir** dinilmek gibi kağıt ve kalem
getir dimekdir.
(up: وب)
dahı edāt-1 ‘atfdır **filān gidüp gelecekdir** dinilmek
- 15 gibi ki gidecek ve gelecek dimekdir.
(rek: رك raḥ: رق)
ikisi edāt-1 ḥāliyyedir ki fi‘l-i iltizāmīniñ müfret gā’ibine
(44)
‘ilave olunurlar **filān gülerek geldi ağlayarak gitdi**
dinilmek gibi ki güldiği ḥālde ve ağladığı ḥālde dimekdir.
(ders 33)
(ya: يا yāḥūd: ياخذ)
- 5 ikisi edāt-1 terdidir **filān bu gice ya gelür ya gelmez**
sen ya mektebe git yāḥūd bir san‘at öğren dinilmek gibi.
(ey: اى a: آ) ikisi edāt-1 nidā’dır **ey efendiler çalışınız**
a efendi söz diñle dinilmek gibi.
(oḥ: اوخ edāt-1 telezzüz (of: اوف) edāt-1 iztırāb (vah: واه)
- 10 edāt-1 te’essüf (ay: آى) edāt-1 te’eşşürdür **oḥ imtiḥān virdim.**
of canım şıklıyor.. vah ḥālime.. ay başım dinilmek gibi
(pek: بك)
edāt-1 mübālağadır mübālağa nihāyete varmaḥ dimekdir.
filān pek nādāndır dinilmek gibi.
- 15 (lık: لك lik: لك)
ikisi ismiñ āḥirinde bulunursa edāt-1 mekāndır

çayrılık çimenlik gibi şifatin āhirinde bulunursa edāt-1 maşdardır.

za' iflik.. semizlik gibi.

(45)

(mağ: مق mek: مك)

ikisi edāt-1 maşdardır **oğumak öğrenmek** gibi.

(haydī: هادى)

edāt-1 ta' cildir **haydī gidelim** dinilmek gibi.

5 (iḥtār)

buraya kadar birinci sene şākirdānına maḥşūşdur.

(46)

ḥātīme

fevā'id-i şey' beyānındadır

(fā'ide) bir sözi diger söze rabṭ iden ya' nī

bağlayan kelimeye (rābıta) dinür bu da bir kaç dürlüdür (1)

5 edāt-1 ' atfdır nitekim **oğuyub yazmak herkese lāzımdır**

filān yere gidüp geleceğim.. dün gitdim bugün daḥı

gideceğim (yāḥūd: ساحود) bugün **de gideceğim.. filān hem geldi hem**

gitdi dinilmek gibi ba' zı kerre (up: وب) edātına (de: ده) ' ilāve

olunup ta' cili ifāde iden nitekim **filān geç vaḫtde gelüpde**

10 **gidecek ne var** (2) rābıta-i ta' liliyyedir ki maşdarıñ

āhirinde (ça: ق) yāḥūd (ke: ك) yerine (ile: الله) kelimesiniñ maḥfifi

olan (le: له) yāḥūd (ğın: غن) lafzı getirilmesiyle yapılır nitekim

filān dersine çalışmış olmağla taḥliyye-i sebebli re'y-i ' ālilelerine

menūṭ bulunmağın dinilmek gibi

15 şāğā-i şılaya (den: دن) ' ilāve olunursa daḥı rābıta-i ta' liliyye

olur buda ba' zan yalnız bulunur ve ba' zan aña (nāşī: ناشى) yāḥūd

(ṭolay: طولى) kelimesi ' ilāve olunur nitekim **filān efendiniñ**

(47)

biri uzağ oldığından geç gelecek.. filān efendi

- dersine çalışmadığından nāṣī imtiḥān viremedi** dinilmek gibi
kezalik ṣīḡa-i ṣılaya (mebni: مبنى) yāḥūd (binā: بناء) kelimesi
‘ilāve olunursa daḥı rabıṭa-i ta‘ liliyye olur nitekim **ḥaḳḳımda**
- 5 **teveccühünüz berkemāl olduğına mebni** (yāḥūd) **binā** dinilmek gibi
daḥı ṣīḡa-i ṣılaya yāḥūd maṣḍara (içün: اجون cihetiyle: جهته
münāsebetiyle: مناسبتله mülābesesiyle: بسله لام ḥasebiyle: حسبله ḥayṣiyetle:
جهتدن: حشنتله
ecelden: اجلدى) biri ‘ilāve olunursa ṣīḡa-i ta‘ liliyye
olur olduğu için.. **oldığı cihetle olduğu münāsebetle**
- 10 **oldığı mülābesesiyle ḥayṣiyetle olduğu cihetinden**
bulduğu ecelden.. olmak ḥasebiyle.. olmak sebebiyle..
olmak cihetiyle.. olmak münāsebetiyle dinilmek gibi
(3) (rābıṭa-i vaḳtiyye)dir **olduḡda.. olduğu gibi**
olıcaḳ olduḡında lafzları gibi
- 15 (rābıṭa-i ḥāliyye) āḥirinde (iken: اكن) (ḥālde: حالده) (rak: رق)
(rek: رك)den biri bulunan kelimelerdir **olmuşiken.. olduğu ḥālde**
olarak.. iderek gibi
(48)
(rābıṭa-i ṣarṭiyye) āḥirinde (ise: اسه) yāḥūd (ce: جه) bulunan
kelimelerdir **filānın ‘aḳlı var ise çalışur.. böyle olunca**
şöyle olur bir ādam naṣīḥat dinlemeyince piṣmān olur ba‘ zan
maṣḍarlara (üzere: اوزره) lafzı ‘ilāve olunub rābıṭa-i ṣarṭiyye
5 olur **bu kitābı oḳumaḳ üzere saṅa virdim** dinilmek gibi ki
oḳumaḳ ṣarṭıyla dimekdir.
(fā’ide) (kā’in) kelimesi maḥsusat için ve (vāḳı’)
kelimesi ma‘ ḳülāt için ḳullanılır (maḥsūs) göz ile
görünen şey’ dimekdir ma‘ ḳül göz ile görünmeyüp ‘aḳl ile
10 bilinan şey’ dimekdir miṣāl-i evvel **filān mevḳi’ de ḳa’in ḳısla-i**
ḥümāyūn dinilmek gibi

mişāl-i şānī **şer‘i şerifte vākı‘** dinilmek gibi

(fā’ide) (cür’et: جرأت) ve (cesāret: جسارت) kelimeleri şecā‘ at

ma‘nāsını ĩmā’ eylediklerinden izhār-ı ‘azamet maķāmında kullanılurlar

15 ve (ictisār: اجتسار) kelimesi makām-ı tevāzu‘ da kullanılır.

fā’ide

kelimāt-ı ‘arabiye ve fārsiyenin her biri fā’ide-i türkiye üzere

(49)

cem‘lenmesi ve muzāf ve muzāfu’n-ileyh olması edevāt-ı türkiye ile

isti‘māl olunması cāizdir meşelā **kitāplar.. şaĥifeler..**

ĥāneler.. bağlar.. kitābın yazısı.. yazının imlāsı..

ĥānenin ĥapusu.. ĥapunun kilidi.. yolun kenarı..

5 **kederli.. neş’eli.. kiĥābda. mektebde bağda.. bağdan**

dinilür lakin kelimāt-ı türkiye ĥā’ide-i ‘arabiye ve fārsiye üzere

cem‘lenmiş ve muzāf ve muzāfu’n-ileyh olması ve edevāt-ı ‘arabiye

ile isti‘māl olunması cāiz degildir meşelā **yazıcılar** dinülür lakin

ĥā’ide-i ‘arabiye üzere **yazıcın** ve ĥā’ide-i fārsiye üzere

10 **yazıcıyan** dinilemez **kezā yevm-i şalı** ve **gün-i cum‘a** ve **fī şalı**

ve **der şalı** daĥı kullanılmaz **ĥiftlikāt-ı ĥümāyün** ve **günbegün**

ve **taĥrīrāt telĥrafiyye** mişallü isti‘mālī ĥalaĥtır kezalik kelimāt-ı fārsiye

edevāt-ı ‘arabiye ile kullanılamaz meşelā **fī ĥāne** ve ‘**alī rah** dinilmez

(**keremiyet**) kelimesi mişallü isti‘mālī ĥalaĥtır.

(50)

ķısm-ı şālīş

inşāya dā’irdir

(iĥtār)

şākirdāne inşā’ ve imlā’ öğretmek için yazdırılması

5 ehem ve elzemdir

mektūblar

pederinden oĥlına

necābetlü nūr dīdem oğlum efendi ḥāzretleri

‘ulūm-ı şitāye ve bāḥuşuş fen-i inşā’ya ḥaşr evḳāt

10 eylemekte oldukları keyfiyetiniñ tafşilātına dā’ir dest-i iftiḥār

ile aldığım taḥrīrāt-ı şirīn nikāt ferzendānelerinden ḥāşıl

olan sürūr-ı nāmaḥuşūruñ beyānıyla bu babda ba‘z ve şāyāi

lāzımeye ibtidār eyledim şöyle ki bu ‘aşr-ı ma‘ārif ḥaşr-ı

(51)

mülūkanede bunca mekātib-i mütenevi‘a te’sīs kılınmış ve müteffenin

bulunan müte‘addid ḥocalar ta‘yīn olunmuş ve herkes fırsata

ḡanimet bilüp evḳat-ı nefisesini zāyi‘ ve perişān ve enfās-ı

ma‘dūdesini bādihevā ve heves ile ziyān itmeyüp dāi’ mā taḥsīl-i

5 hüner ve ma‘ārif şarf naḳdine-i evḳat eylemekte bulunmuş olmaḡla

sen daḡı bu yolda şarf-ı muḳadderat ve himmetle beyne’l-akrān

meşār-ı bi’l-benān olmaḡa ḡayret ve şu neşāyiḡ-i pederānemi bir kitāb-ı

hikmet-i nişāb add ile her bar-ı nazar-ı müḩālā‘ya alarak

muḳtezasıyla ‘amel eylemeleri ümid olunur

10 oğlından pederine cevāb

velī ni‘metim ve sebep-i ḡayātım efendim ḥāzretleri

ḡaḳ-ı kemterānemde izḡār buyurılan teveccūhāt-ı pederāneleriniñ

devamından bahişle taḡsīl-i ‘ulūm ve fūnūne sa‘y ve ḡayret olunması

irāde-i naşīḡat-ı ‘ādesini şāmil resīde-i dest-i tecbīl olan

15 emrnāme-i seniyyeleri mālī ma‘lūm kemterānem oldu ḡaḳ-ı bende ḡānemde

şime-i celīle-i mün‘emāneleriniñ muḳtezā-yı ‘ālisiniñ icrasıyla

(52)

beraber neşāyiḡ-i ḡekimāne-i pederānelerine maḡhariyetim mucib-i envā‘-ı

sürūr ve meḡḡaretim olarak mevāzıbı bulduğım du‘ā-yi ‘ömr

ve ‘āfiyet-i veliyeü’n-na‘mileri tekrar ve tezekkār kılınmış ve vāḳıf-ı

müzāyā-yı ḡükm olan zāt-ı felātun şifāt-ı sāmīleri

5 öteden berü ticāreb-i ‘adide ile aḡvāl-i ‘ālemi tecrībe buyurmuş

- vūkū' āt-1 günyeniñ hikmet ve esbāb mevķūfesiniñ künhüne
varmış ve kāffe-i neşāyih-i pederāneleri nezd-i kemterānemde cevher-i
cān gibi 'aziz bulunmuş olduğundan emr ve iş'ār pederāneleri
vechle iktisāb-1 'ulūm ve me'ārife çalışmakta olup ancak
- 10 lafen taķdīm-i piş-gāh merāhim-1 iktināh sāmileri kılınan puşulada
muħarrerü'l-esāmī olan ketb-i mütenev'ianıñ iştirāsı taraf
ziyy-i şeref pederānelerinden bir miķdār aķçeniñ irsāline menūť
bulunmuş olduğuniñ 'arz ve beyānına ictisār kılındı olbābda
ve kāffe-i aħvāle emr ve ferman ve merħamet ve iħsān-1 ħazret-i
- 15 velī ni' met efendimiñdir.
diğer pederinden oğluna
nicābetlü nurdidem efendi
hem-vāre kāffe-i umūr ħayriyyelerinde cenāb-1 ħaķķıñ tevķikāt-1
(53)
ilāhiyesi yār ve yāver ve zātıñızıñ mesrūr ve kāmūr olmak
ed'iyyesi edā ve īfā olundıķdanşonra taraf-1 pederānemden
istifsār buyurılıyor ise leħü'l-ħamd ta'rīñ nāmeye ķadar vücūd-1
ħasret alūdumuz dā'ire-i şıħħat ve 'āfiyetde olup yalnız peyām-1
- 5 'āfiyet ferzendāneleriniñ vürūdına çār-1 çeşm ħasretle müterakib
bulduğımı iş'ār ve ṭabi' şeriflerini istifsār zımnında
şıķa-i şenā-veranem terķim ve tesyār kılındı.
oğlından pederine cevāb
velī ni' metim ve sebep-i ħayātım perdesi'ş-şānım efendim ħazretleri
- 10 şavb-1 ferzend ama şamīmī derkār olan müveddet derunlarını
şāmil bi kıť'a taħrīrāt-1 'aliyyeleri reside-i dest-i kemterānem olup
'ibārāt-1 bedī'īsī mütazammın olduğı mālī ma'lūm müstemnedi
oldı bu vechle peyām-1 beşāret etsem pederāneleriniñ iş'ārına
bezl buyurılan himmet-i 'aliyyeleri derecesüz meserret baħş
- 15 derūn-1 ħasret numūnum olduğı beyānıyla muħtāç bulduğım da'vāt-1

ḥayriyye-i velīü'n-na' mīlerinin ḥaḥḥ-ı 'ācizānemde ifāsına himmet

(54)

buyurmaları niyāzında terḥīm-i 'arīza-i çakerīye ictisār

ḳılındı.

diger

peder ve'l-eşyem velī ni' metim efendim ḥazretleri

5 ḥākpāy-i 'ālilerine yüz sürerek du'a-yı beḳā-yı ömr

ve 'afiyet pederāneleriyle imrār-ı evḳat itmekde olup aḥvāl-i

bendeganem su'āl buyurılır ise lehü'l-ḥamd-ı vücūd-ı kemterānem

şihḥat ve 'afiyetde bulunub teḥessür ve iştiyāḳ-ı pederānelerinden

başḳa bu rāce bir kederim yoḡubsada ḥayli vaḳitden berü

10 cānib-i seniyyü'l-cevā'ib pederānelerinden bir mektub alamadıḡımdan

tevecühle maḡmum ve mükedder oldıḡımı arz ve beyān idemem

filān ta'riḥde posta ile ḥaraf-ı ziy-i şeref pederānelerine

şu ḳadar guruş gönderilmiş isede meblaḡ-ı mezburuḡ vuşül

bulub bulmadıḡına dā'ir bir ḥaber alınamamışdır ve şu şuretle

15 bu 'abd-i 'ācizlerinin meraḳda bırakılmasını asla tecvīz

buyurmayacaklarından gerek şihḥat ve 'āfiyet pederānelerinin ḥaber-i

(55)

meserret eşeri ve gerek meblaḡ-ı mezburuḡ keyfiyet vuşülü ḥaraf-ı

ferzendāneme iş'arı ḥuşūşuna bezl-i luḥf ve 'ināyet

buyurulmaḳ mu'rizinde taḳdīm-i 'arīza-i 'āciziye ictisār ḳılındı

olbābda ve her ḥālde emr vü fermān ḥazret-i velīyyü'n-na'im efendimiḡdir.

5 cevāb

necābetlü nur-ı 'aynım oḡlum efendi ḥazretleri

cenāb-ı ḥaḥḥ kemāl-i şihḥat ve 'āfiyet üzere bi'l-cümle ma-ḳaşid

ve umūr-ı ḥayriyyelerinde tevfiḳāt-ı şamedāniyesini rehber ve bā' iş-i

sa'ādet-i dünyā ve aḥiret olan ḥuşūşāta mazhar buyursun

10 bu kerre ḥaber-i şihḥat ve 'āfiyet ferzendānelerini şāmil filan

tārihlü kıt‘ a tahırirāt-ı behiyyeleri vāşıl ve māl haķıķat
iştı‘ mālinden sürūr-ı nāmaḥsūr ḥaşıl olup ṭarafımıza posta
ile gönderilmiş olan şü kadar guruşun yed-i pederāneme
teslīm olındığını mübeyyen bir kıt‘ a senedim ṭaraf-ı ferzendāelerine
15 gönderilüb lediyyü’l-vuşul mihrini fekk itmeñizi ve meblağ-ı
mezburuñ keyfiyet vuşulünden ṭolayı müsteriḥü’l-bāl olmañızı
(56)

ile berāber dīde-i ḥasret dīdemi intizārda bıraķmayub mütevāliyā
‘āfiyet nāmeleriñiziñ irsāliyle mesrūrü’l-fü ’ad buyurmaları
niyāzında terķim-i şıķa-i pederāneme ibtidār kılındı.
vālidesinden oğlına
5 bu kerre filān tārihlü aldığım ḥaķıķatnāme-i ferzendāeleri
māl-ı taḥassür iştimali dīde-i ḥasretkeş māder-āneme cilāsāz
ve dil-i müstemend-i muḥabāneme kedergüdāz olup irsāline ‘ināyet
buyurılan şü kadar ğuruş reside-i dest mefḥaret olarak
ziyādesiyle maķbule geçmiş ve ḥāl-i perişān iştimalde imdādıma
10 yetişmiş olduğına müķābil ifā-yi teşekkür ve muḥammedetinde ķalem
dü zebān ve lisān faşıḥü’l-beyān ‘āciz bulunduğı derķārdır
hemān naķdine-i ‘ömrine bir ket ve vücūd-ı mes‘ūdine şıḥḥat
ve ‘āfiyet dā’imī du‘āsını yād u ķalb-i merāḥim evb-i ferzendāeleri
hemīşe şād buyurulmaķ temennāsıyla bir ķāt cāmeşuy ḥāmil-i
15 meveddet nāme-i māderānem ile ihdā ve esrāsına mübāderet
eyledim dā’ima peyām-ı ‘āfiyetiñiz ile cümlemizi mesrūr ve şādmān
buyurmañızı temennī eylerim oğlum.

(57)

cevāb

şefķatlı vālide-i muḥteremem efendim ḥazretleri
lehü’l-ḥamd du‘āñız bereķātıyla kemterleri şıḥḥat ve ‘āfiyetde olup
teḥessür ve iştiyāķ vişāliñizden başķa bir kederim yokdur filān

- 5 tārīhlü bir kıt‘ a tahrirāt-ı şirin nikāt māderāneleri aldım
māl-i şefkat iştimālinden kemāl-i meserret ve mübāhāt hāşıl oldu
taraf-ı ferzendāneme irsāl buyurulmuş olan bir kıt cāmeşuy
şefkat buy-ı māderāneleri dest-i tecbīl ve ta‘ zīm ile alındı
ve leb-i edeb ile taqbīl ve telşim kılındı haqq-ı kemterāneme mebzūl
- 10 buyurulan şefkat ve ‘ ināyet māderilerinin teşekküründen hāme-i
dü zebān ve lisān-ı faşihü’l-beyān ‘ āciz olduğundan farıza-i
zımmetim olan du‘ ā-yı temādi-i ömr ve ‘ āfiyet māderāneleri tezyin
lisān-ı ‘ ubūdiyet olunmuş olduğu ifādesiyle istibkā-yı teveccühāt
men‘ amāneleri mu‘ arrazında taqdīm –i ‘ arbaða-i ferzendāneme ictisār kılındı.
- 15 vālidesine şüret diger mektub
şefkatlü māder-i setūde şifātım
hemişe cenāb hayāt-ı bahşa cel ü ‘ alā hazretleri
(58)
zāt-ı ‘ iffet-i semāt māderilerin kemāl-i ‘ āfiyetde dā’im ve ibtihāç
ve mesārr-ı mütevāliyede kā’im buyursun çāger keminelere kemāl-i
edeb ile dāmen ve dest-i şeriflerini būs ve farıza-i zımmet
ferzendānem olan du‘ ā-yı ezdiyād-ı ömr ve ‘ āfiyet māderāneleri
- 5 baħlusu’l-bāl eda’ eyledikten sonra eger aħvāl-i kemterānemde
su’al buyurılır ise lehü’l-ħamd şihħatde olup müfārekatiniñden
başka bir kederim yokdur bu kerre şika-i ‘ ācizānem tehī olmamak
üzere derūnune şu kadar ğurūş ħarclık ihdā taqdīmüne
ibtidār kılınmış olmağla peyām-ı ‘ āfiyetleri ile meblağ-ı mezburuñ
- 10 vūsūlini şavb-ı ferzendānelerine iş‘ ār ve du‘ a-yı ħayriyeleri
ile yād ve tezekkār buyurmaları niyāz iderim.
cevāb
nur-ı dīdem ciger-i küşem oğlum efendi
bu kerre fī... tārīhle almış olduğım ħaķıķatnāme-i
- 15 ferzendāneleriniñ ‘ ibārat bedī‘ ayyesi dīde-i ħasretzedeme

cilāsāz ve māl-i meserret iştīmāli teselli perdāz olarak irsāline
‘ināyet buyurılan şu kadar ğuruş dahı dest-i māderāneme
(59)

vuşūl bularak ziyādesiyle maḳbūle geçdi bu bābda ḥuşūle
gelen meserret fū‘ adīye-i māderānem ḳābil-i ta‘ rīf ve tevşīf
olamayacağı beyānıyla du‘ ā-yı ‘ ömr ve ‘ āfiyet ferzendeleri bārgāh
rab müte‘ āla ref‘ ḳılınmıştır.

5 aḳrandan aḳrana hediye taḳdīmine dā’ir

‘izzetlü beg efendi ḥāzretleri

ḥākpāy-i vālālarına her şabaḥ ve mesa’ taḳdīm tuḥfe-i medḥ

ve senā ve ‘ arz şaḥīfe-i muḥādenet bīriyā idecek olsam yine

şemere-i ‘ ināyet-i ‘ aliyyelerine mūmāşil ve netice-i himmet seniyyelerine muḳābil

10 bir ḥıdmet vāfiye ḥāşıl olamayacağı zāhir ve bāhir olduğundan

bu ḥuşūşda taṭvīl-i kelām ve tafşīl-i merām keyfiyetine luzūm

görünmeyüb ancak beḳā-yi ḥubb ve mevalāte delīl ve devām mevāsāte

bir eşer-i cemīl olmak müṭālī‘ asına mebni ḥāmil-i ‘ arıza-i senā-veri

filān efendi ile taḳdīmine mütecāsir olduğım dest-āviz nāçiz

15 ‘ ācizānemiñ ḥüsn-i ḳabūl ve bu vechle ‘ ācizleriniñ

(60)

müfteḥir ve şādmān buyurulması bābında ve her ḥālde emr ü vārāde

efendim ḥāzretleriniñdir.

cevāb

bu kerre kerimnāme-i ‘ ālileri vāşıl dest-i iftiḥārım oldu

5 ḥāvī olduğı āşāru’t-tefāt dil nüvāzileri mūcib-i maḥzūziyet-i

‘ ācizānem olduğundan hemān beynimizde bulunan rābiṭa-i muḥādenet

ve muvālātın te’kidine bezl-i muḳadderet ve eşine-i cemileleriniñ tekrār ile

tezyīn lisān-ı muḥāleşet itmekde olduğımı ‘ arz ü inhā ve ḥüsn

tevcehāt vālālarınıñ beḳāsını ricā eylerim ol bābda ve her ḥālde

10 emr ü vārāde efendim ḥāzretleriniñdir.

- büyüğüne taqdīm-i hediyeye dā'ir
çāker-i kemīneleriniñ ḥākipāy-i me'āli-i ihtivāy-i veliü'n-
ni' metlerine şamimi ve ḥāqīkī olan 'ubūdiyet maḥşūşa-i
kādımem dergār oldığından nāşī rūzūleyāl du'ā-yı beka-yi eyyām
- 15 'ömr ve ikbāl devletlerini ifāya ḥaşr-ı evkāt itmekde
(61)
isemde ḥulūş ve 'ubūdiyet çākerānem bu kadar ile kāni' olmayarak
ibrāz 'ubūdiyyeti müstelzim bu defa' men ğayr-ı hadd... filān şey'i
hediye-i bendegānem ḥākipāy-i 'alilelerine taqdīmine ictisār kılındı her nekadār
zāt-ı me'āli semāt-ı aşaf-ānelerine şāyān-ı taqdīm olmadığı nümāyān isede
- 5 mücerred-i kemāl-i 'ubudiyet ve ihtihāş çāgerānem olmaḥ cihetiyle
lāzıme-i şīme-i bendeperverīleri üzere sezā-vār ḳabūl-i 'āṭıfet
şumūl velīyyü'n-n'āmları buyurulmasıyla 'abd-i keminelere ḳarīn-i mesārr
ve iftiḥār buyurulmaḥ bābında ve her ḥālde emr ve fermān ḥāzret-i
velīyyü'n-nā' m efeḡdimiḡdir.
- 10 küçükden büyüğe hediye
izḥār-ı aşār-ı 'ubūdiyet zımnında filān şey taqdīmine
ictisār olunub ḥüsn ḳabuliyle çāker-i kemterleri memnūn
ve serāfirāz buyurulmaḥ bābında.
büyükden küçüğe
- 15 ṭaraf-ı ḥālis-ānemize olan muḥabbet-i kāmilelerine teşekküren
(62)
hediye-i nācizānemiz ṭaraf-ı behiyyelerine irsāl kılınmış olmaḡla
vuşūlünün iş'ārı ḥuşūşuna himmet eylemeleri eḥaşş-ı āmāl-i
şenā-veridir.
cevābı
- 5 eşer-i teveccūh ve nevāziş mun'amāneleri olarak irsāline
'ināyet buyurılan hediye-i celilelerini dest-i iftiḥār ile aldım.
ḥāḳḳ-ı kemterānemde şu şūretle ibzāl buyurılan teveccūhāt-ı

- mekārim ġāyāt mun‘ amānelerinden fevka’l-ġāye memnūn ve müteşekkir oldum
her hālde farzīyye zımmet-i çakeranem olan du‘ a-yı temādi-i ‘ ömr
- 10 ve ‘āfiyet velīyyü’n-na‘ mlarının ref‘ bārgāh-i aḥdiyet kılındığını
‘ arz ve beyānı te’ yīd rābıta-i ‘ ubūdiyete zeri‘ a müstaḥsene ‘ add
idildi.
mekteb-i i‘ dādiye duḥūl için ‘ arzıḥāl
bendeleri sāye-i ma‘ ārif vaye-i şāhānede filān mekteb-i
- 15 rüşdiyede taḥşil ‘ ulūm iderek şehādetnāme almış ve silk-i
(63)
‘ askeride feyż-yāb olmaḫ arzusunda bulunmuş olduğuma
binā’ en senā ve cismā şāyān-ı kaḅul olduğım hālde çākerlerinin
mekteb-i i‘ dādiye kaḅd ve kaḅūl buyurulmaḫlığım ḥuşūşuna müsā‘ ade-i
‘ alīyyeleri şāyān buyurulmaḫ bābında.
- 5 silk-i şākirdānenden iḥrāç için ‘ arzıḥāl
çākerleri filān mektebiñ filān şınıf şākirdānından
olup filān sebebe mebnī taḥşile devām idemeyeceğimdem
merḫameten nizāmī vechle mekteb-i mezkūre duḥūlümünden bu ana
kaḅar taraḫ-ı mīrīden çākerlerine vuḫū‘ bulan meşārifini
- 10 kāmilen nizāmīye ḥazinesine i‘ tāsıyla silk-i şākirdāndan
teraḫīn-i kaḅd ve iḥrācım ḥuşūşuna müsā‘ de-i ‘ aliyeleri erzān
ve şāyān buyurulmaḫ bābında
diğer
mekteb-i i‘ dādī şāhāne şākirdānından filān şınıḫda
- 15 maḫdumem filān efendi kölelerinin za’ ifü’ l-beniyye ve ‘ alīlü’ l-vücūd
(64)
olması ve dā’ imā ḫastelikden ḫālī kaḅmaması mülābesesiyle
ba‘ demā taḫşile ve silk-i celīl-i ‘ askeride istiḫdāma el
viremeyeceği nümāyān olmaḫla ḫāline merḫameten mūmayü’n-ileyḫiñ meclis-i
şıḫḫiye-i ‘ askeriyye ma‘ rifetiyle mu‘ āyinesi icrā olunaraḫ ma‘ lūliyeti

- 5 tebeyün eylediği hâlde mekteb-i mezkûrdan ‘afv ve ihrâcî huşûşuna
müsâ‘ade-i ‘aliyyeleri şâyân buyurulmak bābında.
‘askerî teka‘üd şandukundan ma‘âş tahşîşine dā’ir
istid‘ā
peder-i çākerleri merhûm filān efendi mütekā‘idin-i ‘askeriyyeden
- 10 (yāhūd) filānca alayın zabitanından olup vefâtı vuķū‘ına
mebni bendeleri bîkes ve bîvāye kalmış olduğumdan ve bir
tarafdan medār-ı ta‘ayyüşüm bulunmadığından hāl-i zacarret-i iştimal-i
kemterāneme merhāmet çākerlerine nizāmî vechle bir miķdār ma‘âşın
tahşîşiyile mesrūr ve bekām buyurulmaķlığı huşûşuna müsâ‘ade-i ‘aliyye-i
- 15 hāzret sipeh-sālārîleri şâyân buyurulmak bābında emr ü fermān
merhāmet ve ihsān hāzret minlehü’l-emriñdir.
(65)
tebrîķ-i rütbeye dā’ir
bu def‘a ‘avātîf-ı seniyye-i cenāb hasr ve vānîden ‘āhde-i
‘aliyyelerine filān rütbeniñ tevcîh ihsān buyurıldığı
vaşıl-ı sāmî‘a-i ‘ācizi oldıķda hasbe’l-‘ubudiyet çākerlerince
- 5 müstelzim envā‘i ibtihāc ve sürūr ve mübāhāt nāmaḥşūr olmuşdur
cenāb-ı vācibü’l-vücūd rütbe-i celīle-i mezkûreyi ḥaķ ḥaķķ-ı
‘ālilerinde müteyemmin ve mes‘ūd ve bundan böyle rütbe-i ‘āliyyeye mazhariyetle
‘ömr ve iķbāl vālālarını mezdād ve memdūd eylemesi da‘vāt-ı
icābet ayātî te’diye ve tilāvet kılınmış olduğınñ ‘arz
- 10 ve beyānıyla beķa-yi teveccühāt seniyyeleri mütemenāy-ı ḥālişānemdir
cevāb
bu def‘a men ğayr-ı istihāl ‘ahde-i ‘acizāneme tevcîhe ve ihsān
buyurılan filān rütbeniñ tebrikine dā’ir şeref-şudūr buyurulmuş
olan tahrirāt-ı ‘aliyyeleri mālî mülāḫafat-ı iştimalinden
- 15 ḥāşıl olan faḥr ve mesārr vāşıl sermenzil intihā olmasıyla

leyl ve nehār mevāzibi oldığım du‘ā-yi devām ‘ömr ve iqbālleri işāl-i
bārgāh cenāb-ı perverdigār kılınmış olmağla mücerred beyān şükrāniyet
(66)

ile beraber istebeķāy-ı teveccühāt mekār-ı müğāyāt vālāları mu‘arrızında
terkīm ‘arıza-i ‘āciziye ibtidār kılındı
zevcinden ḥalilesine mektüb
‘iffetlü ḥaķıķatlü ḥarem-i muḥteremem

- 5 ṭarafımızdan su’al olunursa lehü’l-ḥamd şıḥḥat ve ‘āfiyetde olup
mefāreķatiñizden başķa bir kederimiz yoķdur bu kerre posta ile
şu ķadar ğurūş ḥarçlık ṭarafıñıza irsāl kılınmış olmağla
vuşūl-iñ beyānıyla şıḥḥat ve ‘āfiyetlerinin ḥaberini iş‘ār ve müḥābānemi
ķalb-i nāziķanelerinde yād ve tezkār eylemeleri niyāzında nemīķa-i ḥālişānem
10 terkīm kılındı

ḥalilesinden zevcine cevāb
velī ni‘metim ve sebeb-i raḥatım efendim ḥāzretleri
bu kerre posta ile irsāline himmet ve ‘ināyet buyurılan
keremnāme-i men‘amāneleri ma’l-i muḥabbet iştīmāli ma‘lūm keminelere

- 15 oldu ḥaķķ-ı kemterāneme olan muḥabbet-i şāmīmeleri berkemāl
oldığına dāl olmaķ üzere irsāl ve iḥsān buyurılan şu ķadar
(67)

ğurūşuñ dest-i muḥābāneme vuşūl buldığı ve du‘ā-yı
efzūnī ‘ömr ve iqbālleri yād ve tekrar olundığı beyānıyla bu bābda
ḥuşūle gelen sürūr-ı nāmaḥsūr keminelere imā‘ ve bādemā daḥı
muḥtāc olduğım beķā‘-yi teveccühāt velīyyü’n-na‘mīlerin temennā siyāķında

- 5 terkīm-i ‘arıza-i keminelere ictisār kılındı
ta‘ziyetnāme

muḥtezā-yi taķdīr-i ḥudā-yi la-yezāl olarak peder-i ‘ālī
ğüherlerinin tārik-i köhne serā-yı fānī olduğığı ḥaber-i küdüret
eşeri sāmi‘azed çāğerleri oldıķda ḥasbü’l-‘ubūdiye ne

- 10 derecede mükedder ne müte'essir olduğımı ta'rif ve tevşif idemem ne çäre ki taqdir-i hüdaya rızā ve teslimden başka bir çäre olamadığından hemān cenāb-ı haqq la-yezāl anları günūde-i pisterhāk-ı rahmet eyledikçe zāt-ı 'ālīleri ile bākīlere 'ömr tavīl ve şabr-ı cemīl ihsān ve 'ināyet buyurmak du'āsı iṣāl-i bār-gāh rabb-ı müte'āl hazretlerine kılınmış olduğının ifadesiyle icrā-yi resm-i ta'ziyet
- 15 zımnında terķim-i şika-i şenāviyye ibtidār kılındı
cevāb
bu eşnāda perde-i taqdir mümteni'ü't-tağyirü'l-ilehyden haqq-ı 'ācizānemde (68)
serzede-i zuhūr olan hālāt-ı mükeddire-i 'ācizi bā' iş-i kemāl-i hüzn ve te'essüf zāt-ı vālāları olduğunun beyānıyla merāsım-i ta'ziyeş müş'ar vārid olan ta'ziyet nāme-i seniyyeleri tesliyet-i baḥş kalb çākerleri olmuştur iş'ār-ı 'ālīyeleri vechle taqdir-i ilahiye
- 5 rızādan başka bir çäre bulunamayacağı varest-i kayd-ı iştibāh olmasıyla şu şūretle mebzūl buyurılan elṭāf-ı aliyelerinden ṭolayı kalb-i mükedder 'ācizānem teselliyet pezīr olduğunun 'arz ve ifadesiyle teveccühāt mükārem gāyāt vālālarının beķası mu'arrazında taqdim-i raķīme-i şenāveriye ibtidār kılındı.
- 10 diger cevāb
zāt-ı 'ālīlerine mine'l-ķadīm der-kār olan 'ubūdiyet-i 'ācizānem icābınca bu kerre birāder 'ācizi filān efendinin terk-i hayāt müste'āre ve 'azim-i şüb dārü'l-ķarāre eylemesinden ṭolayı seviyy-i bende-gāneme irsāl buyurılan
- 15 ta'ziyetnāme-i 'ālīlerinin m'al teselliyet iştimāli ma'lūm çākerleri olup bu vechle maşrūf buyurılan 'ināyet-i 'ālīyeleri müstelzim memnūniyet şenāverileri olmasına mebnī ötedenberü mevāzıbı olduğım du'ā-yı beķā-yı 'ömr ve 'āfiyet seniyyeleri (69)

arāyiş-i zebān kılınmış olduğu beyānıyla beḳā-yi teveccühāt
‘alīleri niyāzında terḳīm-i ‘arıza-i ‘āciziye ibtidār

kılındı

tezkireler

5 tavsiye tezkiresi

filān efendi bendeleri ve zā’if me’mūriyetini ḥüsn-i ifāya
sā’y ve ihtimām itmekde isede keşirü’l-‘iyāl ve faḳirü’l-ḥāl
olup muḥaşşaş olan ma’āş-ı ḥāliyyesi emr-i i‘āşesine kāfī
ve idāresine vāfī olamadığından nāşī acınacak derecede

10 zārūrete düçār olduğundan baḥşle tevsī‘ ma’āşı ḥuşūşunda

vesaḫet ve niyāz-ı ‘ācizāneme mūrāca‘at eylemiş ve mūmayü’n-ileyhiñ
ehliyeti ve ḥiss-i şīret ve istiḳāmeti daḥı nezd-i

sāmilerinde ma‘lūm ve müsellim bulunmuş olmasıyla tavsiyeye pek ḥācet
görilemediğinden muḳteżā-yi şīme-i celīle-i ḳaderdānī ve bende

15 perverīleri olmaḳ üzere mūmayü’n-ileyhiñ ma’āş-ı ḥāliyyesiniñ

bir az daha tevsī‘ buyurulması ḥuşūşuna müsā‘ade-i ‘aliyye-i
kerimāneleri şāyān buyurulmaḳ bābında

(70)

diger

filān bendeleri keşirü’l-‘iyāl olup ma’āş-ı ḥāliyyesi

idāresine kāfī olamadığı cihetle zārūret çekmekde bulunduğundan

mūmayü’n-ileyhiñ ḫaraf-ı ‘ācizāneme münāsebeti olduğundan ma’āşına

5 bir miḳdār zammile yāḥūd ma’āşı ziyādece bulunan başka bir yere

taḫvīl-i me’mūriyetile kendüleri mesrūr ve şenāverleri memnūn

buyurulmaḳ bābında

cevāb

māl-i tezkire-i ‘aliyyeleri ma‘lūm çākerānem oldı ḫaḳīḳat

10 efendi-i mūmayü’n-ileyhiñ ma’āş-ı ḥāliyyesi dūn olup taḫvīl-i

me’mūriyetile ḫuşūl-i mesrūriyeti bendelerince daḥı mültezim isede

- şimdilik açık maḥal olmadığı cihetile bu şüret mümkün
olmadığı ve inşāallah münāsib bir maḥal açıldıkda ol bāvul
mümayü'n-ileyhe tevcīḥ olunacağı şübhesiz bulunmuş olduğu beyānıyla
- 15 terķīm-i cevābı name-i 'ācizāneme ibtidār kıldı olbābda
diger tavsiye
ta'allūkāt-ı 'ācizīde bulunan filān efendi bendeleri
(71)
keşirü'l-'iyāl ve acınacak derecede faķirü'l-ḥāl olduğına ve bu
mişillülere irā'se-i teshilāt ve mu'āvenet-i şime-i celile-i bende nevāzileri
ve 'acze perverileri iktizāsından bulunduğına bina' filān senenin
müterākim olan ma'āşatından şu kadar gurusuñ iḥsāniyle
- 5 efendi-i mumayü'n-ileyhiñ mesrūr buyurulması mūcīb-i memnūniyyet
şenāverileri olacağı beyānında terķīm-i tezekküre-i 'āciziye ibtidār
kıldı olbābda
mektebe vedā' cemi' yetine da'vet tezkiresi
bi-luḫfiḥ te'ālī maḥdūm bendelerinin kuvve-i nāḫkası derece-i
- 10 ta'allūme resīde olduğundan nāşī işbu penc-şenbih günü mektebe
vedā' cem'iyyeti muşammem bulunmuş olmağla zāt-ı 'ālīleri daḫı yevm-i
mezkūrede sā'at üç raddelerinde bendeḫāneye teşrīfe
rağbet buyurmaları bābında
ḫıtān cem'iyyetine da'vet tezkiresi
- 15 binmūnh-i te'ālī maḥdūm kölelerinin filān gün icrāsı
muşammem olan ḫıtān cem'iyyetinde efendimin daḫı bulunmaları müstelzem-i
(72)
memnūniyyet bendeganem olacağından yevm-i mezkūrede filān
sā'atde filān maḥalde kā'in bendeḫānelerini teşrīfe rağbet
buyurmaları mütēnā-yı ḫālişānemdir.
velīme tezkiresi
- 5 binmūnh-i te'ālī maḥdūm bendelerinin filān gün velīme cem'iyyetinin icrāsı

muşammem bulunmuş olmağla zāt-ı ‘ālîleri dağı yevm-i mezkûrede
filân sâ‘ at..... raddelerinde bendeğhânelerine teşrîfe rağbet
buyurmaları niyâzında taqđim-i tezkire-i ‘aciziye ictisâr kılındı
diger

- 10 bi-luţfihi te‘ālî icrâsı musammem olan velîme cem‘iyyet
‘acizânemde zāt-ı ‘ālîlerinin huzûr-ı müstelzemü’s-sürûrları
mücib-i memnûniyet kemterânem olacağından işbu... yevm-i mübârekde
sâ‘ at üç raddelerinde bendeğhâne-yi teşrîf buyurub cem‘iyyet-i
mezkûrede bulunmalarının istirhamı siyâkıında terķim-i tezkire-i

- 15 ‘aciziye ibtidâr kılındı olbâbda emr ü irâde efendimindir.

(73)

da‘ vet tezkiresi

yârin akşam tã‘âm ve muhabbet itmek üzere ehibbâdan bâ‘zı
zevâtıñ bende ħâneyi teşrîf itmeleri muķarrar ve muşammem ve zāt-ı
‘ālîleri dağı meclisimizde bulunmaları mültezim olmağla teşrîfe

- 5 rağbet buyurmaları mütemenâ-yı ‘acizânemdir olbâbda

iftâra da‘ vet tezkiresi

yarın akşam iftârı bende ħânelerinde idilmek ve bu
vesile ile encümen-i muħâdenet ‘ağd olunmak üzere teşrîfe
rağbet buyurulmaları niyâzında taqđim-i tezkire-i ‘aciziye ibtidâr

- 10 kılındı olbâbda.

mesireye da‘ vet tezkiresi

ma‘lûm-ı ‘ālîleri buyurıldığı ve ötedenberü mu‘tâd-ı ehibbâ
oldığı üzere mevsim-i bahârda liecelü’t-tenezzüh seyr-i şahrâ ve temâşâ-yı
sebbezâr ferahfezâ ile teferrüc kılub ve def‘-i ihzân idilmesi

- 15 lâzım olduğundan yarınki cum‘a günü filân efendi ile filân

(74)

maħale ‘azimetimiz muşammem olmağla zāt-ı ‘ālîleri dağı bezm-i muhabbetde
hemdem olmak üzere teşrîfe rağbet buyurmak bâbında.

- mevlūd-i şerīfe da‘ vet tezkiresi
bilūtf te‘ ālī filān gice hāne-i ‘ācizānemde menkıbe-i
5 vilādet hāzret-i nebevī kırā‘ at itdirilecegi ve zāt-ı
‘ālīleri daħı olmeclis-i mübārekde bulunmaları niyāzında
terķīm-i tezkire-i ‘āciziyye ibtidār kılındı olbābda
istikrāz tezkiresi
ma‘ lūm-ı ‘ālīleri buyurıldığı üzere filān māddeden
10 tōlayı Őu kadar ğurūŐa lüzūm ğorinmiŐ olduđından filān
vaķte kadar tasviye olunmaķ üzere lūtfen meblađ-ı mezbūruņ hāmil-i
‘arıza-i ‘ācizi filān ademe tevdī‘ an irsāline ‘ināyet buyurulmaķ
bābında.
cevāb
15 Őu kadar ğurūŐuņ luzūmundan baħŐle vārid
(75)
olan tezkire-i ‘aliyyelerinde irsāli iş‘ār buyurulmuş isede
meblađ-ı mezbūruņ hepsi mevcūd olmadıđı cihetle bu kadar
ğuruŐ filāne tevdī‘ en Őūb-ı ‘aliyyelerine irsāl olunup
vuŐlūnūņ iŐ‘ārı bābında.
5 senedler
icār senedi
filān maħalde kā’ın mutaŐarrıf olduğım filān numaralı
hānemiņ icārına tālīb olan filān zāt filān seneniņ
filān ayından i‘tibāren Őehriye Şu kadar ğuruŐa istīcār
10 ve kabūl idūp Őu kadar ğuruŐ piŐin olarak teslīm
eylemiŐdir hane-i mezkūruņ icārını māhmāh bimāh te’diye itdikķe
taŐarrufunda kalmaķ ve diğer taraftan ücretine zammile tālīb-i
zuhūr iderse ‘ibtār ve Őūret-i diđerle muķavelemiz
fesh olunmamaķ üzere işbu muķavele senedim bi‘t-temhīr i‘tā kılındı.
15 ‘ādī deyn senedi

filān seneniñ filān ayından i' tibāren ū kadar gūn

(76)

va' de ile filān kimseden bervech bālā qarz ūer' i olarak

ū kadar gūruū aħz ve kabz eyledim va' de-i mezkūre

ħulūinde meblağ-ı mezbūrı kāmilen te'diye idecegimi mūū' ar iūbu

senedim bi't-temhīr ' i' tā kılındı.

5 bādī terķīm sened oldurki

filān sene-i rūmiyesiniñ filān ayıñ filān güninden ' itibāren

filān çarūda ticāret iden filān efendīden mūbāya' a eyledigim

filān ūey' iñ bahāsı olan ū kadar gūruūnaūafımı piūin

te'diye ve nasaf-ı digeri olan ū kadar gūruū altı māh

10 va' de ile deynim olup va' de-i mezkūre ħulūinde te'diye

idemedigim ħālide niżāmen icāb iden gūzeūtesiyle beraber

te'diye idecegimi mūbeyyen iūbu memhūr senedim i' tā kılındı.

qarz senedi

iūbu üçyüz altı sene-i rūmiyesi filān māhik

ibtidāsından i' tibāren ū kadar va' de ile bilā fā' iz filān

15 efendīden bervech balā yalnız ū kadar gūruū aħz idüp

meblağ-ı mezbūre lāzım-ı edā' deynim olup va' de-i mezkūreniñ

(77)

ħıtāmına degin kāmilen edā' ve teslīm idecegimi mūū' ar iūbu

memhūr senedim efendī-i mumayū' n-ileyh ' i' tā kılındı.

poliçe senedi

filān maħalde ticāretle meūğul olan filān efendīden

5 dersā' ādetde te'diye olunmaħ üzere ū kadar gūruū burada

alınmıū oldığından iūbu poliçeniñ tārīħ-i vūsūlünden ū

qadar gūn sonra meblağ-ı mezkūrī derr-i ' aliyyede filān maħalde

sākin filān efendī tarafından mūmayū' n-ileyhiñ biraderi ' ali

efendīye virilmesi zımnında iūbu poliçe-i ' ācizānem kiūide

10 kılındı.

ibrā senedi

filān şeyden ʔolayı filān ademiñ zımmetinde maʔlubum

olan Őu ʔadar ğuruŐ kāmilen aħz iderek mūmayü'n-ileyhden

matlubum ʔalmadıĝını ve bu ħuŐuŐda bir aħçe ʔaleb vade' ye

15 Őalāħıyyetim olmadıĝını müş'ar işbu ibrā-i senedim bi't-temhır 'iṫā

kılındı

(78)

'iṫaħnāme

bā' iş-i taħrır-i veŐıka oldur ki:

memlukem olan filān adem emekdār bulunduĝı cihetle

ʔaliben limarazātāħ mālımdan 'iṫaħ ve ʔayd-ı raħidden iṫlaf eyledigimden

5 minba'd merķūm-ı sā'ir iħrār-ı miŐüllü ħür olup 'uhdesinde

ħaħķ-ı vālādan baŐka ħaħķım ʔalmadıĝını mūbeyyen iŐbu 'iṫaħnāme

bi't-temhır merkūme 'iṫā kılındı.

(kaŐbār maṫba' ası)

(79)

Őahıfe	saṫır	ħaṫā	Őevāb
2	6	bildiran	bildiren
10	6	istikbale	istikbalde
14	12	bilmek maŐdarıñ fi' li	bilmek maŐdarıñ
fi' lini			
14	15	maŐdarıñ fi' li	maŐdarıñ fi' li
19	2	bazamadıñ	yazamadıñ
22	11	yazmam	yazmam
26	12	Şonunda	Şonunda
27	9	aħirine	aħirine
28	12	dosŐ	dost

50	1	olması edevāt-ı türkiye	olması ve edevāt-ı
türkiye			
50	2	cāyız	cā`iz
64	4	filān şınıf	filān şınıfı
59	7	harcılık	harcılık ve za`iyle
52	17	tevfiķāt	tevfiķāt
54	12	bedi`ası	bedi`asının
55	10	cevā`ib	cevānib
56	17	olmaңыз	olmaңыз
57	10	ferzendānelerine	ferzendānneme
14	11	ef`āl mürekkebe beyānı	ef`āl mürekkebeniң
beyānı			
24	5	silk-i şākirdānından	silk-i şākirdāndan

مذاهب و عقاید

مطبع و ناشر: مکتب مطبوعاتی
۱۳۵۸

از

صاحبی
کتاب: عکریه شامه بحسابات معنوی
آلای امینی
احمد ضیا
مظهر الدین بنیادی

معارف و نظرات جلیلتک روضتبد طبع اولشماره

کتابخانه

(فصلنامه) طبعی — باب عالی چهارم شماره نهم و ۲۵
۱۳۵۸

حرف و خط و کتابت

معموم مطالب رسمیه و مسکریه دره تدریسی قبول بیرونشده

مکاتب مکرر و شاهانه معانیات معنوی
الای اسبقی

احمد ضیا

اثر

فاتح رشیدیہ مسکریہ فارسی معانی
مظہر الدین بغدادی

معارف نظارت جلیه سنک، رضینہ طبع و نشر

کتابخانه

(تفصیل) مطبعہ سی — باب عالی جاردہ سنہ ۱۳۰۸

۱۳۰۸



— صرف عثمانی —

{ بعد ادا ماوجب علینا }

« بزرگناب اربع قسم »

قسم اول

صرف بیاننده اولوب بر مقدمه و اوج بادر

درس ۱

(علم صرف) گله ننگ بنا، واملالاسنی بیلدران علمه دیرلر

(فانده سی) گله لر ی طوضری اوقوبوب یازمقدر . (گله)

برهفتسانی افاده ایدن لفظه دیرلر خالد لفظی کجی گله بر

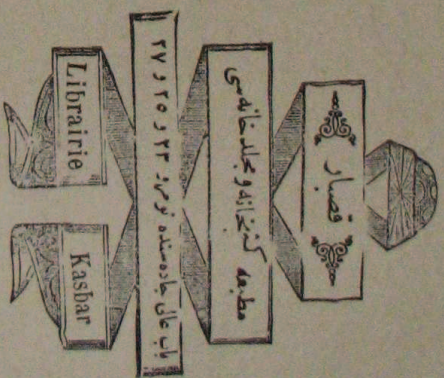
آده مک آدی اولوب سونیندکده اندن اول آدم

اکلاشیلور .

(گله) حروف مجادن یاییلور حروف یحاشو او تونز

ایکی حرف قدر :

(ا ب پ ت ث ج ح خ د ذ ر ز س



اشارت قونور آت آنا آزار آثار کبی کسرہ سی مد اولورسہ
 همزہ دن صکرہ بر (ی) زیادہ قانونر ایشتمک کبی وضہ سی
 مد اولورسہ همزہ دن صکرہ بر (و) یازیلور اوقومق
 او کر ناک ... اوف اوخ کبی .

کلات صہیبہ ناک آخر لرنده بونان تاء حرفی ساکن ایسه
 (تأطویل) یازیلور رحمت مس حمت شفقت عنایت درایت کبی
 و آکر متحرک ایسه (تاء کرد) یازیلور بوده ایکی درلو در
 (۱) تنوین ایله اوقونور و تنوینہ علامت ایچون اوزرینہ
 ایکی اوستون اشارتی قونور مس حمہ و عنایہ کبی
 (۲) تنوین سز قوللا نیلوب لسان ترکیده هایه قلب اولور
 علاوه .. عباره .. عایشہ .. عائلہ .. جائیه ..
 مجموعہ .. مشروعه کبی .

درس ۳

(تنبیه) (ض) حرفی لسان ترکیده کنیدی صورتیاه
 یازیلور (ظ) کبی اوقونور قاضی راضی غرض عوض
 انتقاض کبی (ق) حرفی متحرک اولورسه اکثر یا خطمه و تلفظده
 عین حرفه تبدیل اولور چونی یتانی طرنانی کبی بعض کره
 یرنده قالور اوق اوقی اوق کبی لسان عثاییده قوللا نیلان
 (ک) اوج درلودر (ا) (ک) صہبیدر کور کبی (۲) کاف

ش ص ط ظ ع غ ف ق ک ل م ن و
 ه ی (پورتلردن) (ا د ذ ز ر ز) حروف منفصله اولوب
 باقیسی حروف متصله در .
 حر فلرک صمدالری بالهو وبری بزندن فرق و تمیز

ایستدیرن علامتله (حرکه) دینور (حرکه) اوج در
 (فتحه) یعنی اوستون (کسرہ) یعنی اسره (ضمه)
 یعنی اتردهر بونلرک هر بریسی ایکیشر درلودر خفیفه
 قیاه فتحه خفیفه ال یل کبی فتحه قیاه ال بال کبی
 کسرہ خفیفه ایب دیب کبی کسرہ قیاه قیر کیر کبی ضمه
 خفیفه اوز سوز و اوج کوچ کبی ضمه قیاه اوق طوق
 و اور طور کبی .

درس ۲

(حرف) حرکولو اولورسه (متحرک) دینور حرکه سز
 اولورسه (ساکن) دینور کل کبی کاف حرکولو ولام
 حرکه سز در (الف) حرکولو اولورسه همزه دینور حرکه سز
 اولورسه ینہ الف دینور .

(املا)

کله ناک اولنده بونان همزه ناک فتحه سی مد اولورسہ
 ایکی الف بریره کله مک ایچون همزه اوزرینہ شو ()

اقتضا ایدن گله به دیر لر لسان ترکیده مفعول بهک علامتی
 (ی) در قلمی کسمک یازن یازمق کی (لازم) مفعول بهی
 اقتضا ایتمیان گله به دیر لر مکینه کیتیک او گلهک بنجه ده او طو روق
 ایاضه قالمق کی (مصدر متعدی) ایکی در لور در سابعی قیاسی
 (مصدر سابعی) ایشدوب بله بیلان مصدر لر در اورمق
 کسمک کی (مصدر قیاسی) قاعده ایله بیلان مصدر لر
 قاعده سی ادات مصدر دن اول (ت) یا خود (در) کیتیلور
 سویلتمک یاز در موق کی .

درس ۵

(تثیه) (ت) ایله متعدی قانان (در) ایله و (در) ایله
 متعدی قانان (ت) ایله بردها متعدی قانور سویلتمک
 یاز در موق کی دخی مصدر یا معلوم و یا مجهول اولور (مصدر
 معلوم) او قوق ویلمک کی مصدر مجهول ادات مصدر دن
 اول بر (ل) یا خود بر (ن) زیاده آیتیکله یایلور شویله که
 ادات مصدر دن اول (ل) دن غیر سی ساکن اولورق
 بر حرف اولور سه (ل) زیاده قانور قیرمق قیرمق سومک
 سویلمک کی واکر (ل) یا خود حرکه لو بشقه بر حرف
 اولور سه (ن) زیاده قانور او قوق او قوق ویلمک
 بیلمک کی (مصدر) اوله بشقه بر گله ساکنه کیتیلورک

فارسیدر کول کی (م) کاف ترکیدرکه اکا صاغز کاف
 دینور اکیزی نون کی او قونور صوٹ اوٹ کی بعض کره
 (ی) و... کی او قونور بکسمک بکاک بکقوز .. دوکک
 دوکر صکره کی (تثیه) ایکی گله دن مرکب اولان سوز
 تام ایسه کلام و جهله دینور افندی کلدی .. کلان افندیدر
 دنیلمک کی واکر تام بر سوز اولیوبده الب طرفی
 بکلنور سه ترکیب اضافی یا خود ترکیب توصیفی دینور
 افندیلمک بنجه سی .. کوزل باغچه دنیلمک کی

درس ۴

باب اول مصدر بیاننده در

(مصدر) لسان ترکیده آخری (مق) یا خود (مک) اولان
 گله به دیر لر آخری (مق) اولانلره مصدر تقیل دینور او قوق
 یازمق کی و آخری (مک) اولانلره مصدر خفیف دینور
 بیلمک او کر تک کی بعض کره (ق) یا خود (ک) یرینه
 (ه) کیتیلور مصدر تخفیفی دینور یازمه پایه قیرمه کسمه
 کی و بعض کره مصدر خفیفه (ک) و مصدر تقیاه (لق)
 علاوه اولنوب مصدر تا کیدی دینور کیتیمک بولمق
 کی (مصدر) متعدی یا لازم اولور (متعدی) مفعول بهی

(زمان) وقت دیگر (زمان) اوچدیر (۱) زمان ماضی درکه تکلمدن اول کچمش اولان وقتہ دینور (۲) زمان حال درکه تکلم وقتہ دینور (۳) زمان استقبال درکه تکلمدن صکرہ کلان وقتہ دینور (فعل) مصدر بسطدن یایلورسه فعل بسط دینور کچمش مثال کچی مصدر می کیدن یایلورسه فعل می کب دینور فلان آج قالدی . آج قالبور . آج قاله جق دینلمک کی .

« افعال بسطناه ناک بیانی »

(فعل ماضی) کچمش زمانده معناسی واقع اولان فعلدر بوده ایگی درلودر ماضی شهودی ماضی ثقلی (ماضی شهودی) لسان ترکیده ادات مصدرک یرینه مثنیده (دی) مثنیده (مدی) کتیر لکله یایلور مثال .

- معلوم مثنیت یازدی
- معلوم منفی یازمدی
- مجهول مثنیت یازلادی
- مجهول منفی یازلادی

(ماضی ثقلی) لسان ترکیده ادات مصدرک یرینه مثنیده (مش) مثنیده (ماش) کتیر لکله یایلور مثال .

انکله بریشورسه (مصدر می کب) دینور آج قالق اودنج الملق کی یوقسه (مصدر بسط) دینور قالق یاخود قالسی کی

درس ۶

(تنبیه) ادات مصدرک ماقبل مضموم ایسه بر (و) مکسور ایسه بر (ی) مفتوح ایسه فتحه سی خفیه ایسه بر (ا) تقیه ایسه بر (ه) زیاده قنور یورومک اریک ارامق اوده مک کی (اسم مصدر) ادات مصدرک یرینه (م) . (تی) دن بری کتیر لکله یایلور جام سوخ کزیتی کی لسان ترکیده اسم مصدر هر بر مصدر دن یا یاهاز و مصدره منحصر دکادر بعضا اسمدن دخی کاور پاردم کی (حاصل مصدر) ادات مصدرک یرینه (ش) حرفی کتیر لکله یایلور لکن راناشینک ماقبل مکسور اوقونوب کسر سه علامت ایچون بر (ی) زیاده قنور کیدیش کیش کی بعض کره (ش) یرینه (م) کتیر یور آم صاتم کی که آلیش وصاتیش دیگر و بعض کره آخری (م) اولان اسم اولور ایچم، و یوم کی کایچیلان و یورتیلان شینه دینور .

درس ۷

باب ثانی فعل بیاننده در

(فعل) برزماک ایینه دلالت ایدن کله به دیرلر . کادی . کیدیور . کله جاک کی .



(صرف عثمانی)

معلوم مثبت	یاز یور
معلوم منفی	یاز میور
مجهول مثبت	یاز یلور
مجهول منفی	یاز یلمیور

(فعل التزامی) ادات مصدرک یرینه (ه) کتیر لکاه
یا یلور مثالی .

معلوم مثبت	یازه
معلوم منفی	یاز میه
مجهول مثبت	یاز له
مجهول منفی	یاز یلمیه

(فعل استقبال) زمان استقباله مخصوص اولان فعلدر
لسان ترکیده فعل التزامینک آخر یرینه خفیفلرده (چاک)
و تقیابلرده (جق) علاوه سیه یا یلور مثالی .

معلوم مثبت	یازه جق
معلوم منفی	یاز میه جق
مجهول مثبت	یاز له جق
مجهول منفی	یاز یلمیه جق

(فعل و جونی) ادات مصدرک یرینه مثبتده (ملی)
و منفیده (ماهلی) کتیر لکاه یا یلور مثالی

(صرف عثمانی)

معلوم مثبت	یاز میش
معلوم منفی	یاز میوش
مجهول مثبت	یاز میوش
مجهول منفی	یاز میوش

درس ۸

(فعل مضارع) زمان حال و استقباله مستعمل اولان
فعلدر کیدر کی که شمعی کیدر یا صسکره کیدر
دیگدر .

فعل مضارع لسان ترکیده ادات مصدرک یرینه مثبتده
(ز) منفیده (سز) کتیر لکاه یا یلور مثالی

معلوم مثبت	یازر
معلوم منفی	یاز میز
مجهول مثبت	یاز یلور
مجهول منفی	یاز یلور

(فعل حال) زمان حاله مخصوص اولان فعلدر
کیدیور کی که شمعی کیدیور دیگدر لسان ترکیده ادات
مصدرک یرینه مثبتده (یور) منفیده (میور) کتیر لکاه
یا یلور مثالی .

(صرف عتاقی)

یازلیه جق ایتمش	یازلمش ایتمش	یازلیه جق ایتمش	یازلیه جق ایتمش
مجهول مثبت	مجهول منقی	مجهول مثبت	مجهول منقی

درس ۱۰

(فعل تخی) فعل التزامی و حکایه و شرط صیغه لر بیک

عینی اولوب اولردن فرقی الحق قرینه مقام ایله اولور
مثالی اوغلی مکتبه ویردم اوله که او قویه بکا دعا ایله
کاشکی بن وقتیه او قویدم .. مکتبه کیتیم درسه
چالشم دنیلمک کی

(فعل اشتراک) یکی یا ایکیدن زیاده کیشیلر ییتنده
مشتراک اولان فعلدر سویاشدی سویاشورلر کی (فعل)
مطاوعه) لازم قانان فعلدر لسان عثمانیده (ن ل ش) دن
برنی زیاده ایتمکله پایلور (سودی) گله سندن سوندی
(صاودی) گله سندن صاوشدی کی (ننیه) بعض کره (ش)
جزء گله اولوب مشارکت و مطاوعت مهالری افاده ایتر
صاوشدی یاشدی کی
(الص غائب) ادات مصدرک یریه (سون) کیتیمکله

پایلور	م یازسون	م یازسون	ج یازسونلر
--------	----------	----------	------------

(صرف عتاقی)

یازملی	یازماولی	یازمالی	یازلامولی
معلوم مثبت	معلوم منقی	مجهول مثبت	مجهول منقی

(فعل شرط) آخرتنده (ایسه) یا خود (سه) بولنان

یازارسه	یازدی ایسه	یازدی ایسه	یازارسه
یازمسه	یازمدی ایسه	یازیلدی ایسه	یازیلرسه
یازیلرسه	یازیلدی ایسه	یازیلرسه	یازیلرسه

(فعل حکایه) آخرتنده (ایدی) یا خود (یدی) بولنان

یازدی ایدی	یازدی ایدی	یازدی ایدی	یازدی ایدی
یازمهیه جق ایدی	یازمدیدی	یازیلدی ایدی	یازیلدی ایدی
یازله جق ایدی	یازیلدی ایدی	یازیلدی ایدی	یازیلدی ایدی
یازله جق ایدی	یازیلدی ایدی	یازیلدی ایدی	یازیلدی ایدی

(فعل روایت) آخرتنده (ایتمش) بولنان فعلدر مثالی

یازمه جق ایتمش	یازمش ایتمش	یازماشم ایتمش	یازمه جق ایتمش
معلوم مثبت	معلوم منقی	مجهول مثبت	مجهول منقی

درس ۱۲

باب ثالث فرع فعل بیاننده در

(فرع فعل) اسم فاعل . مبالغه اسم فاعل .
 اسم مفعول . صفت مشبیه اسم آلت . حال ترکیبی در .
 (اسم فاعل) مثبتده مصدر معلومک ادائی یرینه
 خفیقلرده (ن) سا کنه و تقیالرده (ان) و منفیده (میان)
 کیتز لکله . یاییلور .

مثبت سون یازان
 منفی سومیان یازمیان

ادات مصدردن اول بولان حرف حرکهلو ایسه
 مثبتده الفدن اول بر (ی) دخی زیاده قنور سویلان
 او قویان کی وادات مصدرک یرینه (یچی) کیتز یلورسه
 دخی اسم فاعل اولوب دایما اولایش ایله اشتعالی کوستر
 یاز یچی کی واکر ماده اصلیه ناک آخری حرکهلو ایسه
 بر (ی) دها زیاده قنور او قویچی کی (تینه) اسمک
 آخرینه (جی) کیتز یلورسه اسم فاعل معنائی افاده ایدر
 اتمکچی و آشیچی کی که اتمک صاتیچی و آتش پشورچی دیکدر .
 (مبالغه اسم فاعل) ادات مصدرک یرینه خفیقلرده

زهی غائب) ادات مصدرک یرینه (مسون) کیتز لکله

م یاز مسون یاییلور
 ج یاز مسونلر

(امر حاضر) ادات مصدرک حد فیه یاییلور

م یاز
 ج یاز کیتز

(زهی حاضر) ادات مصدرک یرینه (م) کیتز لکله

م یازمه یاییلور
 ج یاز میکیز

درس ۱۱

افعال مرکبه بیانی

(فعل اقتداری) فعل التزامی به بیلمک مصدرک فعلی
 علاوه ایتکله یاییلور یایه بیادی کی
 (فعل تعجبی) ادات مصدرک یرینه (ی) ایله وبرمک
 مصدرک فعلی کیتز لکله یاییلور کلوروردی کیدوروردی
 (فعل مفاجاة) انسرین واقع اولان فعلدر .
 لسان ترکیده (چیغه) لفظانه (کادی) علاوه سبایله
 یاییلور چیغه کادی دینلمک کی که انسرین کادی دیکدر .

رکن) یاخود (کیج) و تقیقلده (غان) یاخود (غیج) کتیر لملکه
پایلو ر اینتکن بیلکینج صولمان طالعینج کی که زیاده
ایشیدینچی و جوق بیلیج و یک صـ و لویچی و طالیچی
دیگدر .

۱۳ درس

(اسم مفعول) مصدر مجزوءلک اداتی یرینه خقیقلده
یاکنز (ن) ساکنه و تقیقلده (ان) کتیر لملکه پایلو ر .
سولملک مصدرندن سولین و یازلق مصدرندن یازیلان
کی بعض کره خقیقلده دخی (ان) کتیر یلو ر سولمان کی
(تیبه) ادات مصدرک یرینه (ش) کتیر یلو رسه دخی اسم
مفعول اولور سـ و یانمش یازیش کی بعض کره مصدر
تختینی اسم مفعول مناسنه اولور باصمه و یازمه کی که
باسامش یازیش دیگدر .

(صفت مشبهه) ادات مصدرک یرینه خقیقلده (کین)
وکاف فارسبه (کون) وکاف صرب اوله رق (رک) و تقیقلده
(غین) و (غون) و (رق) دن بری کتیر لملکه پایلو ر . چکین
و دوستگون و کسک و طالعین و طورغون و آجیق کی
(تیبه) صفت مشبهه ایله مبالغه اسم فاعلک هر بریسی
صیغیسی ساهی اولوب هر بر مصدر دن یایماز (اسم آلت)

ادات مصدرک یرینه خقیقلده (کی) یاخود (کی) و تقیقلده
(غی) یاخود (غو) کتیر لملکه پایلو ر سوزکی و سـ و رکی
و جانی و بورغو کی

(حال ترکیبی) فعل التزامناک مفرد غائبه خقیقلده
(رک) و تقیقلده (رق) علاوه سـ یایلو ر سـ و یه رک
کلدی اغلا یه رق کیندی دینلمک کی

۱۴ درس

(مهمه) صیغه صله ماضی شهودینک جمع منکلمیه
مستناک مفرد غائبه (ی) علاوه سـ یایلو ر لکن
اولک کیستنده کاف و قاف دن اول بر (ی) زیاده قنور
و قاف حر گاندیکی یرده (غ) حرفه تبدیل اولور
یازدینی و سـ و یایلیکی و یازه جنی و سـ و یایلیکی کی جمعلی
یازد قاری و سـ و یایلیکی و یازه جقاری و سـ و یایلیکی جکلری
کلور (تیبه) صیغه صله ماضی شهودی ص کین و مستقبل
ص کین دخی برمنوال مذکور پایلو ر یازه یایلیکی یاخود
یازه سیله جکی و ممنون اولدینی و ممنون اوله جنی کی جمعلی
یازه سیله کلری و ممنون اولد قاری و یازه سیله جکلری
و ممنون اوله جقلری کلور و بعضاً اولدینی) یرنده
(ایدوکی) قـ و لالاینلور تحق ایدوکی دینلمک کی
(صیغه عطیقه) ادات مصدرک یرینه (وب) کتیر لملکه
پایلو ر و صکره کی فعاک نوعدن اولور مثلاً کلوب کیندی

ماضی شہودینک امثالہ مطردہسی

متکلم	مخاطب	غائب	مہبت
یازدم	بازداڭ	یازدی	۴
یازدق	یازدیکیز	یازدیلر	ج
یازدمم	یازمدڭ	یازمدی	۴
یازمدق	یازمدیکیز	یازمدیلر	ج

ماضی تقابلیک امثالہ مطردہسی

متکلم	مخاطب	غائب	مہبت
یازمشم	یازمشسک	یازمش	۴
یازمشیز	یازمشکیز	یازمشلر	ج
متکلم	مخاطب	غائب	منی
یازماشمم	یازماشمسک	یازماشمش	۴
یازماشمیز	یازماشمسکیز	یازماشمشلر	ج

دینلکده کلدی وکتیددی دینک اولور وکلوب کیدر
 دینلکده کلور وکیدر دینک اولور وکلوب کیدرچک
 دینلکده کلکده وکیدرچک دینک اولور (صیغہ ابتدائیہ)
 فعل التزامینک مفرد غائبہ (لی) علاوہ سیلہ حاصل اولور
 ننه کم درسہ باشاییلی بر آی اولدی دینلکده کی
 (صیغہ انتہائیہ) ادات مصدرک برینہ (نجه) علاوہ سیلہ
 یاییلور طویجه بدی کی که طویجه جوق قدر بدی دیکدر

درس ۱۵

مصدر بسیطاک امثالہ مختلفہسی

یازمیور	یازبور	یازر	یازرش	یازدی
یازبیلور	یازہ	یازملی	یازمہ جوق	یازہ جوق
یازبالان	یازان	یاز یازمه	یازسون	یازسون

مصدر مسکبک امثالہ مختلفہسی

یازبیلیور	یازبیلور	یازبیاوش	یازبیلدی
یازبیورودی	یازبیلسمه	یازبیللمی	یازبیلچاک

فعل استقامت الی امثله مطرده سی

متکلم	مخاطب	غائب	مبیت
یازه جفم	یازه جفیسک	یازه جق	م
یازه جفیز	یازه جفیسکز	یازه جقیر	ج
یازه جفیم	یازه جفیسک	یازه جق	متنی م
یازه جفیز	یازه جفیسکز	یازه جقیر	ج

فعل وجودینک امثله مطرده سی

متکلم	مخاطب	غائب	مبیت
یازه ملیم	یازه ملیسک	یازه ملی	م
یازه ملیز	یازه ملیسکز	یازه ملیر	ج
یازه ملیم	یازه ملیسک	یازه ملی	متنی م
یازه ملیز	یازه ملیسکز	یازه ملیر	ج

مضارعک امثله مطرده سی

متکلم	مخاطب	غائب	مبیت
یازم	یازرسک	یازر	م
یازرز	یازرسکز	یازرلر	ج
یازم	یازمازسک	یازماز	متنی م
یازمیز	یازمازسکز	یازمازلر	ج

فعل حالک امثله مطرده سی

متکلم	مخاطب	غائب	مبیت
یازیورم	یازیورسک	یازیور	م
یازیورز	یازیورسکز	یازیورلر	ج
یازیورم	یازیورسک	یازیور	متنی م
یازیورز	یازیورسکز	یازیورلر	ج

درس ۱۶

افعال شرطیه ناک امثله معطرده سی

ماضی نقلی شرطی یازدی ایسه یازدئا ایسه یازدم ایسه الخ
 ماضی نقلی شرطی یازمش ایسه یازمش ایسک یازمشم ایسه الخ
 مضارع شرطی یازر ایسه یازر ایسک یازرایسم ایسه الخ
 حال شرطی یازور ایسه یازور ایسک یازورایسم ایسه
 استقبال شرطی یازه جق ایسه یازه جق ایسک یازه جق ایسم ایسه
 فعل التزامی شرطی یازسه ایسه یازسه ایسک یازسه ایسم ایسه
 فعل اقتدار شرطی یازه بیلورسه یازه بیلورسک یازه بیلورسم ایسه

حکایه افعاالک امثله معطرده سی

حکایه ماضی شهودی
 یازدی ایدی یازدی ایسک یازدی ایسک یازدی ایسک ایسم ایسه الخ
 حکایه ماضی نقلی
 یازمش ایدی یازمش ایسک یازمش ایسک یازمش ایسک ایسم ایسه الخ
 حکایه مضارع
 یازردی یازردی یازردی یازردی یازردی یازردی ایسم ایسه الخ

فعل التزامی ناک امثله معطرده سی

مبتکلم مخاطب غائب مثبت
 یازم یازسک یازه
 یازم یازسکنز یازهلر
 ج

یازمه میهم
 یازمه میهمسک یازمه میهمه
 ج یازمه میهملر

فعل اقتدار ناک امثله معطرده سی

مبتکلم مخاطب غائب مثبت
 یازم یازسک یازه
 یازم یازسکنز یازهلر
 ج یازمه میهملر

روایت فعل اقتداری
 یازہ بیلو رمش یازہ بیلو رمشسک یازہ بیلو رمش الخ
 افعال مذکورہ نیک مجھو لاری دخی بر منوال مذکور
 تصریف اول نور.

مجموعہ

قسم ثانی

نحو بیانندہ اولوب درت باب وبر حاقہ در

درس ۱۷

(نحو) ترکیب جہتدن کلہ نیک احوالی بیان ایدن
 علمہ دیرلر ترکیبہ یولسان کلہ بش نوعدر فعل اسم
 صفت گناہہ ادات در.

باب اول اسم بیانندہ در

(اسم) زماننیز معنایہ دالات ایدن کلہ یہ دیرلر قلم کلہ سی
 کچی کہ سویلند گدہ اندن یازی یازہ جوق آلت اکلانسیلور.
 (اسم) معناسی گندی کندینہ یولورسہ اسم
 عین دینور کچن مثال کچی واکر غیورہ یولورسہ اسم

یازہ یوردی یازہ یوردک یازہ یوردم الخ
 حکایہ استقبال
 یازہ جوق ایدی یازہ جوق ایدم الخ
 حکایہ فعل اقتداری
 یازہ بیلوردی یازہ بیلوردک یازہ بیلوردم الخ
 روایت افعالک امثلہ مطرودہ سی

روایت ماضی نقلی

سومش ایش سومش ایشسک سومش ایشم الخ
 روایت حال
 سوبوروش سوموروشسک سو یوروشم الخ
 روایت استقبال
 سوه جگمش سوه جگمشسک سوه جگمشم الخ
 روایت فعل وجوبی
 سوملی ایش سوملی ایشسک سوملی ایشم الخ

مناسی بالو اولیان بر فرد ایسه (ی) مخدوف اولور
کاغذ آل قلم و حقه کتیر دینامک کبی

(مفعول ایله) آخرنده، (ه) قانان کلهدر مکتبه

کتبدم و مطلوبه موافق درس آلم دینامک کبی

(اضافت) بر اسمه دیگر اسعی ربط ایتمکدر اولمکتبه

مضاف ایله ایکنجینسه، مضاف دینور حکیمک اسمکسی

ایودر دینامک کبی

اضافت ایچی درلودر لامیه بیانیه (اضافت لامیه)

مضاف الهامک آخربینه صانغر کاف یاخود (م) علاوه اولور

اقتدینامک کولهسی بیسوکدر بنم کولهلم چوکدر دینامک

کبی (اضافت بیانیه) مضاف الهامک، آخربینه برشی

علاوه اولماز کل افاجی کبی.

درس ۱۹

باب ثانی صفت بیاننده در

(صفت) بر شخصک یا بر شیک حالی بیاید برن

کله به دیرلر (حالی) بر شیکه عارض اولان لسته به دینور

منعی دینور رنگ کبی (اسم) مناسی بالو بر شخص

یاخود بالو برشی ایسه اسم خاص دینور برام و شام

کبی و اگر دکله اسم عام دینور آدم و قلم کبی

(اسم) مفرد یا جمع اولور (مفرد) بالکنز بر شخصی

یا بر شیک بیله درن کلهدر در کچمش مثال کبی

(جمع) بردن زیاده شخصلری یا شیلری افاده ایدن

کلهدر در که لسان ترکیده مفردک آخربینه (ر) علاوه سیله

یا سیلور آدملر و خانهلر و باغچلر کبی

(اسم) ترکیده مجرد و مفعول به و مفعول ایله و مضاف ایله

اولور (مجرد) هیئت اصلیه سیله قوللا نیلان کلهدر در بوده

ترکیبک اولنده بولنورسه مبتداء دینور و آخرنده بولنور بده

صوتنده (در) اولورسه (خبر) دینور مثلا استانبول

بیوکدر دیدیکمزده (استانبول) لفظی مبتداء و بیوک

درس ۱۸

(نیه) خبر فعل اولورسه ادات و رابطه استمنر خلک

کلدی دینامک کبی (مفعول به) آخرنده (ی) زیاده قانان

کله به دیرلر خالدی کورددم دینامک کبی (نیه) مفعول جهلک

خسته‌تک و رنگ کبی لسان ترکیده صفت اول و موصوف
صکره کلور کوزل آت کبی (صفت) ایکی درلودر صفت
قیاسی صفت سماعی (صفت قیاسی) قاعده ایله یاسلان
صفتلر در .

بوده ایکی درلودر برنجیسی فرع فعلدر بیانی صرفده
چندی ایکنجیسی گه تک آخرینه رولو لی جی (جه) دن برینی
علاوه سیله یاسلور حیثیلو وسو کیلو وادرنه لی و یاز یچی
و ترکیه و سر بجه کبی (صفت سماعی) ایشیدوب باله نیلان
صفتلر گه موصوفلر بیک رنگ و عیب و حسن و قبح
و مقدار لرندن برینی کوستر لر سیاه صاری کور حاضر
کوزل چرکین بیوک چوک یوکسک آچق اوزون
قیسه اوزاق یقین کبی .

درس ۲۰

صفتک آخرینه (جه) علاوه اولنور سه صفت
تقلابه دینور صار یجه صولیجه خفیفجه کبی بعض کره
صفت سماعیلرک اوللرینه معناسز برطاقم لفظلر بولنور
صفت مبالغه دینور بم بیاض . . صاپ صاری . . قیب
قرمز . . موص مسور . . ماص مائی . . دوم دوز . .

قیص قیوراق . . سبب سیوری کبی گه یک بیاض جوق
صاری . . یک قرمز . . غایت مسور . . زیاده مائی
جوق دوز . . یک قیوراق . . غایت سیوری دیکلدر .
اسماء اعداد

یعنی صایلرک اسملری درت درلودر (۱) اعداد
اصلیه درگه بر و بردن یوقا رسیدر (۲) اعداد وصفیه درگه
اعداد اصلیه تک آخر لینه (نجی) علاوه سیله یاسلور
وصفت اوله ارق قوللا یلور برنجی و ایکنجی و اوچنجی
کبی لکن اعداد اصلیه تک آخری (ت) اولور سه
(د) حرفه تبدیل اولنور دردنجی کبی (۳) اعداد
کسریه درگه اعداد اصلیه تک آخرینه (ده) علاوه سیله
یاسلور اوچده بر . . یوزده بش کبی (۴) اعداد
توزیعیه درگه آخری (ی) اولان اعداد اصلیه (شر)
و آخری یه اولیلانلره (ر) کیتیریلور ایکنیشر و دیشر
وبرر و اوچر و سکنزر و اونر کبی .

درس ۲۱

بَاب ثَالِثُ كِنَايَاهُ بَيَانُهَا
(کنایه) منمنانه دلالتی صریح اولیلان گه یه دوزلر

قلانك خانه سنی بولدیم و او شاشاغنی كوردیم یا خود قلانك خانه سته كیتدیم و او شاشاغنه سوبلدیم دینلمك كبی .

درس ۲۲

(ضمیر نسبی) خبرك آخزنده بولان ضمیر در بوده

مفرد متكلم ایچون (م) و جمع متكلم ایچون (ز) و مفرد مخاطب ایچون (سك) و جمع مخاطب ایچون (سكیز) و مفرد غائب ایچون (درلر) و انظاریدر مثالی بن كاتیم .. بز كاتیز .. سن كاتیسك .. سز كاتیسكیز .. او كاتیدر .. انلر كاتیدرلر مثال دیگر بن كاهچكم .. بز كاهچكیز .. سن كاهچكسك .. سز كاهچكسكیز .. او كاهچكدر .. انلر كاهچكدر دینلمك كبی (تنبیه) خبرك آخری حروف املا دن بری اولور ایسه متكلملر نده ضمیر نسبدن اول بر (ی) زیاده قلدور بن آغایم .. بز اغایز .. بن ایویم .. بز ایویز .. بن دلیم .. بز دلیز .. بن كولهیم .. بز كولهیز دینلمك كبی .

(ضمیر فعلی) ماضی شهبودینك مخاطب و متكلم صیغه لرینه علاوه اولانان ضمیر لر در بوده مفرد مخاطب

بوده درت درلودر ضمیر .. اسم اشارت .. اسم موصول .. مهومات (ضمیر) بش درلودر (۱) ضمیر شخصی دركده متكلم ایچون (بن) و (بز) و مخاطب ایچون (سن) و (سز) و غائب ایچون (او) و (انلر) انظاریدر (متكلم) سوز سوسوبلیان (مخاطب) سوز سوبلیان (غائب) ایگینسك یتنده بجهت اولانان در (ضمیر اضافی) مضافك آخزیه علاوه اولانان ضمیر لر در مضاف ایله مفرد متكلم اولورسه ضمیر اضافی (م) در بنم كتابیز كبی و اگر جمع متكلم اولورسه ضمیر اضافی (من) در بنم كتابیز كبی و اگر مفرد مخاطب اولورسه ضمیر اضافی صاغر كافدر سنك كتابك كبی و اگر غائب اولورسه ضمیر اضافی (ی) در آنك كتابی .. و انلرك كتابی كبی .

(تنبیه) مفرد غائبك آخری حروف املا دن بری اولورسه ضمیر اضافیدن اول بر (س) زیاده قلدور .
بغجه ناك صغاسی كلك قوقوسوی ببالك تنبیدی
خواجه ناك نشه سی كبی و اگر (ق) اولورسه (خ) حرفه تبدیل اولور اقدیدینك اوشاشاغنی .. اغاچك بیراغنی كبی دخی مفرد غائب مفعول به یامفعول ایله اولورسه ضمیر اضافیدن اول بر (ن) زیاده قلدور

(محسوس) كوز ايله كور بىلان شيه دىگىدر (اسم اشارت)
 لسان تركيده او . . بو . . شو (لفظلر بىدر (او)
 لفظلار اوزاق اولانه (بو) يقين اولانه (شو) اك يقين
 اولانه اشارت اولانور جمعلى انلر بوللر شو بوللر در
 او كتابى براق بو كتابى آل شو افندى به وير دىنامك
 كى . (تنبيه) بعض كره تنبيه ايجون (بو . . شو)
 كلهلر ينك اوللر بيه (انسته) ويالكيز (بو) كلهلر ينك
 اولانه (اش) لفظلى كيترايهرك قولا لاييلور انسيبو سنه
 مبارگده انسته شو كتاب او قونه چقدىر دىنامك كى
 (اسم موصول) لسان تركيده (اول . . شول)
 لفظلر بىدر كه جمعلى اولي سوب دائسا مفرد اوللر ق
 قوللا ييلور لر اول آدم بيه كلدى دىنامك كى .

درس ۲۴

مهمات

مهملر دىگىدر (مهم) بالى ايتيهرك بر شخصى يا بر
 شىشى افاده ايدن كلهلره دبر لر كه (كيم . . قنى . . قاج . .
 نه . . فصل . . نجه . . قنده . . قنى) لفظلر بىدر كيم او قومه



ايجون صافر كاف و جمع مخاطب ايجون (كز) و مفرد
 متكلم ايجون (م) و جمع متكلم ايجون خفيقلرده (ك)
 و تقبلرده (ق) در . .

متكلم	مخاطب	خفيف
سودم	سودك	م
سودك	سوديكيز	ج
يازدم	يازك	م
يازق	يازديكيز	ج

(تنبيه) غائب ايجون ضمير نسبي يرينه ادرات خبر
 قوللا ييلور و ضمير فعلى يرينه جمع غائب صور تنده (لر)
 كيتر بولور زيرا بوايكى ضميرك غائبلى بو قندر .

درس ۲۳

(ضمير وصفى) (كى) لفظلى اولوب لاحق اولدىنى
 كله صفت اولور افندينىكى افندينىكلر بىكى
 بىكلر كى (تنبيه) مفعول بيهده (نى) و مفعول البيهده (نه)
 و مضاف البيهده (ناك) علاوه اولنور بىكىنى او قو . .
 بىكىنه باق . . بىكىنىك يازيسى ايلور دىنامك كى .
 (اسم اشارت) انكلاه محسوسه اشارت اولانان كلهلر در

(ادات) برکله درکه بشقه کله به انضمام به مناسی
اکلاشلور.

(دن)

ادات ابتداء اولوب برایشک زرده دن بداء اولد یغنی
بیلدره. مکتبیدن کادم دینامک کی بعضا ادات بیان
اولور یعنی بریشک اصل و جنسی بیان ایدر بویوزک
کوشدن یا بلمشدر دینامک کی و بعضا ادات تعلیل اولور
یعنی بریشک عات و سببی بیان ایدر کیفی اولد یغمدن
مکتبه کله مدم دینامک کی و بعضا مصدر تحقیقیک آخربنه
لاحق اولوب اولیت مناسی افاده ایدر یعنی برایشدن
اول بشقه برایشک واقع اولد یغنی بیلدره. سن مکتبه
کلدن بن کادم دینامک کی و بعضا ادات تفضیلدن اول
بولنور مفضل عالیی بیان ایدر بن سندن دها یو بیلورم
دینامک کی.

(دک - دکن)

ایکیسی ادات اتها در یعنی برایشک زرده نهایت
بولد یعنی بیلدره بو کون اقسامه دک درسه چالشم دون
کیجه صاحبه دکن یا آدم دینامک کی که اقسامه قدر
وصاحبه قدر دیکلدر.

چالخورسه او قوزلور. قنی کتابی ایسه ترسه ک آل قاج
درسک زوار ایسه هبینه چالش نه آکرسک انی بچرسک
فلانی اصل کوردم ایسه اوله در یجه آدمیری کوردم
قنده بولنورسه ک آز سوله فلان کتاب قنی دینامک
کی که زرده دیکلدر شمدی انک یرینه (هانی)
سویلور بولنک هر بری استقام ایچون دخی
قوللا ییلور (استقام) بریشی اکلامق ایچون صوروق
دیکلدر منالی کیم کلدی .. فلان قنی کتابی استیلور ..
ساعت قاجلدر .. بو نه کتسا بدر .. فصل سک .. فلان
یچدر .. فلان شیء قنده بولنور (تبیه) (هانکی) اصلی
(قنی) و (زرده) اصلی (نه یرده) و (اوراده) اصلی
(او یرده) اولوب صکره دن تغییر اولمشدر اسم تجربیدو کنایه
علم دخی مهماندندر (اسم تجربید) لسان ترکیده (کندی)
و (کندو) لفظلیدر (کنایه علم) فلان لفظلیدر فلان آدم
زرده در .. فلان شیئی الدیی .. فلان کندو کندینه نه
سویلیدور دینامک کی.

درس ۲۵

بَاب رابع ادوات بیاننده در
(ادوات) جمع اولوب مفردی ادوات در

(ده)

ادات ظرفیت در برادر مکتبده در دینامک کی بعضا
مصدرک آخرنده بولوب زمان حالی بیلدر مکتبه دوام
ایتمکدیم دینامک کی که مکتبه دوام ایدپورم دیکدر
وبعضا اادات عطف اولور فالان کیتدی بنده کیدپورم
دینامک کی .

درس ۲۶

(اوزره)

ادات استعلا در یعنی بر شینک اوستنده بولند یعنی
بیلدر .

(استعلا) ایکی درلودر بری حسی وبری عقلی در
حسی ایچون (اوست) گاهسی قوللا نیلور بوساعتی قونسولک
اوستنه قوی دینامک کی عقلی ایچون اوزره قوللا نیلور
بوایش حالی اوزره قالدی دینامک کی .

بعضا مصدردن صکره بولوب شرط مناسنه اولور
بوکتانی اوقوهق اوزره سکا و بررم دینامک کی که
اوقوهق شرطیه دیکدر وبعضازمان حاله قریب برایشک

اوله جتی بیلدر فالان کیتماک اوزرده در دینامک کی که
هان کیده جک دیکدر .

(ایله - برله)

ایکیسی اادات مصاحبت در یعنی برلکده اولق مناسنی
بیلدر فالان افندی ایله مکتبه کیتدم دینامک کی که
برلکده کیتدک دیکدر وبعضانا کید ایچون اکا (برابر)
کلهسی علاوه اولنور فالان ایله برابر کیتدم دینامک کی
وبعضا مصدره علاوه اوله رق تعلیل مناسنی افاده ایدره .
مکتب قبالو اولغناه چاک کادم دینامک کی که قب الو
اولد یغندن دیکدر (رله) گاهسی مصدردن صکره قوللا نیلور
اکثر سبیتی افاده ایدر فالان صحنی تحصیل ایتمک برله
یاخود درستی بیلماک برله مکافات آلدی دینامک کی .

درس ۲۷

(ایسه)

ادات شرطدر بویوزک انون ایسه سکا بعشلم
دینامک کی بعضا تخفیف اولوب (سه) قوللا نیلور
سندنه عقل اولسه بونی سویلمزسک دینامک کی وبعضا
(ده) علاوه اولنوب حال مناسنی افاده ایدر قصور

درس ۲۸

(انجیق)

ادات حصص در یعنی بر اینک بر شیده منحصر اولد یعنی

بیله در بو اینی انجیق سن یاه بیله رسک دینامک کی که
سیندن غیری یاه من دیکدر بعض کره ادات استند راک
اولوب (لکن) معنا سن کلور یعنی اولنده کی کلامدن خاطره
کلان و همی کیدرر فلان چوق سو یله دی انجیق بر شی
اکلا شلمدی دینامک کی که لکن بر شی اکلا شلمدی دیکدر
(فقط) کله سی (انجیق) کله سی کی قسولانیور مکتبه
کیده جکسک فقط اوصولو اطور مایسک دینامک کی.
(می)

ادات استفهام در یعنی اینکله بر شی اکلامق ایچون

صوریلور درسه چالیشیور مایسک . . پدراک بروسه دن
کلدی دینامک کی بعض کره اینکله بر شی نفی و انکار
طریقاه صوریلور اکا استفهام انکاری دینور . فلان بونی
یاه بیله یعنی . . یا خود هیچ بونی یاه بیله یعنی دینامک
کی که یاه مدی و یاه من دیکدر .
(کی . . جابین)

ایکیسی ادات تشبیه در یعنی بر شیدک اینسه بر شیده

ایندم سده عفو کزی رجا ایدرم دینامک کی که قصور

ایندیکم حالده دیکدر .

(بیله)

کله سی (ابه) لفظندن صکره کلور سه ادات تا کیدر

اولور .

(ابه) یا خود (سه) لفظندن صکره بولنور سه ادات

حال اولور بودیوار طوب ایله بیله بیقاماز .

و فلانک باشنده طوب پاناسه بیله قورقماز دینامک

کی که طوب پاناد یعنی حالده دیکدر .

(ایکن)

ادات حالدر یعنی بر شیدک بولندیغی حالی بیلدر .

بن سکا دوست ایکن سن بی دشمن بیله دینامک کی

که سکا دوست اولدیغیم حالده دیکدر (تنیه) بعض کره

(ابه) و (ایکن) کله لری تخفیف ایچون الف ایله یالری
حذف اولور .

سنکله مکتبه کیدرکن قلمتراشی دوشردم دینامک

کی که کیتیمکه اولدیغیم حالده دیکدر .

بکزدہ یعنی پہلے بر فلان ارسلان کیلدر . . . بجائیں تیل
اوابہ دینامک کی (تیبہ) (کبی) لفظی صیغہ صلاہ
لاحق اولورسہ (وقت) مناسبتہ اولور فلان کلدیکی
کی خبر ویر یعنی کلدیکی وقت دیکلدر .

۲۹ درس

(سی . . . سہ)

ایگیسی دخی ادات تشبہلدر بیانی طور پورسکلر . .
بو بیانی کورینور دینامک کی کہ بیانی کی و بیات کی
دیکلدر گلاناک آخری متحرک اولورسہ اولاندہ بر (م)
زیادہ قنور بو طائمی . . . وشو آجیمی کلور دینامک
کی کہ طائلو کی و آجی ککی دیکلدر قر داشجہ سنہ
چینکلر دینامک کی کہ قردادش کی دیکلدر (صانک
کلہسی دخی تشبہ ایچون قوللانپور فلان برشی بیلمیور
صانک مکتب کورماش دینامک کی کہ مکتب کورماش
کی دیکلدر .

(ننتہ کیم)

ادات تشبہلدر یعنی بر سوزک مثال اولد یعنی بیلدر

هر کیم چالشورسہ امتحانده کچر ننتہ کیم فلان چالسدی
کلدی دینامک کی .

(دها . . . اک)

ایگیسی ادات تفضیلدر بو کتاب اندن دها اولدر . .
اکلنجہ ناک اک ایوسی کتاب اوقو مقدر دینامک کی .

(گہ)

ادات ربطلدر اکلا ده که سن درسه چالشمیورسک
دینامک کی .

(ایچون . . . زیرا . . . چونکه)

جہاسی ادات تعلیلدر سی کورمک ایچون کلدم . .
درسه چالش زیرا امتحانده کپرو قالورسک . . فلان
امتحان ویر مہدی چونکہ درسنہ چالشامش . بعض کرہ
(مادام گہ) مناسبتہ اولور : چونکہ بیلمیورسک نہ
قاریشیورسک دینامک کی .

۳۰ درس

(جہ)

اسمک آخرندہ بولورسہ ادات نسبتلدر صفتک
آخرندہ بولورسہ ادات تعلیلدر فلان صر جہنی کوزجہ
بیلمیور دینامک کی بعضاً ادات تمیز دخی اولور شو



(جق ۰۰ جاك ۰۰ جنز ۰۰ جكن)

جلاهسی ادات تصغیر در: صار یجق بیو جك. آدجك.
قز جغز. او جكنر دینامك كبی.

(دكل ۰۰ سز ۰۰ یوق)

جلاهسی ادات نفی در فلان تریه لو دكل ۰۰ اوبسز در
عقلی یوق دینامك كبی (سز) لفظی مصدر ك آخزنده
بولنور سه (ی) ایله (ن) علاوه اولنور بدره ك خیزی
اولقمسزین مکتبه كدم دینامك كبی بعضاً تا كیندننی اچون
(یوق) كله سندن اول (هیج) لفظی كیتربولور بولون
هیج باره م یوق دینامك كبی.

(نزه ۰۰ قنده)

ایگیسی ادات استتہام اولوب انلر ایله مکان دن
سؤال اولنور نزه دن کیورسك ۰۰ نزه به کیدیورسك ۰۰
فلان قنده در دینامك كبی.

درس ۳۲

(اوت)

لفظی سؤال اولان بر شئی تصدیق ایتمك اچوندور

انقدی یا شچه سندن بیو كدر دینامك كبی ته یاش جه تندن
دیكدر و بعضاً اكا ادات تشبیه اولان (سنه) لفظی
علاوه اولنور دشمنجه سنه بی دو كدی كبی.

و بعضاً فعل مضارعك آخزینسه (جه) ایله (سنه)
علاوه اولنور تشبیه معنائی افاده ایدر بی احیاء
ایدر جه سنه الفات ایتمدی دینامك كبی.

(ایسته ۰۰ هله ۰۰ ها ۰۰ صاقین)

جلاهسی ادات تشبیه در سكا سوبله یكیم آدم اشته
کیدور ۰۰ هله باق نه یادی ۰۰ ها سنی کورم ۰۰
صاقین تیل اوله دینامك كبی بعضاً (صاقین) كله سی
ادات تخذیر اولور فنا آمدن کیندننی صاقین دینامك .

درس ۳۱

(هایدی)

ادات تعجیلدر هایدی کیدم دینامك كبی .
(كاشکی ۰۰ باری)

ایگیسی ادات تنی در (تنی) بر شئی آرزو ایتمك
دیكدر كاشکی وقتیه او قوبیدم ۰۰ سن در سه چاكشورسك
باری اوصلو اوطور دینامك كبی .

(صرف عتاق)

علاوه اولو رول فلان كولهرك گلدی آغایه رق گیتدی
دینامك كې كه كوله رې حاله و آغلا دینی حاله دینكدر.

درس ۳۳

(با . . یا خود)

ایگسی ادات تردیدر فلان بو کیجه یا کور یا کور یا کور
سن یا مکتبه کت یا خود برصنمت او کرک دینامك كې .
(ای . آ) ایگسی ادات نده در ای افدیلهر چالیشکیز
آ افدی سوز دکله دینامك كې .

(اوخ) ادات تلده (اوف) ادات اضطراب (واه)

ادات تأسف (آی) ادات تأزدر اوخ امتحان ویردم.

اوف جام صقیور . . واه حاله . . ای باشم دینامك كې
(باک)

ادات مبالغه در مبالغه نهایته وارقی دینكدر .

فلان باک نادان در دینامك كې .

(لق - لك)

ایگسی اسمك آخر نده بولورسه ادات مكادر

چایراق چنك كې صفتك آخر نده بولورسه ادات مصدر در .

ضعیفاق . . سمیزاك كې .

(صرف عتاق)

افدی گلدینی ح اوت گلدی . . بو کتاب سنک میدر
ح اوت نیم در دینامك كې .
(خبر)

کله سی سوزی نقی ورد ایتك ایچو ندر بویازی
سنک میدر . . خبر نیم دکادر دینامك كې .
(دخی . . هم)

ایگسی ادات عطف در بن کادم اودخی گلدی . .
فلان هم چالیشور هم اوصولو اوطور بور دینامك كې .
(و)

دخی ادات عطف در بیدر و برادر کلدیلر دینامك كې .
بعضا حذوف اولور کاند قلم کتیر دینامك كې که کاندو قلم
کتیر دینكدر .
(وب)

دخی ادات عطف در فلان کیدوب کله چکدر دینامك
کې که کیده چك وکله چك دینكدر .
(رك . . رق)

ایگسی ادات حاله در که فعل التزامینك مفرد غایبه

خواجگاه

فراستی پائیزه در

(فائده) بر سوزی دیگر سوززه ربط ایدن یعنی باغیان گاهیه (رابطه) دینسور بوده بر قاج درلودر (۱) ادات عطفدر نته کیم او قویوب یازمق هر کسه لازمدر فلان یره کیدوب کله جگم .. دون کیدم بو کون دخی کیده جگم (یا خود) بو کونده کیده جگم .. فلان هم کادی هم کیدی دینلمک کی بعض کره (وب) ادائنه (ده) علاوه اولنوب تعجیلی افاده ایدر نته کیم فلان کیسج و قنده کلوبده کیده جگ نه وار (۲) رابطه تعلیمیه در که مصدرک آخر نده کی (ق) یا خود (ک) برینه (الله) گله سنک محقق اولان (له) یا خود (عین) لفظی کتیر سیه یا سلور نته کیم فلان در سنه حالشمش اولغله تخلیه سبیلی رای عالی برینه منوط بر لیمعین دینلمک کی

صیغه صله به (دن) علاوه اولنور سه، دخی رابطه تعلیمیه اولور بوده بعضاً بالکنز بو نوز و بعضاً اکا (ناشی) یا خود (طولانی) گاهیه علاوه اولنور نته کیم فلان اقدیسک

(مق ۰۰ ملک)

ایکسی ادات مصدر در او قویوب او کر ناک کی

(هایدی)

ادات تعجیلدر هایدی کیدم دینلمک کی

(اخطار)

بورابه قدر برنجی سنه شا کر داننه مخصوص صدر

بری اوزاق اولدیفندن کبیج کله چک . . . فالان افندی
 درسه، چالتمدیفندن ناشی امتحان ویره مدی دنیلمک کبی
 کزدانک صیغه صاهیه (مینی) یاخود (بناء) کله سی
 علاوه اولنورسه دخی رابطه تعلیمیه اولور نته کیم حقمده
 تو جه کز بر کال اولدیفنه مینی (یاخود) بناء دنیلمک کبی
 دخی صیغه صاهیه یاخود مصدره (ایچون . . . جهتیاه
 مناسبتیه . . . مالا بسه سیله . . . حسبتیه . . . حیثتیه . . . جهندن
 اجلدن) بری علاوه اولنورسه صیغه تعلیمیه
 اولور اولدیفنی ایچون . . . اولدیفنی جهتیاه . . . اولدیفنی مناسبتیه
 اولدیفنی مالا بسه سیله . . . اولدیفنی حیثتیه . . . اولدیفنی جهندن
 بولدیغنی اجلدن . . . اولق حسبتیه . . . اولق سبتیه . .
 اولق جهتیاه . . . اولق مناسبتیه دنیلمک کبی
 (۳) (رابطه و قیبه) در اولد قده . . . اولدیفنی کبی
 اولیجق . . . اولدیفنده . . . لفظلری کبی
 (رابطه حالیه) آخرنده (آکن) (حالده) (رق)
 (رش) دن بری بولان کله لر در اولمیکن . . . اولدیفنی حالده
 اوله رق . . . ایدره رک کبی

(رابطه شرطیه) آخرنده (ایسه) یاخود (چه) بولان
 کله لر در فالانک عقلی وار ایسه چالشور . . . بویه اولنجیه
 شوپله اولور بر آدم نصیحت دکلینجیه پشان اولور بعضاً
 مصدر لره (اوزره) لفظی علاوه اولنوب رابطه شرطیه
 اولور بو کتابی او قوقی اوزره سکا ویرم دنیلمک کبی که
 او قوقی شرطیه دیکدر .
 (فائده) (کاش) کله سی محسوسات ایچون و (واقع)
 کله سی معقولات ایچون قوالانیلور (محسوس) کوز ایله
 کورینان شیئی دیکدر معقول کوز ایله کورنیوب عقل ایله
 بیلان شیئی دیکدر مثال اول فالان موقده کاش قشاه
 هایون دنیلمک کبی
 مثال ثانی شرح شریفده واقع دنیلمک کبی
 (فائده) (جرأت) و (جسارت) کله لری شجاعت
 معنائنی ایماه ایله کلر ندن اظهار عظمت مقامنده قوالانیلور لر
 و (اجتسار) کله سی مقام تواضعده قوالانیلور .
 فائده
 کلات صریبه و فارسیه ناک هر بری قاعده ترکیه اوزره
 ۴

قسم ثالث

انشایہ و اُردو

(اختصار)

شاگردانہ انشاء و املاء اور کتبک ایچون یازدرسی
اہم و اہم مدرسہ

{ مکتبہ پبلر }

پدر نندن اور غائبہ

نچا بنانو نور دیدوم اور غلام افندی حضر تیری

علوم ششماہ و باخصوص فن انشایہ حصر اوقات

ایلمکده اولد قوری کیفیتک تفصیلا تہ دست افتخار

ایاہ آلد یغ تحریرات شیرین نکات فرزندانه نندن حاصل

اولان سرور ناخصه و و رک بیاباہہ بو بایدہ بعض وصایای

لازمہ بہ ابتداء ایادام شو بلکہ بو عصر معارف حصر

جمعہ سی و مضاف و مضاف الیہ اولسی ادوات ترکیہ ایاہ
استعمال اولسی جائزدر مثلاً کتابلر .. صحیفہ لر ..
خانہ لر .. باقلر .. کتسابک یازرسی .. یازسینک املاسی ..
خانہ نیک قوسی .. قیسونک کلیدی .. یولاک کنساری ..
کدرلی .. انشائی .. کتابدہ .. مکتبہ باغده .. باغدن
دنیور لکن گات ترکیہ قاعدہ صریبہ و فارسیہ اوزرہ
جمعہ سی و مضاف و مضاف الیہ اولسی و ادوات صریبہ
ایاہ استعمال اولسی جائزدر کلا در مثلاً یازچیلر دنیور لکن
قاعدہ عربیہ اوزرہ یازچیلر و قاعدہ فارسیہ اوزرہ
یازچیلر دنیور من کلا یوم صالی و کون جمہ و فی صالی
و در صالی دخی قوللا نیلماز چنتا کات ہایون و کون بکون
و تحریرات ناغرافیہ مثلاً استعمالی غاطدر کذات کات فارسیہ
ادوات صریبہ ایاہ قوللا نیلماز مثالی خانہ و علی رادہ نیلماز
(کریمت) گلہ سی مثلاً استعمالی غاطدر



برابر نصاب حکایه بدرانه لرینه مظهرتیم موجب انواع سرور و مفخرتیم اوله رق مواعظی بولندیم دعای عمر و عافیت ولی النمیله تکرار و تدکار قائمش و واقف منایای حکم اولان ذات فالاطون صفات سامیله اوتهدن برو تجارب عدیده ابله احوال عالی تجر به بیوروش و وقوعات کونیه ناک حکمت و اسباب موقوفه سنک کنبه وارمش و کافه نصاب بدرانه لرینه نزد کتراه مده جوهر جان کی عزیز بولیش اولدیندن اسر و اشعار بدرانه لرینه و جهله اکتساب علوم و معارفه چاشمه مده اولوب انجق لفا تقدیم پیشگاه سراج اکتناه سامیله قانان پوصاده محرر الاسامی اولان کتب متنوعه ناک اشتراسی طرف ذی شرف بدرانه لرندن بر مقدار انچه ناک ارساله منوط بولیش اولدیندن عرض و بیانه اجتناب قانیدی اولابده و کافه احواله اسر و فرمان و مسحت و احسان حضرت ولی نعمت افندم مکرر.

دیگر پدرندن اوغانه

نجاتلو نور دیده ام افندی
همواره کافه امور خیر به لرنده جناب حفاک توقیقات

ملوکانه بو نجه مکاتب متنوعه تأسیس قانمش و مقنن بولسان متعدد خواجهر تعیین اولمش و هر کس فرصتی غنیمت بیلوب اوقات تقیه سنی ضایع و پریشان و انفاس معدود سنی باد هوا و هوس ابله زیان ایتوب دایما تحصیل هنر و معارفه صرف تقدیه اوقات ایلمکده بولنمش اولغله سن دخی بو بولده صسرف مقدرت و همتله بین الاقران مشار بالینان اولغه غیرت و شو نصاب بدرانه لرینه بر کتاب حکمت نصاب عد ابله هر بار نظر مطالعانه اله رق مقتضایه عمل ایلمری امید اولور.

اوغاندن پدرینه جواب

ولی نعمتم و سبب حیاتم افندم حضرت تبری
حق کتراه مده اظهار بیوریان تو جهات بدرانه لرینک دوامندن بجهت تحصیل علوم و فنونه سعی و غیرت اولنسی اراده نصیحت عاده سنی شامل رسیده دست یجیل اولان امر نامه سیدلری مای معلوم کتراه ام اولدی حق بندگانه مده شیمه جلیله منعمانه لرینک مقتضای عالیسنک اجر ایسه

بیورملری نیازنده ترقیم عریضه جا کریمی به اجتسار
قلندی.

دیگر

پدر و الاشم ولی نعمتم اقدم حضرت ناری

خاکای عالیله بنیه یوز سورره رك دعای بقای عمر
وعاقبت پدرانه لریله اسرار اوقات ایتمکده اولوب احوال
بندگانه سؤال بیوریلور ایسه له الحمد وجود گترانه ام
سخت وعاقبتده بوانوب تحسرو واشتیاق پدرانه لرندن
بشقه بوراچه بر کدرم یوغه بسته ده خلی وقتدن برو
جانب سنی الجوائب پدرانه لرندن بر مکتوب آله مدنیمدن
نوجبهله مغموم و مکدر اولدیغی عرض و بیسان ایدهم
فالان تار یخنده یوسته ایله طرف ذی شرف پدرانه لرینه
شو قدر ضرورش کوندلش ایسه ده مبلغ مزبور لک وصول
بولوب بولد یغنه دائر بر خیز آله مامشدر وشو صورته
بو عبد عاجزلرینک مراقده بر اقلستنی اصلا تجویز
بیورمه جقلرندن کرک صحت وعاقبت پدرانه لرینک خبر

الهیة سی یار و یاور و ذاتکترک مسرور و کامور اولوق
ادعیة سی آداء و ایفاء اولدقد نصکته طرف پدرانه مددن
استفسار بیوریلور ایسه له الحمد تاریخ نامه به قدر وجود
حسرت آلدمن دائره صحت وعاقبتده اولوب یالکز پیام
عاقبت فرزندانه لرینک ورودینه چار چشم حسرتله مترقب
بولدیغی اشعار وطبع شریفلری استفسار ضمیمه
شقه ثنا و راهم ترقیم و آسبار قلندی.

اوغاندن پدرینه جواب

ولی نعمتم وسبب حیاتم پدر و الاشم اقدم حضرت ناری

صوب فرزندانه صمیمی درکار اولان مودت درونلری
شامل بر قطعه تحریرات عالیله رسیده دست گترانه ام اولوب
عبارات بدلیعه سی متضمن اولدیغی مالی معلوم مستمندی
اولدی بووجهله پیام بنامرت انسام پدرانه لرینک اشعارینه
بدل بیوریلان همت عالیله درجه سز مسرت بخش
درون حسرت توغم اولدیغی بیانیله محتاج بولدیغیم دعوات
خبریه ولی التمسیرینک حق عاجزانه امده ایفاسینه همت

ایله برابر دیده حسرت دیده می انتظار ده بر آقیوب متوالیا
عاقبت نامه لریکنزک ارساله به مسرور انقواد بیورمیری
نیازنده ترقیم شقه بدرانه مه ابتدار قلندی .

والده سندن اوغانه

بوکره فلان تارچیلو آلدینیم حقیقت نامه فرزندیلیری
مال نخسراشتالی دیده حسرت کش مادرانه مه جلا ساز
ودل مستمند حیانه مه کدر کداز اولوب ارساله عنایت
بیوریلان شو قدر غروش رسیده دست مفتخرت اوله ارق
زیاده سیله مقبوله کچمش وحال پریشان اشتاده امدادیه
پشمش اولدینغه مقابل ایفای تشکر و محمدتنده قلم
دو زبان ولسان فصیح الیان عاجز بولندینم درکارد
هان تقدیننه عمرینه برکت و وجود مسعودینه صحت
وعاقبت دائمی دعاسی یادوقلب صراح اوب فرزندانه لیری
همیشه شاد بیورلق تقسیله بر قات جامه شوی حامله
مودت نامه مادرانه مه ایله اهدا و اسراسته مبادرت
ایلدیم داغما پیام عاقبتکیز ایله جمله منی مسرور و شادمان
بیورمکیزی تنی ایلدیم اوغلم .

مسرت اثری و کرک مبلغ مزبورک کیفیت وصولی طرف
فرزندانه مه اشعاری خصوصینه بذل لطف و عنایت
بیورلق مهر ضنده تقدیم عریضه عاجزی به اجتناسار قلندی
اولیایده وه حالده امر و فرمان حضرت ولی النعم افند مکدر .

جواب

نجابتلو نور عینم اوغلم افندی حضرت تیری
جناب حق کمال صحت و عاقبت اوزره باجمله مقاصد
وامور خیریه لرینده توفیقات صمدانیه تنی رهبر و باعث
سعادت دنیا و آخرت اولان خصوصاته مظهر بیورسون
بوکره خبر صحت و عاقبت فرزندانه لیری شامل فلان
تارچیلو برقطمه نخریرات بهبه لیری واصل و مال حقیقت
اشتالندن مسرور ناخصور حاصل اولوب طرفیره پوسته
ایله کوندرلش اولان شوق قدر ضرورتک ید بدرانه مه
تسلیم اولدینینم مین برقطمه سندم طرف فرزندانه لرینه
کوندریلوب لدی الوصول مهرینی فاک ایتمکیزی و مبلغ
مزبورک کیفیت وصولندن طولانی مستریح البال اولمکیزی

جواب

شفقتلو والدۀ محترمه ام افندم حضرت تلمری
 اله الحمد دعای برکاتیه کتلمری صحت و عافیتد ما ولوب
 نخرس و استیاق و صالکز دن بشقه بر کدرم یو قدر فالان
 تاز بخلو بر قطعه نخر برات شیرین نکات مادرا نه لری آلام
 مال شفقت اشتاندن کال مسرت و مباهات حاصل اولدی
 طرف فرزندانه مه ارسال بیورلش اولان برقات جامه شوی
 شفقت بوی مادرا نه لری دست تجیل و تعظیم ایله آلامدی
 ولب ادب ایله تقیل و تانیم قلندی حق کتلمانه مه بندول
 بیوریلان شفقت و عنایت مادریلرینک تشسکر ندن خامۀ
 دو زبان و لسان فصیح البیان عاجز اولدیغندن فریضه
 ذمم اولان دعای نادیه عمر و عافیت مادرا نه لری ترین
 لسان عبودیت اولمش اولدیغی افاده سیله استیقای توجهات
 منمعانه لری مرصنده تقدیم صر بیضه فرزندانه مه اجتسار قلندی*

والده سینه صورت دیگر مکتوب

شفقتلو مادر ستوده صفاتم
 همیشه جناب حیات بخشا جل و علا حضرت تلمری

ذات عفت سبات مادریلرین کال عافیتده دائم و استیحاح
 و مسرار متوالیده قائم بیورسون جا کر کینه لری کال
 ادب ایله دامن و دست شیر به لری بوس و فریضه ذمت
 فرزندانه ام اولان دعای ازدیاد عمر و عافیت مادرا نه لری
 بخلوص البال اداء ایله کد نصصکره اگر احوال کتلمانه مدین
 سؤال بیوریلور ایسه اله الحمد صحتمده اولوب منازقتکز دن
 بشقه بر کدرم یو قدر بو کره شقه عاجزانه ام تری اولامق
 او زره دروننه شو قدر غروش خز جلق اهدا و تقدیمه
 ابستار قلغمش اولمغه پیام عافیتلری ایله مبلغ مزبورک
 و صولگی صوب فرزندانه برینه اشعار و دعای خیر به لری
 ایله یاد و تداکر بیورملری نیاز ایدرم*

جواب

نور دیده م و جا کر کوشه م او علم افندی

بو صکره فی..... تاریخچه آلمش اولدیغ حقیقت نامه
 فرزندانه لرینک عباتات بدیعیه سی دیده حسرت زده مه
 جلا ساز و مال مسرت اشتالی تسلی بر داز اولورق ارساله
 عنایت بیوریلان شو قدر غروش دخی دست مادرا نه مه

مفتخر و شادمان بیورسی باینده و هر حاله امر و اراده
افندم حضرت تلر بنگدر.

جواب

بوکره کر نامه عالیری واصل دست افتخارم اولدی
حای اولدیغی آثار التفات دل نواز بیری موجب حظوظیت
عاجز انهم اولد یقینن هان بیتمزده بولنان رایعنه مخادنت
و موالاتک تا کیدینه بدل مقدرت و ائینه جیهه لربنک تنکر ارباه
تربین لسان مخالصت ایتمکده اولدیغی عرض و انما و حسن
توجهات و الا لربنک بقاسنی رجا ایلم اولابده و هر حاله
امر و اراده افندم حضرت تلر بنگدر.

بیوکنه تقدیم همد به به داتر

چا کر کینه لربنک خاکای معالی احترامی ولی
الذمیلرینه صمیمی و حقیقی اولان عبودیت مخصوصه
قدیم درکار اولد یقینن ناشی روز و ایال دعای بقای بام
عمر و اقبسال دو تلسلرینی ایفایه حصر اوقات ایتمکده

وصول بوله برق زیاده سیله مقبوله کجادی بو بایده حصوله
کلان مسرت تو اده مادرا نهم قابل تر یف و توصیف
اوله میه جینی بیانه دعای عمر و عاقبت فرزند بیری بارگاه
رب متعاله رفع قلتمشدر.

اقراندن اقرانه همد به تقدیمینه داتر

عن تلر بک افندی حضرت تلری

خاکای و الا ربینه هر صبح و مسأ تقدیم تحفه و مدح
و ثنا و عرض حقیقه مخادنت بی رای ایده جک اولسه مینه
نوره عنایت علیه ربینه جائل و نتیجه همت سیده لربینه مقابل
بر خدمت و اقیه حاصل اوله میه جفی ظاهر و باهر اولد یقینن
بو خصوصده تطویل کلام و تفصیل مسام کیفیته لزوم
کورنیوب الحق بقای حب و موالاته دلیل و دوام مواساته
بر اثر جیل اولق مطالعه سینه منی حامل صرا یضه ثناوری
فالان افندی ایله تقدیمه متجاسر اولد یقین دستاویز ناچیز
عاجزانه مک حسن قبول بوو و جبهه عاجز لربنک

ایسه مده خلوص و عبودیت چاکرانه بودر ایله قانع اولدیه رفق
 ابراز عبودیتی مستلزم بود فقه من غیر حد . . . فلان شیخی
 هدیه بینه کانه خا کای عالی رینه تقدیمه اجتناسار قانندی هر تقدیر
 ذات معالی سہات آصفانہ لرینه شایان تقدیم اولدینی غایان ایسه مده
 مجرد کمال عبودیت و اختصاص چاکرانه اولوق جهتیه
 لازمه شیمه بندہ پروردیلری اوزره سزاوار قبول عاطفت
 شمول ولی النعمیلری بیورسیایه عبدگینہ لرلی قریب مسار
 و اقتضاس بیورفاق بایسنده و هر حالده امر و فرمان حضرت
 ولی النعم افندمکدر .

کچو کدن بیو کله هدیه

اظہار آثار عبودیت ضمیمہ فلان شی تقدیمه
 اجتناسار اولوب حسن قبولیه چاکر کترلری عنون
 و سرافراز بیورفاق بایسنده .

بیو کدن کچو کله

طرف خالصانہ مزہ اولان محبت کاملہ لرینه تشکر آ

هدیه ناخیزانہ من طرف بیہ لرینه ارسال قاندمش اولماہ
 و صورتک اشعاری خصوصتہ همت ایلملری اخض آمال
 بناوریدر .

جوانی

انز توجه و نوازش منعمانہ لرلی اوله رفق ارسلانہ
 عنایت بیوربالان هدیه جلیہ لرلی دست اقتضاس ایله آلام .
 حق کترانہ مده شو صورتہ ابدال بیوربالان توجهات
 مکارم غایات منعمانہ لرندن فوق العایہ عنون و متمسک اولدم
 هر حالده فریضہ ذمت چاکرانه اولان دعای عنادی عمر
 و عاقبت ولی النعمیلرینک رفع بارکاه اجیدیت قلتدینک
 عرض و بیانی تأیید رابطہ عبودیتہ ذریعہ مستحسنہ عد
 ایدللی .

مکتب اعدادی به دخول ایچون عرضحال

بندہ لرلی سایہ معارف وایہ شاهانہ ده فلان مکتب
 رشدیو ده تحصیل علوم ایدرک شہادتنامہ الش و سالت

عسکر بده فیضیاب اولوق آرزوستنده بولمیش اولدنیمه
بناء سنه و جسا شان قبول اولدیغ حالده چاکر لریبک
مکتب اعدادی به قید و قبول بیورلقلمغ خصوصنه مساعده
علیه لری شان بیورلق باینده .

سالك شاكر دانندن اخراج ایچون عرضحال

چاکر لری فلان مکتبک فلان صنف شاكر دانندن
اولوب فلان سینه منی تحصیله دوام ایده میه چکمدن
مر حه نظامی وجهله مکتب مذکوره دخولدن بو آنه
قدر طرف میویدن چاکر لرینه وقوع بولان مصارفک
کاملاً نظامیه خزینه سنه اعطاسیه سالك شاكر دانندن
ترقین قید و اخراج خصوصنه مساعده علیه لری ارزان
و شان بیورلق باینده

دیگر

مکتب اعدادی شاهانه شاكر دانندن فلان صنفده
مخدوم فلان افندی کوله لریبک تضعیف البینه و عایل الوجود

اولسی و دائماً خسته لکدن خالی قالامسی ملا سیه سیاه
به دما تحصیله و سالك جا بل عسکر بده استفاده ال
و بره میه چکی تایان اولغنه حالده مر حه مو می الیمک مجلس
صحیه عسکر به مهر قیبه ممانده سی اجرا اولغنه رق معلولیتی تین
ایلدیکی حالده مکتب مذکور دن نفو و اخراجی خصوصنه
مساعده علیه لری شان بیورلق باینده .

عسکر ی تقاعد صندوقندن ممانش تحصیلینه دائر
استدعا

پدر چاکر لری مر حوم فلان افندی متقاعدین عسکر به دن
(یا خود) فلانجه آلاک ضابطانندن اولوب وفاتی وقوعنه
منی بنده لری بی کس و بی وایه قالمش اولدنیمدن و بر
طرفدن مدار تعینیم بو نهدنیمدن حال نخرت اشتال
گهترانه مه مر حه چاکر لرینه نظامی وجهله بر مقدار ممانشک
تحصیله میه سرور و بکام بیورلقلمغ خصوصنه مساعده علیه
حضرت سپهسالار یاری شان بیورلق باینده امر و فرمان
مر حمت واحسان حضرت من له الامر کرد .



ایله برابر استبقای تو جهات مکار مغایات والاری مرسندمه
ترقیم صریضه عاجزی به ابتداء قانندی

زوجهندن حلیله سنه مکتوب

عفتلو حقیقتلو حرم محترمه

طرفزدن سوآل اولور سه اله الحمد سحت وعافیتده اولوب
مفارق تکرزدن بشقه برکدر من یوقدر بو کره بوسته ایله
شو قدر ضرورش خرجاق طرفکرزه ارسال قانمش اولغله
وصولک بیانیه سحت وعافیتلرینک خبرینی اشعار و محبانه می
قلب نازکانه لر نده یاد و تذکرا ایلملری نیازنده نقیه خالصانه
ترقیم قانندی

حلیله سنندن زوجهنه جواب

ولی نعمتم و سبب راحتم انقدم حضر تازی

بو کره بوسته ایله ارساله همت و عنایت بیوریلان
کر منامه منعمانه لری. مال محبت اشتیالی معلوم کینیه لری
اولدی حق کهنزانه سه اولان محبت صمیمیه لری برکال
اولدیفته دال اولوق اوزره ارسال واحسان بیوریلان شو قدر

تیریلک رتبه به داتر

بود فقهه عواطف سنیه جناب خسر وانیدن عهدده
علیه لرینه فالان رتبه نلک توجیه واحسان بیوریلدیغی
واصل سامعه عاجزی اولدوقده حسب العبودیه چاک لرجه
مستلزم انواع ابراج و سرور و مباهات نامحسور اولمشدر
جناب واجب الوجود رتبه حلیله مذکورده حق احق
عالی نده تنیمن و مسمود و بو ندن بو یله رتب عالی به مظهر بیله
عمر واقبال والاری منزداد و تمدود ایلمسی دعوات
اجابت آتاق تادیه و تلاوت قانمش اولدیغینک عرض
ویسانیه بقایه توجیهات سنیه لری متمنای خالصانه مدر

جواب

بود فقه من غیر استمال عهدده عاجزانه مه توجیه واحسان
بیوریلان فالان رتبه نلک تبریکنه داتر شرف صدور بیورلمش
اولان تخریرات عالییه لری مال ملاحظت اشتیالکندن
حاصل اولان فخر و مسار و اصل سر منزل اتها اوللمسیه
لیل و نهار مواضی اولدیغ دعای دوام عمر و اقبالاری ایصال
بارگاه جناب پروردکار قانمش اولغله مجرد بیان شکر انیت

سرزده ظهور او لان حالات مکرره عاجزی بابت کمال حزن و تأسف ذات والاری اولدینک بیانیله مراسم تعزیتی مشهور وارد اولان تعزیت نامه سندیلری تسلیت بخش قلب جا کرلری اولشدر اشعار عالیلری وجهله تقدیر الهی به رضادن بشقه بر چاره بونه میهنه جنی وارسته قید اشتباه اولسیله شو صورتله مبدول بیوریلان الطاف علیله نندن طولانی قلب مکرر عاجزانه تمسلیت پذیر اولدینک عرض وفاده سیله توجهات مکارم غایات والالرینک بقاسی معروضنده تقدیم رقیقه ثناوری به ابتداء قانندی.

دیگر جواب

ذات عالیله بنده من تقدیم درکار اولان عبودیت عاجزانه ام ایجاب خجسته بو کره برادر عاجزی فالان اقدینک تراء حیات مستعاره وعزم صوب دارالقراره ایلمسندن طوولانی سسوی بنده کانه مه ارسال بیوریلان تعزیت نامه عالیله نینک مال تسلیت اشتالی معلوم جا کرلری اولوب بو وجهله مصروف بیوریلان عنایت علیله لری مستیلم نمونیت ثناوریلری اولسنده مبنی اونه نبرو مواعظی اولدینم دعای بقاسی عمر وعافیت سندیلری

غرض و تشک دست مجابه مه وصول بوالدین و دعای اغزونی عمر واقباللری یاد و تکرار اولدینکی بیانیله بوبابده حصوا له کلان سرور ناخصور کینه لری ایما و بعد ما دخی محتاج اولدینم بقائی توجهات ولی الهمیلرین ثنا سیاقنده ترقیم صریضه کینه لری اجستار قانندی

تعزیت نامه

مقتضای تقدیر خدای لایزال اوله رقی پذیر عالی کهر لرینک تارک کینه سرای فانی اولدینکی خیر کدورت اثری سامعه زد جا کرلری اولدقده حسب العبودیه نه درجه ده مکرر و متاثر اولدینکی تعریف و توصیف ایده نم نه چاره که تقدیر خدایه رضوا تسلیمدن بشقه بر چاره اوله مده یغندن هان جناب حق لایزال انلری غنوده پستر خاک رحمت ایله کچه ذات عالیلری ایله باقیلره عمر طویل وصبر جمیل احسان وعنایت بیورمق دعاسی ایصال بارگاه رب متعال حضر تکرینه قلمش اولدینک افاده سیله اجرای رسم تعزیت ضمیمه ترقیم شقه ثناوی به ابتداء قانندی

جواب

بوانسانه برده تقدیر معتنع التغمیر الیهیدن حق عاجزانه مده

دیگر

فالان بنده لری کثیرالعیال اولوب معاش حالیه سی اداره سنه کافی اوله مدینگی جهته ضرورت چکمکه بو لند یقندن و مومی الیهک طرف عاجزانه مه مناسبتی اولد یقندن معاشنه بر مقدار ضمیمه یا خود معاشی زیاده جه بولان بقعه بریره تحویل مأموریتیه کند لری مسرور و ثناور لری نمون بیور لوق باینده

جواب

مآل تذکره علیه لری معلوم جا کر انهم اولدی حقیقه افندی مومی الیهک معاش حالیه سی دون اولوب تحویل مأموریتیه حصول مسروریتی بنده لر نجه دخی ملتزم ایسه ده شمد یاک آجیق محل اولد یقنی جهت به بو صورت ممکن اوله مدینگی و انشاء الله مناسب بر محل آجیلد قده اول بول مومی الیهک توجهیه اوله جنی شبهه سز بو لیش اولد یقنی بیانیله ترقیم جو ابنامه عاجزانه مه ابتدای قلندی اولباینده

دیگر توصیه

تمایقات عاجزیدن بولان فالان افندی بنده لری

آرایش زبان قلنمش اولد یقنی بیانیله بقایه توجهات علیه لری نیسان زنده ترقیم صریضه عاجزی به ابستدار قلندی

{ تذکره لری }

توصیه تذکره سی

فالان افندی بنده لری وظائف مأموریتی حسن ایفایه سعی و اهتمام ایتمکده ایسه ده کثیرالعیال و فقیر الحال اولوب مخصص اولان معاش حالیه سی امر اعاشه سنه کافی و اداره سنه وافی اوله مد یقندن ناشی آجینه جق درجه ده ضرورته دوچار اولد یقندن بجهت توسیع معاشی خصوصنده وساطت و نیاز عاجزانه مه مراجمت ایلمش و مومی الیهک اهلیت و درایتی وحس سیرت و استقامتی دخی نزد سامیل زنده معلوم و مسلم بولیش او ایسه به توصیه به یک حاجت کور به مد یکنندن مقتضای شسیمه جلیله قدر دانی و بنده برور لری اولوق اوزره مومی الیهک معاش حالیه سنک بر آرزدها توسیع بیور لسی خصوصنه مساعده علیه کر یانه لری شایان بیور لوق باینده .

مذویت بنده گاهم اوله جفتدن یوم مذکوره فالان
ساعتده فالان محله کئن بنده خانه لری تشریفه رعیت
بیورملری مثنای خالصانه در.

ولیمه تذکره سی

بنده تعالی مخدوم بنده لری نیک فالان کون و لیمه جمعیتمک اجراسی
مصمم بولیش اولغله ذات عالی لری دخی یوم مذکورده
فالان ساعت راده لر بنده بنده خانه لری تشریفه رعیت
بیورملری نیاز بنده تقدیم تذکره عاجزی به اجتسار قلدی

دیگر

باطنه تعالی اجراسی مصمم اولان ولیمه جمیت
عاجزانه مده ذات عالی لری نیک حضور مستلزم السرور لری
موجب مذویت کترانه م اوله جفتدن ایشو ... یوم مبارکده
ساعت اوچ راده لر بنده بنده خانه لری تشریفه بیورول جمیت
مذکورده بولیش نیک استرحامی سیاق بنده ترقیم تذکره
عاجزی به ابتدای قلدی اولیابده امر و اراده
اقدامکدر.

کثیر العیال و آجه جوق درجه ده فقیر الحال اولد یقینه و بو
مئلور لره راه تسهیلات و معاونت شیمه جایله بنده نواز لری
و محجزه بیورولری اقتضاسندن بولند یقینه بناء فالان سنه ناک
مترام اولان معاشاتندن شو قدر ضر و شک احساسیناه
اقدی موی البراک مسرور بیورولسی موجب مذویت
شناورولری اوله جتی بیان بنده ترقیم تذکره عاجزی به ابتدای
قلدی اولیابده

مکتبه بداء جمعیتنه دعوت تذکره سی

باطنه تعالی مخدوم بنده لر نیک قوه ناطقه سی درجه
تعلمه رسیده اولد یقندن ناشی ایشو بوشیمه کونی مکتبه
بداء جمیتی مصمم بولیش اولغله ذات عالی لری دخی یوم
مذکورده ساعت اوچ راده لر بنده بنده خانه لری تشریفه
رعیت بیورملری بابنده

ختان جمعیتنه دعوت تذکره سی

بنده تعالی مخدوم کوله لر نیک فالان کون اجراسی
مصمم اولان ختان جمعیتنه اقدامک دخی بولیش مستلزم

دعوت تذکره سی

پارین اقسام طعام و محبت ایتمک اوزره احباندن بعض
ذواتک بنده خانه بی تشریف ایتملی مقرر و مصمم و ذات
عالیبری دخی مجلسمزده بولنملری ماتنم اولغله تشریفه
رغبت بیورملری متمنای عاجزانه مدر اولبابده
افطاره دعوت تذکره سی

پارین اقسام افطاری بنده خانه لرنده ایدلک و بو
وسیله ایله انجمن مخادنت عقده اولنلق اوزره تشریفه
رغبت بیورملری نیازنده ترقیم تذکره عاجزی به ابتدار
قاندی اولبابده .

مسیره به دعوت تذکره سی

معلوم عالیبری بیورلدیغی و اونه دنیرو معتاد احباب
اولدیغی اوزره موسوم بهارده لاجل التیزه سیر صحرا و قاشای
سینه زار فرحفترا ایله تفریح قلوب و دفع احزان ایدلسی
لازم اولدیتندن یارینکی جمعه کونی فلان اقدسی ایله فلان

کجه عزیزیتیمز مصمم اولغله ذات عالیبری دخی بزم محبتده
همدم اوللق اوزره تشریفه رغبت بیورلق بابنده .

مولود شریفه دعوت تذکره سی

بلطفه تعالی فلان کیجه خانه عاجزانه مدده منقبه
ولادت حضرت نبوی قرائت ایتمدیر یله جکی و ذات
عالیبری دخی اول مجلس مبارکده بولنملری نیازنده
ترقیم تذکره عاجزی به ابتدار قاندی اولبابده .

استیراض تذکره سی

معلوم عالیبری بیورلدیغی اوزره فلان ماده دن
طولانی شو قدر غروشه لزوم کورنیش اولدیتندن فلان
وقته قدر تسویه اولنلق اوزره لطفاً مبلغ سز بورک حامل
عریضه عاجزی فلان آدمه تودیمه ارسانه عنایت بیورلق
بابنده .

جواب

شو قدر غرووشک لزومندن بجهله وارد

وعدہ ایله فالان گهسه دن بروجہ بالا قرض شرعی اوله رفق
شو قدر ضرورش اخذ و قبض ایلم و وعدہ مذکورہ
حلولنده مبلغ من بوری کاملاً تادیه ایده چکھی مشعر اشبو
سندم بالتہمیر اعطا قانندی .

بادی ترقیم سند اولدرکه

فالان سنه رومیه سنک فالان آیک فالان کونندن اعتباراً
فالان چار شوده تجارت ایدن فالان اقلندیدن مایهه ایله یکم
فالان شیئک بهاسی اولان شو قدر ضروشک نصفی پیشین
تادیه و نصف دیگرى اولان شو قدر ضرورش الی ماه
وعدہ ایله دینم اولوب وعدہ مذکورہ حلولنده تادیه
ایدهه میده یکم حاله نظماً ایجاب ایدن گذشتہ سیهه برابر
تادیه ایده چکھی مین اشبو مهور سندم اعطا قانندی .

قرض سنندی

اشبو او چیوز الی سنه رومیه سی فالان ماهک
ابتداسندن اعتباراً شو قدر وعدہ ایله بالا فائض فالان
اقلندیدن بروجہ بالا بالیکز شو قدر ضرورش اخذ ایلوب
مبلغ من بور لازم الاداء دینم اولوب وعدہ مذکورہ تک

اولان تذکره عالی نرنده ارسالی ایشمار بیورلش ایسه ده
مبلغ من بوزک هدی موجد اولدینی جهتله بو قدر
غروش قلاسه تودیماً صوب علیه لرینه ارسال اولنوب
وصو ایلك ایشماری باینده .

ه سندلر

ایجار سنندی

فالان محله کاش متصرف اولدینم فالان نومسولی
خانه مک ایجارینه طالب اولان فالان ذات فالان سنه تک
فالان آسندن اعتباراً شهریه شو قدر ضروشه استیجار
و قبول ایلوب شو قدر ضرورش پیشین اوله رفق تسلیم
ایلمشدر خانه مذکورک ایجاری ماه بانه تادیه ایتدیجه
تصرفنده قالدق و دیگر طرفدن اجرتنه ضمیله طالب
ظهور ایدرسه اعتبار و صورت دیگرله مقدا اوله من
فسخ اولغاق اوزره اشبو مقاوله سندم بالتہمیر اعطا قانندی .

عادی دین سنندی

فالان سنه تک فالان آسندن اعتباراً شو قدر کون

عقنامه

باعث تحریر و نطقه اولدرکه :

علو کم اولان فلان آدم امکانار بونکدیننی جهتله
 طلباً لرضاءاه مالدن اعتاق و قیدرقتیدن اطلاقا یلدرکمدن
 من بعد مس قوم سائر احراز مثللو حر اولوب عهدسندنه
 حق ولادن بشقه حقم قالدیننی مین اشیبو عقنامه
 بالتبهر مس قومه اعطا قانندی .



(قضاوار طبعیه سی)

ختمانه دکن کاملا اداء و تسلیم ایدجه کی مشمر اشیبو
 کهور سندم اقدی مومی الیه اعطا قانندی .

پولیچه سنندی

فلان محله تجار تله مشغول اولان فلان اقدیدین
 در سعادتده تأدی اولتیق اوزره شو قدر غروش بوراده
 انیش اولدی یقندن اشبو پولیچه نك تاریخ و سولندن شو
 قدر کون صکره مبلغ مذکورى در علیه ده فلان محله
 سا کن فلان اقدی طرفندن مومی الیه ک برادری علی
 اقدی به ویراسی ضمنده اشبو پولیچه عاجزانه ک کشیده
 • قانندی .

ابرا سنندی

فلان شیدین طولانی فلان آدمک ذمتده مطلوبیم
 اولان شو قدر غروشی کاملاً اخذ ایدرک مومی الیه دن
 مطلوبیم قالدیننی و بو خصصه بر آنچه طلب و ادعایه
 صلاحیتیم اولدی یقنی مشمر اشبو ابراه سندم بالتبهر اعطا
 • قانندی .

صواب	خطا	سملر	صفحه
صواب	خطا	۶	۲
بيلدیرن	بيلدیران	۶	۱۰
استقباه	استقباه	۱۲	۱۴
بيلمك ه صدريك فعالی	بيلمك ه صدريك فعالی	۱۵	۱۴
مصدر بيلك فعلی	مصدر ك فعالی	۲	۱۹
يازداك	بازداك	۱۱	۲۲
يازده م	يازهم	۱۲	۲۶
صو كنده	صوننده	۹	۲۷
اخريته	اخريته	۱۲	۲۸
دوست	دوست	۱	۵۰
اولسي وادوات تركيه	اولسي ادوات تركيه	۲	۵۰
چار	چار	۴	۶۴
فالان صني	فالان صنف	۸	۵۹
خر جلق و ضعياه	خر جلق	۱۸	۵۲
توقفات	توقفات	۱۲	۵۴
بد بعيه سي	بد بعيه سي	۱۰	۵۵
جوانب	جوانب	۱۸	۵۶
اولكتر	اولكترى	۱۰	۵۸
فرزندانه مه	فرزندانه لرينه	۱۱	۱۴
افعال مر كه بيانى	افعال مر كه بيانى	۵	۶۴
سلك شاكر داندن	سلك شاكر دانندن		



ÖZGEÇMİŞ

Nihan BIYIKLI, 20.03.1987 tarihinde İstanbul/Fatih'te doğdu. İlköğrenimini İstanbul'da bulunan Ahmet Vefik Paşa İlköğretim Okulunda tamamladı. Fahrettin Kerim Gökay Anadolu Lisesi'nden 2005 yılında mezun oldu. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne yerleşti. 2009 yılında lisans eğitimini burada tamamlayarak, aynı yıl Sakarya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı'na yerleşti.